

ΝΕΟ ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΟ
ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΑΚΟ ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟ
Γ΄ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ –
ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ
Β΄ ΤΟΜΟΣ

ΣΥΓΓΡΑΦΗ - ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ
Ξιφάρη Δήμητρα

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΝΟΤΗΤΕΣ		Σελ.
2. Ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον σε τοπικό, περιφερειακό και παγκόσμιο επίπεδο		
ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ		4
ΠΑΡΑΔΟΣΗ		6
ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ		8
ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΗ		10
ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ		11
ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ		12
	Μάρω Δούκα: «Γράφω, άρα υπάρχω»	13
	Το γράψιμο υπερβαίνει το βίωμα	17
	Παράδοση και νεωτερικότητα	22
	Η Δημοκρατία	27
	Τα δύο βασικά βήθρα της δημοκρατίας	32
	«Περίπατος στην Ευρώπη»	37
	Πολίτες του κόσμου	42
ΕΞΑΣΚΗΣΗ ΜΑΘΗΤΩΝ ΣΤΗΝ ΕΝΟΤΗΤΑ 2	Η λογοτεχνία ως διπλωματία: Για να μας διαβάσουν	48
	Παγκοσμιοποίηση και μύθοι	53
	Η σημασία της λαϊκής παράδοσης	58
3. ΤΑΥΤΟΤΗΤΕΣ(ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ-ΕΘΝΙΚΕΣ-ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΕΣ)		
Ανθρώπινα δικαιώματα		64
Πρόσφυγες – μετανάστες, χώρες υποδοχής και «brain drain»		66
Σχολική ενσωμάτωση και στερεότυπα		68
Θανατική ποινή – υπέρ και κατά		71
Νόμοι – Ποινές		73
Βία – εγκληματικότητα και νέοι		75
Πόλεμος – Ειρήνη		78
	Δεν υπάρχει ανάπτυξη χωρίς ανθρώπινα δικαιώματα	82
	Τα στερεότυπα	87
	Η διάχυση της βίας	92
	Σχολική Ενσωμάτωση	97
	Πόλεμος και Ειρήνη	101
	Αρνούμαι να αποδεχτώ το τέλος του ανθρώπου	105
ΕΞΑΣΚΗΣΗ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΣΤΗΝ ΕΝΟΤΗΤΑ 3	Σκέψεις για τη θανατική ποινή	111
	Ανθρώπινα δικαιώματα	116

	Τοξική αρρενωπότητα	121
4. ΦΥΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ		
ΦΥΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ		127
ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΣΥΝΕΙΔΗΣΗ		130
ΔΙΑΤΡΟΦΗ		133
ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΩΝ ΖΩΩΝ		138
ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ		142
	Άνθρωπος και Περιβάλλον	147
	Τι είναι σπισισμός;	152
	Κλιματική αλλαγή και διατροφή	157
	Πώς τα σχολεία της Σουηδίας εκπαιδεύουν παιδιά με περιβαλλοντική συνείδηση	162
	Ο χρόνος της αναμενόμενης ευτυχίας	167
ΕΞΑΣΚΗΣΗ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΣΤΗΝ ΕΝΟΤΗΤΑ 4	Η κλιματική αλλαγή είναι εδώ!	173
	Ποια οικολογική συνείδηση;	178
	Πόσο ηθικοί ταξιδιώτες είμαστε;	183
5. ΨΗΦΙΑΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ		
Τεχνολογία – Διαδίκτυο – Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης		188
Τηλεργασία		191
Τεχνητή Νοημοσύνη (AI)		193
Ψηφιακές Δεξιότητες		198
Επιστήμη		199
	Ο αντίκτυπος της Τεχνολογίας	203
	Πολιτισμός της εικόνας ή βλέπω, άρα υπάρχω	207
	Η ζωή μετακόμισε στα δίκτυα	212
	Από τα μέσα Μαρτίου τηλεργάζομαι	216
	Πώς φαντάζεστε πως θα είναι ο κόσμος σε 20 χρόνια	220
	Επιτυχής μεταμόσχευση πνεύμονα	225
ΕΞΑΣΚΗΣΗ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΣΤΗΝ ΕΝΟΤΗΤΑ 5	Ασώματες μηχανές παραγωγής ψεύδους	231
	Δουλειά από την παραλία: μια νέα τάση	236
	Το μέλλον της ανθρωπότητας στα χέρια της τεχνητής νοημοσύνης	241

2. Ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον σε τοπικό, περιφερειακό και παγκόσμιο επίπεδο

Η λογοτεχνία **αποτελεί κατεξοχήν μορφή πνευματικής δημιουργίας** και βασικό εκφραστή της πολιτισμικής ταυτότητας ενός λαού. Στο πλαίσιο της παγκοσμιοποίησης, ο ρόλος της καθίσταται πολυδιάστατος, καθώς αφενός διευρύνεται η εμβέλειά της, αφετέρου όμως τίθενται ζητήματα αλλοίωσης της ιδιαιτερότητάς της.

→ **Διευρύνεται** η διάδοση των λογοτεχνικών έργων σε παγκόσμια κλίμακα, γεγονός που επιτρέπει την επαφή των λαών με διαφορετικά πολιτισμικά στοιχεία και τρόπους σκέψης.

→ Ενισχύεται η ανταλλαγή ιδεών και αξιών, συμβάλλοντας στην καλλιέργεια της κριτικής σκέψης και της πνευματικής ανάπτυξης των αναγνωστών.

→ Προάγεται η διαπολιτισμική επικοινωνία και η κατανόηση της ετερότητας, γεγονός που συμβάλλει στην άμβλυνση προκαταλήψεων και στερεοτύπων.

→ **Ωστόσο**, η κυριαρχία ισχυρών γλωσσών και εκδοτικών αγορών ενδέχεται να οδηγήσει στον παραγκωνισμό της λογοτεχνικής παραγωγής μικρότερων χωρών.

→ Η εμπορευματοποίηση της λογοτεχνίας, στο πλαίσιο της παγκόσμιας αγοράς, μπορεί να περιορίσει την καλλιτεχνική ελευθερία και να υποβαθμίσει την ποιότητα των έργων.

→ Υφίσταται ο κίνδυνος πολιτισμικής ομογενοποίησης, με αποτέλεσμα την απώλεια της αυθεντικότητας και της ιδιαιτερότητας των εθνικών λογοτεχνιών.

→ Καθίσταται, επομένως, αναγκαία η ενίσχυση της φιλαναγνωσίας, η στήριξη των δημιουργών και η προστασία της γλωσσικής και πολιτισμικής πολυμορφίας.

Η σχέση των νέων με τη λογοτεχνία

Η σχέση των νέων με τη λογοτεχνία αποτελεί ένα ζήτημα που **επηρεάζεται έντονα** από τις σύγχρονες **κοινωνικές και τεχνολογικές εξελίξεις**. Παρότι η λογοτεχνία παραμένει σημαντικό μέσο καλλιέργειας της σκέψης και της ευαισθησίας, η επαφή των νέων με αυτήν παρουσιάζει διακυμάνσεις.

νέο φροντιστήριο

→ Οι νέοι σήμερα συχνά περιορίζουν την ενασχόλησή τους με τη λογοτεχνία, λόγω της κυριαρχίας της ψηφιακής ψυχαγωγίας και των κοινωνικών δικτύων.

→ Η ανάγνωση λογοτεχνικών έργων απαιτεί χρόνο, συγκέντρωση και εσωτερική συμμετοχή, στοιχεία που πολλές φορές υποχωρούν μπροστά στους γρήγορους ρυθμούς της καθημερινότητας.

→ Ωστόσο, η λογοτεχνία μπορεί να συμβάλει ουσιαστικά στην ανάπτυξη της κριτικής σκέψης, της φαντασίας και της συναισθηματικής νοημοσύνης των νέων.

→ Μέσα από τα λογοτεχνικά κείμενα, οι νέοι έρχονται σε επαφή με διαφορετικές εμπειρίες ζωής, διευρύνοντας τους ορίζοντές τους και καλλιεργώντας την ενσυναίσθηση.

→ Η σύγχρονη τεχνολογία μπορεί να λειτουργήσει και υποστηρικτικά, καθώς τα ηλεκτρονικά βιβλία και οι ψηφιακές βιβλιοθήκες καθιστούν τη λογοτεχνία πιο προσβάσιμη.

→ Ο ρόλος της εκπαίδευσης είναι καθοριστικός, καθώς μπορεί να ενισχύσει τη φιλιαναγνωσία και να καλλιεργήσει θετική στάση απέναντι στο βιβλίο.

→ Καθίσταται, επομένως, αναγκαία η ανάδειξη της λογοτεχνίας ως ζωντανού και ελκυστικού μέσου έκφρασης, ώστε να ενταχθεί ουσιαστικά στην καθημερινότητα των νέων.

Η παράδοση αποτελεί θεμελιώδες στοιχείο της ταυτότητας ενός λαού, καθώς εμπεριέχει τα ήθη, τα έθιμα, τις αξίες και την ιστορική του πορεία. Στο πλαίσιο της παγκοσμιοποίησης, η διατήρησή της καθίσταται ιδιαίτερα σημαντική, αφού οι σύγχρονες κοινωνίες δέχονται έντονες επιδράσεις από ξένα πολιτισμικά πρότυπα.

→ **Διασφαλίζεται** η συνέχεια του πολιτισμού και η σύνδεση του παρελθόντος με το παρόν, ενισχύοντας τη συλλογική μνήμη.

→ Ενισχύεται η εθνική ταυτότητα και η αυτοσυνειδησία των λαών, προσφέροντας κοινά σημεία αναφοράς.

→ Η επαφή με άλλους πολιτισμούς, μέσω της παγκοσμιοποίησης, μπορεί να οδηγήσει σε δημιουργικό εμπλουτισμό της παράδοσης.

→ **Ωστόσο,** η άκριτη υιοθέτηση ξένων προτύπων και τρόπων ζωής ενδέχεται να οδηγήσει σε αλλοτρίωση και απομάκρυνση από τις ρίζες.

→ Παρατηρείται συχνά πολιτισμικός μιμητισμός, ιδιαίτερα από τους νέους, που οδηγεί στην υποβάθμιση των τοπικών εθίμων και αξιών.

→ Υφίσταται ο κίνδυνος πολιτισμικής ομογενοποίησης, με αποτέλεσμα την εξασθένηση της πολιτισμικής ποικιλομορφίας.

→ Καθίσταται, επομένως, αναγκαία η ουσιαστική επαφή με την παράδοση μέσω της παιδείας και της πολιτιστικής καλλιέργειας, χωρίς απομόνωση από το διεθνές περιβάλλον.

Η σχέση των νέων με την παράδοση

Η σχέση των νέων με την παράδοση αποτελεί ένα σύνθετο και πολυδιάστατο ζήτημα, ιδιαίτερα στη σύγχρονη εποχή της παγκοσμιοποίησης και της τεχνολογικής εξέλιξης. **Οι νέοι, ως φορείς του μέλλοντος, καλούνται να ισορροπήσουν ανάμεσα στην κληρονομημένη πολιτιστική ταυτότητα και στις νέες επιρροές που δέχονται καθημερινά από το διεθνές περιβάλλον.**

νέο φροντιστήριο

- Οι νέοι συχνά απομακρύνονται από την παράδοση, καθώς επηρεάζονται από σύγχρονα πρότυπα ζωής, τα οποία προβάλλονται μέσω των μέσων ενημέρωσης και του διαδικτύου.
- Παρατηρείται περιορισμένο ενδιαφέρον για τα έθιμα και τις τοπικές εκδηλώσεις, τα οποία θεωρούνται από ορισμένους παρωχημένα ή λιγότερο ελκυστικά.
- **Ωστόσο**, υπάρχει και μια μερίδα νέων που αναγνωρίζει την αξία της παράδοσης και επιδιώκει την ενεργό συμμετοχή σε πολιτιστικές δράσεις και συλλόγους.
- Η παράδοση μπορεί να λειτουργήσει για τους νέους ως πηγή ταυτότητας, δημιουργικότητας και έμπνευσης, όταν προσεγγίζεται με σύγχρονο και βιωματικό τρόπο.
- Η εκπαίδευση και η οικογένεια διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο στη διαμόρφωση θετικής στάσης απέναντι στην πολιτιστική κληρονομιά.
- Καθίσταται αναγκαία η αναζωογόνηση της παράδοσης με σύγχρονα μέσα, ώστε να γίνει πιο προσιτή και ελκυστική στη νεότερη γενιά.

Η δημοκρατία αποτελεί την αριότερη μορφή πολιτεύματος, καθώς η εξουσία πηγάζει από τον λαό και αποσκοπεί στην πρόοδο και την ευημερία της κοινωνίας. **Βασικές αρχές της είναι η ισονομία, η ισηγορία και η ισοκρατία**, με έμφαση στον σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και την αρχή της πλειοψηφίας. Παράλληλα, δεν αποτελεί μόνο πολίτευμα, αλλά και τρόπο ζωής που εκδηλώνεται στην καθημερινή συμπεριφορά των πολιτών.

Προϋποθέσεις λειτουργίας

- Παιδεία και πολιτική συνείδηση των πολιτών.
- Ελευθερία σκέψης, έκφρασης και ανεκτικότητα.
- Ήθος και υπευθυνότητα κυβερνώντων.
- Αντικειμενική ενημέρωση και πολυφωνία των ΜΜΕ.
- Ενεργός συμμετοχή των πολιτών και διάλογος.

Αίτια δημοκρατικής κρίσης

- Αποξένωση των πολιτών από την πολιτική λόγω αντιπροσώπευσης.
- Ατομικισμός, καταναλωτισμός και πνεύμα ευδαιμονισμού.
- Έλλειψη πνευματικής καλλιέργειας και κριτικής σκέψης.
- Χειραγώγηση από τα ΜΜΕ και παραπληροφόρηση.
- Κρίση πολιτικού συστήματος (λαϊκισμός, αναξιοκρατία, δημαγωγία).

Χαρακτηριστικά δημοκρατικού πολίτη

- Πολιτικοποιημένος και ενεργός στα κοινά.
- Κριτικά σκεπτόμενος και ανθεκτικός στη χειραγώγηση.
- Νομοταγής, με συνείδηση δικαιωμάτων και υποχρεώσεων.
- Ενημερωμένος και υπεύθυνος.
- Εφαρμόζει τον διάλογο στην καθημερινή ζωή.

Τεχνολογία και δημοκρατία

- Θετικά: διευκολύνει την ενημέρωση, την έκφραση και τη συμμετοχή των πολιτών.
- Αρνητικά: ενισχύει την προπαγάνδα, τον ατομικισμό και την πνευματική αδράνεια.

- Παρατηρείται συχνά αδιαφορία και αποχή από τα κοινά.
- Αίτια: ατομικισμός, έλλειψη παιδείας, δυσπιστία προς τους πολιτικούς.
- Η ενεργός συμμετοχή προϋποθέτει ενημέρωση, χρόνο και υπευθυνότητα.

Ενεργός πολίτης – κοινωνία πολιτών

- Ο ενεργός πολίτης συμμετέχει, εκφράζεται και σέβεται τη διαφορετικότητα.
- Η κοινωνία των πολιτών (π.χ. ΜΚΟ) ενισχύει τη συλλογική δράση και την κοινωνική αλληλεγγύη.
- Συμβάλλει στην αντιμετώπιση κοινωνικών προβλημάτων και στην πίεση προς την εξουσία.
- Ο ενεργός πολίτης ενημερώνεται για κοινωνικά και πολιτικά ζητήματα και αναλαμβάνει υπεύθυνη δράση.
- Η συμμετοχή σε εθελοντικές δραστηριότητες ενισχύει το αίσθημα κοινωνικής ευθύνης και συνεργασίας.
- Η κοινωνία των πολιτών συμβάλλει στην προστασία των ανθρώπινων δικαιωμάτων και του περιβάλλοντος.
- Μέσα από τη συνεργασία πολιτών και φορέων ενισχύεται η δημοκρατική λειτουργία της κοινωνίας.
- Η ενεργή συμμετοχή των πολιτών προάγει την κοινωνική συνοχή και περιορίζει φαινόμενα αποκλεισμού.
- Ο διάλογος και η ανταλλαγή απόψεων βοηθούν στην επίλυση προβλημάτων και στην ενίσχυση της δημοκρατίας.
- Η συλλογική δράση / ακτιβισμός μπορεί να οδηγήσει σε κοινωνικές αλλαγές και βελτίωση της ποιότητας ζωής.

Η παγκοσμιοποίηση αποτελεί ένα σύνθετο φαινόμενο που αφορά το «άνοιγμα» των εθνικών οικονομιών και τη διαμόρφωση μιας παγκόσμιας αγοράς, όπου αγαθά, κεφάλαια, ιδέες και υπηρεσίες διακινούνται ελεύθερα. **Βασικοί παράγοντες της ανάπτυξής της υπήρξαν η άρση των περιορισμών στο εμπόριο και η ραγδαία εξέλιξη της τεχνολογίας και των μέσων επικοινωνίας.**

→ Σε οικονομικό επίπεδο, ενισχύεται η ανάπτυξη και η διεύρυνση των αγορών, ενώ προάγεται η καινοτομία και η συνεργασία μεταξύ των κρατών.

→ Σε πολιτιστικό επίπεδο, διευκολύνεται η ανταλλαγή ιδεών και η επαφή των λαών, γεγονός που ενισχύει την ανεκτικότητα και τη διαπολιτισμική κατανόηση.

→ **Ωστόσο**, παρατηρείται δημιουργία ισχυρών οικονομικών μονοπωλίων και ενίσχυση των ανισοτήτων μεταξύ κρατών.

→ Η υπερκατανάλωση και η εντατική εκμετάλλευση των φυσικών πόρων επιβαρύνουν το περιβάλλον.

→ Υφίσταται ο κίνδυνος πολιτισμικής ομογενοποίησης και απώλειας της εθνικής ταυτότητας, λόγω της κυριαρχίας ενός ενιαίου τρόπου ζωής.

→ Η έννοια του «παγκόσμιου χωριού» προϋποθέτει συνεργασία, σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και προστασία του περιβάλλοντος.

→ Οι νέοι καλούνται να αναπτύξουν κριτική σκέψη, πολυπολιτισμική συνείδηση και τεχνολογικές δεξιότητες, ώστε να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις της σύγχρονης εποχής.

«Θα έλθει μια μέρα που όλα τα έθνη της ευρωπαϊκής ηπείρου, χωρίς να χάσουν τον ιδιαίτερο χαρακτήρα τους, θα ενωθούν σε μια ανώτερη οντότητα για να αποτελέσουν μια ευρωπαϊκή αδελφότητα».

ΒΙΚΤΩΡ ΟΥΓΚΟ, 1849

Η Ευρωπαϊκή Ένωση αποτελεί μια υπερεθνική ένωση κρατών που επιδιώκει την ειρήνη, την οικονομική συνεργασία και την ευημερία των λαών της Ευρώπης. Στο πλαίσιο αυτό, επιχειρεί να συνδυάσει την οικονομική ενοποίηση με τον σεβασμό της πολιτισμικής ταυτότητας των κρατών-μελών, προωθώντας παράλληλα την αλληλεγγύη και τη συνοχή.

Στόχοι της Ευρωπαϊκής Ένωσης

- Διασφάλιση ειρήνης, σταθερότητας και ευημερίας μεταξύ των ευρωπαϊκών λαών.
- Οικονομική ενοποίηση και ανάπτυξη μέσω της ενιαίας αγοράς και της ελεύθερης διακίνησης ανθρώπων, αγαθών και κεφαλαίων.
- Μείωση των ανισοτήτων μεταξύ Βορρά και Νότου και ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής.
- Καθιέρωση κοινών θεσμών και ενιαίου νομίσματος (ευρώ) για την ενίσχυση της συνεργασίας.

Προβλήματα και προκλήσεις

- Οικονομικές ανισότητες μεταξύ ισχυρών και ασθενέστερων κρατών-μελών.
- Κίνδυνος κυριαρχίας των ισχυρότερων χωρών στη λήψη αποφάσεων.
- Περιθωριοποίηση των μικρότερων πολιτισμών και γλωσσών.
- Ανεπαρκής κοινωνική προστασία για ευάλωτες ομάδες πολιτών.

Προϋποθέσεις για την ουσιαστική λειτουργία της Ε.Ε.

- Ενίσχυση της κοινωνικής πολιτικής και μείωση των οικονομικών ανισοτήτων.
- Ισότιμη συμμετοχή όλων των κρατών στις αποφάσεις.
- Προστασία και ανάδειξη της πολιτισμικής ταυτότητας κάθε χώρας.
- Ανθρωπιστικός προσανατολισμός και στήριξη των κοινωνικά αδύναμων ομάδων.

Η ευρωπαϊκή προοπτική της εκπαίδευσης αποτελεί βασική προϋπόθεση για τη δημιουργία ενεργών και συνειδητοποιημένων ευρωπαίων πολιτών. Στόχος της είναι η καλλιέργεια γνώσης, κατανόησης και συνεργασίας μεταξύ των λαών της Ευρώπης, μέσα από το σχολείο, με προγράμματα Erasmus

Εφόδια των μαθητών – αυριανών πολιτών

- Δημοκρατική παιδεία και καλλιέργεια ευρωπαϊκής συνείδησης μέσα από την εκπαίδευση και όχι ως απομονωμένο μάθημα.
- Γνώση των ευρωπαϊκών θεσμών, της ιστορίας και του πολιτισμού των κρατών-μελών.
- Καλλιέργεια κριτικής σκέψης μέσω της σωστής διδασκαλίας της Ιστορίας, χωρίς προκαταλήψεις και παραποιήσεις.
- Ενίσχυση της διδασκαλίας ξένων γλωσσών και σεβασμός της γλωσσικής πολυμορφίας.
- Ανάπτυξη πολυπολιτισμικής συνείδησης και αποδοχή της διαφορετικότητας.

Σημασία της ευρωπαϊκής εκπαίδευσης

- Προάγει την αμοιβαία κατανόηση και τη συνεργασία μεταξύ των λαών.
- Συμβάλλει στην αντιμετώπιση του ρατσισμού και της ξеноφοβίας.
- Ενισχύει την ειρηνική συνύπαρξη και την κοινωνική ανοχή.
- Δημιουργεί ενεργούς, ενημερωμένους και υπεύθυνους ευρωπαίους πολίτες.

Μάρω Δούκα: «Γράφω, άρα υπάρχω»

*Αποσπάσματα από συνέντευξη της συγγραφέως Μάρως Δούκα στον Γιώργο Βαϊλάκη στις 29.06.2022:
<https://m.poraganda.gr/people/interview>*

Κυρία Δούκα, πώς ξεκίνησε για εσάς η λογοτεχνική περιπέτεια; Υπάρχει κάποιο σημείο καμπής στη ζωή σας που σας καθόρισε ως συγγραφέα;

Όπως συμβαίνει, υποθέτω, σε όλους τους ανθρώπους, έρχεται κάποια στιγμή, εκεί προς την εφηβεία, που θέλουμε, έχουμε την ανάγκη να εκφραστούμε, να διατυπώσουμε με λέξεις ή με χρώματα τις βαθύτερες αγωνίες και προσδοκίες μας, να ορίσουμε τη θέση μας στον κόσμο, το βλέμμα μας στην κοινωνία. Καμπή που με καθόρισε ως συγγραφέα, πέρα από τις εφηβικές ανησυχίες, την ιδιοσυγκρασία και την προδιάθεση, θα μπορούσα να θεωρήσω τη σχέση μου με την Αριστερά στα χρόνια της επταετούς δικτατορίας. Τα διαβάσματα και, ταυτόχρονα, η συμμετοχή μου, μέσα στο πλαίσιο των δυνατοτήτων μου, στον αντιδικτατορικό αγώνα, χωρίς να είμαι και καμιά ατρόμητη, πιστεύω ότι με καθόρισαν. Με συνέλαβαν κι εμένα, Αύγουστο του 1967, με ξυλοκόπησαν, με φυλάκισαν, πέρασα από στρατοδικείο, κι όταν «βρέθηκα» επιτέλους έξω με αναστολή, ήξερα ότι, για να «σωθώ», θα πρέπει να γίνω συγγραφέας, μόνο έτσι θα έδινα διέξοδο στο διαρκές μουρμουρητό που με καλούσε να «εκφραστώ».

Εσείς τι επιδιώκετε ως συγγραφέας; Αλλά και ποια είναι η σημασία της μυθοπλασίας ως τέχνη;

Το τι ακριβώς επιδιώκω ως συγγραφέας, είναι δύσκολο να το ορίσω, εφόσον όλα αλλάζουν και όλα μένουν ίδια από βιβλίο σε βιβλίο. Ξεκινώ από μια ιδέα, μια σκέψη, μια εικόνα που προορίζονται να αποτελέσουν τη μαγιά και ορίζονται από τη βασική αιτία και τους βαθύτερους λόγους της κάθε ιστορίας, όπως αρχίζει λίγο λίγο να αναζητά την αφήγησή της, όπου μορφή και περιεχόμενο καλούνται να συμβαδίζουν. Και αυτό ακριβώς, η συμπίεση της μορφής με το περιεχόμενο, καθώς συμπλέκεται το προσωπικό με το συλλογικό, το φανταστικό με το πραγματικό, το επινοημένο με το καθημερινό είναι η μυθοπλασία χωρίς την οποία μυθιστόρημα δεν θα μπορούσε να υπάρξει.

Αλήθεια, έχετε κάποιο όφελος ως συγγραφέας, σε σχέση με το πώς βλέπετε τα πράγματα στον κόσμο;

Σίγουρα έχω κερδίσει σε αυτογνωσία, έχω εξοικειωθεί με τα πάθη και τα παθήματα του ανθρώπου, με τη ροή του ποταμού που καταλήγει πάντα στη θάλασσα και τη ροή της Ιστορίας που θαλασσοδέρνεται. Το κυριότερο όφελός μου, πάντως, είναι ότι ποτέ δεν πέφτω από τα σύννεφα...

Σελίδες που θεραπεύουν

Απόσπασμα (διασκευασμένο) από το άρθρο «Μικροί και μεγάλοι πάμε για... βιβλιοθεραπεία» της Σουζάνας Παπαφάγου. Δημοσιευμένο στις 10.06.2022: <https://www.talcmag.gr/hot/vivliotherapie/>

Τα βιβλία έχουν χρησιμοποιηθεί για να βοηθήσουν τους ανθρώπους να αντεπεξέλθουν στην καθημερινότητα εδώ και αιώνες. Στην αρχαία Θήβα υπήρχε μια βιβλιοθήκη στις οποίας την είσοδο έγραφε: «Τόπος θεραπείας της ψυχής». Οι αρχαίοι Θηβαίοι αγαπούσαν τα βιβλία και πίστευαν πως αποτελούν πηγή βελτίωσης της ποιότητας ζωής. Οι Schrank και Engels το 1981 έγραφαν ότι η πρακτική της βιβλιοθεραπείας ως μέσου διδασκαλίας και θεραπείας μπορεί να ανιχνευθεί στη Θήβα από αρχαιοτάτων χρόνων.

Κάθε φορά που σκέφτομαι το βιβλίο ως θεραπευτικό εργαλείο θυμάμαι τη γιαγιά μου. Γέμιζε την κατσαρόλα με διάφορα ζαρζαβατικά από το μποστάνι, άναβε τη φωτιά, καπάκωνε την κατσαρόλα και άρπαζε το βιβλίο της, για να περάσει ο χρόνος κι εκείνη να βουτήξει σ' έναν άλλον κόσμο. Με κοιτούσε και μου έλεγε: «Το βιβλίο είναι ο καλύτερος θεραπευτής» ή άλλοτε: «Το διάβασμα είναι η ψυχοθεραπεία μου». Ναι μεν η ανάγνωση βιβλίων από μόνη της δεν είναι αρκετή για να αντικαταστήσει τη δουλειά που μπορούμε να κάνουμε για τον εαυτό μας με την καθοδήγηση ενός εξειδικευμένου ειδικού ψυχικής υγείας, μα σίγουρα μπορεί να αποτελέσει πολύτιμο εργαλείο στη θεραπεία.

Η λέξη «βιβλιοθεραπεία» (bibliotherapy) προέρχεται από τις ελληνικές λέξεις «βιβλίο» και «θεραπεία» και ορίζεται ως η διαδικασία κατά την οποία ένας εκπαιδευμένος βιβλιοθεραπευτής χρησιμοποιεί καθοδηγούμενες συζητήσεις, με σκοπό να βοηθήσει τον θεραπευόμενο να ενσωματώσει τα συναισθήματα και τα γνωστικά αποκτήματα σε επιλεγμένα έργα λογοτεχνίας, τα οποία μπορεί να είναι σε μορφή τυπωμένου κειμένου, οπτικοακουστικού υλικού ή ακόμη και δημιουργικής γραφής. Ως όρος, πρωτοεμφανίστηκε τον Αύγουστο του 1916 σε άρθρο του Αμερικανού θεολόγου και δοκιμογράφου Samul Mc Cord Crothers στο περιοδικό *Atlantic Monthly*. Ουσιαστικά, η βιβλιοθεραπεία αναπτύχθηκε κατά τη διάρκεια του Α' Παγκοσμίου Πολέμου, στα στρατιωτικά νοσοκομεία. Στόχος της ήταν τόσο η γρηγορότερη σωματική ανάρρωση των πληγωμένων στρατιωτών όσο και η επούλωση των ψυχικών τους τραυμάτων.

Είναι σημαντικό να τονίσουμε πως δεν μπορεί μόνη της να επιφέρει μακροπρόθεσμα αποτελέσματα. Ο θεραπευτής την περιλαμβάνει ως εργαλείο σε κάποιο ευρύτερο θεραπευτικό σχήμα. Τα βιβλία που χρησιμοποιούνται μπορούν να είναι λογοτεχνικά, μυθοπλασίας ή μη μυθοπλαστικά: βιογραφίες, ποίηση, ακόμη και εγχειρίδια αυτοβοήθειας. Η βιβλιοθεραπεία χρησιμοποιείται συχνά σε κοινωνικές ομαδικές εργασίες και στην ομαδική θεραπεία, είναι

αποτελεσματική σε άτομα όλων των ηλικιών, άτομα σε ιδρύματα, καθώς και εξωτερικούς ασθενείς, αλλά και υγιή άτομα που επιθυμούν να εμπιστευτούν τη λογοτεχνία ως μέσο προσωπικής ανάπτυξης και εξέλιξης. Με άλλα λόγια, δεν χρειάζεται κάποιος να αντιμετωπίζει ψυχικές δυσκολίες για να... βιβλιοθεραπευτεί!

Κείμενο 3

Οι ρετσίνες του βασιλιά

Απόσπασμα από το ομώνυμο μυθιστόρημα του Ισίδωρου Ζουργού (εκδ. Πατάκη, 2019).

Αναστέναζε –πιο πολύ για να βρει τέμπο η ανάσα του. Αδειοσύνη. Αναρωτήθηκε, έμπλεος καυστικής διάθεσης, μήπως ένας βήχας του θα ήταν ευπρόσδεκτος ως επιβεβαίωση ότι ο εαυτός του συνέχιζε να υπάρχει. [...]

Αυτή η Δευτέρα τού προέκυψε ιδιαίτερα στείρα σε ταξίδια του νου, αφού δεν είχε ανοίξει σελίδα. Το καταλάβαινε μέρα με τη μέρα πως η ανάγνωση κάποιου βιβλίου τού ήταν απαραίτητη. Ήταν το μυαλό του που είχε ανάγκη τα βιβλία. Είχε αποδειχτεί πως αυτά ήταν οι σκαλωσιές για να συντηρεί τα δικά του τοιχώματα, μιας και κάθε μέρα ένιωθε τους σοβάδες του να πέφτουν. Οι νοητικές του λειτουργίες έφθιναν και ήταν σαν νοτισμένος τοίχος –ίσως σ’ αυτό μερίδιο ευθύνης να είχαν και οι ρετσίνες, κι έτσι τα φουσκώματα του μυαλού του παραδίνονταν στον νόμο της βαρύτητας κι έριχναν κάθε τόσο τους σοβάδες σαν το χιόνι. Ήταν βέβαιος πως το μυαλό του μαδούσε με τα γηρατειά κι έχανε όχι μόνο τη στιλπνότητα της γούνας του, αλλά και τρίχες, τούφες ολόκληρες. Για παράδειγμα, σ’ αυτά που έλεγε, συχνά επαναλαμβανόταν, επίσης αρκετές φορές μακρόσυρτους συλλογισμούς τούς άφηνε στη μέση, ενώ ξεχνούσε πού είχε αφήσει τα γυαλιά του, όπως και ονόματα παλιών φίλων και συνεργατών. Αρκετές φορές καταλάβαινε πως του αρκούσαν γενικεύσεις και απλοϊκότητες που σ’ άλλους καιρούς θα τον αηδίαζαν.

Ο Λεόντιος Έξαρχος το ‘νίωθε πως γερνούσε. Έβλεπε κάθε μέρα τις σελίδες απ’ το ημερολόγιο της ζωής του να τις γυρίζει όλο και πιο γρήγορα ο άνεμος κι ύστερα να τις σκορπίζει.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 20)

Να αποδώσετε συνοπτικά το περιεχόμενο του Κειμένου 1 σε 60–70 λέξεις, παρουσιάζοντας τις απόψεις της Μάρως Δούκα για τη σημασία της λογοτεχνίας στην αυτογνωσία και στην κατανόηση του κόσμου.

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Να σχολιάσεις την αποτελεσματικότητα του τίτλου στο Κείμενο 2 σε σχέση με το κεντρικό θέμα του (μονάδες 10) και τη θέση της αρθρογράφου ως προς αυτό (μονάδες 5). Η απάντησή σου να είναι 60 περίπου λέξεις.

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

Να βρεις ένα σημείο στο Κείμενο 1 και ένα αντίστοιχο σημείο στο Κείμενο 2, στα οποία οι συγγραφείς επικαλούνται το συναίσθημα του δέκτη (μονάδες 6) και να δικαιολογήσεις με συντομία την απάντησή σου (μονάδες 4).

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

Να εξηγήσεις τη λειτουργία των σημείων στίξης (εισαγωγικά, αποσιωπητικά, εισαγωγικά, εισαγωγικά, θαυμαστικό) στα ακόλουθα χωρία των Κειμένων 1 και 2, λαμβάνοντας υπόψη σου τα συμφραζόμενα:

- θα έδινα διέξοδο στο διαρκές μουρμουρητό που με καλούσε να «εκφραστώ» (Κείμενο 1)
- Το κυριότερο όφελός μου, πάντως, είναι ότι ποτέ δεν πέφτω από τα σύννεφα... (Κείμενο 1)
- «Τόπος θεραπείας της ψυχής» (Κείμενο 2)
- «Το βιβλίο είναι ο καλύτερος θεραπευτής» (Κείμενο 2)
- Με άλλα λόγια, δεν χρειάζεται κάποιος να αντιμετωπίζει ψυχικές δυσκολίες για να... βιβλιοθεραπευτεί! (Κείμενο 2)

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Πώς ερμηνεύεις τη σχέση του Λεόντιου Έξαρχου με τα βιβλία στο Κείμενο 3 και με ποια εκφραστικά μέσα αποδίδεται αυτή σε σχέση με την ηλικιακή φάση στην οποία βρίσκεται; Ποια συναισθήματα σου δημιούργησε η ανάγνωση του κειμένου; (150-200 λέξεις)

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 30)

Συμμετέχοντας σε δράση του σχολείου σας με θέμα τον ρόλο της λογοτεχνίας στη σύγχρονη ζωή, αποφασίζετε να δημοσιεύσετε ένα άρθρο στο σχολικό ιστολόγιο. Στο άρθρο σας (400 λέξεις) να αναπτύξετε:

- α) τη σημασία της ανάγνωσης βιβλίων για την ψυχική υγεία και την προσωπική ανάπτυξη των νέων σήμερα και
- β) τρόπους με τους οποίους το σχολείο και η οικογένεια μπορούν να καλλιεργήσουν την αγάπη για το βιβλίο και τη φιλιαναγνωσία.

Κείμενο 1

Το γράψιμο υπερβαίνει το βίωμα

Το παρακάτω απόσπασμα είναι από τη συνέντευξη που παραχώρησε η συγγραφέας Ζυράννα Ζατέλη στην Μαριαλένα Σπυροπούλου. Δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα «Καθημερινή» στις 27/01/2022.

Και αυτό το βιβλίο σας είναι γεμάτο από έναν κόσμο υπερρεαλιστικό και την ίδια ώρα τόσο ρεαλιστικό μιας φύσης που πια μας έχει εγκαταλείψει. Ανθρωπομορφικός και παράδοξος. Η γενέτειρά σας, η παιδική σας φαντασία είναι αυτή στην οποία επιστρέφετε;

Η γενέτειρα, η παιδική φαντασία και όλα τα συμπαρομαρτούντα έπαιξαν ασφαλώς έναν σημαντικό και καθοριστικό ρόλο, και σίγουρα αντλώ από 'κει υλικό, μεταπλάθοντάς το βέβαια. Το γράψιμο είναι μια ζωντανή διαδικασία, μια διαρκής συνομιλία, υπερβαίνει το βίωμα, το μεταμορφώνει, γίνεται η περαιτέρω μοίρα του. Αισθάνομαι πως με τον χρόνο γινόμαστε καλύτερα αυτό που είμαστε, βρίσκουμε αυτό που φέρουμε ως προδιάθεση, το επανεφευρίσκουμε στην ανάγκη.

Κυρία Ζατέλη, τα καλύτερα είναι αυτά που δεν γράφονται; Τα πιο σημαντικά αυτά που δεν λέμε; Και στη ζωή και στη λογοτεχνία;

Συχνά επανέρχεται στον νου μου μια φράση, που ειλικρινά δεν θυμάμαι αν τη διάβασα ή την άκουσα, πού και πότε: Πόσοι και πόσοι δάσκαλοι χάθηκαν στο άρρητο. Αυτό το άρρητο, το σίγουρα πολύ σημαντικό, θεμελιώδες, δεν είναι απαραίτητως κάποιο θανάσιμο μυστικό που το φυλάμε ζηλότυπα. Είναι, θα έλεγα, το φύσει άρρητο. Ενδέχεται να το καρπώνεται ο άνθρωπος την ύστατη στιγμή της ζωής του. Κι άντε να βρει καιρό ή τρόπο να το εκφράσει. Είναι κάτι που με θέλγει ιδιαίτερα ως αίσθηση, ως μυστική υπενθύμιση αν θέλετε, κι επιθυμώ με τη γραφή να προσεγγίσω τις παρυφές του. Καμιά φορά μου έρχεται να το ονομάσω «η παλιά ψυχή», άλλοτε «ο παλιός πόνος». Μιλάμε πάντα για το φύσει άρρητο, συγγνώμη αν παρασύρθηκα.

Η γραφή και η δυσκολία της διαδικασίας πριν από τη γραφή. Μας δίνετε ένα πέρασμα στον κήπο σας, στην «κουζίνα του συγγραφέα». Σας δυσκόλεψε αυτό το βιβλίο; Πήρε καιρό για εσάς;
Μου αρέσει να λέω πως ξεκινάμε να γράφουμε σαν τα πουλιά που κελαηδούν στα δέντρα και καταλήγουμε σαν τα θεριά που γλείφουν τις πληγές τους. Ας μην πάρουμε τοις μετρητοίς ούτε το ένα ούτε το άλλο, αλλά και μόνο ως εικόνα υπαινίσσεται πολλά. Ναι, μου παίρνει καιρό να γράψω ένα βιβλίο, μου τρώει τα σπλάχνα. Να φανταστείτε, όταν τολμώ να πω παραέξω πως το τελειώνω, μου λένε «δηλαδή σε κάνα δυο μήνες;», ενώ εγώ εννοώ τουλάχιστον δύο χρόνια ακόμη. Αλλά μπροστά στα πέντε κι έξι που προηγήθηκαν... Αυτό ειδικά το βιβλίο μου πήρε τον διπλάσιο σχεδόν καιρό, κι ας είναι αισθητά μικρότερο σε αριθμό σελίδων από τα υπόλοιπα μυθιστορήματά μου.

Ήθελα όμως να κλείσει αβίαστα και όχι «από κεκτημένη» ο κύκλος αυτής της τριλογίας, που την ξεκίνησα το 1995 και πέρασε από σαράντα κύματα. [...]

Κείμενο 2

[Δοκιμές]

Απόσπασμα από το βιβλίο του Γιώργου Σεφέρη «Δοκιμές», Πρώτος τόμος (1936-1947), εκδ. Ίκαρος, 2013 (α' εκδ. 1974).

Προτού κατηγορήσουμε τους ποιητές για τα ακατανόητα σχήματα που μας παρουσιάζουν, θα ήταν δίκιο να τους αναγνωρίσουμε το στοιχειώδες δικαίωμα να κρίνονται, όπως και οι άλλοι καλλιτέχνες, σύμφωνα με τους κανόνες της τέχνης τους, και με τις δυσκολίες που παρουσιάζει το υλικό τους. Ένα δικαίωμα που τους ανήκει. Ακούμε πολλές φορές ανθρώπους εξάίρετα μορφωμένους να ομολογούν ότι δεν καταλαβαίνουν ορισμένα μουσικά κομμάτια, που είναι πολύ απλά για όποιον έχει έστω και μια μακρινή σχέση με τη μουσική. Και αν τούς πούμε ότι δεν τα καταλαβαίνουν γιατί δεν καταλαβαίνουν τη μουσική, δεν παύουν να μάς χαιρετούν. Ωστόσο, αν πει κανείς στον ίδιον άνθρωπο ότι δε βρίσκει νόημα σ' ένα ποίημα (ποιό είναι το νόημα ενός ζωγραφικού πίνακα;) γιατί δεν καταλαβαίνει την ποίηση, το θεωρεί σαν προσωπική προσβολή σα να τον είχε αποκαλέσει κανείς αναλφάβητο. Και το παράξενο είναι ότι, στο σημείο που έχουν φτάσει τα πράγματα, είναι πολύ πιθανό πως ο αναλφάβητισμός βοηθεί μάλλον παρά εμποδίζει την ποιητική κατανόηση. Γιατί η πρώτη παρεξήγηση εκπορεύεται και από το γεγονός ότι τα ποιήματα είναι γραμμένα με γράμματα, όπως οι ταξιδιωτικοί οδηγοί και οι διαφημίσεις των φαρμάκων. Και είναι προτιμότερο να έχουν την αγαθή τύχη να πετύχουν έναν ακροατή που δεν έχει συνηθίσει να αποκοιμίζει το μυαλό του –όπως ή μεγαλύτερη μάζα των μισομορφωμένων– με το ανεξάντλητο έντυπο υλικό, που απορροφά κάθε μέρα ο πολιτισμένος άνθρωπος. Ο άνθρωπος αυτός, τις περισσότερες φορές, ζητεί από την τέχνη να του λέει κάτι ή να μοιάζει με κάτι, ενώ το έργο της τέχνης είναι κάτι με το οποίο ερχόμαστε ή δεν ερχόμαστε σε επαφή.

Κείμενο 3

ΜΙΧΑΛΗΣ ΓΚΑΝΑΣ (1944 -)

[Έρχονται μέρες που ξεχνάω πώς με λένε...]

Το ποίημα δημοσιεύτηκε πρώτη φορά στη συλλογή «Παραλογή» το 1993. Εδώ αντλημένο από τη δίγλωσση έκδοση «A Greek Ballad. Selected poems Michalis Ganas», Yale University Press, 2019.

Έρχονται μέρες που ξεχνάω πώς με λένε.

Έρχονται νύχτες βροχερές βαμβακερές ομίχλες
 τ' αλεύρι γίνεται σπυρί ύστερα στάχυ
 θροΐζει με πολλά δρεπάνια
 αψύς Ιούλιος στη μέση του χειμώνα.
 Βλέπω το υφαντό του κόσμου να ξηλώνεται
 αόρατο το χέρι που ξηλώνει
 και τρέμω μην κοπεί το νήμα.
 Νήμα νερού στημόνι χωρίς μνήμη
 σταγόνα διάφανη σε βρύα και λειχήνες
 νιφάδα-χνούδι των βουνών
 χαλάζι-φυλλοβόλο
 κι άξαφνα σκάφανδρο ζεστό
 στην κιβωτό της μήτρας.
 Αρχαίο σκοτάδι τήκεται και τρίζει
 αχειροποίητη φλογίτσα που το γλείφει.

Συναγωγές υδάτων υετοί¹ πρόγονοι παγετώνες
 στην πάχνη ακόμη της ανωνυμίας.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 20)

Να αποδώσετε συνοπτικά το περιεχόμενο του Κειμένου 2 σε 60–70 λέξεις, παρουσιάζοντας τις απόψεις του Σεφέρη για τη δυσκολία κατανόησης της τέχνης και τη σχέση του κοινού με τα καλλιτεχνικά έργα.

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

---

¹υετός: το νερό που πέφτει συνολικά ως βροχή, χαλάζι ή χιόνι.

νέο φροντιστήριο

Ποιες από τις παρακάτω προτάσεις αποδίδουν ορθά απόψεις του συγγραφέα του Κειμένου 2; Να χαρακτηρίσεις το περιεχόμενό τους ως Σωστό (Σ) ή Λανθασμένο (Λ). Να τεκμηριώσεις την απάντησή σου, παραθέτοντας σχετικά χωρία-αποσπάσματα από το κείμενο.

1. Ο Σεφέρης υποστηρίζει ότι οι ποιητές πρέπει να αξιολογούνται σύμφωνα με τις ιδιαιτερότητες της τέχνης τους.
2. Η μόρφωση, για πολλούς, αποτελεί απόλυτο τεκμήριο ότι μπορεί κανείς να κατανοεί σε βάθος τα μουσικά του ακούσματα.
3. Κατά την άποψη του Σεφέρη, η ελλιπής μόρφωση είναι ανυπέρβλητο εμπόδιο για την προσέγγιση της ποιητικής τέχνης.
4. Η ημιμάθεια είναι το σοβαρότερο εμπόδιο για να μπορεί κάποιος να σκεφτεί δημιουργικά.
5. Η ποίηση δεν κρίνεται σύμφωνα με τα κριτήρια των άλλων τεχνών, γιατί τα μέσα τα οποία μετέρχεται –γράμματα, λέξεις– είναι, στη συνείδηση των ανθρώπων, αυτονόητα ερμηνεύσιμα.

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

Αν ο σκοπός της τελευταίας απάντησης στη συνέντευξη της Ζυράννας Ζατέλη «*Μου αρέσει να λέω ... και πέρασε από σαράντα κύματα*» είναι να μεταδώσει στον αναγνώστη την εμπειρία της διαδικασίας συγγραφής ενός βιβλίου, να σχολιάσετε τον ρόλο της πρώτης πρότασης «*Μου αρέσει να λέω ... σαν τα θεριά που γλείφουν τις πληγές τους*» στην επίτευξη αυτού του σκοπού.

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

Ποια η λειτουργία του ερωτήματος «δηλαδή σε κάνα δυο μήνες;» στην τελευταία απάντηση του Κειμένου 1 και του ερωτήματος «(ποιό είναι το νόημα ενός ζωγραφικού πίνακα;)» του Κειμένου 2; Στην απάντησή σου να λάβεις υπόψη τα σημεία στίξης και το είδος των κειμένων.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Επιλέγοντας συγκεκριμένα στοιχεία του Κειμένου 3, να σχολιάσεις την κατάσταση την οποία βιώνει, κατά τη γνώμη σου, το ποιητικό υποκείμενο. Ποιες σκέψεις και συναισθήματα σου δημιουργούνται; (150-200 λέξεις).

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 30)

Συμμετέχοντας σε πρόγραμμα φιλαναγνωσίας του σχολείου σας, καλείστε να γράψετε ένα άρθρο στο προσωπικό σας ιστολόγιο (350- 400 λέξεις). Σε αυτό να αναπτύξετε:

- α) τη σημασία της ανάγνωσης λογοτεχνικών έργων για την κατανόηση του εαυτού και του κόσμου και
- β) τους τρόπους με τους οποίους η λογοτεχνία μπορεί να βοηθήσει τους νέους να διαχειριστούν άγχος, συναισθηματικές δυσκολίες στην καθημερινότητά τους.

Κείμενο 1

Παράδοση και νεωτερικότητα.

Το κείμενο αποτελεί άρθρο του Άρθρο του Βασίλη Νιτσιάκου και δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα ΤΟ ΕΘΝΟΣ στις 20-06-2020 (διασκευή).

Είναι σχεδόν κανόνας η παράδοση να αντιμετωπίζεται σαν απολίθωμα, να αναζητείται περισσότερο ανάμεσα στους νεκρούς παρά στους ζωντανούς. Στερεότυπα αντιπαράτίθεται προς τη νεωτερικότητα, προς κάθε νεωτερισμό, με όρους αξιολογικής κρίσης πάντοτε. Το παλιό είναι καλό. Ό,τι μας παραδίδεται από τις προηγούμενες γενιές είναι «γνήσιο», «αυθεντικό», «ιερό». Κάθε αλλαγή είναι απειλή και αντιμετωπίζεται σαν αλλοίωση και όχι ως ιστορική εξέλιξη.

Ας αναρωτηθούμε, ωστόσο, κατά πόσο η παράδοση είναι το αντίθετο της νεωτερικότητας ή είναι προϊόν της. Η έννοια της παράδοσης δεν υφίσταται παρά μόνο στο πλαίσιο της νεωτερικότητας. Οι κοινωνίες που ζουν μέσα σε αυτό που εμείς ονομάζουμε «παράδοση» δεν διαθέτουν αυτή την έννοια. Αυτό που εμείς λέμε «παράδοση» είναι η δική τους καθημερινή πραγματικότητα, η πραγματική ζωή τους. Δεν είναι ένα αντικείμενο που χρήζει μελέτης, προστασίας, αναβίωσης κ.λπ. . Μόνο αργότερα, όταν πλέον έχει αλλάξει, μετατρέπεται σε «παράδοση».

Αν θεωρήσουμε την παράδοση επινόηση της νεωτερικότητας, τότε θα πρέπει να την εννοήσουμε και ως μια δυναμική διαδικασία, ως ένα σύνολο προδιαγραφών, υλικών και πνευματικών, χρήσιμων για την ευημερία και την αναπαραγωγή μιας κοινωνίας. Επίσης, πρέπει να θεωρήσουμε ότι προσλαμβάνει πολλαπλές διαστάσεις και εκφράσεις. Πάνω από όλα, η παράδοση-τρόπος ζωής δίνει τη θέση της στην παράδοση-γνώση ή στη γνώση της παράδοσης, με την παρέμβαση κεντρικών θεσμών που ελέγχονται από τους ιδεολογικούς μηχανισμούς του κράτους.

Παράλληλα, στο σημερινό κίνημα επιστροφής στην παράδοση ενυπάρχει μια αντίφαση, που συνδέεται με τη συγκεχυμένη σχέση μας με το κοντινό παρελθόν μας. Όλοι εμείς, λοιπόν, που θελήσαμε να ξεχάσουμε την ταπεινή μας καταγωγή, τον σκληρό και υποτιμημένο «χωριάτικο» τρόπο ζωής, υιοθετήσαμε, όταν ξεπεράσαμε τα συμπλέγματα κατωτερότητας, το αστικό σύνθημα «επιστροφή στις ρίζες», αλλά οι ρίζες ήταν πια ξεραμένες και έπρεπε να τις ξαναφυτέψουμε. Έτσι άρχισαν οι αναβιώσεις και οι αναπαραστάσεις, σε ένα πλαίσιο ωραιοποίησης και επένδυσης των παραδόσεων με νέα νοήματα. Ύστερα ήρθαν και τα ευρωπαϊκά προγράμματα ανάπτυξης (αγροτουρισμός, οικοτουρισμός) και αργότερα η «άυλη πολιτιστική κληρονομιά» της UNESCO, και ακολούθησε η εμπορευματοποίηση, μια ολόκληρη βιομηχανία, η οποία παράγει, εκτός από τα γνωστά τουριστικά σουβενίρ, και ιδεολογία. Ένα «μετά» που μας επιστρέφει σε έναν νέο ψευτο-ρομαντισμό, όπου αναζητούμε ψυχολογικές διεξόδους στα αδιέξοδα της μεταβιομηχανικής εποχής.

Κείμενο 2

Οι νέοι εθνικοί μας μύθοι.

Το κείμενο είναι του Οδυσσέα Ιωάννου και δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα *ΤΟ ΒΗΜΑ*, στήλη *ΤΟ ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΗΜΑ ΤΟΥ ΟΔΥΣΣΕΑ ΙΩΑΝΝΟΥ*, στις 14-04-2022(διασκευή).

Χωρίς να έχω πολύ καθαρή εικόνα για τους «εθνικούς μύθους», με τους οποίους θρέφονται άλλοι λαοί, νομίζω πως στην Ελλάδα είμαστε σε περίοπτη θέση. Δεν αναφέρομαι στους ιστορικούς μύθους, που παρά το γεγονός πως έχουν αποκαλυφθεί από έγκριτους ιστορικούς εμείς συνεχίζουμε να ταΐζουμε με αυτούς τα σχολικά μας βιβλία και τις ομιλίες των επετείων. Αναφέρομαι στους σύγχρονους μύθους, οι οποίοι έχουν να κάνουν με μία εκούσια προσπάθεια τύφλωσης και διαστρέβλωσης, γιατί δεν αντέχουμε τους καθρέφτες.

Για παράδειγμα, το παραμύθι περί «βαριάς βιομηχανίας» του τουρισμού τρέμει και ψυχορραγεί κάθε φορά που ένας εξωγενής παράγοντας κλονίζει τα πηλίνα πόδια του. Μια πανδημία, ένας κοντινός πόλεμος, κάποιες αλλαγές σε συναλλαγματικές ισοτιμίες, και η βαριά βιομηχανία μετατρέπεται σε συνοικιακή βιοτεχνία.

Ταΐζουμε το φαντασιακό μας με σκέτο αέρα, όμως η Ιστορία αλλά και η ψυχολογία έχουν αποφανθεί τελεσίδικα πια πως τα συλλογικά παραμύθια τα έχουν ανάγκη όσοι τρώνε πόρτες τη μία μετά την άλλη στον προσωπικό τους βίο. Δεν αντέχεται τόση ήττα, κάπου μακριά θα πρέπει να νικάμε και λίγο...

Αν σε όλα αυτά προσθέσουμε και την εξόχως ανιστόρητη – πλην ελαχίστων εξαιρέσεων – πεποίθηση περί ξένης βοήθειας στα ζόρια μας, το έχουμε στήσει μια χαρά το παραμύθι μας, το οποίο δεν μας περιλαμβάνει όμως, δεν έχει απαιτήσεις από εμάς, όλες οι λύσεις έρχονται από αλλού.

Και επειδή ο μηδενισμός είναι επίσης αγαπημένο εθνικό άθλημα, αλλά όχι για όλους, ας αναλογιστούμε ότι δεν έχουμε καταφέρει και λίγα στα τελευταία διακόσια χρόνια. Φυσικά έχουμε και τις νίκες μας. Αλλά δεν τις φροντίζουμε ή δεν τις εκτιμάμε. Πάντα ζαχαρώνουμε τους απέναντι που φαίνεται πως έχουν καλύτερα διαφημισμένες ζωές από τις δικές μας. Πιστεύουμε ως πραγματικότητα εκείνο που θα θέλαμε να ήμαστε.

Δεν είναι κακό να φανταζόμαστε την καλύτερη εκδοχή του εαυτού μας – είναι κινητήριο δύναμη -, κακό είναι να την έχουμε εκχωρήσει σχεδόν οριστικά, να έχουμε παραιτηθεί από τη διεκδίκησή της και να νομίζουμε πως νικάμε. Και οι αληθινές νίκες δεν είναι απέναντι στους άλλους, αλλά πάντα απέναντι στον εαυτό μας.

Ο ποιητής και το ποίημα

Το ποίημα είναι του Γιώργη Παυλόπουλου (1924-2008) και περιλαμβάνεται στη συγκεντρωτική έκδοση «Τα ποιήματα, 1943-2008» (Αθήνα, 2017: εκδ. Κίχλη).

I

Ξαφνικά το ποίημα σκόνταψε 1
κι έπεσε πάνω στ' αγκάθια.
Το κοίταξε σχεδόν αδιάφορος
είχε κουραστεί πια να το προσέχει.
Την ίδια νύχτα στον καθρέφτη 5
Είδε το σώμα του γεμάτο αγκάθια.

II

Χιονίζει. Το ποίημα ξεπαγιασμένο
του χτύπησε την πόρτα.
Έτρεξε και του άνοιξε, το πήρε
και το ζέστανε στην αγκαλιά του. 10
Μα σαν ζεστάθηκε άρχισε να τον τυλίγει
γύρω στον λαιμό και να τον πνίγει.

IV

Σ' αγαπώ είπε στο ποίημα
και το αγκάλιασε παράφορα.
Εκείνο δε μίλησε. 15
Τον φίλησε στο στόμα ξέροντας
Πως πάντα το ξεχνούσε
για χίλια άλλα ποιήματα.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 20)

Να αποδώσετε συνοπτικά την κριτική του συγγραφέα του κειμένου 1 απέναντι στη σύγχρονη αναβίωση και εμπορευματοποίηση της παράδοσης.

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Να χαρακτηρίσεις ως σωστή (Σ) ή λανθασμένη (Λ) καθεμία από τις παρακάτω περιόδους με βάση το Κείμενο 1 και να αιτιολογήσεις την απάντησή σου, καταγράφοντας στο απαντητικό φύλλο το κατάλληλο χωρίο του κειμένου:

1. Η παράδοση έχει σήμερα θετική σημασία και, οτιδήποτε διαφοροποιείται από αυτήν, αξιολογείται αρνητικά.
2. Η παράδοση και η νεωτερικότητα είναι αντιθετικές έννοιες και προσδιορίζουν ανάλογης μορφής κοινωνίες.
3. Η παράδοση σήμερα είναι τρόπος ζωής που διαιωνίζεται από γενιά σε γενιά χωρίς κρατική παρέμβαση.
4. Οι κύριοι ελληνικοί φορείς που ασχολούνται με την παράδοση αναβιώνουν και αναπαριστούν έθιμα.
5. Ο σύγχρονος άνθρωπος, ενώ απορρίπτει τον παραδοσιακό τρόπο ζωής, ταυτόχρονα χρησιμοποιεί την παράδοση ως τρόπο, για να επιλύσει τα ψυχολογικά του αδιέξοδα.

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο(μονάδες 10)

Αν ο στόχος του αρθρογράφου στην τελευταία παράγραφο του Κειμένου 1 είναι να προβληματίσει τον αναγνώστη σχετικά με την αντιφατική στάση του σύγχρονου ανθρώπου απέναντι στην παράδοση, να εντοπίσεις 5 σχόλια, γλωσσικά ή με σημεία στίξης, που να υποστηρίζουν την πρόθεσή του, και να συμβάλλουν στη διαμόρφωση του ύφους του αποσπάσματος.

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο(μονάδες 10)

- α.** Πώς αντιλαμβάνεσαι τη χρήση του α' πληθυντικού προσώπου στη φράση του Κειμένου 2 «*οι αληθινές νίκες δεν είναι απέναντι στους άλλους, αλλά πάντα απέναντι στον εαυτό μας*», σε σχέση και με την πρόθεση του αρθρογράφου; Να αναπτύξεις την άποψή σου σε 40-50 λέξεις. (μονάδες 5)
- β.** Να εντοπίσεις τρία (3) στοιχεία προφορικότητας στη χρήση της γλώσσας του Κειμένου 2 (μονάδες 3) και να δείξεις ποιος είναι ο ρόλος τους στη διαμόρφωση του ύφους του λόγου (μονάδες 2).

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Ποια σχέση αναπτύσσεται ανάμεσα στον ποιητή και στο ποίημα, με άλλα λόγια ανάμεσα στον δημιουργό και το δημιούργημά του; Να απαντήσεις με στοιχεία από το Κείμενο 3 και να εκθέσεις και την προσωπική σου άποψη σε 150-200 λέξεις.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 30)

Συμμετέχοντας σε σχολική εκδήλωση με θέμα τους σύγχρονους κοινωνικούς μύθους και την ταυτότητα του σύγχρονου ανθρώπου, καλείστε να εκφωνήσετε μια ομιλία προς τους συμμαθητές σας (400 λέξεις). Στην ομιλία σας να αναπτύξετε:

α) πως τα στερεότυπα επηρεάζουν τους νέους στη διαμόρφωση της εικόνας τους για τον εαυτό τους και τον κόσμο και

β) πως οι νέοι μπορούν να αναπτύσσουν κριτική σκέψη, ώστε να αντιμετωπίζουν αυτές τις αντιλήψεις και να διαμορφώνουν μια πιο ρεαλιστική στάση ζωής.

Κείμενο 1

Το κείμενο του Κώστα Τσιρόπουλου έχει αντληθεί από το βιβλίο «Η μαρτυρία του ανθρώπου», εκδ. των Φίλων, Αθήνα: 1968.

[...] Η Δημοκρατία είναι πολίτευμα πνευματικό, για τούτο δεν μπορεί αληθινά να ευδοκιμήσει παρά μονάχα σε λαούς που ζουν και αντικρίζουν τη ζωή πνευματικά. Αυτή η στάση δίνει στη δημοκρατία την ιδιότητα της αφθαρσίας και την αναγκαία δυναμικότητα, ώστε να υπερβαίνει τις εποχές και να προσαρμόζεται, χωρίς θυσίες, στις νέες συνθήκες που διαμορφώνονται κάθε τόσο μέσα στον κόσμο. Όταν η Δημοκρατία χάσει την ουσία της και δεν απομένει παρά μονάχα ως κέλυφος που από στιγμή σε στιγμή, δεν μπορεί, θα συντριβεί, όσο κι αν τη στηρίζουν τα κοινά συμφέροντα και οι ευγενικές φιλοδοξίες.

Είπαμε ότι η Δημοκρατία είναι πολίτευμα του διαλόγου. Διαλόγου, όμως, ανάμεσα σε ποιους; Ανάμεσα σε φίλους κι εχθρούς της, δηλαδή ανάμεσα σε δημοκράτες και μη δημοκράτες ή μονάχα ανάμεσα σε δημοκράτες; Ο δημοκρατικός διάλογος ανάμεσα σε δημοκράτες, διάλογος εξεταστικός, διάλογος θετικός και ειλικρινής, που φωτίζει τις συνειδήσεις για να επιδιώξουν την πραγματοποίηση του αρίστου. Είναι διάλογος μεταξύ αρχόντων και αρχομένων, αφού ούτε οι άρχοντες ούτε οι αρχόμενοι είναι δυνατόν να λείψουν ποτέ κι ας λέγεται πως στη δημοκρατία κυβερνά ο λαός. [...]

Είναι όμως η Δημοκρατία και διάλογος ανάμεσα σε δημοκρατίες και μη. Ο διάλογος αυτός, μέσα σε μια πνευματικά υποστηριγμένη κοινωνία, γίνεται ένα κρίσιμο, αλλά γεμάτο ανθρώπινο φως αγώνισμα. Είναι διάλογος που πιστοποιεί εξαντλητικά την ελευθερία και που εκφράζει την αγωνία του ανθρώπου να ζήσει σωστά και αρμονικά με τους άλλους τη ζωή του, προσπαθώντας να τη βελτιώσει, να την ολοκληρώσει, να τη δικαιώσει.

Ο διάλογος αυτός εκφράζεται ηθικά με την ελευθερία του λόγου, του συνέρχεσθαι, με τη θρησκευτική ελευθερία. Εκφράζεται πολιτικά με τα πολλά πολιτικά κόμματα, τη συμπολίτευση και την αντιπολίτευση. Εκφράζεται κοινωνικά με την άρνηση της δημοκρατίας να θεσπίζει εξαιρέσεις και να προβαίνει σε παραχωρήσεις είτε προς πρόσωπα είτε προς τάξεις ολόκληρες της κοινωνίας, με την ελευθερία και το αδέσμευτο του Τύπου, με την προσφορά ίσων ευκαιριών για όλους τους πολίτες –αλλά και ίσων τιμωριών...

Κείμενο 2

Η δημοκρατία, ασπίδα και τρόπος ζωής

Η δημοκρατία είναι σε κάποια πράγματα όπως η Ιστορία. Δεν είναι εξελικτική ή κυκλική. Δεν πάει κατ' ανάγκην από το καλό στο καλύτερο. Κι αν ακυρωθεί, δεν είναι καθόλου αυτονόητο ότι θα επανέλθει στην πρότερή της μορφή. Μπορεί κάλλιστα να μη λειτουργήσει, σε έσχατες περιπτώσεις να καταλυθεί.

Η δυσλειτουργία ή το πισωγύρισμα μπορεί να επέλθει εμπρόθετα, μπορεί όμως να προκύψει από αντιδράσεις, κακοπροαίρετες αλλά και καλοπροαίρετες. Αυτό είναι φυσιολογικό, καθώς δημοκρατία δεν είναι μόνο η έκφραση, περιοδικά, γνώμης και ψήφου.

Προϋποθέτει έναν συνδυασμό αρχών και αξιών που διασφαλίζουν δύο πράγματα: κοινές αξίες, αρχές και κανόνες αφενός, δικαιώματα, αφετέρου, στο διαφορετικό. Στον συνδυασμό των δύο αυτών στοιχείων, στη δοσολογία τους, κρίνεται και η ποιότητα της δημοκρατίας.

Χωρίς κοινές αξίες μια δημοκρατία αδυνατεί να λειτουργήσει, να υπάρξει. Οι αξίες κυμαίνονται από τις πιο στοιχειώδεις, όπως οι θεμελιώδεις ελευθερίες και τα θεμελιώδη δικαιώματα, έως συγκεκριμένα κοινωνικά δικαιώματα, όπως η καθολική πρόσβαση στην εκπαίδευση όλων των βαθμίδων και στην υγεία.

Οι κοινές αξίες δεν ταυτίζονται με τις κοινές αναφορές που χρειάζονται τα έθνη για να υπάρξουν. Οι δεύτερες είναι απότοκα περισσότερο της ανάγκης συνύπαρξης, οι πρώτες είναι λελογισμένες. Οι δεύτερες εστιάζουν στην ομοιομορφία, οι πρώτες αφήνουν χώρο στη διαφορά.

Από την άλλη, δημοκρατία σημαίνει αποδοχή της ετερότητας, της διαφοράς. Αλλιώς, επιτρέπει, αν δεν ενθαρρύνει, σε ομάδες και άτομα να εκφράσουν την ιδιαιτερότητά τους, τις ανησυχίες τους, τις παραδόσεις τους. Σε αντίθεση με εθνικά κράτη που έβλεπαν και ακόμη βλέπουν τη διαφορά, ιδεολογική και πολιτισμική, ως απειλή για τη συνοχή τους, η δημοκρατία την προασπίζει θεωρώντας την πνοή δημιουργίας.

Ασφαλώς, τα παραπάνω δεν είναι ομόφωνα δεκτά. Εδώ υπεισέρχονται οι ιδεολογικές διαφορές, τα κοσμοείδωλα. Ανάλογα με την οπτική τους κάποιοι δίνουν περισσότερο βάρος στα κοινά, άλλοι στις διαφορές. Το διακύβευμα έγκειται στη σύνθεση των δύο πτυχών. Η σύνθεση είναι ζητούμενο και πυροδοτεί συγκρούσεις, ήπιες ή εντονότερες.

Κείμενο 3

ΤΟ ΔΗΜΟΨΗΦΙΣΜΑ

Απόσπασμα από το διήγημα του Γιάννη Μουτάφη, στα «Ανέκδοτα διηγήματα», ΑΠΑΝΤΑ (ΠΕΖΑ), εκδ. Δωδώνη, Αθήνα: 1996.

[...] Μια Κυριακή πρωί ο Γιώργης Ντόμπρος διάβαζε την «Καθημερινή» κι έλυνε το σταυρόλεξο. Ξαφνικά μπήκε στο γραφείο ο ανθυπασπιστής, είδε την εφημερίδα κι είπε:

- Καθημερινή διαβάζεις;
- Τι να διαβάσω;
- Γιατί δεν παίρνεις το Βήμα;
- Μ' αρέσει η Καθημερινή, που έχει κι ωραίο σταυρόλεξο.
- Είδες λοιπόν γιατρέ; Παληκάρι αυτός που έρριξε το όχι! Μακάρι να μπορούσα κι εγώ!

Ο Ντόμπρας ένιωσε στη φωνή του ανθυπασπιστή την απόχρωση της φωνής του τσακαλιού. Έμεινε μ' ανοιχτό το στόμα.

Αυτός που κυνηγούσε τους δύο αριστερούς φαντάρους και διάταξε να τους κλείσουν στην απομόνωση για ανάκριση μ' αφορμή το «όχι» το δικό του; Σαν απορία πετάχτηκε μια λέξη από το στόμα του:

- Εσύ;
- Ναι, εγώ! Εγώ είμαι δημοκρατικός, μα ανάθεμά την για πειθαρχία. Έχω βλέπεις και οικογένεια, ενώ εσύ ...
- Κι εγώ έχω οικογένεια. Έχω λεύτερες αδελφές.
- Και ψήφισες και συ «ναι»;
- «Ψήφισα, όπως όλοι», είπε τονίζοντας τις λέξεις ο Γιώργης. Είχε αντιληφθεί την παγίδα του πονηρού ανθυπασπιστή. Και συμπλήρωσε:
- Και τώρα άσε με να λύσω το σταυρόλεξο. Κι όταν βρεις ποιος έρριξε το «όχι» να τον προτείνεις για παράσημο, αφού θαυμάζεις τόσο τους γενναίους.

Ο ανθυπασπιστής έφυγε απαρηγόρητος.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 20)

νέο φροντιστήριο

Να παρουσιάσετε σε 60-70 λέξεις τις βασικές θέσεις του αρθρογράφου του κειμένου 2 σχετικά με τη δημοκρατία και τις προϋποθέσεις που απαιτούνται για την εύρυθμη λειτουργία της,

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Σε 70-80 λέξεις να σχολιάσεις τη φράση που διατυπώνεται στο Κείμενο 2 «...δημοκρατία δεν είναι μόνο η έκφραση, περιοδικά, γνώμης και ψήφου»

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

α. Στη δεύτερη παράγραφο του Κειμένου 1 διατυπώνονται δύο ερωτήματα. Να εξηγήσεις με συντομία την επικοινωνιακή τους αποτελεσματικότητα. (μονάδες 6 β. Τι πετυχαίνει στην πρώτη παράγραφο του Κειμένου 2 ο συγγραφέας με την αναλογία που χρησιμοποιεί; (μονάδες 4)

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

Να βρεις στο Κείμενο 1 πέντε (5) λέξεις ή φράσεις με μεταφορική λειτουργία της γλώσσας (μονάδες 5) και να εξηγήσεις με συντομία το νόημά τους (μονάδες 5).

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Να ερμηνεύσεις στο Κείμενο 3 την αντίδραση του γιατρού Ντόμπρα στην προσπάθεια του ανθυπασπιστή να μάθει τι ψήφισε στο δημοψήφισμα. Να στηρίξεις την ερμηνεία σου σε τρεις κειμενικούς δείκτες. Ποιες σκέψεις σου δημιουργεί η ανάγνωση του κειμένου σχετικά με τον βαθμό ελευθερίας εκείνη την εποχή;

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 30)

Συμμετέχοντας σε σχολική εκδήλωση με θέμα τη δημοκρατία και τον ρόλο των νέων στη σύγχρονη κοινωνία, καλείστε να εκφωνήσετε μια ομιλία προς τους συμμαθητές σας (400 λέξεις). Στην ομιλία σας να αναπτύξετε:

- α) γιατί η δημοκρατία είναι σημαντική για τους νέους και πώς επηρεάζει τη ζωή και τις επιλογές τους και
- β) πώς οι νέοι μπορούν να συμβάλουν ενεργά στη διατήρηση και ενίσχυση των δημοκρατικών αξιών στην καθημερινότητά τους.

Κείμενο 1

Τα δύο βασικά βάθρα της δημοκρατίας

Απόσπασμα από το δοκίμιο του Κωνσταντίνου Δεσποτόπουλου, «Δοκίμια και Λόγοι», εκδόσεις «Εστία», 1983.

Βασικός όρος της δημοκρατίας, ως πολιτεύματος με βάση το διάλογο, υπήρξε αρχήθεν² η ισηγορία, δηλαδή το δικαίωμα όλων εξίσου των πολιτών, παιδευμένων ή απαίδευτων, πλούσιων ή φτωχών, να λάβουν το λόγο στην εκκλησία του δήμου και να μετάσχουν ενεργά στη λήψη των αποφάσεων, των καθοριστικών της νομοθεσίας και της κυβερνητικής πολιτικής. Συμπλήρωμα της ισηγορίας ως όρου βασικού της δημοκρατίας υπήρξε και είναι η ισοπολιτεία, δηλαδή το δικαίωμα όλων κατ' αρχήν των πολιτών να τιμηθούν με την ανάθεση καθηκόντων κυβερνητικών, διοικητικών, δικαστικών, αλλά και αντίστοιχα η υποχρέωσή τους να υπέχουν επίσης κατά ισότητα κάπως τα δημόσια βάρη, όπως φόρους, στράτευση και τα όμοια. Όποια εξέλιξη και αν είχε το πολίτευμα της δημοκρατίας, προπάντων με την ανάπτυξη της αντιπροσωπευτικής μορφής του, επιβεβλημένης από το εδαφικό ή και πληθυσμιακό μέγεθος των μετακλασικών πολιτικών κοινωνιών, η αρχή της ισηγορίας και ισοπολιτείας παραμένει πάντοτε λειτουργικό βάθρο του ελληνογέννητου αυτού πολιτεύματος, αλλά και ονομασμένου οικουμενικά με την ελληνική λέξη δημοκρατία.

Ο άλλος σπουδαίος επίσης όρος του δημοκρατικού πολιτεύματος, προβεβλημένος πιο έντονα στους Νεότερους Χρόνους, είναι οι διάφορες ελευθερίες των πολιτών, εκτός δηλαδή από την «πολιτική ελευθερία» συνώνυμο της ισηγορίας και ισοπολιτείας. Οι ελευθερίες αυτές είναι όχι απλώς η «προσωπική ελευθερία», η κοινωνικά δηλαδή κατοχυρωμένη ευχέρεια των ενήλικων ανθρώπων προς αυτοκαθορισμό της ατομικής ζωής τους, κάτι ευρύτερα ή στενότερα υπαρκτό με οιοδήποτε πολίτευμα και σε οιοδήποτε καθεστώς, αλλά επίσης και προπάντων οι λεγόμενες «ατομικές ελευθερίες» και οι λεκτές «κοινωνικές ελευθερίες».

Με την έκφραση «ατομικές ελευθερίες» εννοούμε τις μη παραβιαστές, από ετεροκαθορισμό οιοδήποτε, περιοχές του πεδίου της «προσωπικής ελευθερίας», όπως και η κατοικία, η αλληλογραφία, οι τηλεφωνικές συνδιαλέξεις, ο στοχασμός και οι απότοκές του πεποιθήσεις, οι μετακινήσεις από τόπο σε τόπο και όμοια. «Ατομικές ελευθερίες» άρα, θεωρούμε το απαραβίαστο, κατ' αρχήν της κατοικίας, το απόρρητο επίσης της αλληλογραφίας και των τηλεφωνικών συνδιαλέξεων, τη μη αναγκαστική επιβολή θρησκευτικών είτε φιλοσοφικών πεποιθήσεων, το ανεπίτρεπτο αυθαίρετων συλλήψεων είτε κρατήσεων, τη μη απαγόρευση ταξιδιών και τα όμοια.

---

² Από την αρχή

Με την έκφραση «κοινωνικές ελευθερίες», εννοώ το δικαίωμα του συνεταιρίζεσθαι, το δικαίωμα για δημόσια προβολή γνώμης είτε καλλιτεχνική έκφραση, με λόγο προφορικό ή γραπτό, χειρόγραφο ή έντυπο, από το ραδιόφωνο ή την τηλεόραση, είτε με όποιο άλλο τρόπο.

Από τον έμπρακτο σεβασμό της πλειάδας αυτής ελευθεριών προσδιορίζεται ο βαθμός γνησιότητας και η αληθινή αξία της δημοκρατίας. Δίχως εξασφάλιση της «πολιτικής ελευθερίας» δεν υπάρχει η κλασικού τύπου δημοκρατία. Χωρίς αυστηρή τήρηση των «ατομικών ελευθεριών» δηλαδή αν, και όσο αυτές περιορίζονται αδικαιολόγητα, δεν υπάρχει ακέραια η δημοκρατία.

Κείμενο 2

Το βολικό μπαλάκι των άβολων ευθυνών

Το κείμενο αποτελεί διασκευασμένο απόσπασμα από το άρθρο του Γ. Γορανίτη, που δημοσιεύτηκε στις 13-08-2020, στον ιστότοπο www.lifo.gr.

ΣΤΗΝ ΕΠΟΧΗ ΤΗΣ εκτεταμένης ανευθυνότητας, όλοι περιμένουν από τους άλλους να δείξουν υπευθυνότητα. «Ατομική ευθύνη» ζητούν οι μεν, «συλλογική ευθύνη» απαιτούν οι δε. Οι συλλογισμοί αμφοτέρων φαντάζουν λογικοφανείς, πάσχουν όμως στην πράξη, καθώς ουδείς μοιάζει πρόθυμος να αναλάβει τις δικές του ευθύνες. Πεισμώνουν. Λένε όχι, και στυλώνουν τα πόδια. Γιατί; Γιατί έτσι. Τα «κακομαθημένα παιδιά της ιστορίας» δεν έχουν μάθει να αναλαμβάνουν ευθύνες. Ξέρουν μόνο να απαιτούν με υψωμένο δάχτυλο.

«Πού είναι το κράτος;» φωνάζει αυτός που είδε το σπίτι του να πλημμυρίζει από την καταιγίδα. Ας έχει χτίσει σε μπαζωμένο ρέμα. «Μας εγκατέλειψε το κράτος» ουρλιάζει κάποιος άλλος που βλέπει την πυρκαγιά να πλησιάζει το σπίτι του. Ας έχει χτίσει αυθαίρετο μέσα στο δάσος. Κάποιον υπεύθυνο ψάχνει κι αυτός που καθυστερεί στα διόδια επιστρέφοντας από τριήμερο. Ας οδηγεί στη Λωρίδα Έκτακτης Ανάγκης εμποδίζοντας ασθενοφόρα και περιπολικά.

Το μπαλάκι των ευθυνών πετιέται ευκολότερα στην απέναντι πλευρά. Είναι, αν μη τι άλλο, βολικό. Ειδικά όταν εκεί βρίσκεται χρόνια ένα κράτος, όπως το ελληνικό: δυσκίνητο, αναξιόπιστο. Ένα κράτος που υποθάλπει την ανευθυνότητα των πολιτών του, αποδεικνύοντας στις δύσκολες στιγμές ότι δεν είναι μόνο οι πολίτες κακομαθημένοι και ευθυνόφοβοι. Το ίδιο ισχύει και για πολλούς από τους εκπροσώπους μας και όσους κατέχουν δημόσια αξιώματα που διόλου τυχαία περιγράφονται ως «θέσεις ευθύνης». Αντί εκείνοι που καταλαμβάνουν τις θέσεις, λοιπόν, να αναλάβουν τις ευθύνες που τους αναλογούν, εμμένουν στην ατομική ευθύνη των πολιτών.

Ελληνική Επαρχία μ.Χ.

Πάνος Θασίτης (1923-2008), από τη συλλογή «Εκατόνησος», 1971, στο βιβλίο Η Ελληνική Ποίηση, Ανθολογία και Γραμματολογία, τόμος Ε΄, εκδ. Σοκόλη, Αθήνα.

Έφριξε σαν πής ο ίδιος, με τα ίδια του τα μάτια και τα είδε.

Τόση ρεμούλα, τέτοιο χάλι, πού να το φανταστεί.

Έβγαλε ευθύς διαταγές τη μια πάνω στην άλλη,

ήλεγξε, καυτηρίασε, τιμώρησε, κάτι να διορθώσει,

κάτι να περισώσει απ' την καταστροφή.

Οι άλλοι, οι από πάνω, μάθαιναν ταχτικά τα νέα.

Τον ζήλο του λαμπρού νέου επάρχου

την ακάθεκτη έφεσή του για ευποιία, χρηστή

φιλόπτωχο διοίκηση κ.τ.λ.

Μα δεν ανησυχήσαν. «Θα του περάσει», είπαν,

«κι άμα δεν του περάσει

και κάνει τώρα πως δεν ξέρει,

τον αντικαθιστούμε, τον διαγράφουμε,

τον εξαφανίζουμε στο κάτω – κάτω.

Το ίδιο μας κάνει συνεπώς κι αν του περάσει

κι αν δεν του περάσει».

Η αλήθεια είναι πως του πέρασε και του παραπέρασε.

Ούτε να τον παραμερίσουμε χρειάστηκε

ούτε βέβαια – τον άνθρωπο! – να τον εξαφανίσουν.

Ήδη, γοργά ανέρχεται κι έχει λαμπρό το μέλλον.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 20)

Να αποδώσετε συνοπτικά το περιεχόμενο των δύο πρώτων παραγράφων του Κειμένου 1 σε 60–70 λέξεις, παρουσιάζοντας τις βασικές θέσεις του συγγραφέα σχετικά με τις θεμελιώδεις αρχές της δημοκρατίας και τον ρόλο τους στη λειτουργία του πολιτεύματος.

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Ποιο είναι το θέμα του Κειμένου 2 (μονάδες 5) και ποια η πρόθεση του συντάκτη του (μονάδες 10); Να απαντήσεις σε 60-70 λέξεις παραθέτοντας σχετικές αναφορές από το κείμενο.

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

Να βρεις στο Κείμενο 1 ένα σημείο στο οποίο ο συγγραφέας οργανώνει τον λόγο του με την τεχνική του ορισμού (μονάδες 2), να παραθέσεις με συντομία τα χαρακτηριστικά/συστατικά του μέρη (μονάδες 3) και να εξηγήσεις πώς αυτός ο τρόπος οργάνωσης σχετίζεται με το θεματικό κέντρο του κειμένου (μονάδες 5).

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

Να αναζητήσεις τη νοηματική σχέση που διέπει τα Κείμενα 1 και 2 σε 70 περίπου λέξεις. Να τεκμηριώσεις την απάντησή σου με αναφορές από τα δύο κείμενα.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

νέο φροντιστήριο

Να διερευνήσεις το θέμα που, κατά τη γνώμη σου, πραγματεύεται το Κείμενο 3, να στηρίξεις την ερμηνεία σου σε τρεις κειμενικούς δείκτες και να εκφράσεις την προσωπική σου άποψη για το ζήτημα που θίγεται (150-200 λέξεις).

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 30)

Συμμετέχοντας σε εκδήλωση του δήμου σας , ως εκπρόσωπος των συμμαθητών σας, με θέμα τη δημοκρατία και την ευθύνη του πολίτη, καλείστε να εκφωνήσετε μια ομιλία (350- 400 λέξεις). Στην ομιλία σας να αναπτύξετε:

- α) τη σημασία των δημοκρατικών αρχών (ισότητα, ελευθερίες, συμμετοχή) για τη ζωή των νέων και τη λειτουργία της κοινωνίας και
- β) τους τρόπους με τους οποίους οι νέοι μπορούν να καλλιεργήσουν υπευθυνότητα και ενεργό συμμετοχή στα κοινά, αποφεύγοντας τη μεταβίβαση ευθυνών σε άλλους.

Κείμενο 1

«Περίπατος στην Ευρώπη»

Γιώργος Θεοτοκάς, *Ελεύθερο Πνεύμα*, δοκίμιο, επιμ. Κ.Θ.Δημαράς, εκδ. Εστία, Αθήνα 2019 (νέα συμπληρωμένη έκδοση), 1^η έκδ 1929. Το κείμενο που ακολουθεί είναι μια συρραφή αποσπασμάτων για τις ανάγκες της εξέτασης.

[...] Η Ευρώπη είναι σαν ένας κήπος που συγκεντρώνει τα πιο διαφορετικά λουλούδια, τα πιο αταίριαστα χρώματα. Κάθε φορά που περνούμε τα σύνορα μιας ευρωπαϊκής χώρας, αισθανόμαστε πως όλα αλλάζουν τριγύρω μας, όχι μόνο η γλώσσα και οι κοινωνικές συμβάσεις, μα κι ο αέρας που αναπνέουμε, κ' η ουσία της γης που πατούμε, κι ο χαρακτήρας των ανθρώπων που συναντούμε. Σε κάθε ευρωπαϊκή χώρα αισθανόμαστε αμέσως μια ιδιαίτερη έκφραση, μοναδική και αμίμητη, μια ιδιαίτερη φυσιογνωμία, ζωντανή και αεικίνητη, δημιούργημα της φύσης, των αιώνων και της ιδιοφυΐας ενός λαού. [...]

Η Ευρώπη είναι ένα σύμπλεγμα από άπειρες αντιθέσεις. Διαφορετικές και πολύ συχνά αντίθετες ψυχικές αντιθέσεις γεννιούνται σε όλα τα σημεία του ορίζοντα. [...] Όταν περιπλανάται κανείς στα μονοπάτια και στα άλση του κήπου της Ευρώπης, παρατηρεί από κοντά τις διαφορές και τις αντιθέσεις και μπορεί να τις αναλύσει λεπτομερειακά.[...]

Η Ευρώπη μονάχα όταν την κοιτάζουμε από ψηλά δείχνει όλη τη λαμπρότητά της. Όταν σηκωθεί το αεροπλάνο και αποχτήσουμε προοπτική και μπορέσουμε να αγκαλιάσουμε την ήπειρο με μια ματιά, αισθανόμαστε ξαφνικά την αρμονία του συνόλου. Οι τοπικές παραφωνίες ενώνονται σε μια ανώτερη συμφωνία που δεν μπορεί να τη συλλάβει το αυτί του πεζοπόρου, γιατί συντελείται ψηλά. Οι άπειρες αντιθέσεις συγχωνεύονται σε μια ανώτερη σύνθεση.[...]

Το ευρωπαϊκό πνεύμα προϋποθέτει την κατανόηση της αρμονίας του ευρωπαϊκού συνόλου. Όταν κοιτάζουμε από ψηλά ταυτόχρονα τις διάφορες αποχρώσεις του ευρωπαϊκού πολιτισμού, καταλαβαίνουμε ότι όλες ήταν απαραίτητες για να υπάρξει αυτός ο πολιτισμός. Τότε δε σταματούσε το βλέμμα μας σε μιαν από αυτές, δεν αναγνωρίζουμε σε καμμιά την υπεροχή, μα προσπαθούμε να τις καταλάβουμε και να τις διατηρήσουμε όλες. Η υπεροχή ανήκει στο σύνολο. Η μεγάλη αξία αυτού του συνόλου είναι ότι κατόρθωσε να ενώσει σε μιαν ανώτερη σύνθεση τις αντιθέσεις που το αποτελούν.

Απάνω από τις τοπικές διαφορές των λαών της Ευρώπης υπάρχει μια κοινή πνευματική και ηθική ζωή, μια κοινή ευρωπαϊκή παιδεία. Αν μπορούσαμε να καθορίσουμε ακριβώς το περιεχόμενο αυτής της λέξης θα λέγαμε πως υπάρχουν κοινά ιδανικά. Είναι ένα ανώτερο επίπεδο όπου

καταλήγουν και εναρμονίζονται οι πνευματικές προσπάθειες των λαών της Ευρώπης που πηγάζουν πάντα άμεσα ή έμμεσα, συνειδητά ή ασυνείδητα από μια διάθεση κοινή. Βλέπουμε τους λαούς της Ευρώπης με μια θαυμάσια ένταση των δυνάμεων τους, που βάσταξε αιώνες και ποτέ δεν πέφτει να γυρεύουν μέσα τους αλήθειες όχι εθνικές μα παγκόσμιες, όχι πρόσκαιρες μα αιώνιες. Ο καθένας τους φιλοδοξεί κι αυτή είναι η μεγαλύτερη φιλοδοξία του να ξεπεράσει την ιδιαίτερη φυσιογνωμία του, την ιδιαίτερη αισθαντικότητα του, την ιδιαίτερη ζωή του και να ανακαλύψει μέσα του τον Άνθρωπο.

Κείμενο 2

«Ευρώπη»

Απόσπασμα από το 8ο κεφάλαιο του βιβλίου *«Πόσο επίκαιρη είναι η Αθηναϊκή Δημοκρατία σήμερα;»* της Jacqueline de Romilly, (συνομιλίες με τον Fabrice Amedeo), εκδ. Ερμής, Αθήνα 2009. Η J.de Romilly μελέτησε σε βάθος την αρχαιοελληνική σκέψη και πολιτισμό, και ιδιαίτερα τα κείμενα του Θουκυδίδη.

-Δεν αναζητούμε λοιπόν να ξαναβρεθεί ένα μοντέλο αλλά κυρίως να δούμε πώς ήταν ο ευρωπαϊκός πολιτισμός εν τη γενέσει. Η Ελλάδα αποτελεί τη μήτρα του ευρωπαϊκού, αυτό δεν είναι το ενδιαφέρον αυτού του διαλόγου;

- Ναι , και το στοίχημα είναι να δούμε πως μπορεί σήμερα η ελληνική παράδοση να χρησιμεύσει ως βοήθημα για να κάνουμε μια Ευρώπη που να έχει μια ζωντανή πολιτισμική πραγματικότητα, που τη μοιράζονται διαφορετικοί λαοί. Και σε αυτό το πλαίσιο μου φαίνεται ότι η ελληνο-λατινική παράδοση είναι απολύτως βασική.

- Θεωρείτε την ελληνο-λατινική παράδοση το θεμέλιο του ευρωπαϊκού πολιτισμού;

- Ναι, με πολλούς τρόπους. Είναι αλήθεια ότι βρίσκεται στις ρίζες των πολιτισμών των περισσότερων ευρωπαϊκών λαών. Αλλά σήμερα, στην εφαρμογή, αποτελεί ένα συνδετικό κρίκο που θα έπρεπε να αξιοποιήσουμε και που θα ευνοούσε σημαντικά την ευρωπαϊκή ανοικοδόμηση. Στη διάρκεια της καριέρας μου, είχα πολλές φορές την ευκαιρία να πραγματεύομαι το ρόλο της παιδείας, της δημιουργίας ενός κοινού πνεύματος στην Ευρώπη. Είναι σαφές ότι η ελληνο-λατινική παράδοση ήταν ένα εξαιρετικό στήριγμα, το θεμέλιο του πολιτισμού σχεδόν όλων των ευρωπαϊκών χωρών [...] Είναι συγκλονιστικό να διαπιστώνουμε ότι αυτός ο πολιτισμικός πυρήνας βρίσκεται στις ρίζες της κουλτούρας σχεδόν όλων χωρών της Ευρώπης και ακόμη πιο μακριά. Είναι η καρδιά και του δικού μας πολιτισμού.

- Αυτή την κοινή κουλτούρα τη βρίσκουμε σήμερα στην παιδεία;

- Η ζωντανή παρουσία αυτού του κοινού πυρήνα εκδηλώνεται με πολλαπλούς τρόπους. Αλλά ο πιο προφανής είναι το γεγονός ότι η δημοκρατία έχει γίνει το κριτήριο, για να μπει κανείς στην Ευρώπη.

Για να μπει κανείς στην Ευρωπαϊκή Ένωση, δεν πρέπει να οργανώσει το καθεστώς του με τον έναν ή τον άλλο τρόπο, πρέπει πρώτα από όλα να σέβεται ορισμένες αξίες που αντικατοπτρίζουν τη δημοκρατία, την ισότητα και την ομόνοια.

Κείμενο 3

ΠΡΟΣΚΛΗΤΗΡΙΟ

Το ποίημα είναι του Νικηφόρου Βρεττάκου: Τα ποιήματα, τόμος πρώτος, Αθήνα, Τρία φύλλα, 1999

... Κοιτάχτε αυτή τη θάλασσα, που δίχως
αχτή λαμποκοπά· κι αυτού του δέντρου
το λύγισμα· με πόση εμπιστοσύνη
δεν κρέμεται στον άνεμο! Κοιτάχτε
τα ράμφη των πουλιών που ακινητούνε
το μεσημέρι, τους σχισμένους βράχους...

Ασύγκριτη είναι η μέρα, που απ' το βάθος
με κυκλικές ψηλώνει παρελάσεις,
κι απέραντος ο κόσμος!... Σηκωθείτε!
Η θάλασσα ανεβαίνει στην αυλή μας
κ' οι ορίζοντες χτυπούν τις πόρτες μας!

Πάνω απ' το δροσερό κ' ήσυχο κύμα
ξαναγυρίζει η άνοιξη! Τ' αγέρι
πηδά απ' της χαραυγής τη ρόδινη άχνα
σ' όλη τη γη! Τα μέτωπα αναπνέουν

κι ανθίζουν τα χαμόγελα που πλέκουν
το μέλλον της ζωής! Αγαπηθήτε!...

Γιατί αδελφοί, να κάνουμε τις νύχτες
στοχαστικές, τις μέρες να βαραίνουν
απ' τη μελαγχολία τους, τραβηγμένες
στων θαλασσών τις άκρες; Τι στοιχίζει
στ' αηδόνι το τραγούδι κ' η ευγένεια
στην πρωινή βροχή; Αγαπηθήτε!...

Ας κλείσουμε και μεις τον προορισμό μας
καθώς αυτός ο ήλιος εκεί πάνω.
Ας φεύγουμε ανεβαίνοντας και, τέλος,
ας κάμψουμε τα σύνορα του Κόσμου,
καθώς εκείνος, μ' αναμένα ρόδα!...

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 20)

Να αποδώσετε το περιεχόμενο της 4ης και 5ης παραγράφου του κειμένου 1 σε 60 λέξεις.

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Ποιοι είναι οι βασικοί θεματικοί άξονες του Κειμένου 2 (μονάδες 6) και ποιο κοινό σημείο βρίσκεις με το Κείμενο 1 (μονάδες 4); Ταυτίζονται ή διαφοροποιούνται οι απόψεις των συγγραφέων των δύο κειμένων (μονάδες 5);

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

Στο Κείμενο 1 ο συγγραφέας οργανώνει το λόγο του με την τεχνική της αναλογίας. Παράθεσε με συντομία τα δύο μέλη της (μονάδες 4). Τι πετυχαίνει ο συγγραφέας με αυτή την τεχνική; (μονάδες 6)

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

Στο Κείμενο 1 στόχος του συγγραφέα είναι να μνήσει τον αναγνώστη στην ιδέα και αξία της πολυμορφίας που διακρίνει την Ευρώπη. Να εντοπίσεις δύο γλωσσικές επιλογές με τις οποίες προσπαθεί να πετύχει τον παραπάνω στόχο του και να εξηγήσεις με συντομία πώς η καθεμία τον υπηρετεί.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Πιστεύεις ότι ταιριάζει ο τίτλος με το ποίημα στο Κείμενο 3; Στήριξε την απάντησή σου σε τρεις κειμενικούς δείκτες τεκμηριώνοντας τη θέση σου. Ποιες σκέψεις σου δημιουργεί η συμπεριφορά του ποιητικού υποκειμένου; Να απαντήσεις σε 150-200 λέξεις.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 20)

Συμμετέχοντας σε σχολική εκδήλωση με θέμα την Ευρώπη και τον σύγχρονο ευρωπαϊκό πολιτισμό, καλείστε να εκφωνήσετε μια ομιλία προς τους συμμαθητές σας (400 λέξεις). Στην ομιλία σας να αναπτύξετε:

α) τη σημασία της πολιτισμικής ποικιλίας των ευρωπαϊκών λαών και

β) πώς οι νέοι μπορούν να συμβάλουν στη διατήρηση και ενίσχυση των κοινών ευρωπαϊκών αξιών, όπως η δημοκρατία, η παιδεία και ο σεβασμός στη διαφορετικότητα.

Κείμενο 1

Πολίτες του κόσμου

Το κείμενο (απόσπασμα) αντλήθηκε από το βιβλίο του Πέτρου Τατσόπουλου Είσαι και φαίνεσαι. Μια αιχμηρή ματιά, Μεταίχμιο, [Αθήνα 2019], σελ. 39-40.

«Πατριωτισμός είναι όταν βάζεις πάνω απ' όλα την αγάπη για τη χώρα σου. Εθνικισμός είναι όταν βάζεις πάνω απ' όλα το μίσος για τις άλλες». Η θυρυλική ρήση του Σαρλ ντε Γκολ δεν χάνει τίποτε από το νόημά της εάν αντικαταστήσουμε τον πατριωτισμό με τη θρησκευτική ευλάβεια και τον εθνικισμό με τον θρησκευτικό φονταμενταλισμό.³ Πίσω και από τις δύο περιπτώσεις κρύβεται η ίδια πάθηση: η δυσανεξία.⁴ Το μήνυμα που ήρθε αυτές τις μέρες από τη Νέα Ζηλανδία, όπως και η απάντηση στο μήνυμα από την Ολλανδία,⁵ εμπεριείχε, θα έλεγε κανείς, μια πανομοιότυπη «ταξιδιωτική οδηγία», με τη διαφορά να εντοπίζεται μονάχα στους παραλήπτες: «Καθίστε εκεί που κάθεστε. Μην το κουνάτε ρούπι. Μακριά από τον τόπο σας – αυτόν που θεωρείτε εσείς ως τόπο σας ή αυτόν που θεωρούν ως τόπο σας οι άλλοι για πάρτη σας – είστε ανεπιθύμητοι». Το παλιό καλό αντιρατσιστικό σύνθημα που είχα δει στη Στουτγάρδη το 1990, όταν ήταν της μόδας οι πυρπολήσεις ξενώνων μεταναστών – «Μην ξεχνάς πως και εσύ είσαι ξένος παντού εκτός από εδώ» –, μπορεί τώρα να συμπληρωθεί με μια ζοφερή προειδοποίηση: «Μετά την απομάκρυνση από την πατρίδα σου ουδέν λάθος αναγνωρίζεται».

Ήταν πάντα έτσι; Θα ήταν ασυγχώρητα αφελές να ισχυριστούμε ότι η δυσανεξία είναι ιδιον⁶ της δικής μας εποχής, τη στιγμή που ο προηγούμενος αιώνας, ο 20ός, κερδίζει άνετα το τρόπαιο των πιο αιματηρών θρησκευτικών διωγμών και των εθνοκαθάρσεων. Κινδυνεύει άραγε να το χάσει από τον 21^ο; Καθώς διανύουμε μόλις τη δέκατη ένατη χρονιά του, είναι μάλλον νωρίς για να το πιστοποιήσουμε – όχι όμως και για να το αποκλείσουμε. Ας το πάρουμε λοιπόν ανάποδα. Ας δεχτούμε πως, μολονότι η δυσανεξία πιθανόν να χαρακτηρίζει το ανθρώπινο είδος από τότε που στάθηκε όρθιο, τόσο στο κοντινό όσο και στο απώτερο παρελθόν, είτε από πλεόνασμα θάρρους είτε από άγνοια κινδύνου, ήταν περισσότεροι οι άνθρωποι που αψηφούσαν τη δυσανεξία και θεωρούσαν έμπρακτα τους εαυτούς τους ως πολίτες του κόσμου. Ναι. Κάποτε ήταν του συρμού⁷ ο

³ Θεολογικό ρεύμα του αμερικανικού προτεσταντισμού, εχθρικό απέναντι στην επιστήμη, που στοχεύει στην επιστροφή στις εθνικές και θρησκευτικές παραδόσεις.

⁴ (μεταφορικά εδώ) Η δυσκολία ή η ανικανότητα να ανεχτούμε τον συνάνθρωπο.

⁵ Δύο διαδοχικές τρομοκρατικές ενέργειες· η πρώτη από ισλαμιστές, η δεύτερη από άτομα ακραίας πολιτικής ιδεολογίας.

⁶ Γνώρισμα.

⁷ Της μόδας.

κοσμοπολιτισμός – και όχι μόνο, όπως λανθασμένα εικάζουμε, ανάμεσα στους εύπορους ή στους τυχοδιώκτες. Κοσμοπολίτες ήταν και απλοί, καθημερινοί άνθρωποι, όχι ιδιαίτερα εκκεντρικοί ούτε ιδιαίτερα πλούσιοι.

Κείμενο 2

Πηγή: <https://create.vista.com/el/photos/rasismus>, προσπελάστηκε στις 18.9.2022.⁸

Κείμενο 3

Ο Αφρικανός στο εξωτερικό

Τα αποσπάσματα που ακολουθούν προέρχονται από το ομότιτλο μυθιστόρημα του Ουίλιαμ Κόντον από την Σιέρα Λεόνε. Ήρωας του βιβλίου είναι ο Κισίμι Κάμαρα, νεαρός Αφρικανός που κερδίζει μια υποτροφία για να σπουδάσει στην Αγγλία. Στο απόσπασμα συζητά με τον οδηγό του φορτηγού που τον πήρε, όταν έκανε οτοστόπ (Αφρικανοί πεζογράφοι, Επιλογή, Μετάφραση, Παρουσίαση Ντίνα Κατσούρη, Θεμέλιο, Αθήνα 1979, σελ. 235-237).

---

⁸ Το κείμενο στο μαύρο πλαίσιο: Black skin is not a crime = Το μαύρο δέρμα δεν είναι έγκλημα.

[...] Μακριά φάνηκε ένα καφεστιατόριο που είχε στην αυλή του σταματημένα κάμποσα φορτηγά.

«Θα 'ρθεις κι εσύ να φας μια μπουκιά και να ρουφήξεις κανένα φλυτζάνι τσάι μαζί μου και με μερικούς παλιόφιλους, εντάξει, νεαρέ μου;», με ρώτησε. Και σαν πλησιάσαμε πιο κοντά: «Α κι ο γερο-Τσάρλι εδώ είναι, εκείνο δα είν' το καμiónι του, το οχτάτροχο. Είναι πρώτης τάξεως τύπος, δεν είν' μορφωμένος σαν και του λόγου σου και τους φίλους σου στο Κολέγιο, έχει όμως πολύ κοινό νου που λένε, και ξέρει ένα σωρό παράξενα πράγματα και νέα που τα ξεσηκώνει από όλο τον κόσμο. Ο γερο-Τσάρλι κι αν ταξίδεψε στον καιρό του... Και μπορεί να σου πει και να ακούσεις τα καλύτερα ανέκδοτα». [...]

Στην αρχή δίσταζα κάπως να δεχτώ την πρόσκληση του φίλου μου. Δε θα μπορούσες να είσαι βέβαιος πως και οι άλλοι σοφέρηδες θα ήτανε πρόθυμοι, σαν και κείνον, να καλοδεχτούνε έναν αφρικανό, που ήτανε κι από πάνω αυτό που λένε «ένας από τους μορφωμένους». Όμως πραγματικά διψούσα και δε μπορούσα να αντισταθώ στη σκέψη όχι «ενός φλυτζανιού τσάι» (ακόμα δεν είχα αποκτήσει αυτή την ιδιαίτερα εγγλέζικη συνήθεια) αλλά μιας λεμονάδας ή ενός χυμού φρούτου, ό,τι και να 'τανε.

Μπήκαμε σ' ένα μικρό χαμηλοτάβανο δωμάτιο που ήτανε γεμάτο με μικρά τραπέζια, που είχανε πάνω τους πιάτα, φλυτζάνια με τα πιατάκια τους και μαχαιροπήρουνα. Τραπεζομάντηλα δεν είχανε. Καμιά ντουζίνα άντρες κάθονταν σε μικρές ομάδες γύρω από τα τραπέζια και οι πιο πολλοί χαιρετήσανε το φίλο μου μόλις μπήκαμε μέσα. [...] Καθήσαμε κι εγώ ένιωθα τα περίεργα βλέμματα που έπεφταν πάνω μου απ' όλες τις μεριές της αίθουσας.

«Φίλος μου, πηγαίνει στο-στόπ στις Λίμνες», είπε ο Τζόε (έτσι ανακάλυψα πώς τον λέγανε) σαν εξήγηση, ίσως και σαν απολογία προς τους άλλους που ήτανε στο τραπέζι μας. «Τ' όνομά σου φίλε; Και αυτούς μην τους φοβάσαι. Δε θα σε φάνε. Είν' όλοι τους πολύ καλά παιδιά».

«Κάμαρα», είπα νιώθοντας κάτι παραπάνω από άσκημα που 'βλεπα να μαζεύεται πάνω μου τόσο ενδιαφέρον. Ήτανε η πρώτη φορά που βρισκόμουνα ανάμεσα σε βρετανούς, που οι πιο πολλοί συναντούσανε για πρώτη φορά στη ζωή τους έναν άνθρωπο της δικής μου ράτσας. Έγινε μια σύντομη, αμήχανη παύση.

Ύστερα έσπασε τον πάγο ένας μεγάλοςσωμος, πλατύστηθος άνθρωπος με μπρούτζινο ανεμοδαρμένο μούτρο και υγρά μάτια που καθότανε απέναντί μου. Έγειρε πάνω από το τραπέζι, πήρε το χέρι μου και με χαιρέτησε με τέτοια εγκαρδιότητα που θα ταίριαζε μόνο στην περίπτωση που ξανασμίγουνε δυο χαμένοι παλιοί φίλοι.

«Σε καλωσορίζουμε αναμεταξύ μας», είπε. «Δεν υπάρχει καλύτερο μέρος από τις Λίμνες για διακοπές. Ούτε καλύτερος τρόπος να ταξιδεύεις παρά με στο-στόπ. Δεν υπάρχει συντροφιά καλύτερη από δαύτην εδώ μέσα. Εγώ έτσι λέω».

«Καλέ μου γερο-Τσάρλι», είπε ο Τζόε. «Δε σε πιάνει εσένα κανένας στα λόγια».

Ωστε αυτός είναι ο Τσάρλι ο ταξιδευτής, σκέφτηκα και τον κοίταξα με καινούργιο ενδιαφέρον. Μέσα μου ενστιχτωδώς ένιωθα πως ήδη μου άρεσε. Και πραγματικά μέσα σε λίγα λεπτά μ' εγκατέλειψε εκείνο το δυσάρεστο συναίσθημα που ένιωθα. Κι ενώ οι άλλοι στα γύρω τραπέζια φαινότανε πως είχανε ξεχάσει την παρουσία μου, αυτοί που ήτανε στο δικό μας τραπέζι με παρασύρανε στην κουβέντα τους με τόση φυσικότητα που δεν πίστευα ποτέ πως θα 'τανε δυνατό. Ήτανε ντρόμπροι,⁹ απλοί άνθρωποι, μ' ένα θαυμαστό απόθεμα από ιστορίες στο μυαλό τους.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 20)

Να αποδώσετε περιληπτικά το περιεχόμενο της 2ης παραγράφου του Κειμένου 1 σε 50–60 λέξεις,

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Να χαρακτηρίσεις ως σωστή (Σ) ή λανθασμένη (Λ) καθεμία από τις παρακάτω περιόδους με βάση το Κείμενο 1 και να αιτιολογήσεις την απάντησή σου, καταγράφοντας στο απαντητικό φύλλο το κατάλληλο χωρίο του κειμένου:

1. Ο πατριωτισμός και η θρησκευτική ευλάβεια αντιτίθενται, ως «υγιείς» επιλογές, στις ακρότητες του εθνικισμού και του θρησκευτικού φονταμενταλισμού, αντίστοιχα.
2. Οι δύο διαδοχικές τρομοκρατικές ενέργειες, στις οποίες αναφέρεται ο συγγραφέας, υπογραμμίζουν την ανάγκη της μετανάστευσης ως όπλου στη μάχη κατά του κάθε είδους ρατσισμού.
3. Είναι αναμφισβήτητο ότι ο 21^{ος} αιώνας θα υπερνικήσει τον 20^ο στο ζοφερό θέμα των θρησκευτικών διώξεων και των εθνοκαθάρσεων.
4. Η δυσανεκτική συμπεριφορά αποτελεί χαρακτηριστικό του ανθρώπου από τότε που εμφανίστηκε στη γη και είναι αδύνατον να καταπολεμηθεί.
5. Η ιδιότητα του κοσμοπολίτη δεν συνδέεται υποχρεωτικά με την οικονομική άνεση ή με την εκκεντρικότητα.

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

---

⁹ Ευθύς, ειλικρινής.

Ο σκοπός του Κειμένου 2 είναι να καταπολεμήσει το ρατσισμό. Να εντοπίσεις δύο σημειωτικούς τρόπους (γλώσσα κειμένου, εικόνα κ.ά.) με τους οποίους αισθητοποιεί ο φωτογράφος το μήνυμά του (μονάδες 4) και να εξηγήσεις με συντομία αν και με ποιον τρόπο ικανοποιούν τον παραπάνω σκοπό (μονάδες 6).

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

Στην πρώτη παράγραφο του κειμένου 1 παρατηρείται εκτεταμένη χρήση των εισαγωγικών. Σε 70-80 λέξεις να εντοπίσεις δύο σχετικές περιπτώσεις (μονάδες 4) και να εξηγήσεις ποια ειδική λειτουργία επιτελούν κάθε φορά υπηρετώντας το σκοπό του κειμένου (μονάδες 6).

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Στο κείμενο 3 ο γερο-Τσάρλι είναι «πολίτης του κόσμου». Ποια χαρακτηριστικά κοσμοπολίτη τού αποδίδει ο συγγραφέας; Μέσα από ποιες κειμενικές ενδείξεις (η αναφορά σε τρεις αρκεί) γίνονται φανερές οι ιδιότητές του; Ποια θεωρείς ότι είναι η συμβολή κοσμοπολιτών σαν τον γερο-Τσάρλι στην καταπολέμηση του ρατσισμού στο σύγχρονο κόσμο; (150-200 λέξεις)

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 30)

Σε σχολική εκδήλωση με θέμα «Ο άνθρωπος ως πολίτης του κόσμου στον σύγχρονο κόσμο», καλείσαι να εκφωνήσεις ομιλία προς τους συμμαθητές σου.

Στην ομιλία σου, αξιοποιώντας κυρίως το Κείμενο 1 να αναπτύξεις:

α) τις εκδηλώσεις ρατσισμού στη σύγχρονη κοινωνία και

β) τη σημασία της καλλιέργειας της ιδιότητας του «πολίτη του κόσμου» ως στάσης ζωής, με έμφαση στον ρόλο των νέων στη διάδοση αυτών των αξιών.

(350–400 λέξεις)

**ΕΞΑΣΚΗΣΗ ΜΑΘΗΤΩΝ
ΣΤΗΝ ΕΝΟΤΗΤΑ 2**

**Ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον σε τοπικό, περιφερειακό
και παγκόσμιο επίπεδο**

Κείμενο 1

Η λογοτεχνία ως διπλωματία: Για να μας διαβάσουν έξω

Το ακόλουθο συντομευμένο άρθρο της Μυρένας Σερβιτζόγλου δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα «Τα Νέα» στις 08.09.2022.

Τον τελευταίο καιρό διεξάγεται μια δημόσια συζήτηση για τους λόγους που η ελληνική λογοτεχνία δεν ευδοκιμεί στο εξωτερικό. Το φαινόμενο, διαπιστωμένο και σχεδόν αυταπόδεικτο, είναι πολυπαραγοντικό.

Είθισται η λογοτεχνική δημιουργία, ποίηση και πεζογραφία, να περιβάλλεται από την αχλύ¹⁰ της αθωότητας και της αυθορμησίας. Κι όμως. Το λογοτεχνικό έργο απαιτεί συναίσθηση, συνείδηση, απόφαση και προσανατολισμό. Και είναι πάντοτε εργώδες.

Ο Διονύσιος Σολωμός το 1823 γράφει τον «Ύμνο εις την Ελευθερίαν» σε μια περίοδο έξαρσης της Ελληνικής Επανάστασης για να μην «περάσει κανενός από το μυαλό πως την ώρα που νικούν οι δικοί μας στο Μαραθώνα, εγώ κάθομαι και τραγουδώ για ένα βοσκόπουλο».

Ο Οδυσσέας Ελύτης αποφασίζει να γράψει το «Άξιον Εστί» [...]: «Καταλάβαινα ότι ήμασταν αγνοημένοι από παντού και τοποθετημένοι στην άκρη-άκρη ενός χάρτη απίθανου. Η παραμονή μου στην Ευρώπη με έκανε να βλέπω πιο καθαρά το δράμα του τόπου μας».

Ο διπλωμάτης Γιώργος Σεφέρης, όταν κερδίζει το Νόμπελ Λογοτεχνίας, ευχαριστεί τη Σουηδική Ακαδημία, γιατί θέλησε να τιμήσει την «περιορισμένη» γλώσσα του, που «αναβρύζει ανάμεσα σ' έναν λαό περιορισμένο».

Την ίδια προμελετημένη δράση, την προειλημμένη απόφαση, εντοπίζει κανείς και σε έλληνες πεζογράφους: τον Νίκο Καζαντζάκη ή τον Αλέξανδρο Παπαδιαμάντη. Ο Σκιαθίτης, γράφει ο Νίκος Καρούζος, «προσπάθησε να υπάρξει, όχι να γράψει». Το αίτημα που διατυπώνεται στη λογοτεχνία τους είναι γλωσσικό, εθνικό, υπαρξιακό. [...]

Το ερώτημα που τίθεται σήμερα δεν είναι γιατί δεν μας διαβάσουν στο εξωτερικό, αλλά τι πρέπει να γίνει, ώστε να μας διαβάσουν έξω. Απαιτείται η ίδια συναίσθηση, απόφαση, ο ίδιος προσανατολισμός και το κοπιαστικό έργο που επέδειξαν οι έλληνες λογοτέχνες.

Το έλλειμμα θα μπορούσε να το θεραπεύσει μια αποτελεσματική Δημόσια Διπλωματία από το ελληνικό Υπουργείο Εξωτερικών. Η λογοτεχνία δεν υπήρξε ποτέ απλώς λογοτεχνία. Η λογοτεχνία είναι γλώσσα, πολιτισμός, οικονομία (νέμω τα του οίκου μου), πολιτική και διπλωματία. Η ελληνική

¹⁰ αραιή ομίχλη.

λογοτεχνία χρειάζεται την Ευρώπη και τη Δύση, όσο ακριβώς την έχουν ανάγκη και οι ίδιες. Για τα μικρά έθνη η κουλτούρα τους είναι ζήτημα εθνικής επιβίωσης. Αλλά και *vice versa*,¹¹ η Ευρώπη χρειάζεται τον πολιτισμό των μικρότερων εθνών-κρατών, προκειμένου να είναι αυτό που είναι: η μεγαλύτερη πολιτιστική ποικιλομορφία στον μικρότερο δυνατό γεωγραφικό χώρο. [...]

Επικρατεί η άποψη ότι η ποίηση και η λογοτεχνία έχουν ανάγκη τη διπλωματία. Ισχύει ακριβώς το αντίθετο. Είναι η πολιτική, η διπλωματία που έχουν ανάγκη τη λογοτεχνία. Μονάχα αυτή μπορεί να βγάλει μια χώρα από τα «Εκατό Χρόνια Μοναξιάς», στα οποία είναι καταδικασμένη.

Κείμενο 2

Απόσπασμα, ελαφρώς διασκευασμένο, από τη συνέντευξη που παραχώρησε ο Λουξεμβουργιανός βραβευμένος συγγραφέας Γκαστ Γκρέμπερ στην Αγγελική Δημοπούλου (αναρτήθηκε στον ιστότοπο bookpress.gr στις 14.03.2022 και ανακτήθηκε στις 08.09.2022)

Το βιβλίο σας *Η κάθε μέρα φέρνει κι άλλη* είναι πλέον διαθέσιμο στα ελληνικά. Πώς νιώθετε που μπορείτε να επικοινωνήσετε μέσω των διηγημάτων σας με το ελληνικό αναγνωστικό κοινό;

Είναι πάντα μεγάλη χαρά για έναν συγγραφέα να βλέπει τη γραφή του να ξεπερνά τα σύνορα και να διαβάζεται από ένα κοινό που δεν περίμενε να προσεγγίσει μέσα από το βιβλίο του. Υπάρχει επίσης ο ενθουσιασμός για να δούμε πώς θα γίνει δεκτό το βιβλίο και αν το νέο κοινό επηρεάζεται από τις ιστορίες.

Το βιβλίο ξεκινά με τη βεβαιότητα του τίτλου και συνεχίζει με τις αβεβαιότητες της ζωής. Αποτελείται από εννέα ιστορίες. Από πού τις εμπνευστήκατε και πώς δημιουργήσατε τους χαρακτήρες;

Είναι μια κοινοτοπία, αλλά και μια αναπόφευκτη αλήθεια, ότι η μόνη βεβαιότητα στη ζωή είναι ότι υπάρχει ένας θάνατος που θα την τελειώσει. Οι περισσότεροι άνθρωποι σήμερα καταφέρνουν να ανακόψουν αυτή τη βεβαιότητα ζώντας τη ζωή τους από μέρα σε μέρα, από έργο σε έργο. Όμως η καθημερινότητα μερικές φορές επιφυλάσσει εκπλήξεις. Το μόνο που χρειάζεται να κάνετε είναι να ακούσετε τις μικρές ιστορίες που λέγονται γύρω σας ή να διαβάσετε διάφορες ειδήσεις σε μια τοπική εφημερίδα. Ήταν τέτοιες σύντομες πληροφορίες που ζωντάνεψαν τους πρωταγωνιστές στο μυαλό μου.

Οι ήρωές σας έρχονται αντιμέτωποι με τον εαυτό τους και τη ρουτίνα τους στη σημερινή Ευρώπη. Ποιο είναι αυτό το πλαίσιο -της σημερινής Ευρώπης- κατά τη γνώμη σας;

Η Ευρώπη είναι και ήταν πάντα ένας θησαυρός πολιτιστικής πολυμορφίας. Αυτό την κάνει μια πολύ

---

¹¹ αντίστροφα.

συναρπαστική ήπειρο. Όταν σκέφτεστε την Ευρωπαϊκή Ένωση, υπήρξε αυτή η οικονομική ένωση πρώτα. Θα χρειαστεί χρόνος για να εξελιχθεί σε μια ανθρωπιστική και κοινωνική ένωση. Η εκπαίδευση και ο πολιτισμός θα παίζουν σημαντικό ρόλο σε αυτό το μονοπάτι. [...]

Τι επιδιώκετε όταν γράφετε;

Όταν γράφω, λέω πρώτα στον εαυτό μου μια ιστορία. Και για μένα είναι πολύ σημαντικό οι χαρακτήρες της ιστορίας να με ενδιαφέρουν, να αναπτύξουν τη δική τους ζωή μέσα στην ιστορία, ας το πω έτσι. Αν δεν μου κεντρίσουν το ενδιαφέρον, δεν μπορώ να γράψω μια ιστορία γι' αυτά.

Κείμενο 3

ΑΝΔΡΕΑΣ ΕΜΠΕΙΡΙΚΟΣ (1901-1975)

Αμούρ-Αμούρ

Απόσπασμα από το ομώνυμο ποιητικό αφήγημα που γράφτηκε το 1939 και δημοσιεύτηκε το 1960 (Γραπτά ή Προσωπική μυθολογία (1936-1946), Εκδόσεις Άγρα, Αθήνα, 2012, σ. 9-10).

Κάποτε, προ πολλών ετών, σε μια εκδρομή που έκανα στην Ελβετία, σταμάτησα για να θαυμάσω ένα μεγάλο καταρράκτη, που κυλούσε ορμητικά επάνω από γρανιτώδεις βράχους, μέσα σε πλούσια βλάστησι. Την εποχή εκείνη, που μπορώ να την ονομάσω περίοδο εντατικών αναζητήσεων, ωθούμενος από μία εσωτερική ανάγκη σχεδόν οργανική, προσπαθούσα να βρω, με τα ποιήματα που έγραφα τότε, έναν αμεσώτερο και πληρέστερο τρόπο εκφράσεως. Το θέαμα του καταρράκτου μου εγέννησε αιφνιδίως μια ιδέα. Καθώς έβλεπα τα νερά να πέφτουν από ψηλά και να εξακολουθούν γάργαρα τον δρόμο τους, σκέφθηκα πόσον ενδιαφέρον θα ήτο, αν μπορούσα να χρησιμοποιήσω και στις σφαίρες της ποιητικής δημιουργίας, το ίδιο προτσές¹² που καθιστά το κύλισμα, ή την πτώσι των υδάτων, μια τόσο πλούσια, γοητευτική και αναμφισβήτητη πραγματικότητα, αντί να περιγράψω αυτό το κύλισμα, ή κάποιο άλλο φαινόμενο ή γεγονός, ή κάποιο αίσθημα, ή μια ιδέα, επί τη βάσει σχεδίου ή τύπου, εκ των προτέρων καθωρισμένου.

Ήθελα, δηλαδή, να συμπεριλάβω στα ποιήματά μου, όλα τα στοιχεία που στην καθιερωμένη ποίησι, θεληματικά ή άθελά μας, αποκλείονται, ή μας ξεφεύγουν. Και ήθελα να τα συμπεριλάβω κατά τέτοιον τρόπο, ώστε ένα ποίημα να μην αποτελείται απλώς, από ένα ή περισσότερα υποκειμενικά ή αντικειμενικά θέματα λογικώς καθωρισμένα και αναπτυσσόμενα μόνον εντός συνειδητών ορίων, μα να αποτελείται από οποιαδήποτε στοιχεία που θα παρουσιάζοντο μέσα στην ροή του γίγνεσθαί του, ανεξάρτητα από κάθε συμβατική ή τυποποιημένη αισθητική, ηθική, ή λογική κατασκευή. Εν τοιαύτη περιπτώσει, συλλογιζόμουν, θα είχαμε ένα ποίημα δυναμικό και

¹² διαδικασία.

νέο φροντιστήριο

ολοκληρωτικό, ένα ποίημα αυτούσιο, ένα ποίημα γεγονός, στην θέσι μιας αλληλουχίας στατικών περιγραφών ορισμένων γεγονότων, ή συναισθημάτων περιγραφομένων διά της άλφα ή βήτα τεχνοτροπίας. [...]

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 20)

Να αποδώσετε περιληπτικά το περιεχόμενο των τριών τελευταίων παραγράφων του Κειμένου 1 σε 50–60 λέξεις.

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Να αξιολογήσεις τη συνάφεια του τίτλου του Κειμένου 1 με το θέμα του (μονάδες 5) και τη θέση που παίρνει η συγγραφέας απέναντι σε αυτό (μονάδες 10).

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

Στο Κείμενο 1 η αρθρογράφος επικαλείται τις αυθεντίες του Διονυσίου Σολωμού, του Οδυσσέα Ελύτη και του Γιώργου Σεφέρη. Να αξιολογήσεις την αποτελεσματικότητα αυτής της επιλογής.

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

«Είναι πάντα μεγάλη χαρά για έναν συγγραφέα να βλέπει τη γραφή του να ξεπερνά τα σύνορα και να διαβάζεται από ένα κοινό που δεν περίμενε να προσεγγίσει μέσα από το βιβλίο του.» Να εντοπίσεις δύο παραδείγματα ποιητικής/μεταφορικής λειτουργίας της γλώσσας στην παραπάνω περίοδο λόγου του Κειμένου 2 (μονάδες 4) και να τα μετασχηματίσεις έτσι, ώστε η γλώσσα να λειτουργεί αναφορικά-κυριολεκτικά, χωρίς όμως να αλλοιώνεται το νόημα (μονάδες 6).

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Να αναπτύξεις το θέμα που, κατά τη γνώμη σου, πραγματεύεται το Κείμενο 3, στηρίζοντας την ερμηνεία σου σε τρεις κειμενικούς δείκτες. Ποιες σκέψεις και συναισθήματα σου προκάλεσε η ανάγνωσή του; Η απάντησή σου να εκτείνεται σε 150-200 λέξεις.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 30)

νέο φροντιστήριο

Στο πλαίσιο της σχολικής σας εφημερίδας με θέμα «Η λογοτεχνία ως γέφυρα επικοινωνίας των λαών», καλείσαι να γράψεις ένα άρθρο για τη σχολική εφημερίδα.

Στο άρθρο σου να αναπτύξεις:

α) τη σημασία της λογοτεχνίας ως μέσο προβολής ενός λαού στο εξωτερικό, (αξιοποιώντας ιδέες από το Κείμενο 1).

β) τους τρόπους με τους οποίους η πολιτεία και οι ίδιοι οι δημιουργοί μπορούν να συμβάλουν στη διεθνή απήχηση της ελληνικής λογοτεχνίας..

(350–400 λέξεις)

Παγκοσμιοποίηση και μύθοι

Το κείμενο αποτελεί άρθρο του Γιώργου Μπήτρου και δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα ΤΟ ΒΗΜΑ στις 18 – 03– 2001 (διασκευή).

Τη σημερινή εποχή οι δυνάμεις που προωθούν το άνοιγμα των οικονομιών και των κοινωνιών στο διεθνές εμπόριο και στις άλλες πολυσχιδείς ανταλλαγές είναι πανίσχυρες. Ευτυχώς όχι γιατί βασίζονται στα όπλα και στη βία, αλλά γιατί όλο και περισσότεροι άνθρωποι σε κάθε γωνιά του πλανήτη αντιλαμβάνονται ότι το ισοζύγιο των ωφελειών και των αρνητικών επιπτώσεων που προκύπτουν είναι σε μέσους όρους θετικό, τόσο σε ατομικό όσο και σε συλλογικό επίπεδο.

Παράλληλα, όμως, παρατηρείται ένα διογκούμενο κύμα διαμαρτυρόμενων πολιτών, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνονται και εξέχοντες εκπρόσωποι της διανόησης, της πολιτικής, της θρησκείας και του πολιτισμού. Αυτό σημαίνει ότι, ενώ αρχικά οι αντιδράσεις προέρχονταν από κάποιες περιθωριακές ομάδες που αντιτίθενται βασικά στο σύστημα της ελεύθερης οικονομίας και κοινωνίας, σήμερα τα πράγματα έχουν αλλάξει και πρέπει να δούμε μήπως μέσα από την αρνητική κριτική αναδεικνύονται και προβλήματα, τα οποία χρειάζεται να αντιμετωπιστούν.

Μια κριτική κατά της παγκοσμιοποίησης είναι ότι προάγει την εξαφάνιση της διαφορετικότητας των λαών. Πιο συγκεκριμένα, οι διαμαρτυρόμενοι ισχυρίζονται ότι μέσα σε ένα διεθνοποιημένο περιβάλλον, στο οποίο θα κυριαρχούν τα αγοραία αγαθά και οι υπηρεσίες, δεν θα υπάρχει χώρος για την καλλιέργεια και την ανάπτυξη των χαρακτηριστικών εκείνων που κάνουν τον κάθε λαό μοναδικό. Συνεπώς, συμπεραίνουν, οι παραδόσεις μας, η θρησκεία μας και η κουλτούρα μας κινδυνεύουν με ισοπέδωση και αφανισμό.

Ωστόσο, η παγκοσμιοποίηση δεν άρχισε χθες. Ξεκινά από την αρχή της Ιστορίας. Στο διάβα της άλλους λαούς και πολιτισμούς τούς ανέδειξε και άλλους τούς εξαφάνισε. Οι Βαβυλώνιοι, οι Ασσύριοι και οι Φοίνικες, π.χ., εξαφανίστηκαν μαζί με τους πολιτισμούς τους. Αλλά εμείς οι Έλληνες συνεχίζουμε τη μακραίωνη πορεία μας. Με βάση αυτή τη διαπίστωση αδυνατώ να δεχθώ, άνευ κάποιας στοιχειώδους απόδειξης, ότι τα χαρακτηριστικά της μοναδικότητάς μας ως λαού κινδυνεύουν τώρα από την επιτάχυνση της παγκοσμιοποίησης.

Στο σημείο αυτό κάποιος είναι πιθανόν να αντιτείνει ότι, επειδή τα πολιτισμικά αγαθά, για τα οποία μιλάμε, θα ανοιχθούν στον διεθνή ανταγωνισμό, είναι πιθανόν να «χάσουν μερίδιο», ακόμη και στις προτιμήσεις ημών των ιδίων. Αυτό το ενδεχόμενο υπάρχει. Τι θα συμβεί όμως τελικά δεν μπορούμε να το προβλέψουμε, γιατί το αποτέλεσμα εξαρτάται από την ετοιμότητά μας να τα

υποστηρίζουμε στο εσωτερικό και να τα προβάλλουμε στο εξωτερικό ως «σήμα κατατεθέν» της κληρονομιάς μας.

Προσωπικά εκτιμώ ότι τα πολιτισμικά μας αγαθά έχουν εξαιρετική ποιότητα και με λίγη φροντίδα μπορούν να «κερδίσουν μερίδιο» διεθνώς. Αλλά αν αμφιβάλλουμε για την ανθεκτικότητά τους στον ανταγωνισμό, τότε ο κίνδυνος να μας συμβεί αυτό που απευχόμαστε μεγαλώνει, γιατί μπαίνει σε λειτουργία ο μηχανισμός που οι οικονομολόγοι αποκαλούν αυτο-επαληθευόμενη προφητεία. Γι' αυτό το βάρος της απόδειξης ότι υπάρχει κίνδυνος να αποξενωθούμε οικειοθελώς από τα πολιτισμικά μας αγαθά πέφτει σε όσους το ισχυρίζονται.

Κείμενο 2

Οικουμενική διακήρυξη της UNESCO για την πολιτισμική πολυμορφία.

Το κείμενο αυτό συνιστά την «Οικουμενική διακήρυξη της UNESCO για την πολιτισμική πολυμορφία» που υιοθετήθηκε από την 31^η Σύνοδο της Γενικής Διάσκεψης στο Παρίσι στις 02-11-2001. Υπογράφεται από τον Koïchiro Matsuura, τότε Γενικό Διευθυντή της UNESCO και ανακτήθηκε από τον ιστότοπο: eda.uoa.gr/eclass/modules/document/file.php.

Η Οικουμενική Διακήρυξη της UNESCO για την Πολιτιστική Πολυμορφία υιοθετήθηκε ομόφωνα σε πολύ ιδιαίτερες συνθήκες. Ήρθε προς ψήφιση μετά τα γεγονότα της 11ης Σεπτεμβρίου 2001, και η Γενική Διάσκεψη της UNESCO, η οποία πραγματοποιούσε την 31η σύνοδό της, ήταν η πρώτη συνεδρίαση σε υπουργικό επίπεδο που έλαβε χώρα μετά από αυτά τα τρομερά γεγονότα. Αποτέλεσε ευκαιρία προκειμένου τα κράτη να επαναβεβαιώσουν την πεποίθησή τους ότι ο διαπολιτισμικός διάλογος είναι η καλύτερη εγγύηση για την ειρήνη και να απορρίψουν ευθέως τη θεωρία της αναπόφευκτης σύγκρουσης μεταξύ των πολιτισμών.

Ένα κείμενο τόσο ευρέος φάσματος αποτελεί πρωτιά για τη διεθνή κοινότητα. Αναδεικνύει την πολιτιστική πολυμορφία στο επίπεδο της «κοινής κληρονομιάς της ανθρωπότητας», «τόσο απαραίτητη για την ανθρωπότητα όσο και η βιοποικιλότητα για τη φύση» και καθιστά την υπεράσπισή της ηθική επιταγή, άρρηκτα συνδεδεμένη με τον σεβασμό για την αξιοπρέπεια του ατόμου.

Η Διακήρυξη αποσκοπεί αφενός στη διατήρηση της πολιτιστικής πολυμορφίας ως ζωντανού και, επομένως, ανανεώσιμου θησαυρού που δεν πρέπει να θεωρείται αμετάβλητη κληρονομιά, αλλά διεργασία που εγγυάται την επιβίωση της ανθρωπότητας, και αφετέρου στην πρόληψη του διαχωρισμού που, στο όνομα των πολιτιστικών διαφορών, έρχεται σε σύγκρουση με το μήνυμα της Οικουμενικής Διακήρυξης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου.

Η Οικουμενική Διακήρυξη καθιστά σαφές ότι κάθε άτομο πρέπει να αναγνωρίζει όχι μόνο τη διαφορετικότητα σε όλες τις μορφές της, αλλά και τον πλουραλισμό της δικής του ταυτότητας, μέσα σε κοινωνίες που είναι οι ίδιες πλουραλιστικές. Μόνο με αυτό τον τρόπο μπορεί να διατηρηθεί η πολιτιστική πολυμορφία ως εξελικτική διαδικασία και ως ικανότητα έκφρασης, δημιουργίας και καινοτομίας. Έτσι ξεπερνιέται η συζήτηση μεταξύ των χωρών που θα επιθυμούσαν να υπερασπιστούν τα πολιτιστικά αγαθά και τις υπηρεσίες «τα οποία, ακριβώς επειδή είναι φορείς ταυτότητας, αξιών και νοήματος, δεν πρέπει να αντιμετωπίζονται ως απλά εμπορεύματα ή καταναλωτικά αγαθά», και των χωρών που θα ήλπιζαν να προωθήσουν τα πολιτιστικά δικαιώματα, καθώς οι ανωτέρω δύο προσεγγίσεις συνενώνονται από τη Διακήρυξη, η οποία έχει υπογραμμίσει την αιτιώδη σχέση που συνδέει τις δύο συμπληρωματικές στάσεις.

Η μία προσέγγιση δεν μπορεί να υπάρξει χωρίς την άλλη. Η Διακήρυξη, η οποία συνοδεύεται από τις βασικές γραμμές ενός σχεδίου δράσης, μπορεί να αποτελέσει εξαιρετικό εργαλείο ανάπτυξης, ικανό να εξανθρωπίσει την παγκοσμιοποίηση.

Κείμενο 3

Η κιβωτός του Νώε

Το ποίημα είναι του Ανδρέα Εμπειρίκου και ανήκει στη συλλογή «Τέσσερα ποιήματα για τον γυιό μου Λεωνίδα, όταν ήταν μικρό παιδί», ΑΙ ΓΕΝΕΑΙ ΠΑΣΑΙ Ή Η ΣΗΜΕΡΟΝ ΩΣ ΑΥΡΙΟΝ ΚΑΙ ΩΣ ΧΘΕΣ, (Αθήνα: 1984, εκδ. Άγρα)..

Ήταν ανάγκη ως φαίνεται να έρθουν τα νερά	1
Έτσι εμάζεψε ο Νώε τα παιδιά του	
Και όλα τα ζώα της πλάσεως όλα τα πετεινά	
Και όλα τάβαλε στην αγκαλιά του	
Όμως απ' όλα πρώτον έβαλε μέσ' στην καρδιά του την αγάπη	5
Κι έτσι εφάνη το Αραράτ και το κλαρί που εκόμισε ¹³ το περιστέρι	
Δόξα λοιπόν στα χέρια του	
Δόξα στα γένηα του	
Και δόξα μεγάλη στην καρδιά του.	9

¹³Που έφερε

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 20)

Να γράψετε μια περίληψη 60-80 λέξεων, αναδεικνύοντας τις απόψεις του συγγραφέα σχετικά με την τύχη των πολιτισμικών αγαθών στο πλαίσιο της παγκοσμιοποίησης και τους παράγοντες που επηρεάζουν τη διατήρησή τους. (4^η και 5^η παράγραφος)

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

α. Να χαρακτηρίσεις ως σωστή (Σ) ή λανθασμένη (Λ) καθεμία από τις παρακάτω περιόδους με βάση το Κείμενο 1 και να αιτιολογήσεις την απάντησή σου, καταγράφοντας στο απαντητικό φύλλο το κατάλληλο χωρίο του κειμένου (μονάδες 15):

1. Οι συνεχώς διογκούμενες αντιδράσεις των πολιτών αποδεικνύουν ότι η παγκοσμιοποίηση συνεπάγεται και προβλήματα που χρειάζεται να επιλυθούν.
2. Η αρνητική κριτική συχνά συνοψίζεται στη θέση ότι το παγκοσμιοποιημένο περιβάλλον ευνοεί την εξάλειψη των διαφορετικών πολιτισμικών χαρακτηριστικών κάθε λαού.
3. Η ιστορία έχει δείξει ότι λαοί και πολιτισμοί εξαφανίστηκαν κατά το παρελθόν, στο πλαίσιο παγκοσμιοποιημένων κοινωνιών.
4. Σήμερα ο διεθνής ανταγωνισμός δεν μπορεί να θέσει σε κίνδυνο τα ποιοτικά ελληνικά πολιτισμικά χαρακτηριστικά.
5. Η προστασία και η διαίωνιση της ιδιαίτερης πολιτισμικής μας κληρονομιάς στις παγκοσμιοποιημένες κοινωνίες του μέλλοντος εξαρτώνται από τη δική μας πεποίθηση και βούληση.

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

Να αιτιολογήσεις τη χρήση των εισαγωγικών στα Κείμενα 1 και 2, στις ακόλουθες περιπτώσεις (μονάδες 3):

1. *χάσουν μερίδιο* (5η παράγραφος, Κείμενο 1)
2. *σήμα κατατεθέν* (5η παράγραφος, Κείμενο 1)
3. *τόσο απαραίτητη για την ανθρωπότητα όσο και η βιοποικιλότητα για τη φύση* (2η παράγραφος, Κείμενο 2)

και να εξηγήσεις τον ρόλο τους στην ανάπτυξη του νοήματος των κειμένων (μονάδες 7).

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

α. Να ξαναγράψεις το παρακάτω απόσπασμα (3η παράγραφος, Κείμενο 1), αντικαθιστώντας τις τονισμένες λέξεις με άλλες που καθιστούν το ύφος λόγου περισσότερο οικείο: (μονάδες 5)

*Μια κριτική κατά της παγκοσμιοποίησης είναι ότι **προάγει** την εξαφάνιση της διαφορετικότητας των λαών. Πιο συγκεκριμένα, οι διαμαρτυρόμενοι **ισχυρίζονται** ότι μέσα σε ένα διεθνοποιημένο περιβάλλον, στο οποίο θα κυριαρχούν τα **αγοραία** αγαθά και οι υπηρεσίες, δεν θα υπάρχει χώρος για την καλλιέργεια και την ανάπτυξη των **χαρακτηριστικών** εκείνων που κάνουν τον κάθε λαό μοναδικό. Συνεπώς, συμπεραίνουν, οι παραδόσεις μας, η θρησκεία μας και η κουλτούρα μας κινδυνεύουν με ισοπέδωση και **αφανισμό**. Είναι κάτι τέτοιο πιθανόν και, αν ναι, κάτω από ποιες συνθήκες;*

β. Να εντοπίσεις 3 ουσιαστικά και 2 επίθετα που αποδίδουν τον διττό στόχο της Διακήρυξης του ΟΗΕ στην 3^η παράγραφο του Κειμένου 2, δικαιολογώντας για το καθένα με συντομία την επιλογή σου (μονάδες 5)

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3

Ποια στάση φαίνεται να έχει το ποιητικό υποκείμενο απέναντι στον Νώε και πώς αυτή αναδεικνύεται στο Κείμενο 3; Πιστεύεις ότι χρειαζόμαστε έναν σύγχρονο Νώε; Να απαντήσεις με στοιχεία από το κείμενο σε 150-200 λέξεις.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 30)

Στη σχολική σας εφημερίδα με αφορμή τον προβληματισμό που αναπτύσσεται στα Κείμενα 2 και 2 να συντάξετε άρθρο 350-400 λέξεων όπου να αναφέρεστε:

α) στους κινδύνους αλλά και στις δυνατότητες που προσφέρει η παγκοσμιοποίηση για τον πολιτισμό ενός λαού,

β) καθώς και στον ρόλο που μπορούν να διαδραματίσουν οι νέοι στη διατήρηση και προώθηση της πολιτισμικής τους ταυτότητας στο σύγχρονο διεθνές περιβάλλον.

Κείμενο 1

Η σημασία της λαϊκής παράδοσης

Από διπλωματική εργασία της Γεωργίας Λουτριώτη με θέμα: «Ο λαϊκός πολιτισμός σε συνδυασμό με τη χρήση νέων μέσων ως μέσο επικοινωνίας και προσέγγισης μαθητών με διαφορετική εθνικότητα και πολιτιστικό υπόβαθρο στη σύγχρονη τάξη του Δημοτικού Σχολείου.», Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Σχολή Ανθρωπιστικών Σπουδών, Παιδαγωγικό τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Ρόδος, 2020.

Αν και η έννοια της λαϊκής παράδοσης συνδέεται με το παρελθόν, δεν σημαίνει ότι είναι συνώνυμη της στασιμότητας και της οπισθοδρόμησης. Η παράδοση είναι ένας συνδετικός κρίκος παρόντος και μέλλοντος που θα επιτρέψει την ομαλή μετάβαση από τη μία γενιά στην άλλη. Για τη δόμηση του νέου κρίνεται απαραίτητη η στήριξη σε αυτήν. (Πατσιλή, 2017). Η παράδοση μπορεί να ειπωθεί ότι είναι η συμπυκνωμένη πείρα από όλους τους τομείς της ανθρώπινης δραστηριότητας. Για αυτό οι επιτυχίες αλλά και τα σφάλματα των προγόνων θα βοηθήσουν τους νεότερους να οικοδομήσουν κάτι καινούριο πάνω σε στέρεες και γερές βάσεις.

Είναι σημαντικό να τονιστεί ότι συνήθως, όταν γίνεται αναφορά στις παραδόσεις, αναφέρονται παράλληλα και τα ήθη και τα έθιμα. Αυτό προκύπτει από το γεγονός ότι είναι λέξεις στενά συνδεδεμένες μεταξύ τους, καθώς αλληλοσυμπληρώνονται. Τα ήθη είναι αντιλήψεις, καθιερωμένα πρότυπα κοινωνικής συμπεριφοράς σύμφωνα με το άγραφο ηθικό δίκαιο, οι νοοτροπίες και τα συναισθήματα, ενώ τα έθιμα είναι ενέργειες με τις οποίες εκφράζονται τα ήθη. Τα έθιμα έχουν προκύψει από μακροχρόνιες κοινές συνήθειες που έχουν καθιερωθεί και ρυθμίζουν την ομαδική ζωή μιας κοινότητας, ενός λαού. Η γνώση της λαϊκής παράδοσης σημαίνει και γνώση των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών του τόπου και του λαού. Μόνο αν κάποιος είναι γνώστης των γνωρισμάτων του τόπου του, θα μπορέσει να διατηρήσει την εθνική του ταυτότητα. Η αξία της λαϊκής παράδοσης δεν περιορίζεται σε ένα μόνο πεδίο, αλλά διαπερνά πλήθος τομέων της ανθρώπινης ζωής. Τέτοιοι είναι ο ιστορικός, ο κοινωνικός, ο ψυχολογικός, ο εκπαιδευτικός και ο καλλιτεχνικός (Κονταξή, 2016).

Μέσω της λαϊκής παράδοσης μεταφέρονται και διαχέονται όλες οι γνώσεις των ανθρώπων στις επόμενες γενιές. Αυτές μπορεί να είναι πνευματικές ή επιστημονικές. Όλη η αποκτηθείσα πείρα αιώνων, η οποία αφορά κάθε τομέα της ανθρώπινης ζωής, μεταφέρεται στους απογόνους και βάζει τα θεμέλια του παρόντος τους. Αναμφισβήτητα, σε όλες αυτές τις εμπειρίες δεν περιλαμβάνονται μόνο οι επιτυχίες, αλλά και τα σφάλματα και οι λάθος επιλογές των προγόνων. Η νέα γενιά ως γνώστης αυτών ενδεχομένως να αποφύγει τα ίδια λάθη και να χτίσει το παρόν της σε πιο στέρεες

βάσεις ίσως με τα δικά της λάθη, αλλά τουλάχιστον χωρίς να επαναλάβει αυτά του παρελθόντος (Αναγνωστόπουλος, 1999).

Χωρίς την ύπαρξη της παράδοσης δεν θα μπορούσε να γίνει ομαλά η προαναφερθείσα μετάβαση από την παλιά στη νέα γενιά. Δεν είναι δυνατόν να συνεχιστεί η ομαλή συνέχεια αν δεν υπάρχει γνώση των προηγούμενων, ώστε να βασιστεί σε αυτήν η γνώση των μελλούμενων. Το περιεχόμενο της λαϊκής παράδοσης είναι τεράστιο και, όπως αναφέρθηκε και προηγουμένως, διαπερνά όλα τα πεδία της ζωής του ανθρώπου. Πιο συγκεκριμένα, μπορεί να περιλαμβάνει ιστορικά γεγονότα και σημαντικούς ανθρώπους του παρελθόντος, διάφορες τέχνες, ήθη και έθιμα των λαών.

Κείμενο 2

Σεβασμός στην παράδοση αλλά όχι αγιοποίηση

Ο Ρος Ντέιλι είναι Ιρλανδός μουσικός, συνθέτης και δάσκαλος, με εξειδίκευση στην κρητική λύρα και το αφγανικό ραμπάμπ, λάτρης της ελληνικής παράδοσης και μουσικής. Η συνέντευξη που ακολουθεί δημοσιοποιήθηκε στην εφημερίδα των συντακτών στις 10/7/2022 με αφορμή την εμφάνισή του στο Ωδείο Ηρώδου Αττικού στις 11 Ιουλίου 2022 για τη συμπλήρωση 40 χρόνων λειτουργίας του Μουσικού του Εργαστηρίου.

Η παραδοσιακή μουσική αποτελούσε μια παρεξηγημένη έννοια για την Ελλάδα. Το νιώσατε ποτέ αυτό;

Ίσως ο καθένας λέγοντας «παραδοσιακό» εννοεί κάτι διαφορετικό. Για μένα οι παραδόσεις αντιπροσωπεύουν τόσο τη συσσωρευμένη γνώση του παρελθόντος όσο και τη σημερινή δημιουργική προσέγγιση αυτής της γνώσης. Ο συνδυασμός αφήνει τα περιθώρια να αναδυθεί το διαχρονικό στο οποίο εγώ προσωπικά βρίσκω ενδιαφέρον.

Κι εσείς;

Εγώ ο ίδιος δεν είμαι παραδοσιακός μουσικός. Ως συνθέτης αντλώ γνώσεις, εμπνεύσεις και συγκεκριμένα στοιχεία από διάφορες παραδόσεις με τις οποίες έχω ασχοληθεί, αλλά ο ίδιος δεν ανήκω αποκλειστικά σε καμία από αυτές.

Γιατί σήμερα οι νέοι στρέφονται τόσο έντονα προς την παράδοση;

Νομίζω ότι ένα συγκριτικά μικρό ποσοστό των νέων σήμερα ασχολούνται με αυτό που λέμε «παραδοσιακή μουσική». Η μεγάλη πλειοψηφία της νεολαίας ασχολείται με άλλες μουσικές προτιμήσεις. Για μένα αυτό δεν είναι ούτε καλό ούτε κακό.

Τι έχει σημασία λοιπόν;

Αυτό που έχει σημασία για μένα είναι ο τρόπος με τον οποίο θα παρουσιάσουμε την έννοια της παράδοσης στις νέες γενιές. Εάν παρουσιάζουμε τον χώρο της παράδοσης ως έναν χώρο πλούσιο σε γνώσεις και που μας προκαλεί να τον αντιμετωπίσουμε με σεβασμό μεν, με φαντασία και δημιουργικότητα δε, δεν νομίζω ότι χρειάζεται να κάνουμε μια πολύ μεγάλη προσπάθεια να πείσουμε τους νέους ανθρώπους να ασχοληθούν με αυτό.

Ειδάλλως;

Εάν το παρουσιάζουμε ως ένα «ιερό κειμήλιο» του παρελθόντος που πρέπει να παραμείνει ίδιο και απαράλλαχτο, μάλλον δεν αποτελεί μια ιδιαίτερα ελκυστική πρόταση για νέους ανθρώπους που έχουν πολύ μεγάλη ανάγκη να «ανοίξουν τα φτερά» τους δημιουργικά.

Κείμενο 3

Αστραδενή

Στο μυθιστόρημα της Ευγενία Φακίνου, Αστραδενή (Εκδόσεις Κέδρος 1982) η έφηβη ηρωίδα αφηγείται την εμπειρία της μετά την οριστική εγκατάστασή μαζί με την οικογένειά της από τη Σύμη στην Αθήνα.

Αύριο είναι του Λαζάρου. Τελευταία μέρα στο σχολείο. Θα κλείσουμε για δεκαπέντε μέρες. Δε μου κάνει ούτε ζέστη ούτε κρύο που θα κλείσουμε.

Παρέα για να περπατάω πάνω κάτω στην αυλή του σχολείου δεν έχω. Μόνο ο Γιώργος κι η Κατερίνα μου λένε καμιά κουβέντα. Εγώ όμως, με την Κατερίνα δε θέλω πολλά πολλά...[...] Κι έπειτα θα 'χουμε πολλές δουλειές τη Μεγαλοβδομάδα στο σπίτι μας και δε θα βαρεθώ. Να φτιάξουμε κουλούρια, αβδοκούλες, να βάψουμε αυγά. Άσε, πόσες ώρες θα' μαστε στην εκκλησία. Στη Σύμη, η πιο καλή μας γιορτή είναι το Πάσχα. Έχει η κάθε μέρα το δικό της πρόγραμμα. Ξέρεις τι πρέπει να κάνεις τη Μεγαλοδευτέρα ή τη Μεγάλη Πέμπτη ή το Μεγάλο Σάββατο. Αυτό πολύ μ' αρέσει, δεν ξέρω γιατί...

Μίλησα με τη μάνα μου. Αύριο θα πάω να πω τα Λαζαράκια. Θα πάω μόνη μου, αφού δεν ξέρω άλλα παιδιά να πάμε μαζί. Και θα πάω μόνο εδώ μέσα στην πολυκατοικία. Βρήκα και καλαθάκι.

Στη Σύμη βγαίνουμε παρέες παρέες. Έναν τον ντύνουμε με σεντόνι Λάζαρο. Κάνει, δηλαδή, τον Αναστημένο Λάζαρο. Κι εμείς πάμε στα σπίτια, λέμε το τροπάριο και μας δίνουν αυγά, που τα βάζουμε στα καλαθάκια μας. Μας δίνουν και Λαζαράκια. Κάτι ψωμάκια, δηλαδή, με καρύδια και μύγδαλα και σουσάμι και μπαχάρια διάφορα. Κι όπως είμαστε απ' τη νηστεία του σαραντάμερου...μας φαίνονται σπουδαία!...Γι αυτό και σήμερα ζυμώσαμε με τη μάνα μου Λαζαράκια. Για τα παιδάκια που θα 'ρθουν αύριο να μας τα πούνε.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 20)

Να αποδώσετε συνοπτικά το περιεχόμενο του Κειμένου 2 σε μία περίληψη 60-70 λέξεων, αναδεικνύοντας τις απόψεις του Ρος Ντέιλι για την έννοια της παράδοσης και τη σχέση των νέων με αυτήν.

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο(μονάδες 15)

Να χαρακτηρίσεις ως σωστή (Σ) ή λανθασμένη (Λ) καθεμία από τις παρακάτω περιόδους με βάση τα Κείμενα 1 και 2 και να αιτιολογήσεις την απάντησή σου, καταγράφοντας στο απαντητικό φύλλο το κατάλληλο χωρίο του κειμένου.

1. Η έννοια της παράδοσης αποκλείει κάθε στοιχείο εξέλιξης και προόδου. (Κείμενο 1)
2. Η λαϊκή παράδοση συνδέεται αποκλειστικά με το χθες ενός τόπου. (Κείμενο 1)
3. Η παράδοση αφορά και στην κοινωνική συμπεριφορά του ανθρώπου. (Κείμενο 1)
4. Οι νέοι στο σύνολό τους δείχνουν ενδιαφέρον για την παραδοσιακή μουσική. (Κείμενο 2)
5. Η παράδοση, για να είναι ελκυστική, πρέπει να προβάλλεται ως ανεξίτηλη και ως μοναδικό σημείο αναφοράς των επόμενων γενεών. (Κείμενο 2)

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

Ο επιστημονικός λόγος είναι περιγραφικός, αποδεικτικός, αντικειμενικός, με προτίμηση στη λογική χρήση της γλώσσας και όχι τη συγκινησιακή, με συχνή επίκληση στην υπάρχουσα βιβλιογραφία. Να τεκμηριώσεις τα παραπάνω χαρακτηριστικά του στο Κείμενο 1.

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

Το Κείμενο 1 αναφέρεται στη σημασία της λαϊκής παράδοσης, ενώ στο Κείμενο 2 διατυπώνονται κρίσεις σχετικά με τον τρόπο προσέγγισής της από τους νέους. Να επιβεβαιώσεις σε 60 περίπου λέξεις την παραπάνω παρατήρηση αξιοποιώντας σχετικά νοήματα που διατυπώνονται στα δύο κείμενα.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 10)

Πώς επιδρά στη ψυχολογία της αφηγήτριας η ανάμνηση των εθίμων από την ιδιαίτερη πατρίδα της, τη Σύμη; Να στηρίζεις την απάντησή σου σε τρεις κειμενικούς δείκτες. Έχουν και για σένα σημασία τα έθιμα της πατρίδας σου ή σε αφήνουν αδιάφορο/η (150-200 λέξεις);

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 30)

Στο πλαίσιο συζήτησης που πραγματοποιείται στην τάξη σας με θέμα «Παράδοση και νέες γενιές», να συντάξετε ένα προσχεδιασμένο προφορικό λόγο 350-400 λέξεων, στον οποίο να αναπτύξετε τις απόψεις σας:

α) Ποιος είναι ο ρόλος της παράδοσης στη διαμόρφωση της πολιτισμικής ταυτότητας των νέων στη σύγχρονη εποχή;

β) Με ποιους τρόπους μπορούν να προσεγγίζουν οι νέοι την παράδοση.

3.ΤΑΥΤΟΤΗΤΕΣ (ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ- ΕΘΝΙΚΕΣ-ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΕΣ)

Τα ανθρώπινα δικαιώματα

- Τα ανθρώπινα δικαιώματα έχουν οικουμενικό χαρακτήρα και ισχύουν χωρίς διακρίσεις φύλου, ηλικίας, γλώσσας ή κοινωνικής προέλευσης.
- Αποτελούν βασική προϋπόθεση για την κοινωνική συνοχή, την ειρηνική συνύπαρξη και τη δημοκρατική οργάνωση των κοινωνιών.
- Η προστασία τους συνδέεται άμεσα με την αρχή του κράτους δικαίου και τον σεβασμό της ανθρώπινης προσωπικότητας.
- Η εξέλιξή τους συνεχίζεται διαρκώς, καθώς νέες κοινωνικές και τεχνολογικές συνθήκες δημιουργούν νέες ανάγκες προστασίας.

Αίτια και επιπτώσεις παραβίασης ανθρωπίνων δικαιωμάτων

1. Αναπτυσσόμενος (υποανάπτυκτος) κόσμος

Αίτια

- Η έλλειψη εκπαίδευσης και πολιτικής παιδείας δυσχεραίνει τη διεκδίκηση και προστασία δικαιωμάτων.
- Η διαφθορά και η αδύναμη λειτουργία των θεσμών ευνοούν φαινόμενα αυθαιρεσίας και εκμετάλλευσης.
- Η οικονομική εξάρτηση και η διεθνής ανισότητα επιβαρύνουν την κοινωνική κατάσταση.

Επιπτώσεις

- Ενισχύεται ο κοινωνικός αποκλεισμός και η περιθωριοποίηση ευάλωτων ομάδων.
- Περιορίζονται οι δυνατότητες κοινωνικής και οικονομικής ανάπτυξης.
- Δημιουργούνται συνθήκες ανασφάλειας και αποσταθεροποίησης.

2. Αναπτυγμένος (δυτικός) κόσμος

→ Η ένταση του ανταγωνισμού και η εμπορευματοποίηση πολλών κοινωνικών αγαθών διευρύνουν τις ανισότητες.

→ Η μαζική χρήση ψηφιακών τεχνολογιών δημιουργεί κινδύνους για την προστασία προσωπικών δεδομένων.

→ Η αποδυνάμωση συλλογικών αξιών ενισχύει τον ατομικισμό και την κοινωνική αποξένωση.

Επιπτώσεις

→ Εμφανίζονται προβλήματα κοινωνικής συνοχής και αύξησης των κοινωνικών αποκλεισμών.

→ Περιορίζεται το αίσθημα εμπιστοσύνης προς θεσμούς και πολιτικό σύστημα.

→ Εντείνονται ψυχολογικά προβλήματα, κοινωνική απομόνωση και ανασφάλεια.

Νέοι και ανθρώπινα δικαιώματα – υποχρεώσεις

→ Οι νέοι οφείλουν να αναπτύσσουν δημοκρατική συνείδηση και κοινωνική υπευθυνότητα.

→ Η ενεργός συμμετοχή στα κοινά ενισχύει την κοινωνική ευαισθησία και την πολιτική συμμετοχή.

→ Η αξιοποίηση της εκπαίδευσης και της πληροφόρησης συμβάλλει στην αποτελεσματικότερη προάσπιση των δικαιωμάτων.

→ Ο εθελοντισμός και η κοινωνική προσφορά καλλιεργούν πνεύμα συνεργασίας και αλληλεγγύης.

→ Η υπεύνη χρήση της τεχνολογίας συμβάλλει στον σεβασμό της ιδιωτικότητας και της ανθρώπινης αξιοπρέπειας.

Ο δυτικός κόσμος και τα ανθρώπινα δικαιώματα

→ Οι δημοκρατικοί θεσμοί λειτουργούν ως βασικοί μηχανισμοί διασφάλισης των δικαιωμάτων του πολίτη.

→ Η ανάπτυξη κοινωνικού κράτους ενισχύει την προστασία κοινωνικών και οικονομικών δικαιωμάτων.

→ Διεθνείς συνεργασίες και συμβάσεις συμβάλλουν στην ενίσχυση της προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

→ Η διατήρηση ισορροπίας μεταξύ ασφάλειας, οικονομικής ανάπτυξης και ατομικών ελευθεριών αποτελεί σύγχρονη πρόκληση.

Πρόσφυγες – μετανάστες, χώρες υποδοχής και «brain drain»

Οι πρόσφυγες και οι μετανάστες αποτελούν δύο διαφορετικές κατηγορίες ανθρώπων που μετακινούνται από τη χώρα καταγωγής τους προς άλλες περιοχές του κόσμου. Ο πρόσφυγας αναγκάζεται να εγκαταλείψει τον τόπο του λόγω πολέμων, πολιτικών διώξεων ή παραβίασης ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ενώ ο μετανάστης μετακινείται κυρίως για οικονομικούς, επαγγελματικούς ή εκπαιδευτικούς λόγους, αναζητώντας καλύτερες συνθήκες ζωής.

Οι χώρες υποδοχής καλούνται να διαχειριστούν σημαντικές μεταναστευτικές ροές. Αυτό συχνά δημιουργεί προκλήσεις, όπως πίεση στις υποδομές, προβλήματα κοινωνικής ένταξης, καθώς και φαινόμενα ξενοφοβίας και ρατσισμού. Παράλληλα, όμως, η παρουσία μεταναστών μπορεί να συμβάλει θετικά στην οικονομία, καλύπτοντας κενά στην αγορά εργασίας και ενισχύοντας την παραγωγικότητα, ενώ ταυτόχρονα εμπλουτίζει πολιτισμικά την κοινωνία υποδοχής.

Ιδιαίτερης σημασίας συνέπεια για τις χώρες προέλευσης αποτελεί το φαινόμενο του **brain drain** (διαρροή εγκεφάλων). Πρόκειται για τη μετανάστευση μορφωμένων και εξειδικευμένων νέων προς ανεπτυγμένες χώρες, όπου αναζητούν καλύτερες επαγγελματικές και οικονομικές προοπτικές. Το φαινόμενο αυτό στερεί από τις χώρες προέλευσης πολύτιμο ανθρώπινο δυναμικό, επιβραδύνοντας την ανάπτυξή τους και ενισχύοντας τις ανισότητες σε παγκόσμιο επίπεδο.

Συνολικά, η διαχείριση του μεταναστευτικού και προσφυγικού ζητήματος απαιτεί διεθνή συνεργασία, σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και πολιτικές ένταξης στις χώρες υποδοχής, αλλά και μέτρα ανάπτυξης στις χώρες προέλευσης, ώστε να περιορίζεται η αναγκαστική μετανάστευση και η διαρροή επιστημονικού δυναμικού.

Γιατί υπάρχει σήμερα το brain drain;»

Το φαινόμενο του **brain drain** (διαρροή εγκεφάλων) υπάρχει σήμερα γιατί πολλοί νέοι, μορφωμένοι και εξειδικευμένοι άνθρωποι μεταναστεύουν σε άλλες χώρες αναζητώντας καλύτερες συνθήκες ζωής και εργασίας.

Οι βασικοί λόγοι είναι:

- Οικονομικές δυσκολίες και ανεργία στις χώρες προέλευσης, που δεν προσφέρουν επαγγελματικές προοπτικές αντίστοιχες των σπουδών τους.

- Χαμηλές αμοιβές και περιορισμένες δυνατότητες εξέλιξης.
- Κοινωνική και πολιτική αστάθεια σε ορισμένες χώρες.
- Καλύτερες ευκαιρίες στο εξωτερικό, όπου υπάρχουν πιο οργανωμένες αγορές εργασίας, υψηλότερη ποιότητα ζωής και περισσότερη αξιοκρατία.
- Έλλειψη επένδυσης στην έρευνα και την καινοτομία σε αρκετές χώρες προέλευσης.

Συνέπεια είναι ότι οι χώρες που «χάνουν» το επιστημονικό τους δυναμικό δυσκολεύονται να αναπτυχθούν, καθώς στερούνται ανθρώπους που θα μπορούσαν να συμβάλουν στην πρόοδο της οικονομίας και της κοινωνίας τους.

Σχολική ενσωμάτωση και στερεότυπα

→ Η σχολική ενσωμάτωση αποτελεί τη διαδικασία μέσω της οποίας όλοι οι μαθητές, ανεξάρτητα από κοινωνική προέλευση, εθνικότητα, γλώσσα, φύλο ή ιδιαίτερες εκπαιδευτικές ανάγκες, εντάσσονται ισότιμα στο σχολικό περιβάλλον.

→ Στόχος της είναι η διαμόρφωση ενός σχολείου χωρίς αποκλεισμούς, που προάγει την ισότητα, τη συνεργασία και τον σεβασμό στη διαφορετικότητα.

→ Η σχολική πραγματικότητα συχνά επηρεάζεται από στερεότυπα και προκαταλήψεις.

→ Τα έμφυλα στερεότυπα μπορεί να οδηγούν σε άνιση μεταχείριση αγοριών και κοριτσιών.

→ Κοινωνικά και πολιτισμικά στερεότυπα δημιουργούν διακρίσεις εις βάρος μαθητών από διαφορετικό υπόβαθρο.

→ Τα στερεότυπα λειτουργούν περιοριστικά, καθώς επηρεάζουν τις προσδοκίες των εκπαιδευτικών, τη συμπεριφορά των μαθητών και τις σχέσεις μέσα στην τάξη.

→ Η ύπαρξή τους δυσχεραίνει την ουσιαστική ενσωμάτωση, καθώς ενισχύει τον κοινωνικό αποκλεισμό και εμποδίζει την ανάπτυξη ίσων ευκαιριών μάθησης.

→ Το σχολείο οφείλει να λειτουργεί αντισταθμιστικά, προωθώντας τη διαπολιτισμική εκπαίδευση, την καλλιέργεια κριτικής σκέψης και την αποδόμηση στερεοτύπων.

Σημασία της σχολικής ενσωμάτωσης

→ Διασφαλίζει ίσες ευκαιρίες εκπαίδευσης και συμμετοχής στη σχολική ζωή για όλους τους μαθητές.

→ Το σχολείο λειτουργεί όχι μόνο ως χώρος μετάδοσης γνώσεων αλλά και ως βασικός θεσμός κοινωνικοποίησης και διαμόρφωσης της προσωπικότητας.

→ Συμβάλλει στην καλλιέργεια της ισότητας και της δικαιοσύνης.

→ Περιορίζει φαινόμενα αποκλεισμού και διακρίσεων.

→ Όλοι οι μαθητές αντιμετωπίζονται ως ισότιμα μέλη της σχολικής κοινότητας.

→ Ενισχύει την αποδοχή της διαφορετικότητας μέσα από την επαφή με διαφορετικούς πολιτισμούς, αντιλήψεις και τρόπους σκέψης.

→ Καλλιεργεί τον σεβασμό, την ανεκτικότητα και την αλληλοκατανόηση.

→ Συμβάλλει στην κοινωνική συνοχή και προετοιμάζει τους μαθητές για τη ζωή σε πολυπολιτισμικές κοινωνίες.

→ Μειώνει προκαταλήψεις και στερεότυπα.

→ Ενισχύει την αυτοεκτίμηση και την ψυχολογική ανάπτυξη των μαθητών.

→ Κάθε παιδί αισθάνεται αποδεκτό και ικανό να συμμετέχει ενεργά στη μαθησιακή διαδικασία.

Δυσκολίες επίτευξης της σχολικής ενσωμάτωσης

→ **Η σχολική ενσωμάτωση δεν επιτυγχάνεται πάντα εύκολα** λόγω κοινωνικών, οικονομικών και θεσμικών παραγόντων.

→ Τα στερεότυπα και οι προκαταλήψεις μαθητών, εκπαιδευτικών και γονέων αποτελούν σημαντικό εμπόδιο.

→ Δημιουργούνται διακρίσεις με βάση την καταγωγή, τη γλώσσα, το φύλο ή την κοινωνική τάξη.

→ Ο κοινωνικός και οικονομικός αποκλεισμός επηρεάζει αρνητικά τη σχολική πορεία πολλών μαθητών.

→ Παιδιά από οικονομικά ασθενέστερες οικογένειες ή μεταναστευτικό υπόβαθρο συχνά στερούνται υποστηρικτικών δομών και εκπαιδευτικών ευκαιριών.

→ Οι ελλείψεις του εκπαιδευτικού συστήματος δυσχεραίνουν την ένταξη όλων των μαθητών.

→ Η ανεπαρκής επιμόρφωση εκπαιδευτικών σε ζητήματα διαπολιτισμικής εκπαίδευσης αποτελεί ανασταλτικό παράγοντα.

→ Η έλλειψη ειδικών προγραμμάτων ένταξης δυσκολεύει την υποστήριξη μαθητών με ιδιαίτερες ανάγκες.

νέο φροντιστήριο

→ Οι γλωσσικές και πολιτισμικές διαφορές μπορούν να επηρεάσουν αρνητικά την επικοινωνία και την προσαρμογή των μαθητών.

→ Η επαρκής υποστήριξη από το σχολείο αποτελεί βασική προϋπόθεση για την ουσιαστική σχολική ενσωμάτωση.

Θανατική ποινή – υπέρ και κατά

Η θανατική ποινή αποτελεί την εσχάτη των ποινών και συνίσταται στην αφαίρεση της ανθρώπινης ζωής από το κράτος ως μορφή τιμωρίας για ιδιαίτερα ειδεχθή εγκλήματα. Το ζήτημα παραμένει έντονα αμφιλεγόμενο, καθώς συνδέεται άμεσα με τα ανθρώπινα δικαιώματα και την έννοια της δικαιοσύνης.

Υπέρ της θανατικής ποινής

Οι υποστηρικτές της θεωρούν ότι λειτουργεί κυρίως ως **αποτρεπτικός παράγοντας** για τη διάπραξη σοβαρών εγκλημάτων, καθώς ο φόβος της ανώτατης τιμωρίας μπορεί να μειώσει την εγκληματικότητα. Παράλληλα, υποστηρίζεται ότι αποδίδει **δικαιοσύνη στα θύματα και στις οικογένειές τους**, ικανοποιώντας το αίσθημα κοινωνικής δικαίωσης και αποκατάστασης της τάξης. Επιπλέον, θεωρείται ότι προστατεύει την κοινωνία από επικίνδυνους εγκληματίες, οι οποίοι ενδέχεται να υποτροπιάσουν, εξασφαλίζοντας έτσι την οριστική εξάλειψη της απειλής.

Κατά της θανατικής ποινής

Οι αντίπαλοι της θανατικής ποινής τονίζουν ότι παραβιάζει το **θεμελιώδες και αναφαίρετο δικαίωμα στη ζωή**, το οποίο αποτελεί βασικό πυλώνα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Επίσης, υπάρχει ο σοβαρός κίνδυνος **δικαστικών λαθών**, τα οποία είναι μη αναστρέψιμα, καθώς μια εκτέλεση δεν μπορεί να διορθωθεί εκ των υστέρων. Επιπλέον, υποστηρίζεται ότι η πολιτεία δεν πρέπει να υιοθετεί την εκδικητική λογική, αλλά να προωθεί την **επανένταξη και τον σωφρονισμό** των εγκληματιών, όπου αυτό είναι δυνατό. Τέλος, επισημαίνεται ότι η θανατική ποινή δεν συμβαδίζει με τις σύγχρονες ανθρωπιστικές αξίες και την εξέλιξη του κράτους δικαίου.

Στη σύγχρονη εποχή δεν υπάρχει μία ενιαία στάση απέναντι στη θανατική ποινή, αλλά δύο βασικές και αντικρουόμενες απόψεις.

Από τη μία πλευρά, αρκετοί υποστηρίζουν την ύπαρξή της, θεωρώντας ότι λειτουργεί ως ισχυρό αποτρεπτικό μέσο για τα πιο ειδεχθή εγκλήματα, όπως οι μαζικές δολοφονίες ή η τρομοκρατία. Επίσης, πιστεύουν ότι αποδίδει δικαιοσύνη στα θύματα και στις οικογένειές τους, ικανοποιώντας το κοινό αίσθημα ασφάλειας και τιμωρίας. Σε ορισμένες χώρες, κυρίως εκτός Ευρώπης, η άποψη αυτή παραμένει ισχυρή και εφαρμόζεται στην πράξη.

Από την άλλη πλευρά, η κυρίαρχη τάση στον δυτικό κόσμο και στους διεθνείς οργανισμούς είναι η κατάργηση της θανατικής ποινής, καθώς θεωρείται ότι παραβιάζει το θεμελιώδες δικαίωμα στη ζωή.

Επιπλέον, επισημαίνεται ο κίνδυνος δικαστικών λαθών, που είναι μη αναστρέψιμα, αλλά και το γεγονός ότι ένα σύγχρονο κράτος δικαίου πρέπει να στοχεύει στον σωφρονισμό και την επανένταξη και όχι στην εξόντωση του δράστη.

Συνεπώς, σήμερα η διεθνής τάση κινείται προς την κατάργηση της θανατικής ποινής, αν και εξακολουθεί να εφαρμόζεται σε ορισμένα κράτη, γεγονός που δείχνει ότι το ζήτημα παραμένει ανοιχτό και αμφιλεγόμενο.

Ορισμοί

Δίκαιο ονομάζεται το σύνολο των υποχρεωτικών και εξαναγκαστικών κανόνων που ρυθμίζουν τις σχέσεις των μελών μιας κοινωνίας, ορίζοντας τι επιτρέπεται και τι απαγορεύεται, καθώς και τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις του καθενός. Παράλληλα, προβλέπονται κυρώσεις για τη μη τήρησή τους.

Άγραφο δίκαιο (ηθική) είναι οι άγραφοι κανόνες, τα έθιμα και οι ηθικές αρχές που καθοδηγούν τη συμπεριφορά των ανθρώπων. Η εφαρμογή τους βασίζεται κυρίως στη συνείδηση του ατόμου.

Νόμοι είναι οι γραπτοί κανόνες που ρυθμίζουν τις σχέσεις μεταξύ των πολιτών, αλλά και τις σχέσεις πολιτών και πολιτείας, με στόχο την ομαλή κοινωνική συμβίωση και την επίλυση διαφορών.

Ποινή είναι η κύρωση ή τιμωρία που επιβάλλεται σε κάποιο άτομο για την τέλεση μιας παράβασης ή ενός αδικήματος.

Η σημασία των νόμων

Οι νόμοι είναι απαραίτητοι για την εύρυθμη λειτουργία της κοινωνίας, γιατί:

- εξασφαλίζουν την κοινωνική αρμονία και την ομαλή συμβίωση των πολιτών,
- προλαμβάνουν τις παραβατικές συμπεριφορές μέσω του συνετισμού και του παραδειγματισμού,
- καταστέλλουν την παρανομία,
- καθορίζουν τα όρια δράσης κάθε μέλους της κοινωνίας,
- κατοχυρώνουν τα δικαιώματα και τις ελευθερίες των πολιτών και προστατεύουν τη δημοκρατία,
- δημιουργούν αίσθημα ασφάλειας και σταθερότητας,
- συμβάλλουν στην κοινωνική ανάπτυξη και πρόοδο,
- διευκολύνουν τη συνεργασία μεταξύ κρατών και διεθνών οργανισμών,
- λειτουργούν ηθοπλαστικά, καλλιεργώντας τον σεβασμό προς τους θεσμούς και τους συνανθρώπους.

Ποινές

Οι βασικότερες μορφές ποινών είναι:

- φυλάκιση,
- χρηματική ποινή,
- στέρηση πολιτικών δικαιωμάτων,
- θανατική καταδίκη (σε ορισμένα κράτη).

Σκοποί της ποινής

Η επιβολή της ποινής αποσκοπεί:

- στον συνετισμό του δράστη,
- στην αναμόρφωση και επανένταξή του στην κοινωνία,
- στον παραδειγματισμό των υπόλοιπων πολιτών,
- στην πρόληψη της βίας και της εγκληματικότητας,
- στην προστασία των δικαιωμάτων των πολιτών,
- στη διασφάλιση της νομιμότητας και της κοινωνικής τάξης.

Γιατί δεν πειθαρχούμε στους νόμους

Η παραβίαση των νόμων αποτελεί διαχρονικό κοινωνικό φαινόμενο και οφείλεται σε πολλούς παράγοντες. Οι κυριότεροι είναι οι εξής:

- Έλλειψη παιδείας και σωστής αγωγής από την οικογένεια και το σχολείο.
- Αδυναμία ηθικού αυτοελέγχου και χαμηλό αίσθημα ευθύνης.
- Επικράτηση ατομικισμού, συμφεροντολογίας και φιλοχρηματίας.
- Οικονομικά και κοινωνικά προβλήματα, όπως φτώχεια, ανεργία και κοινωνικές ανισότητες.
- Κακή λειτουργία του κράτους και έλλειψη εμπιστοσύνης προς τους θεσμούς.
- Ατιμωρησία ή επιεικής αντιμετώπιση των παραβατών.
- Αρνητικά πρότυπα από το κοινωνικό περιβάλλον και τα μέσα ενημέρωσης.
- Αντίδραση απέναντι σε νόμους που θεωρούνται άδικοι ή περιοριστικοί.
- Επιθυμία εύκολου κέρδους ή προσωπικού οφέλους.
- Έλλειψη κοινωνικής συνείδησης και σεβασμού προς τα δικαιώματα των άλλων.

Βία – εγκληματικότητα και νέοι

Η βία αποτελεί την ακραία μορφή επιθετικότητας, κατά την οποία ένα άτομο χρησιμοποιεί σωματική, ψυχολογική ή άλλη δύναμη για να επιβάλει τη θέλησή του σε άλλους. Η επιθετικότητα, από την άλλη, εκφράζεται ως εχθρική συμπεριφορά με στόχο την πρόκληση βλάβης ή την εδραίωση κυριαρχίας. Στη σύγχρονη κοινωνία, η βία και η εγκληματικότητα, ιδιαίτερα μεταξύ των νέων, αποτελούν σοβαρό κοινωνικό πρόβλημα.

Αίτια βίας

→ Τα αίτια της βίας είναι πολυπαραγοντικά και συνδέονται με ατομικούς, κοινωνικούς και περιβαλλοντικούς παράγοντες.

→ Σε ατομικό επίπεδο, η βία μπορεί να οφείλεται σε βιολογικούς και ψυχολογικούς παράγοντες, όπως η κληρονομικότητα, η ψυχοπαθολογία και η χαμηλή αυτοεκτίμηση.

→ Ο φανατισμός, η ανεργία, η φτώχεια και οι κοινωνικές ανισότητες δημιουργούν συναισθήματα ανασφάλειας, απογοήτευσης και οργής.

→ Ο σύγχρονος τρόπος ζωής στις μεγαλουπόλεις ενισχύει την αποξένωση, την ανωνυμία και τη διάσπαση των κοινωνικών δεσμών.

→ Η προβολή βίας από τα ΜΜΕ και το διαδίκτυο μπορεί να οδηγήσει σε εξοικείωση με την επιθετικότητα και στην αναπαραγωγή βίαιων προτύπων.

→ Ένα εκπαιδευτικό σύστημα με έμφαση μόνο στη χρησιμοθηρική γνώση, χωρίς κοινωνικοποιητικό χαρακτήρα, δυσκολεύεται να καλλιεργήσει αξίες και κοινωνική συνείδηση.

→ Η ενδοοικογενειακή βία και τα αυταρχικά πρότυπα διαπαιδαγώγησης συμβάλλουν στη διαμόρφωση βίαιων συμπεριφορών.

Συνέπειες της βίας

→ Οι συνέπειες της βίας είναι σοβαρές τόσο σε ατομικό όσο και σε κοινωνικό επίπεδο.

→ Σε ατομικό επίπεδο, το άτομο οδηγείται σε ψυχική και ηθική αποδυνάμωση.

→ Η βία συμπεριφορά μπορεί να εγκλωβίσει το άτομο σε έναν φαύλο κύκλο παραβατικότητας και αντικοινωνικής δράσης.

→ Η βία δημιουργεί συναισθήματα φόβου, ανασφάλειας και κοινωνικής απομόνωσης.

→ Διαρρηγνύεται η κοινωνική συνοχή και αποδυναμώνονται οι σχέσεις εμπιστοσύνης μεταξύ των πολιτών.

→ Παραβιάζονται θεμελιώδη ανθρώπινα δικαιώματα και υπονομεύεται η δημοκρατική λειτουργία της κοινωνίας.

→ Ενισχύεται η λογική του «δικαίου του ισχυρότερου» και υποβαθμίζονται οι ανθρωπιστικές αξίες.

→ Προκαλούνται υλικές καταστροφές και κοινωνικός εκφυλισμός, που δυσχεραίνουν την κοινωνική πρόοδο και ανάπτυξη.

Τρόποι αντιμετώπισης

→ Η αντιμετώπιση της βίας απαιτεί συνδυασμό πρόληψης και καταστολής.

→ Η οικογένεια οφείλει να καλλιεργεί αξίες όπως ο σεβασμός, η υπευθυνότητα και η συνεργασία.

→ Το σχολείο συμβάλλει στην κοινωνικοποίηση και στη διαμόρφωση δημοκρατικής συνείδησης.

→ Η παιδεία, ο αθλητισμός και οι τέχνες λειτουργούν παιδαγωγικά και εκτονωτικά.

→ Η ψυχολογική υποστήριξη στα σχολεία συμβάλλει στην πρόληψη παραβατικών συμπεριφορών.

→ Η αντιμετώπιση της φτώχειας, της ανεργίας και των κοινωνικών ανισοτήτων περιορίζει παράγοντες που ευνοούν τη βία.

→ Απαραίτητος είναι ο περιορισμός της υπερβολικής προβολής βίας από τα μέσα ενημέρωσης και το διαδίκτυο.

→ Η επιβολή ποινών πρέπει να συνδυάζεται με τη μεταμέλεια, τη διαπαιδαγώγηση και την κοινωνική επανένταξη.

→ Η αποφυγή του κοινωνικού στιγματισμού συμβάλλει στην αποτελεσματικότερη κοινωνική επανένταξη του ατόμου.

Γιατί εμφανίζεται η νεανική βία;

→ Η νεανική βία αποτελεί σύνθετο κοινωνικό φαινόμενο που οφείλεται σε συνδυασμό ατομικών, οικογενειακών και κοινωνικών παραγόντων.

→ Η ανάγκη αυτοεπιβεβαίωσης, η χαμηλή αυτοεκτίμηση και η δυσκολία διαχείρισης συναισθημάτων επηρεάζουν τη συμπεριφορά των νέων.

→ Οι έφηβοι συχνά αναζητούν αποδοχή και ταυτότητα, γεγονός που μπορεί να οδηγήσει σε επιθετικές συμπεριφορές.

→ Η έλλειψη επικοινωνίας στην οικογένεια και τα αυταρχικά πρότυπα διαπαιδαγώγησης επηρεάζουν αρνητικά την ανάπτυξη του παιδιού.

→ Η ενδοοικογενειακή βία οδηγεί συχνά στην αναπαραγωγή αντίστοιχων συμπεριφορών.

→ Η ανεργία, η φτώχεια και οι κοινωνικές ανισότητες δημιουργούν αίσθημα αδιεξόδου και κοινωνικής ανασφάλειας.

→ Τα ΜΜΕ και το διαδίκτυο μπορούν να οδηγήσουν σε εξοικείωση με τη βία και στη μίμηση επιθετικών προτύπων.

→ Η έλλειψη ουσιαστικής παιδείας και αγωγής αξιών αποδυναμώνει την ανάπτυξη κοινωνικής υπευθυνότητας και ηθικής συνείδησης.

Πόλεμος – Ειρήνη

→ Η ειρήνη αποτελεί κατάσταση ομαλής και αρμονικής συνύπαρξης μεταξύ ατόμων, κοινωνικών ομάδων και λαών.

→ Χαρακτηρίζεται από συνεργασία, ασφάλεια, ελευθερία και σεβασμό της ανθρώπινης αξιοπρέπειας.

→ Ο πόλεμος αποτελεί ένοπλη σύγκρουση μεταξύ κρατών ή ομάδων και συνδέεται με τη βία, την επιβολή συμφερόντων και την κυριαρχία.

→ Η ειρήνη συνδέεται με τη δημοκρατία, τη δικαιοσύνη και τη σταθερότητα, ενώ ο πόλεμος οδηγεί σε καταστροφή και αποσταθεροποίηση.

Αίτια πολέμου

→ Ο οικονομικός ανταγωνισμός και η επιδίωξη ελέγχου αγορών και φυσικών πόρων αποτελούν βασικά αίτια πολεμικών συγκρούσεων.

→ Ο εθνικισμός, ο θρησκευτικός φανατισμός και οι ιστορικές αντιπαλότητες ενισχύουν τις διεθνείς εντάσεις.

→ Η επιδίωξη πολιτικής και γεωστρατηγικής κυριαρχίας οδηγεί συχνά σε συγκρούσεις μεταξύ κρατών.

→ Οι πολεμικές βιομηχανίες επηρεάζουν τη διατήρηση κλίματος έντασης και εξοπλιστικών ανταγωνισμών.

→ Η αδυναμία διεθνών οργανισμών να επιβάλουν ουσιαστική ειρήνη δυσχεραίνει την πρόληψη συγκρούσεων.

→ Η επιλεκτική στάση ισχυρών κρατών συμβάλλει στη διαιώνιση διεθνών αντιπαραθέσεων.

Επιπτώσεις πολέμου

→ Ο πόλεμος προκαλεί εκτεταμένες οικονομικές καταστροφές και επιβαρύνει την οικονομική ανάπτυξη.

- Καταστρέφονται υποδομές και μειώνεται η παραγωγική δραστηριότητα.
- Αυξάνονται οι κρατικές δαπάνες για εξοπλισμούς και στρατιωτικές ανάγκες.
- Προκαλούνται ανθρώπινες απώλειες, προσφυγιά, πείνα και κοινωνική ανασφάλεια.
- Διαταράσσεται η κοινωνική συνοχή και αποδυναμώνεται ο κοινωνικός ιστός.
- Παρατηρούνται φαινόμενα ηθικής υποβάθμισης, απανθρωποποίησης και ενίσχυσης της βίας.
- Το φυσικό περιβάλλον επιβαρύνεται σοβαρά λόγω καταστροφών και χρήσης πολεμικών μέσων.
- Υπονομεύονται η δημοκρατία, τα ανθρώπινα δικαιώματα και οι ανθρωπιστικές αξίες.

Οφέλη ειρήνης

- Η ειρήνη δημιουργεί συνθήκες ασφάλειας και κοινωνικής σταθερότητας.
- Ενισχύεται η οικονομική ανάπτυξη και η κοινωνική ευημερία.
- Οι πολίτες έχουν δυνατότητα δημιουργίας, συνεργασίας και προσωπικής εξέλιξης.
- Αναπτύσσεται ο πολιτισμός, η επιστήμη και η τεχνολογία προς όφελος του ανθρώπου.
- Ενισχύονται οι δημοκρατικοί θεσμοί και η κοινωνική συνοχή.
- Καλλιεργούνται αξίες αλληλεγγύης, συνεργασίας και αμοιβαίου σεβασμού.
- Περιορίζονται οι κοινωνικές συγκρούσεις και ενισχύεται η ποιότητα ζωής.

Τρόποι διασφάλισης της ειρήνης

- Η ενίσχυση της δημοκρατίας συμβάλλει στη διατήρηση συνθηκών ειρηνικής συνύπαρξης.
- Ο ουσιαστικός διάλογος και η διπλωματική συνεργασία περιορίζουν τις διεθνείς εντάσεις.
- Η καλλιέργεια εμπιστοσύνης μεταξύ κρατών λειτουργεί προληπτικά απέναντι στις συγκρούσεις.

νέο φροντιστήριο

- Ο διεθνής έλεγχος των εξοπλισμών συμβάλλει στον περιορισμό του πολεμικού ανταγωνισμού.
- Η αποτελεσματικότερη λειτουργία διεθνών οργανισμών ενισχύει την παγκόσμια σταθερότητα.
- Η παιδεία, η οικογένεια και τα μέσα ενημέρωσης συμβάλλουν στη διαμόρφωση φιλειρηνικής συνείδησης.
- Η απόρριψη του φανατισμού και η επιλογή συνεργασίας και διαλόγου αποτελούν βασικές προϋποθέσεις ειρήνης.

Νέοι και ειρήνη

- Οι νέοι αποτελούν σημαντικό κοινωνικό παράγοντα για τη διαμόρφωση ενός ειρηνικού κόσμου.
- Η δυναμική, η ευαισθησία και η διάθεση αλλαγής ενισχύουν τη δυνατότητά τους να λειτουργήσουν ως φορείς ειρηνικών αξιών.
- Η ειρήνη απαιτεί συνεχή καλλιέργεια αξιών και υπεύθυνη κοινωνική στάση.

Ο ρόλος των νέων στη διαμόρφωση ειρηνικής συνείδησης

- Ο ιδεαλισμός, η δημιουργικότητα και η διάθεση αμφισβήτησης μπορούν να κατευθυνθούν προς θετικές κοινωνικές αλλαγές.
- Η εκπαίδευση και η ανθρωπιστική παιδεία καλλιεργούν σεβασμό προς τη διαφορετικότητα.
- Οι νέοι καλούνται να απορρίπτουν τον φανατισμό, τον ρατσισμό και τον εθνικισμό.
- Η αλληλεγγύη, η ανεκτικότητα και η συνεργασία αποτελούν βασικές φιλειρηνικές αξίες.

Τρόποι συμβολής των νέων στην ειρήνη

- Η ανάπτυξη κριτικής σκέψης ενισχύει τη συνειδητοποίηση των συνεπειών του πολέμου.
- Η συμμετοχή σε εθελοντικές δράσεις και κοινωνικές πρωτοβουλίες προάγει τη συνεργασία και την κοινωνική προσφορά.

νέο φροντιστήριο

→ Τα φιλειρηνικά κινήματα και οι πολιτιστικές ανταλλαγές ενισχύουν την επικοινωνία μεταξύ λαών.

→ Η υπεύθυνη χρήση των μέσων ενημέρωσης και του διαδικτύου συμβάλλει στη διάδοση μηνυμάτων ειρήνης.

Εμπόδια στη φιλειρηνική στάση των νέων

→ Η προβολή βίας από τα μέσα ενημέρωσης επηρεάζει αρνητικά τη διαμόρφωση αξιών.

→ Τα πρότυπα ανταγωνισμού και ατομικισμού αποδυναμώνουν τη συλλογική συνείδηση.

→ Ο φανατισμός και οι κοινωνικές ανισότητες δυσχεραίνουν την ανάπτυξη ειρηνικής στάσης.

→ Η ανεργία και η κοινωνική ανασφάλεια οδηγούν συχνά σε απογοήτευση και κοινωνική αποστασιοποίηση.

→ Η μειωμένη κοινωνική συμμετοχή περιορίζει τη συμβολή των νέων στη διαμόρφωση μιας πιο ειρηνικής κοινωνίας.

Δεν υπάρχει ανάπτυξη χωρίς ανθρώπινα δικαιώματα.

Το κείμενο αποτελεί άρθρο της Ναβί Πιλάι που διετέλεσε Υπατη αρμοστής του ΟΗΕ για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα και δημοσιεύτηκε στην εφ. ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ στις 13- 05- 2011 (διασκευή).

Παρά τις τεχνολογικές επαναστάσεις των τελευταίων τριάντα ετών, τα προβλήματα στον κόσμο δεν εξέλπιαν. Το αντίθετο: η αύξηση της φτώχειας, η έλλειψη τροφίμων, οι οικονομικές κρίσεις και οι ένοπλες συγκρούσεις εξακολουθούν να μαστιίζουν πολλές περιοχές του πλανήτη, και ιδιαίτερα αυτούς που ζουν στις 48 λιγότερο αναπτυγμένες χώρες του κόσμου. Σύμφωνα με την τελευταία Έκθεση του ΟΗΕ για την Ανθρώπινη Ανάπτυξη, ο αριθμός των υποσιτιζόμενων ανθρώπων στον κόσμο αυξήθηκε από 850 εκατομμύρια το 1980 σε ένα δισεκατομμύριο το 2011. Τα στοιχεία αυτά είναι πραγματικά απογοητευτικά.

Κατ' αρχάς, όταν κάποιος μιλάει για ανάπτυξη, χρησιμοποιεί τη γλώσσα των οικονομολόγων και την ταυτίζει με την άνοδο των οικονομικών δεικτών. Ωστόσο, οι στρατηγικές ανάπτυξης που εστιάζουν μόνο στην οικονομική μεγέθυνση δημιουργούν περισσότερη φτώχεια, ανισότητα, υποσιτισμό, ανεργία, και περισσότερες απειλές, όπως η υποβάθμιση του περιβάλλοντος. Με αυτόν τον τρόπο οι ευαίσθητες κοινωνικές ομάδες, δηλ. οι φτωχοί, οι μειονότητες, οι αυτόχθονες, οι μετανάστες, οι πρόσφυγες και τα άτομα με αναπηρία μένουν στο περιθώριο των κοινωνιών τους και της παγκόσμιας κοινότητας.

Με δεδομένο ότι και η οικονομική ανάπτυξη αποτελεί δικαίωμα, ας σκεφτούμε για λίγο ποιος οφείλει να είναι ο κύριος στόχος της: η ανάπτυξη πρέπει να σημαίνει πρόσβαση σε ευκαιρίες για μια καλύτερη ζωή, για μια ζωή με αξιοπρέπεια και ελευθερία, χωρίς φτώχεια και φόβο. Έφτασε η στιγμή τα ανθρώπινα δικαιώματα και ο άνθρωπος να βρεθούν στην καρδιά της συζήτησης για την ανάπτυξη στις λιγότερο αναπτυγμένες χώρες, εφόσον οι χώρες αυτές περνούν από μια περίοδο δυσκολιών σε μια εποχή ελπίδας, καθώς θεωρείται ότι θα αποτελέσουν το επόμενο κύμα των οικονομιών της παγκοσμιοποίησης. Επιπλέον, οι χώρες αυτές είναι συχνά ευλογημένες με πλούσια κοιτάσματα φυσικών πόρων και ανεκμετάλλευτο ανθρώπινο δυναμικό. Η προσέγγιση της ανάπτυξης με βάση τα δικαιώματα θα εκθρέψει την ελπίδα.

Κατόπιν τούτων, το μήνυμά μου προς τη Διάσκεψη για τις λιγότερο αναπτυγμένες χώρες είναι ξεκάθαρο: τα ανθρώπινα δικαιώματα πρέπει να βρίσκονται στο κέντρο της αναπτυξιακής πολιτικής, στην καρδιά της παγκόσμιας συνεργασίας και να καθοδηγούν την παγκόσμια στρατηγική για την αντιμετώπιση των νέων προκλήσεων. Άλλωστε, η οικονομική μεγέθυνση μαζί με την προστασία του δικαιώματος στην ανάπτυξη θα συμβάλουν στην πραγμάτωση του οράματος του Χάρτη του ΟΗΕ

για έναν κόσμο με μεγαλύτερη ελευθερία, έναν κόσμο που θα στηρίζεται στην ειρήνη, στην ανάπτυξη και στα ανθρώπινα δικαιώματα.

Κείμενο 2

Διώξεις, βασανιστήρια και διαρκής φόβος.

Απόσπασμα από έρευνα του Γιάννη Παπαδόπουλου που δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα «Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ» στις 09-09-2019.

Στην πατρίδα του ήταν για όλους εχθρός. Για τους Ταλιμπάν, ο 23χρονος Αφγανός ήταν ένας άπιστος συνεργάτης των δυτικών δυνάμεων, την ίδια στιγμή που οι κρατικές αρχές τον θεωρούσαν κατάσκοπο των τρομοκρατών. Παρά τις ουλές από τα βασανιστήρια στο σώμα του, η διήγησή του δεν έπεισε τον χειριστή ασύλου, που απέρριψε σε πρώτο βαθμό το αίτημά του για διεθνή προστασία τον Μάιο του 2018. Η υπόθεσή του παραπέμφθηκε τον Μάρτιο του 2019 σε ειδική επιτροπή της Αρχής Προσφυγών. Ο νεαρός διεκδικούσε μια δεύτερη ευκαιρία.

Τα μέλη της επιτροπής, δύο διοικητικοί δικαστές και ένας νομικός που υποδεικνύεται από την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, διάβασαν ξανά τον μακρύ κατάλογο των δεινών που υπέστη στη χώρα του ο Αφγανός. Εργαζόταν ως συγκολλητής σε εταιρεία δυτικών συμφερόντων, η οποία προμήθευε με κοντέινερ αμερικανικές στρατιωτικές βάσεις και καταυλισμούς στο Αφγανιστάν. Επιστρέφοντας από τη δουλειά του μια μέρα, απήχθη μαζί με συναδέλφους του από ένοπλους μασκοφόρους. Τον οδήγησαν σε κρησφύγετο των Ταλιμπάν και τον απομόνωσαν σε ένα δωμάτιο χωρίς φυσικό φως για τουλάχιστον 11 ημέρες. Ο βασανιστής που τον ανέκρινε τον ρωτούσε γιατί δούλευε για τους Αμερικανούς. Τον χτυπούσαν με γροθιές και κλωτσιές, τον μαστίγωσαν με καλώδιο και τρύπησαν με λόγχη πολλά σημεία του σώματός του. Τον έδεσαν σε μια καρέκλα, την αναποδογύριζαν και τον χτυπούσαν στις πατούσες. Ακόμη και τώρα, έχει δυσκολία στο περπάτημα.

Χρειάστηκε η παρέμβαση των γηραιότερων του χωριού του, για να μην εκτελεστεί από τους Ταλιμπάν και να γλιτώσει. Τον σημάδεψαν στο σώμα με καυτό σίδερο και πήραν τα δακτυλικά του αποτυπώματα. Ήταν ο μόνος που αφέθηκε ελεύθερος από τους συναδέλφους του, γι' αυτό και οι αφγανικές αρχές τον αναζήτησαν ως ύποπτο για κατασκοπεία. Διωκόμενος από όλους. Στην Ελλάδα, αναγνωρίστηκε ως θύμα βασανιστηρίων. Και πριν από λίγους μήνες η Αρχή Προσφυγών έκανε δεκτό το αίτημά του για άσυλο σε δεύτερο βαθμό.

Κείμενο 3

Το πεζογράφημα που ακολουθεί είναι απόσπασμα από το μυθιστόρημα του Δημήτρη Χατζή «Το διπλό βιβλίο» (1977, Αθήνα: Καστανιώτης), στο οποίο αποδίδονται όψεις της ζωής των Ελλήνων μεταναστών στη Γερμανία. Στο συγκεκριμένο απόσπασμα ο κεντρικός ήρωας – ο Κώστας – αφού εγκατέλειψε την εργασία του ως μαραγκού στην Ελλάδα λόγω των συνθηκών και αφού εργάστηκε για πέντε χρόνια στη Γερμανία, βρίσκεται ξαφνικά άνεργος.

Τελευταία φορά περνάω την πόρτα του ΑΟΥΤΕΛ – είναι σα να 'κλεισε πίσω μου. Τέλος – είμαι στο δρόμο. Απέναντί μου είναι ο σταθμός των σιδηροδρόμων. Η πίσω πόρτα του. Πηγαίνω ως εκεί, κάθομαι λίγο πιο πέρα απ' την πόρτα, πάνω σε ένα κασόνι. Μπροστά μου – φάτσα, το ΑΟΥΤΕΛ. Απάνω μας πέφτει στην ευθεία η μεγάλη λεωφόρος – που δεν φτάνει εδώ. Όλη η γερμανική μου ζωή. Πίσω μου τα τραίνα, ο μεγάλος κόσμος – ανύπαρκτος. Μπροστά μου αυτό το ΑΟΥΤΕΛ – ανύπαρκτο τώρα και αυτό. Στην ευθεία, η μεγάλη λεωφόρος – δε φτάνει ως εδώ.

Είμαι στο δρόμο – και δρόμο δεν έχω κανέναν. Κάθομαι σ' αυτό το κασόνι, πουθενά δεν έχω να πάω – ένας χαμάλης απολυμένος από τη δουλειά του, ένας άνεργος Έλληνας μετανάστης στη Γερμανία. Έχω και το βιβλιάριο εργασίας στην τσέπη. Ξυλουργός, λέει, για την Ελλάδα όπως είχα δηλώσει και δεν πιάνεται – ανειδίκευτος για τη Γερμανία. ....

Σκέφτομαι εδώ, τα ξανασκέφτομαι όλα, θέλω να τα σκεφτώ. Στην Ελλάδα να ξεκινήσω να πάω πίσω, δεν θέλω. Έτσι το 'πα και φεύγοντας, έτσι το ξανάπα πολλές φορές εδώ, έτσι το σκέφτηκα και με την άδεια. Η Ελλάδα για μένα θα πει το ξυλάδικο. Δεν ξαναγυρίζω ζωντανός στο ξυλάδικο.

Εδώ; πέντε χρόνια το σκέφτομαι κάθε μέρα, είμαι το ξένο το σώμα. Είμαι και δεν είμαι. Περαιστικός είμαι εδώ – για κάπου – για πού; Πού είναι ο κόσμος, ποιος είναι ο δικός μου; Εγώ πέντε χρόνια τώρα, δεν τον είδα. Σκέφτηκα, ξανασκέφτηκα με το μικρό το μυαλό μου, άκουσα και τους άλλους, προσπάθησα να τον δω – και δεν είδα τίποτα. Οι τζαμαρίες είναι μπροστά μου, δεν βλέπεται ο κόσμος αυτός, ο σημερινός ο δικός μας. Οι άλλοι, από την άλλη μεριά – κι αυτοί δεν βλέπονται. Τα πρόσωπά τους μου ξεφεύγουν. Όσους είδα, λαθεμένα τους είδα. ... Και σκέφτομαι, ξανασκέφτομαι εδώ. Κόμματα, βιβλία, φυλλάδες, εφημερίδες, σοφοί και φιλόσοφοι, σοφίες όσες κι αν πεις – κι εμένα μια λέξη σωστή, να μου πει τι να κάνω τούτη την ώρα, δεν είναι κανένας.

Κάθομαι εδώ σ' αυτό το κασόνι και μου φαίνεται, δε θα σηκωθώ ποτέ από δω. Στο τέλος, λέω, θα με φορτώσουν και μένα μαζί μ' αυτό το κασόνι, θα με κλείσουνε σε κανένα βαγόνι – έτσι θα φτάσω να τον βρω το μεγάλο τον κόσμο. Και χωρίς να κάνω τίποτα πάλι.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 20)

Να γράψετε την περίληψη των δύο πρώτων παραγράφων του κειμένου σε 60-70 λέξεις αποδίδοντας τις βασικές θέσεις της συγγραφέα.

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Να χαρακτηρίσεις ως σωστή (Σ) ή λανθασμένη (Λ) καθεμία από τις παρακάτω περιόδους με βάση το Κείμενο 1 και να αιτιολογήσεις την απάντησή σου, καταγράφοντας στο απαντητικό φύλλο το κατάλληλο χωρίο του κειμένου:

1. Η εξέλιξη της τεχνολογίας τα τελευταία 30 χρόνια περιόρισε τη διασπορά των κοινωνικών προβλημάτων στις λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες.
2. Το πρόβλημα της πείνας, αν και δεν εξέλιπε, ωστόσο περιορίστηκε σε κάποιο βαθμό κατά την πρώτη δεκαετία του 21^{ου} αιώνα.
3. Όσο η ανάπτυξη περιορίζεται μόνο στον οικονομικό τομέα, οι ευάλωτες κοινωνικές ομάδες κινδυνεύουν ολοένα και περισσότερο να περιθωριοποιηθούν.
4. Οι λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες διαθέτουν σήμερα τις μεγαλύτερες προοπτικές ανάπτυξης λόγω των ανεκμετάλλευστων φυσικών πόρων και του αναξιοποίητου ανθρώπινου δυναμικού.
5. Τα ανθρώπινα δικαιώματα μπορούν να συμβάλλουν στην αναπτυξιακή πολιτική και στην υλοποίηση του οράματος του Χάρτη του ΟΗΕ για τον κόσμο.

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

Να περιγράψεις πώς η συγγραφέας αποδεικνύει την παγκόσμια διασπορά των προβλημάτων στην 1η παράγραφο του Κειμένου 1 (μονάδες 4). Τι επιτυγχάνει με την επιλογή της ; (μονάδες 6) Να απαντήσεις σε 60-70 λέξεις, λαμβάνοντας υπόψη και τη θέση της παραγράφου στο κείμενο.

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

α. Να εντοπίσεις 3 λέξεις / φράσεις που να δηλώνουν τιμωρία ή / και βασανισμό στο Κείμενο 2 (μονάδες 3) και να εξηγήσεις πώς συμβάλλουν στη διαμόρφωση του ύφους λόγου του κειμένου. (μονάδες 2).

β. Να γράψεις τους ρηματικούς χρόνους που κυριαρχούν στη 2^η παράγραφο του Κειμένου 2 (μονάδες 2) και να αιτιολογήσεις τη χρήση τους (μονάδες 3) .

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 10)

Πώς βιώνει ο ήρωας του Κειμένου 3 την εργασιακή και κοινωνική του κατάσταση; Πώς ερμηνεύεις εσύ τις σκέψεις και τα συναισθήματά του; Να απαντήσεις με στοιχεία από το κείμενο (150-200 λέξεις).

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Δ (μονάδες 30)

Με αφορμή τα κείμενα αναφοράς, να αναπτύξετε σε ένα άρθρο (350-400 λέξεις) που θα δημοσιευτεί στη σχολική σας εφημερίδα τις απόψεις σας σχετικά με το ακόλουθο θέμα:

α) Να εξηγήσετε γιατί τα ανθρώπινα δικαιώματα αποτελούν βασική προϋπόθεση για την ουσιαστική ανάπτυξη των σύγχρονων κοινωνιών.

β) Να προτείνετε τρόπους με τους οποίους οι νέοι μπορούν να συμβάλουν στον σεβασμό και την προάσπιση των ανθρώπινων δικαιωμάτων στη σύγχρονη κοινωνία.

Κείμενο 1

[Τα στερεότυπα]

Το κείμενο είναι απόσπασμα από τη διδακτορική διατριβή της Μαρίας Μιχάλη με τίτλο «KEIMENA KAI EMΦΥΛΕΣ ΤΑΥΤΟΤΗΤΕΣ» (Πανεπιστήμιο Αιγαίου -Σχολή Ανθρωπιστικών Σπουδών- Τμήμα Μεσογειακών σπουδών- Ιούλιος 2019).

Το Γραφείο του Υπατού Αρμοστή των Ηνωμένων Εθνών για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα ορίζει τα στερεότυπα ως μια γενικευτική άποψη ή προκατάληψη για τα χαρακτηριστικά ή τους ρόλους που «πρέπει» να έχουν ή να υιοθετήσουν τα άτομα μιας συγκεκριμένης κοινωνικής ομάδας (λ.χ. ο πατέρας είναι υπεύθυνος για την οικονομική εξασφάλιση της οικογένειας, η μητέρα είναι υπεύθυνη για τη διαπαιδαγώγηση των παιδιών).

Ο Pickering¹⁴ ορίζει τα στερεότυπα ως έναν τρόπο να παρουσιάζονται και να αξιολογούνται άτομα με σταθερούς και άκαμπτους όρους. Τα στερεότυπα αναπαράγουν άνισες κοινωνικές σχέσεις και περιορίζουν την αυτενέργεια και την κοινωνική θέση των ατόμων που αποτελούν στόχο. Πιο συγκεκριμένα, τα στερεότυπα περιστρέφονται γύρω από ένα υποτιθέμενο χαρακτηριστικό της κοινωνικής ομάδας (λ.χ. γυναίκες, άντρες, νέοι/ες) ή της τάξης (λ.χ. συντηρητικοί, προοδευτικοί) στην οποία αναφέρονται, με αποτέλεσμα τα άτομα να μην αντιμετωπίζονται με τα δικά τους ιδιαίτερα προσωπικά χαρακτηριστικά αλλά μέσα από γενικές ομογενοποιημένες κατηγορίες στις οποίες η βιολογία, η εθνικότητα, ο σεξουαλικός προσανατολισμός, η ηλικία κ.λπ, φαίνονται να διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο. Τέτοιες εικασίες καθορίζονται με βάση το χαρακτηριστικό εκείνο που είναι ευρέως πιο διαδεδομένο για κάθε κατηγορία, με αποτέλεσμα να φαίνονται οι κατηγορίες αδιαμφισβήτητες και αμετάβλητες. Με λίγα λόγια, τα στερεότυπα αποτελούν μια άκαμπτη και απόλυτη μορφή πολιτισμικής εκπροσώπησης που δημιουργεί φραγμούς μεταξύ των ανθρώπων τοποθετώντας τους σε κατηγορίες με συγκεκριμένα χαρακτηριστικά. Επίσης, ο Pickering αναφέρει ότι τα στερεότυπα στηρίζουν τις υπάρχουσες δομές εξουσίας και όσοι/ες τα διαιωνίζουν συνήθως θεωρούν ότι βρίσκονται σε θέσεις μεγαλύτερης εξουσίας από αυτούς τους οποίους/τις οποίες αυτά αναφέρονται.

Ουσιαστικά τα στερεότυπα αποτελούν μια ουσιοκρατική αντίληψη των ταυτοτήτων των ατόμων, καθώς τα άτομα αντιμετωπίζονται με βάση εικαζόμενα χαρακτηριστικά της κατηγορίας στην οποία τοποθετούνται (λ.χ. γυναίκα) και παρουσιάζονται θεμελιωδώς όμοια μεταξύ τους, αλλά και θεμελιωδώς διαφορετικά από μέλη άλλων ομάδων. Επομένως, τα άτομα ομαδοποιούνται και

14 Pickering, M. (2015). Stereotyping and Stereotypes.

κατηγοριοποιούνται με βάση στερεοτυπικές γενικεύσεις και αντιλήψεις και δεν λαμβάνονται υπόψη τα ιδιαίτερα προσωπικά χαρακτηριστικά τους.

Κείμενο 2

Διαφέρω άρα υπάρχω

Κείμενο του Πλάτωνα Ριβέλλη αντλημένο από την ιστοσελίδα <https://www.rivellis.gr> και δημοσιευμένο στις 7-3-96.

Οι διαφορές, που διαπιστώνω πως με διακρίνουν από τους συμπατριώτες μου, δεν καταφέρνουν να με τοποθετήσουν στο περιθώριο. Πιθανόν γιατί το τελευταίο χρειάζεται ένα κέντρο, για να καθοριστεί. Κι αυτό δεν μπορώ να το ορίσω.

Δεν παύουν όμως να μου γεννούν ενοχές για την αδυναμία μου. Αδυναμία μου να ενταχθώ στην ελληνική πραγματικότητα. Να χαρώ, για παράδειγμα, τα σύγχρονα ελληνικά τραγούδια, να παρακολουθήσω τον ελληνικό κινηματογράφο τέχνης, να πιω καφέ φραπέ, να παθιαστώ με τον αθλητισμό, να συγκινηθώ με το Βυζάντιο, να γελάσω με τους Μήτσους, να θεωρήσω τη φυλή μας ανώτερη των άλλων, να μισήσω τους Τούρκους, να νοιώσω προδομένος ως Έλληνας, και, τώρα τελευταία, εθνικά ταπεινωμένος. Πιστεύω μάλιστα πως, αν νικούσα την αδυναμία μου αυτή, θα ένοιωθα σαν το ψάρι στο νερό και πως η ταύτισή μου με το περιβάλλον θα μου εξασφάλιζε ασφάλεια και ηρεμία.

Το γεγονός βέβαια ότι δεν πετυχαίνω τέτοια νίκη, ίσως να μην οφείλεται μόνον σε αδυναμία, αλλά και σε μιαν ύπουλη αλαζονεία που με σπρώχνει να ξεχωρίσω. Και όταν δεν καταφέρνω κάτι τέτοιο με τις ικανότητές μου, ίσως το πετυχαίνω με την υπογράμμιση των διαφορών μου. Έτσι ακριβώς όπως ένας ανάπηρος, που ανάγει την αναπηρία του σε ιδιαιτερότητα και χαίρεται ακόμα και με την αμηχανία που αυτή προκαλεί στο περιβάλλον του.

Αν όμως για λίγο προσπαθήσω να παραμερίσω τις ενοχές μου αναλαμβάνοντας την υπεράσπιση του εαυτού μου, ίσως καταφέρω να με μεταπείσω και να υποστηρίξω ότι τα πράγματα που είναι σημαντικά για τον καθένα μας διαφέρουν. Πως η παιδική μας ηλικία συνιστά του καθενός τη ρίζα. Κι ότι παράδοση αποτελούν εκείνα που τον καθένα συγκινούν και ηδονή όσα τον ταράζουν. Και πως ο καθένας έχει το δικαίωμα να νοιώθει από άλλα πράγματα ταπεινωμένος ή θυμωμένος.

Ξέρω ότι ακούγεται όλο και συχνότερα από πράγματι καλοπροαίρετους ανθρώπους η προτροπή να τονίζουμε όσα μας ενώνουν και όχι όσα μας χωρίζουν. Ίσως όμως να είναι κι αυτό επικίνδυνο. Γιατί οδηγεί σε ομαδοποιήσεις και αποκλεισμούς. Δεν χρειάζεται να τονιστεί τίποτε άλλο παρά η ιδιαιτερότητα κάθε ατόμου και ο σεβασμός και θαυμασμός που της αρμόζει και της

οφείλουμε. Άλλωστε αυτά που μας ενώνουν δεν θα είχαν αξία, αν δεν υπήρχαν εκείνα που μας χωρίζουν.

Γι αυτό θα πρότεινα να κρεμαστεί σε κάθε σχολική τάξη μια φωτογραφία της Γης, όπως αυτή που τη δείχνει από ψηλά να αιωρείται στο σύμπαν. Έτσι, για να συνηθίζουμε από μικροί, πως η κοινή μας μοίρα είναι αυτή που μας ενώνει και οι χιλιάδες μικροδιαφορές αυτές που μας κάνουν ιδιαίτερους, άρα σημαντικούς.

Κείμενο 3

ΕΞΙΣΩΣΕΙΣ

Το ποίημα του Χάρη Μελιτά ανήκει στη συλλογή «4 ενοχές» από τις εκδόσεις Μανδραγόρας, 2021.

Όλοι οι άνθρωποι είμαστε ίσοι.

Έξω οι άστεγοι
οι άνεργοι
οι πρόσφυγες
οι διψασμένοι
στα μπαλκόνια της βροχής
οι κλειδωμένοι
στα βαγόνια της ψυχής
οι διμοιρίες των γυμνών
οι μάνες απορρίμματα
οι κόρες εργαλεία.

Όλοι οι άνθρωποι είμαστε ίσοι.

Έξω οι ξεχασμένοι
στον λαβύρινθο
οι χωνεμένοι
σε καλούπια ατελή
οι στερημένοι
ενυπόθηκο φιλί
οι ιχνηλάτες των βυθών

οι φέροντες
το περιβραχιόνιο
του έρποντος θανάτου.

Κατά τα άλλα
προφανώς είμαστε όλοι ίσοι.
Τι μας στορεύει
στο μυαλό μου ο Προκρούστης¹⁵;

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 20)

Να γράψετε την περίληψη του κειμένου 2 σε 60-70 λέξεις, αναδεικνύοντας τη θέση του συγγραφέα για τη σημασία της αποδοχής της ιδιαιτερότητας του ατόμου.

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Να αναπτύξεις σε 70 περίπου λέξεις τη συμφωνία ή τη διαφωνία σου με την θέση που διατυπώνει ο συγγραφέας στο τέλος του Κειμένου 2: «η κοινή μας μοίρα είναι αυτή που μας ενώνει και οι χιλιάδες μικροδιαφορές αυτές που μας κάνουν ιδιαίτερους, άρα σημαντικούς» αξιοποιώντας στοιχεία του κειμένου.

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

α.. Να σχολιάσεις με συντομία την αποτελεσματικότητα του τίτλου του Κειμένου 2 σε σχέση με το θέμα του και τη θέση που φαίνεται να παίρνει ο αρθρογράφος σε αυτό. (μονάδες 6)

β. Στην δεύτερη παράγραφο του Κειμένου 1 ο συγγραφέας χρησιμοποιεί ασύνδετο σχήμα λόγου. Να το εντοπίσεις και να εξηγήσεις τους λόγους, για τους οποίους επιλέγει αυτό τον τρόπο σύνδεσης των νοημάτων. (μονάδες 4)

Μονάδες 10

---

15 Προκρούστης : ήταν μυθικός ληστής. Προσκαλούσε κάθε διαβάτη να ξαπλώσει σε ένα σιδερένιο κρεβάτι, γνωστό ως Προκρούστειος κλίνη. Αν το θύμα ήταν ψηλό κι εξείχε από το κρεβάτι, ο Προκρούστης έκοβε το περίσσιο τμήμα του σώματός του. Αντιθέτως, αν το θύμα ήταν πιο κοντό, τότε τραβούσε τα άκρα του μέχρι να φτάσουν στο μήκος του κρεβατιού.

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

Ο επιστημονικός λόγος προσδιορίζεται από την κυριολεκτική χρήση της γλώσσας, την επίκληση στην αυθεντία, τους ορισμούς, την προτίμηση στην παθητική σύνταξη έναντι της ενεργητικής και από το στοιχείο ότι είναι αναλυτικός. Να επιβεβαιώσεις καθένα από τα παραπάνω γνωρίσματα με μια αναφορά στο Κείμενο 1.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Να ερμηνεύσεις την στάση απέναντι στην ισότητα που εκφράζει το ποιητικό υποκείμενο στο Κείμενο 3 αξιοποιώντας στην ερμηνεία σου τρεις σχετικούς κειμενικούς δείκτες. Συμφωνείς ή διαφωνείς με τη θέση του ποιητικού υποκειμένου (150-200 λέξεις).

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 30)

Με αφορμή τα κείμενα 1 και 2, να εκφωνήσετε μια ομιλία (350-400 λέξεις) στην τάξη σας, στην οποία:

- α)** Να εξηγήσετε γιατί η αποδοχή της διαφορετικότητας αποτελεί βασική προϋπόθεση για την αρμονική συνύπαρξη των ανθρώπων.
- β)** Να προτείνετε τρόπους με τους οποίους το σχολείο μπορεί να καλλιεργήσει τον σεβασμό προς τη διαφορετικότητα.

Κείμενο 1

Η διάχυση της βίας ως αποτέλεσμα της αύξησης της κοινωνικής παθογένειας

Το κείμενο είναι του Άγγελου Τσιγκρή, Δικηγόρου – Καθηγητή Εγκληματολογίας, δημοσιευμένο στο ΒΗΜΑ, Γνώμες, 21.3. 2015.

Η κάθε κοινωνική οργάνωση έχει τα επίπεδα της βίας και της εγκληματικότητας που της αναλογούν. Ούτε ένα έγκλημα περισσότερο, ούτε ένα έγκλημα λιγότερο. Οι δείκτες των επιπέδων της βίας που παρουσιάζει μια κοινωνία στο χώρο και το χρόνο, αποτελούν την πλέον αξιόπιστη μονάδα μέτρησης των φαινομένων κοινωνικής παθογένειας.

Η αποθέωση της βίας και η διαρκώς αυξανόμενη προβολή της, η διάρρηξη του κοινωνικού ιστού, η αύξηση της φτώχειας, η αποπροσωποποίηση των σχέσεων, η κοινωνική αναλγησία, ο ανταγωνισμός, η αποθέωση του ατομικού επιτεύγματος και η μοναχική πορεία χωρίς οράματα, στόχους και ιδανικά, καθιστούν τη χώρα μας ευάλωτη στη βία και το έγκλημα.

Δεν έχει παρατηρηθεί μέχρι σήμερα κοινωνία χωρίς βία. Στις μέρες μας, όμως, η κατάσταση είναι σαφώς βεβαρημένη. Όσο για τη χώρα μας, η βία έχει καταστεί μια θλιβερή καθημερινότητα.

Για τον αποτελεσματικό έλεγχο της έξαρσης της βίας απαιτείται πρώτα και κύρια μια πολιτική κοινωνικής πρόληψης του φαινομένου, σε συνδυασμό με μία ορθολογική πολιτική δημόσιας ασφάλειας.

Για μια ορθολογική πολιτική δημόσιας ασφάλειας απαιτείται επαναπροσδιορισμός του ρόλου και της αποστολής της Αστυνομίας ως κατεξοχήν φορέα παροχής ασφάλειας, μεταρρύθμιση στην οργάνωση και τη λειτουργία της, αποκατάσταση των σχέσεων εμπιστοσύνης και συνεργασίας με τους πολίτες και σαφής καταγραφή της πραγματικών διαστάσεων του φαινομένου που θέλουμε να αντιμετωπίσουμε, καθώς και των παραγόντων που το τροφοδοτούν.

Από την άλλη μεριά, στον τομέα της κοινωνικής πρόληψης θα πρέπει να καταβληθεί συντονισμένη προσπάθεια για τη μείωση των δεικτών κοινωνικής παθογένειας που κλιμακώνονται διαρκώς τα τελευταία χρόνια στην Ελλάδα, αλλά και στον υπόλοιπο κόσμο, λόγω της οικονομικής κρίσης.

Με άλλα λόγια, πρέπει να καταβληθούν συντονισμένες προσπάθειες, για να μειωθεί η ανεργία, να δοθούν ευκαιρίες στους νέους και να διασφαλισθούν τα μέσα για την επίτευξή τους, να επαναπροσδιορισθούν οι στόχοι της νέας γενιάς, να μειωθεί το άνοιγμα της ψαλίδας μεταξύ πλουσίων και φτωχών, να αυξηθεί το βιοτικό και το εκπαιδευτικό επίπεδο των πολιτών, να στηριχθεί

το κοινωνικό κράτος, να εμποδωθεί η αξιοκρατία, να ενισχυθεί η διαφάνεια, να αμβλυνθούν οι ανισότητες, να ενσωματωθούν οι κοινωνικά αποκλεισμένες ομάδες του πληθυσμού.

Πρέπει, δηλαδή, να καταβληθεί κάθε δυνατή προσπάθεια για τη δημιουργία μιας ανοιχτής κοινωνίας συνοχής και αλληλεγγύης που θα δίνει ευκαιρίες σε όλους.

Κείμενο 2

Η Κραυγή της Σιωπής

Απόσπασμα από το βιβλίο «Η Κραυγή της Σιωπής» του Ιστορικού – Πανεπιστημιακού Σπύρου Τζόκα, εκδ. Θεμέλιο, Αθήνα, 2018.

ΜΕΡΑ ΜΑΓΙΟΥ¹⁶ [...] Μια φωτογραφία, χίλιες λέξεις που λέει και ο λαός μας. Ο τριαντάχρονος Τάσος Τούσης, από το Ασβεστοχώρι, νεκρός στο δρόμο και η μητέρα του πεσμένη στα γόνατα, ικέτιδα προς τους χωροφύλακες να σταματήσουν να πυροβολούν και να πέφτουν και άλλοι νέοι νεκροί και τραυματίες στο λιθόστρωτο...

Εικόνα αρχαίας τραγωδίας.

Και στη συνέχεια η ιστορία του, η μικρή ιστορία ενός έντιμου βιοπαλαιστή. Ο Τάσος ήταν επαγγελματίας οδηγός και συντηρούσε την οικογένεια του, την μητέρα του και τις τέσσερις αδελφές του. Προκομμένος και εργατικός νέος, καθώς ήταν, κατάφερε μετά το γάμο του να αποκτήσει με φοβερές οικονομίες ένα μεταχειρισμένο αυτοκίνητο, για να δουλέψει μόνος του. Η καπνεργάτρια Έλλη, η γυναίκα του, ήταν πάντα στο πλευρό του και τον βοηθούσε. Έχτιζαν τη ζωή τους λιθαράκι – λιθαράκι.

Στις 9 Μαΐου οι αυτοκινητιστές είχαν κηρύξει απεργία. Ο Τάσος, όπως έκανε πάντα, απέργησε. Δεν πήγε στη δουλειά και κατέβηκε στη συγκέντρωση με τους συναδέλφους του. Στη διαδήλωση ομάδα απεργών προσπάθησαν να εμποδίσουν κάποιους απεργοσπάστες.

Σε μια τέτοια ενέργεια, στην οδό Μεγάλου Αλεξάνδρου, οι χωροφύλακες επιτέθηκαν στους διαδηλωτές με πυροβολισμούς. Πυροβολισμούς στο ψαχνό. Εκεί ο Τάσος άφησε την τελευταία του πνοή. Το παλικάρι που καμάρωναν οι συγγενείς και οι φίλοι του. Το αποκούμπι της χαροκαμένης μάνας.

Η αξία της ζωής ήταν αρκετά υποτιμημένη. Και το γνώριζαν καλά οι βασανισμένες αυτές γυναίκες.

¹⁶ Το επεισόδιο σημειώθηκε στις 9 Μαΐου 1936 στη Θεσσαλονίκη.

Η φωτογραφία αυτή απέκτησε τη δική της ιστορία. Ο σπαραγμός της μάνας έγινε πηγή έμπνευσης για τον τότε 27χρονο, ανερχόμενο ποιητή, Γιάννη Ρίτσο.

Με τον τίτλο «Μοιρολόι», η εφημερίδα Ριζοσπάστης φιλοξενούσε, στις 12 Μαΐου, τα πρώτα δείγματα της νέας ποιητικής του συλλογής.

Ο «Επιτάφιος» γνώρισε, εν τη γενέσει, τις διώξεις και τον αποκλεισμό, αλλά είχε μεγάλη απήχηση στο λαό. Παραδόθηκε τελικά στην πυρά μαζί με τα άλλα «απαγορευμένα βιβλία» που την καταστροφή τους διέταξε η δικτατορία του Μεταξά, που επιβλήθηκε λίγους μήνες αργότερα. Στους στύλους του Ολυμπίου Διός κάηκαν τα τελευταία 250 εναπομείναντα αντίτυπα μαζί με άλλα «ανατρεπτικά» βιβλία.

Κείμενο 3

Αχ χελιδόνι μου

Στίχοι Λευτέρη Παπαδόπουλου, μουσική Μάνου Λοΐζου, εκτέλεση Γιώργου Νταλάρα, 1971.

Αχ χελιδόνι μου πώς να πετάξεις
σ' αυτόν το μαύρο τον ουρανό
αίμα σταλάζει το δειλινό
και πώς να κλάψεις και πώς να κλάψεις
αχ χελιδόνι μου

Αχ παλληκάρι μου τα τρένα φύγαν
δεν έχει δρόμο για μισεμό
κι όσοι μιλούσαν για λυτρωμό
πες μου πού πήγαν πες μου που πήγαν
αχ παλληκάρι μου

Άχου καρδούλα μου φυλακισμένη
δε βγαίνει ο ήλιος που καρτεράς
μόνο ο ντελάλης της αγοράς
σε ξεκουφαίνει σε ξεκουφαίνει
άχου καρδούλα μου

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 20)

Να γράψετε την περίληψη του κειμένου 1 σε 60-70 λέξεις, αναδεικνύοντας τα αίτια της έξαρσης της βίας στη σύγχρονη κοινωνία και τις προτάσεις του συγγραφέα για την αντιμετώπισή της.

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)**Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)**

Ποια συμπεράσματα για την πολιτική κατάσταση της εποχής, στην οποία αναφέρεται το Κείμενο 2, μπορείς να εξάγεις (μονάδες 5) και από ποια συγκεκριμένα περιστατικά (μονάδες 10); Να οργανώσεις την απάντησή σου σε 60-70 λέξεις.

Μονάδες 15**Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)**

Με κριτήριο το νόημα να χωρίσεις το περιεχόμενο του Κειμένου 1 σε δύο (2) επιμέρους νοηματικές ενότητες (μονάδες 6) δίνοντας έναν αντιπροσωπευτικό πλαγιότιτλο σε καθεμία από αυτές (μονάδες 4).

Μονάδες 10**Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)**

Να συγκρίνεις τα Κείμενα 1 και 2 από πλευράς ύφους λόγου, του τρόπου δηλ. με τον οποίο οι συγγραφείς πετυχαίνουν να εκφραστούν και να αποδώσουν το μήνυμά τους. Να τεκμηριώσεις την απάντησή σου σε 60 περίπου λέξεις με αναφορές σε δύο γλωσσικές επιλογές που, κατά τη γνώμη σου, διαμορφώνουν σε κάθε περίπτωση το ανάλογο ύφος λόγου.

Μονάδες 10**ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)**

Λαμβάνοντας υπόψη σου και το συγκεκριμένο (εισαγωγικό σημείωμα) να ερμηνεύσεις τη συναισθηματική κατάσταση της φωνής που ηχεί στο Κείμενο 3 αξιοποιώντας τρεις σχετικούς κειμενικούς δείκτες. Ποια συναισθήματα σου προκάλεσε η ανάγνωση του κειμένου; (120-150 λέξεις)

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 30)

Με αφορμή τα κείμενα 1 και 2 , να εκφωνήσετε μια ομιλία σε εκδήλωση στο Πνευματικό Κέντρο του Δήμου σας, ως εκπρόσωπος των συμμαθητών σας (350-400 λέξεις), στην οποία:

- α) Να αναφερθείτε στους παράγοντες που συμβάλλουν στην έξαρση της βίας στη σύγχρονη κοινωνία.
- β) Να προτείνετε μέτρα που μπορούν να ληφθούν από την πολιτεία και τους φορείς κοινωνικοποίησης (όπως το σχολείο και η οικογένεια), ώστε να περιοριστεί το φαινόμενο της βίας στη σύγχρονη κοινωνία.

Κείμενο 1

Σχολική Ενσωμάτωση: Μια περίπτωση μελέτης

Τα αποσπάσματα προέρχονται από το κείμενο της Αικατερίνης Χατζηθεολόγου που αναρτήθηκε στην ιστοσελίδα: http://www.pee.gr/wp-content/uploads/praktika_synedrion_files

Η ειδική αγωγή ως ένας ειδικός εκπαιδευτικός χώρος διέπεται από τη φιλοσοφική θέση της παροχής ίσων εκπαιδευτικών ευκαιριών για όλους τους μαθητές. Η φιλοσοφική αυτή θέση οδηγεί σε σχολική ενσωμάτωση, σε κοινωνική ένταξη και αποδοχή. Η παγκόσμια επιστημονική κοινότητα αναγνωρίζει σήμερα το δικαίωμα κάθε παιδιού να διδάσκεται τα ίδια μαθήματα, στις ίδιες αίθουσες διδασκαλίας μαζί με όλα τα άλλα παιδιά της ηλικίας του. Η σύγχρονη τάση της Παιδαγωγικής Επιστήμης σήμερα στηρίζεται στις αρχές της συνεκπαίδευσης των παιδιών με και χωρίς ειδικές ανάγκες. «Ένα σχολείο για όλους» με μαθητές που δε θα διακρίνονται μεταξύ τους εξαιτίας της νοητικής, γλωσσικής, σωματικής ή συναισθηματικής τους ιδιαιτερότητας.

Είναι γνωστό ότι το σχολείο αποτελεί πολλές φορές για μερικούς μαθητές μια τραυματική εμπειρία, γεγονός που τους κάνει να αμφιβάλλουν για τις δικές τους ικανότητες. Έτσι κατά τα τελευταία χρόνια παρατηρείται σε πολλές χώρες ένα αυξημένο ενδιαφέρον για μια εκπαίδευση για όλους τους μαθητές.

Η σχολική ενσωμάτωση θεωρεί ότι τα παιδιά με ειδικές ανάγκες είναι μέλη μιας ομάδας σχολικής, κοινωνικής, μικρής και μεγάλης. Σχολική ενσωμάτωση σημαίνει αλληλοαποδοχή από ένα σύνολο ή μια ομάδα ενός ατόμου ή μιας ομάδας ατόμων. Η φιλοσοφία της ενσωμάτωσης στρέφεται προς την πεποίθηση ότι ο κόσμος είναι μια μεγάλη κοινωνική ομάδα, η οποία αποτελείται από άτομα τα οποία διαφέρουν μεταξύ τους τόσο στις ικανότητες, όσο και στην εθνικότητα, την θρησκεία ή την φυλή.

Ωστόσο, η απλή τοποθέτηση ενός μαθητή με ειδικές ανάγκες σε μια τάξη του γενικού σχολείου δε σημαίνει ότι θα επακολουθήσει και σχολική ενσωμάτωση. Αντίθετα, πολλές φορές τέτοιου είδους ενέργειες μπορεί να δημιουργήσουν περαιτέρω προβλήματα όταν δεν υπάρχουν οι ανωτέρω προϋποθέσεις και δεν υφίστανται οι υποστηρικτικές δραστηριότητες, οι οποίες χρειάζονται για τις ανάγκες των μαθητών με δυσκολίες μάθησης. Η ετικετοποίηση των μαθητών από τους συμμαθητές τους παραμένει ένα υπαρκτό πρόβλημα, ειδικά όταν δεν υπάρχει προσεκτικός προγραμματισμός διδασκαλίας των μαθημάτων του αναλυτικού προγράμματος και καλλιέργεια των κοινωνικών δεξιοτήτων όλων των μαθητών.

Πώς όμως μπορεί να επιτευχθεί η συνεκπαίδευση και η επιτυχής ενσωμάτωση των μαθητών με ειδικές ανάγκες στο γενικό σχολείο χωρίς τη θέληση των δασκάλων; Οι δάσκαλοι αποτελούν τους

σημαντικότερους παράγοντες για την ενσωμάτωση τέτοιων μαθητών στο γενικό σχολείο. Έχουν μεγαλύτερη σημασία και αξία από οποιαδήποτε κυβερνητική εκπαιδευτική πολιτική. Η ενσωμάτωση μαθητών με ειδικές ανάγκες στο γενικό σχολείο εξαρτάται κατά ένα μεγάλο μέρος από τη θέληση, τη διάθεση, τις γνώσεις, την εμπειρία και την κατανόηση του δασκάλου που εκπαιδεύει μαθητές με ειδικές ανάγκες.

Κείμενο 2

Το ακόλουθο (ελαφρώς διασκευασμένο) κείμενο αντλήθηκε από συνέντευξη του Τίτου Πατρίκιου, δημοσιευμένη στο περιοδικό του ΚΕΘΕΑ ΑΡΙΑΔΝΗ «Σπείρα», τ. 7, Δεκέμβριος 2013. Ανακτήθηκε από τον ιστότοπο <https://www.kethea.gr/Portals> στις 25. 04. 2021.

- Κύριε Πατρίκιε, πώς αντιλαμβάνεστε εσείς την έννοια «αλληλεγγύη»;

«Για την αλληλεγγύη όλοι μιλάμε· και σήμερα ακόμα πιο πολύ. Όμως, είναι πολύ δύσκολο να την εφαρμόσεις. Γιατί στα λόγια είναι καλή, αλλά στην πράξη έχει δυσκολίες. Και πρώτα πρώτα αλληλεγγύη με ποιον; Μόνο με τους γνωστούς; Μόνο με τους φίλους; Μόνο με τους συγγενείς; Ή ακόμα και μ' έναν άγνωστο; Ίσως η δυσκολότερη πραγμάτωση της αλληλεγγύης είναι με κάποιον που δεν ξέρεις. Διότι, όταν είσαι αλληλέγγυος με έναν γνωστό, ίσως έστω και ασυνείδητα, περιμένεις και κάποια ανταπόδοση ή τουλάχιστον κάποια αναγνώριση. Ενώ, όταν δείξεις αλληλεγγύη προς έναν άγνωστο, δεν περιμένεις τίποτα από εκείνον και αυτό πιθανότατα να είναι η πιο ουσιαστική της μορφή. Λοιπόν, είναι καλό να μιλάμε για αλληλεγγύη, αλλά, για να την πραγματώνουμε, χρειάζεται περισσότερη προσπάθεια απ' ό,τι συνήθως νομίζουμε. Και πηγαίνοντας αυτή τη σκέψη λίγο πιο πέρα, αλληλεγγύη δεν είναι μόνο η συμπαράσταση σε έναν άνθρωπο που έχει ανάγκη και το ζητάει, αλλά πολλές φορές και σ' έναν άνθρωπο που έχει ανάγκη, αλλά δεν τη δείχνει και πρέπει να το ανακαλύψεις εσύ ο ίδιος.»

- Η αλληλεγγύη χρειάζεται προσπάθεια. Εσείς στη ζωή σας πώς έχετε βιώσει αλληλεγγύη; Ποιοι σας βοήθησαν;

«Εγώ βίωσα αλληλεγγύη σε μεγάλες δυσκολίες, ιδίως έξω από την Ελλάδα. Είδα ξένους φίλους να μου προσφέρουν στέγη και τροφή, όταν τα χρειάστηκα, και είναι πράγματα που δεν ξεχνώ, είναι πράγματα που όχι μόνο με βοήθησαν να τα βγάλω πέρα στη ζωή μου, αλλά με εμπλούτισαν στον τρόπο που μπορώ να επικοινωνώ με τους ανθρώπους. Πλούτισαν την ίδια μου τη ζωή και από αυτή την άποψη διατηρώ φιλίες που κρατάνε, πάνω από μισό αιώνα τώρα.»

- Πιστεύετε ότι μπορούμε οι άνθρωποι να περάσουμε από το «εγώ» στο «εμείς»; «Μπορούμε, μπορούμε. Αλλά, όταν έχουμε καταλάβει και το «εγώ», και κυρίως, όταν έχουμε καταλάβει ότι πολλές φορές χρησιμοποιούμε το «εμείς» ως ψευδώνυμο και ότι δεν ενδιαφερόμαστε

πραγματικά για τους άλλους, αλλά για τον εαυτό μας. Λοιπόν, γι' αυτό να το προσέχουμε το «εμείς» και να διακρίνουμε πότε είναι αυθεντικό και πότε είναι ψευδώνυμο του «εγώ»».

Κείμενο 3

Silver Alert

Το ποίημα της Αγγελικής Σιδηρά (1938 -) προέρχεται από τη συλλογή της Silver Alert, Εκδόσεις Κέδρος, Αθήνα: 2016, και αντλήθηκε από την ιστοσελίδα: <https://ennepe-moussa.gr/στα-βαθιά/δέκα-ποιήματα-της-αγγελικής-σιδηρά>

Ήταν Δεκέμβρης όταν χάθηκε πρώτη φορά. Τέλη Δεκέμβρη, ξημερώματα και χιόνιζε. Και πού να έψαχνα μες στην απέραντη την πόλη να τον βρω; Αφέθηκα στο ένστικτό μου και τα βήματα με οδήγησαν στο παλιό πατρικό σπίτι, όπου τον βρήκα να κοιτάζει γύρω σαστισμένος.

Πώς είχε διανύσει τόση απόσταση γυμνός σχεδόν, και με τα πόδια; Τον μάλωσα, θυμάμαι, τον μικρό μου τον πατέρα και με κοιτούσε φοβισμένος σαν άτακτο παιδί.

Στο Τμήμα μού συνέστησαν να γράψω όλα τα στοιχεία του και το τηλέφωνό μου σ' ένα πανί με μαρκαδόρο και να το ράψω στην εσωτερική τσέπη του σακακιού του. Γιατί όμως να μην γέμιζα την τσέπη του με πετραδάκια να βρίσκει μόνος του τον δρόμο ο Κοντορεβιθούλης μου; Αυτά σκεφτόμουν και δεν ξέρω πόση ώρα έκανα για να περάσω στην βελόνα την κλωστή. Μα τώρα έχουν περάσει όλα αυτά. Εξ άλλου ο πατέρας μου βρήκε τελικά τον δρόμο του.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 20)

Να γράψετε την περίληψη του κειμένου 1 σε 60-70 λέξεις, αναδεικνύοντας τον προβληματισμό της συγγραφέα σχετικά με τη σχολική ενσωμάτωση των μαθητών με ειδικές ανάγκες.

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Τι σημαίνει «σχολική ενσωμάτωση» για τη συγγραφέα του Κειμένου 1; Να απαντήσεις σε 60-80 λέξεις.

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

Στην τέταρτη παράγραφο του Κειμένου 1 («Ωστόσο, η απλή τοποθέτηση .... όλων των μαθητών») αξιοποιείται η αντίθεση. Να την εντοπίσεις (μονάδες 4) και να εξηγήσεις τη λειτουργία της μέσα στο κείμενο (μονάδες 6).

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

α. Στο Κείμενο 2 ο Τίτος Πατρίκιος χρησιμοποιεί στις απαντήσεις του ερωτήσεις. Να τις εντοπίσεις (μονάδες 2) και να εξηγήσεις την επικοινωνιακή αποτελεσματικότητά τους, σε σχέση με την πρόθεση του συνεντευξιαζόμενου. (μονάδες 2).

β. Στο κείμενο 2 χρησιμοποιούνται κατά κύριο λόγο το β' ενικό και το α' πληθυντικό πρόσωπο. Να αιτιολογήσεις τις συγκεκριμένες επιλογές του Τίτου Πατρίκιου. (μονάδες 6)

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Ποιο σημαντικό θέμα πραγματεύεται λογοτεχνικά η συγγραφέας του Κειμένου 3; Να το παρουσιάσεις, κάνοντας αναφορά σε τρεις κειμενικούς δείκτες που το καθιστούν ευκρινέστερο. Ποιες σκέψεις και συναισθήματα σου προξενεί η ανάγνωση του Κειμένου 3 (150-200 λέξεις);

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 30)

Με αφορμή τα κείμενα , να εκφωνήσετε ομιλία στο σχολείο σας (350-400 λέξεις), στην οποία:

α) Να αναφερθείτε στη σημασία της σχολικής ενσωμάτωσης μαθητών με ειδικές ανάγκες,

β) Να προτείνετε δράσεις που μπορεί να αναλάβει το σχολείο, ώστε να διευκολυνθεί η ένταξη και η ισότιμη συμμετοχή όλων των μαθητών στη σχολική ζωή.

Κείμενο 1

Πόλεμος και Ειρήνη

Ο Νορμπέρτο Μπόμπιο ήταν ο σημαντικότερος Ιταλός φιλόσοφος του δικαίου και της πολιτικής στο δεύτερο μισό του 20ου αιώνα. Μεταξύ των πολλών θεμάτων που είχε μελετήσει ήταν και τα προβλήματα του πολέμου και της ειρήνης. Επιμέλεια: Θανάσης Γιαλκέτσης, ημερομηνία δημοσίευσης: 17.4.2022

Τρέφουμε πάντοτε την αυταπάτη ότι ο πόλεμος στον οποίο μαχόμαστε θα είναι ο τελευταίος. Η στιγμή κατά την οποία μπορούσαμε να παραδοθούμε σε αυτή την αυταπάτη ήταν το τέλος της θανάσιμης σύγκρουσης μεταξύ των δυο μεγαλύτερων δυνάμεων του κόσμου. Η αυταπάτη διήρκεσε λίγο.

Είναι υπέροχη η φωνή των υποστηρικτών της ειρήνης. Ποιος όμως την ακούει; Ποιος πιστεύει αληθινά ότι η επίκληση της ειρήνης από ανθρώπους καλής θέλησης μπορεί να αλλάξει την πορεία του πολέμου και να έχει καθοριστική επίδραση στην τραγική μοίρα των λαών που πλήττονται; Θα λέγαμε ότι η ενάρετη διαδήλωση των ειρηνιστών και η πιο απάνθρωπη πολεμική δράση που σπέρνει τον θάνατο είναι δυο γεγονότα που συντελούνται το ένα πλάι στο άλλο και ταυτόχρονα, χωρίς ποτέ να παρεμβαίνει το ένα στο άλλο...

Σήμερα, βέβαια, περισσότερο από κάθε άλλη φορά, τα θέματα του ειρηνισμού πρέπει να συγκεντρώσουν ξανά την προσοχή μας. Δεν μπορούμε όμως να μιλάμε για ειρηνισμό γενικά, χωρίς να κάνουμε τις αναγκαίες διακρίσεις. Ειρηνισμός δεν είναι μόνο να επικαλούμαστε την ειρήνη, να προσευχόμαστε για την ειρήνη, να βεβαιώνουμε ότι θέλουμε την ειρήνη, να προστρέχουμε διακινδυνεύοντας τη ζωή μας για να προσφέρουμε ανθρωπιστική βοήθεια στους τόπους όπου μαίνεται ο πόλεμος. Ο αντίλογος σε όλα αυτά είναι ότι το να πρεσβεύουμε αυστηρά και με συνέπεια την απόλυτη μη βία χρησιμεύει για να σώσουμε την ψυχή μας, αλλά ποτέ δεν εξάλειψε τη βία σε αυτόν τον κόσμο. Δεν είναι μήπως αληθινό το ότι η αδυναμία του πράου ανθρώπου καταλήγει να ευνοεί τον βίαιο;

Μπροστά σε αυτές τις αντιρρήσεις, νομίζω ότι οι «ενεργοί» ειρηνιστές σήμερα οφείλουν να πάρουν υπόψη τους ότι, αν θέλουν να αναπτύξουν μια πολιτικά σημαντική δράση, πρέπει να μη λησμονούν την ηθική της ευθύνης. Όχι μόνον: «Κάνε αυτό που πρέπει και ας γίνει αυτό που μπορεί να γίνει», αλλά και: «Δράσε με τρόπο ώστε η δράση σου να μην είναι μόνον καλή καθαυτή, αλλά να έχει και καλές συνέπειες».

Υπάρχουν δύο τουλάχιστον εκδοχές αυτής της μορφής υπεύθυνου ειρηνισμού, τις οποίες θα αποκαλούσα θεσμικές, επειδή, προσφεύγουν και οι δυο όχι μόνον στα λόγια, αλλά στην προώθηση

και στην πραγματοποίηση προληπτικά σχεδιασμένων ενεργειών. Η πρώτη εκδοχή είναι εκείνη η οποία συνιστά ενεργητική μη βία, προβλέπει τη δυνατότητα μη ένοπλης άμυνας, που προσφεύγει μόνο σε δράσεις όπως η παθητική αντίσταση, η άρνηση συνεργασίας με δημόσιες εξουσίες, η πολιτική ανυπακοή, το μποϊκοτάζ. Η δεύτερη εκδοχή, πιο ρεαλιστική και επομένως λιγότερο άκαμπτη, είναι εκείνη που βασίζεται στη διάκριση ανάμεσα στη διάχυτη και άρα ανεξέλεγκτη βία και στην ελεγχόμενη βία, όπως εκείνη ενός οργανισμού πάνω από τα μέρη, ο οποίος κατέχει την αποκλειστική χρήση των βίαιων μέσων. Κι είναι πραγματικά παράδοξο ότι, στο πλαίσιο ενός κράτους, που μόνον αυτό είναι νομιμοποιημένο να χρησιμοποιεί βία, η πλειονότητα των πολιτών δεν θεωρεί αναγκαίο να κατέχει όπλα, ενώ στο διεθνές σύστημα, όλα τα κράτη χωρίς εξαίρεση είναι οπλισμένα. Σε τέτοιο βαθμό ώστε, αν ένα κράτος δεν διαθέτει στρατό δεν είναι κράτος, ενώ ένας άοπλος πολίτης όχι μόνον είναι πολίτης, αλλά θεωρείται καλός πολίτης.. Σε κάθε περίπτωση πάντως, οι διεξαγόμενοι πόλεμοι καταδεικνύουν και την ανεπάρκεια του θεσμικού ειρηνισμού!

Στις μέρες μας, οι ρεαλιστές παρομοιάζουν τις πορείες υπέρ της ειρήνης με τις λιτανείες που έκαναν κάποτε οι χωρικοί παρακαλώντας να πέσει βροχή. Μετείχα και εγώ σε πορείες για την ειρήνη στα χρόνια του Ψυχρού Πολέμου, Αν με βαστούσαν τα πόδια μου, θα συνέχιζα ακόμα να μετέχω. Γιατί θα συνέχιζα να μετέχω; Επειδή γνωρίζω ότι, ακόμα και αν όλοι οι χωρικοί του κόσμου συνενώνονταν για να φέρουν τη βροχή, η βροχή, όταν θα έπεφτε, δεν θα εξαρτιόταν από τις παρακλήσεις τους. Δεν έχω όμως αμφιβολίες για το ότι, αν όλοι οι πολίτες του κόσμου συμμετείχαν σε μια πορεία για την ειρήνη, ο πόλεμος επρόκειτο να χαθεί από το πρόσωπο της γης...

Κείμενο 2

Πόλεμος και Ανθρώπινα Δικαιώματα

Το απόσπασμα που ακολουθεί προέρχεται από άρθρο του κ. Ευάγγελου Στεργιούλη, διδάκτορα Κοινωνιολογίας του Παντείου Πανεπιστημίου, που δημοσιεύτηκε στον ιστότοπο [www. huffingtonpost. gr](http://www.huffingtonpost.gr) στις 3-5-2022.

Κανείς από όλους τους μεγάλους στοχαστές που γέννησε η ανθρωπότητα, δεν μπόρεσε να προβλέψει με τόσο γλαφυρό τρόπο το μέλλον της ανθρωπότητας, όσο ένας απλός λογοτέχνης, χωρίς βαρύγδουπα πτυχία από εγνωσμένου κύρους πανεπιστημιακά ιδρύματα, όπως ήταν ο Eric Arthur Blair (Έρικ Άρθουρ Μπλαίρ) με το ψευδώνυμο George Orwell (Τζωρτζ Όργουελ).

Όταν ο κόσμος έβγαине λαβωμένος μέσα από ένα δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο νικώντας τον ναζισμό και τον φασισμό και η αισιοδοξία κυριαρχούσε για ένα δημοκρατικό και ειρηνικό μέλλον, ο Όργουελ, προς το τέλος της ζωής του εκείνη τη χρονική περίοδο, με δύο βαθυστόχαστα έργα του, «Η φάρμα των ζώων» και το «1984», προέβλεψε με μία εντυπωσιακή διορατικότητα την ανθρώπινη

καταπίεση, τη στυγνή και κατάφωρη παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων από απολυταρχικά καθεστώτα που σημάδεψαν την παγκόσμια ιστορία.

Στον 21ο αιώνα, λοιπόν, ενώ θα έπρεπε η δημοκρατία και η ειρήνη να έχουν εμπεδωθεί μέσα από τις καταστροφικές εμπειρίες των δύο παγκοσμίων πολέμων, αλλά και τόσων άλλων περιφερειακών πολέμων στον κόσμο που προκάλεσαν ανείπωτο πόνο και ανθρώπινη δυστυχία, συνεχίζει να παραμένει ως μείζον ζητούμενο η διασφάλιση της ειρήνης και η προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Αλλά, δυστυχώς, ακόμη και σήμερα ο ένας πόλεμος διαδέχεται τον άλλο στο όνομα της δήθεν διασφάλισης της ειρήνης και τα ανθρώπινα δικαιώματα καταλύονται στο όνομα της δήθεν διαφύλαξης της ελευθερίας. Μία συνεχής σύγκρουση του αυτονόητου με το άδικο και το παράλογο.

Κείμενο 3

ΤΟ ΠΕΡΙΣΤΕΡΙ

Το ποίημα του Μίλτου Σαχτούρη προέρχεται από τη συλλογή «Όταν σας μιλώ» (1956), αντλήθηκε από το βιβλίο «Τα ποιήματα» (1945-1971), όγδοη έκδοση, Κέδρος, Αθήνα: 1988.

Από δω θα περνούσε το περιστέρι
είχαν ανάψει δαδιά γύρω στους δρόμους
άλλοι άνθρωποι φυλάγαν στις δενδροστοιχίες
παιδιά κρατούσαν στα χέρια σημαιούλες
περνούσαν οι ώρες κι άρχισε να βρέχει
έπειτα σκοτείνιασε όλος ο ουρανός
μια αστραπή ψιθύρισε κάτι φοβισμένα
και άνοιξε η κραυγή στο στόμα του ανθρώπου

τότε το άσπρο περιστέρι μ' άγρια δόντια
σα σκύλος ούρλιαξε μέσα στη νύχτα.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 20)

Να γράψετε την περίληψη του κειμένου 1 σε 60-70 λέξεις, αποδίδοντας τις βασικές θέσεις του συγγραφέα σχετικά με την ειρήνη και την ανάγκη ενός υπεύθυνου ειρηνισμού.

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Να εντοπίσεις στο Κείμενο 2 μία από τις αντιφάσεις που επισημαίνει ο συντάκτης του και να εκφράσεις τη συμφωνία ή τη διαφωνία σου με αυτήν σε 50-60 περίπου λέξεις.

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

α. Ποιο είναι κατά τη γνώμη σου το νόημα της αναλογίας που υπάρχει στην τελευταία παράγραφο του Κειμένου 1; (μονάδες 6)

β. Ο συγγραφέας στο Κείμενο 2 αναφέρεται στον Όργουελ και σε δύο έργα του. Πώς εξυπηρετεί την πρόθεσή του η αναφορά αυτή; (μονάδες 4)

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

Ο συντάκτης του Κειμένου 1 επιχειρεί να αφυπνίσει τους ειρηνιστές του κόσμου να αναλάβουν ενεργό δράση. Να επισημάνεις 2 γλωσσικές επιλογές στην 3η και 4η παράγραφο του Κειμένου 1 που υπηρετούν το στόχο του αιτιολογώντας την απάντησή σου.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Τι συμβολίζει κατά τη γνώμη σου το περιστέρι στο Κείμενο 3; Να στηρίξεις την απάντησή σου σε 3 κειμενικούς δείκτες. Ποια συναισθήματα σου προκάλεσε η ανάγνωση του ποιήματος; Να αναπτύξεις την ερμηνεία σου σε 150-200 λέξεις.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 30)

Διαβάζοντας τα κείμενα αναφοράς να γράψετε άρθρο για τη σχολική εφημερίδα (350-400 λέξεις), στο οποίο:

α) Να αναφερθείτε στη σημασία της ειρήνης στη σύγχρονη εποχή.

β) Να προτείνετε τρόπους με τους οποίους οι νέοι μπορούν να συμβάλουν στην προώθηση της ειρήνης και στην αποφυγή της βίας.

Κείμενο 1

Αρνούμαι να αποδεχτώ το τέλος του ανθρώπου

Το απόσπασμα προέρχεται από το βιβλίο Ένας αιώνας Νόμπελ, Οι ομιλίες των συγγραφέων που τιμήθηκαν με το Βραβείο Νόμπελ στον 20^ο αιώνα, Καστανιώτης, 2001, σελ. 122-123 και αποτελεί μέρος της ομιλίας του Ουίλιαμ Φόκνερ, από τις ΗΠΑ, το 1949, με τον παραπάνω τίτλο σε μετάφραση Παύλου Μάτση.

[...] Ο νέος, ή η νέα συγγραφέας σήμερα έχει απεμπολήσει¹⁷ τα προβλήματα του ανθρώπινου ψυχικού χώρου που βρίσκεται σε μάχη με τον εαυτό του, στοιχείο που, μόνο αυτό, μπορεί να καταξιώσει το γράφειν, επειδή μόνο αυτό αξίζει να είναι θέμα γραφής, συγγραφής, μόνο αυτό αξίζει να του αφιερωθεί η εναγώνια πάλη και ο κάματος. Και χρέος έχει ο νέος συγγραφέας να τα ξαναμάθει. Χρέος έχει να μάθει από μόνος του πως το πιο χαμερπές¹⁸ των πραγμάτων όλων είναι ο φόβος. Και, αφού διδαχτεί καλά αυτό, να ξεχάσει, ν' απαρνηθεί τον φόβο δια παντός, να μην παραχωρεί χώρο του εργαστηρίου του, παρά μόνο στις αρχαίες αλήθειες και «δόξες» του ψυχικού χώρου, τις από αιώνων συμπαντικές αλήθειες που, αν απουσιάζουν, κάθε αφήγημα είναι εφήμερο και καταδικασμένο: αγάπη και τιμή και έλεος και υπερηφάνεια και συμπόνια και θυσία.

Αν δεν ακολουθήσει αυτήν την οδό, ο συγγραφικός του μόχθος είναι κατάρα. Γράφει όχι για αγάπη, αλλά για λαγνεία: για ήττες όπου κανείς δεν χάνει τίποτε άξιο λόγου, για νίκες χωρίς ελπίδα και, το χειρίστο, γράφει χωρίς έλεος ή συμπόνια. Οι λύπες του δεν λυπούν κανέναν, δεν αφήνουν πάνω μας σημάδια. Γράφει όχι για τα της καρδιάς, αλλά για τα των αδένων.

Ωσπου να ξαναμάθει αυτά τα πράγματα, θα γράφει σαν να στέκει ανάμεσά μας παρατηρώντας το τέλος του ανθρώπου. Εγώ αρνούμαι ν' αποδεχτώ το τέλος του ανθρώπου. Είναι μάλλον εύκολο να ισχυρίζεσαι πως ο άνθρωπος είναι αθάνατος μόνο και μόνο επειδή μπορεί και αντέχει, μόνο και μόνο επειδή, όταν και η ύστατη κωδωνοκρουσία του τελικού αφανισμού ηχήσει και σβήσει πάνω στον τελευταίο ασήμαντο βράχο που θα μετεωρίζεται μέσα στο έσχατο πορφυρό και ετοιμοθάνατο απόβραδο, επειδή και κατά τη στιγμή εκείνη θ' ακουστεί ένας ακόμη ήχος: ο ήχος της ασθενικής- αλλά που αρνείται να δύσει- φωνής του, να μιλάει ακόμη. Αρνούμαι να το αποδεχτώ αυτό. Πιστεύω

¹⁷ Απεμπολώ: [ξεπουλάω](#) κάτι, [παραιτούμαι](#) από κάτι που μου ανήκει.

¹⁸ Υπερθετικός βαθμός του επιθέτου «χαμερπής», που σημαίνει αυτόν που βρίσκεται σε πολύ χαμηλό ηθικό επίπεδο, τον πρόστυχο, τιποτένιο.

πως ο άνθρωπος δεν θα αντέξει απλώς, θα κατισχύσει. Είναι αθάνατος, όχι επειδή μόνος αυτός από το ζωικό βασίλειο διαθέτει φωνή, απροσμάχητη, αλλά επειδή κατέχει ψυχή, πνεύμα ικανό για συμπόνια, θυσία και καρτερία. Του ποιητή, του συγγραφέα το χρέος είναι να γράφει γι' αυτά, σχετικά με αυτά τα πράγματα. Είναι προνόμιο δικό του να οδηγεί τον άνθρωπο στην καρτερία, ενδυναμώνοντάς του τον ψυχικό κόσμο, θυμίζοντάς του το κουράγιο και την υπερηφάνεια και τη συμπόνια και το έλεος και τη θυσία, που συνιστούν τη δόξα του παρελθόντος του. Η φωνή του ποιητή δεν είναι αναγκαίο να 'ναι απλώς το μητρώο του ανθρώπου, μπορεί να καταστεί και έρεισμα, στύλος που θα στηρίζει τον άνθρωπο να υπομένει και να κατισχύει.

Κείμενο 2

Εξερευνώντας τα αίτια της μετανάστευσης: Γιατί μεταναστεύουν οι άνθρωποι;

Το ελαφρώς διασκευασμένο απόσπασμα είναι από την ιστοσελίδα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και προσπελάστηκε ηλεκτρονικά στις 3.11.2020 από: <https://www.europarl.europa.eu>

Υπάρχουν πολλοί λόγοι που οδηγούν στη μετανάστευση: από την ασφάλεια, τη δημογραφία και τα ανθρώπινα δικαιώματα έως τη φτώχεια και την κλιματική αλλαγή.

Ο αριθμός των πολιτών τρίτων χωρών που ζούσαν σε χώρα της ΕΕ την 1η Ιανουαρίου 2019

ανερχόταν σε 21,8 εκατομμύρια, αντιπροσωπεύοντας το 4,9% του πληθυσμού της ΕΕ. [...]

Υπάρχουν τρεις σημαντικοί παράγοντες απώθησης και έλξης.

Από τη μια, οι εθνικές, θρησκευτικές, φυλετικές, πολιτικές και πολιτιστικές διώξεις ωθούν τους ανθρώπους να φύγουν από τη χώρα τους. Ένας σημαντικός παράγοντας είναι ο πόλεμος ή (η απειλή) σύγκρουσης και η δίωξη της κυβέρνησης. Όσοι αναγκάζονται να εγκαταλείψουν τη χώρα τους λόγω ένοπλων συγκρούσεων, παραβιάσεων ανθρωπίνων δικαιωμάτων ή διώξεων θεωρούνται συνήθως ανθρωπιστικοί πρόσφυγες. Αυτό θα επηρεάσει τη χώρα εγκατάστασής τους, καθώς ορισμένες χώρες υιοθετούν πιο φιλελεύθερη προσέγγιση, όσον αφορά την αποδοχή ανθρωπιστικών προσφύγων απ' ό,τι άλλες. Τα άτομα αυτά είναι πιθανό να μεταβούν στην πλησιέστερη ασφαλή χώρα που δέχεται αιτούντες άσυλο. [...]

Από την άλλη, η δημογραφική αλλαγή καθορίζει τον τρόπο μετακίνησης και μετεγκατάστασης των ατόμων. Ένας αυξανόμενος ή συρρικνούμενος, γηράσκων ή νεανικός πληθυσμός έχει αντίκτυπο στην οικονομική ανάπτυξη και τις ευκαιρίες απασχόλησης στις χώρες καταγωγής ή στις πολιτικές μετανάστευσης των χωρών προορισμού.

Η δημογραφική και οικονομική μετανάστευση σχετίζεται με τα πρότυπα εργασίας, το ποσοστό ανεργίας και τη συνολική κατάσταση της οικονομίας μιας χώρας. Στους παράγοντες έλξης

νέο φροντιστήριο

συμπεριλαμβάνονται οι υψηλότεροι μισθοί, οι καλύτερες ευκαιρίες απασχόλησης, το υψηλότερο βιοτικό επίπεδο και οι ευκαιρίες εκπαίδευσης. {...}

Τέλος, το περιβάλλον υπήρξε πάντα αιτία πληθυσμιακών μετακινήσεων εξαιτίας περιβαλλοντικών αλλαγών, όπως είναι οι πλημμύρες, οι τυφώνες και οι σεισμοί. Επιπλέον, το φαινόμενο της κλιματικής αλλαγής αναμένεται να επιδεινώσει ακραία καιρικά φαινόμενα, γεγονός το οποίο σημαίνει ότι όλο και περισσότεροι άνθρωποι ίσως χρειαστεί να εγκαταλείψουν τη χώρα τους στο μέλλον.

Κείμενο 3

Σονέτο του κυνηγημένου

Νίκος Γεωργόπουλος, Σονέτο του κυνηγημένου, από το βιβλίο Δεμένα Σώματα, εκδ. ΑΩ, 2019.

Πίσω φωτιά, χαλάσματα και τρόμος
μπόχα θανάτου γύρω τους καμένα
κυνηγημένους γέμισε ο δρόμος
χάσκουνε σώματα παρατημένα.

Οι μωρομάνες μπρος και πίσω γέροι
οι άντρες να προσέχουν τα πλευρά τους
συρματοπλέγματα ματώσανε το χέρι
του αγοριού που ξέφυγε μπροστά τους.

Μαζί του ο αέρας φέρνει τους πνιγμένους
π' ουρλιάζουνε σαν χάνονται στο κύμα
κι άλλους πολλούς στα γρήγορα θαμμένους

μ' ένα σημάδι αντίδωρο στο μνήμα,
κι η μυρωδιά του φόβου στους διωγμένους
με αγρίμια κι ερημιά σε κάθε βήμα.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 20)

Να γράψετε μια περίληψη του Κειμένου 2, έκτασης 60–70 λέξεων, στην οποία να παρουσιάζετε τους κυριότερους παράγοντες που επηρεάζουν τους ανθρώπους στη μετανάστευση.

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Ποιος από τους λόγους που προκαλούν τη μετανάστευση, σύμφωνα με το Κείμενο 2, είναι σημαντικότερος κατά τη γνώμη σου; Να αναπτύξεις την απάντησή σου σε 70 περίπου λέξεις.

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

Να περιγράψεις με συντομία τον τρόπο με τον οποίο εξασφαλίζεται η αλληλουχία των νοημάτων στο Κείμενο 2.

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

α. «Πιστεύω πως ο άνθρωπος δεν θα αντέξει απλώς, θα κατισχύσει. Είναι αθάνατος, όχι επειδή μόνος αυτός από το ζωικό βασίλειο διαθέτει φωνή, απροσμάχητη, αλλά επειδή κατέχει ψυχή, πνεύμα ικανό για συμπόνια, θυσία και καρτερία.»: Να αντικαταστήσεις τις υπογραμμισμένες λέξεις του παραπάνω χωρίου (Κείμενο 1) με συνώνυμες λέξεις ή φράσεις, ώστε το ύφος του λόγου να γίνει πιο απλό. (μονάδες 4)

β. Να εντοπίσεις στο Κείμενο 1 τρεις φράσεις με συνυποδηλωτική/μεταφορική λειτουργία της γλώσσας (μονάδες 3) και να δικαιολογήσεις τη χρήση τους με κριτήριο την ιδιότητα του ομιλούντος (μονάδες 2) και την πρόθεσή του (μονάδα 1)

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Να ερμηνεύσεις την ψυχολογική κατάσταση των «κυνηγημένων» στο Κείμενο 3 με αναφορά σε τρεις κειμενικούς δείκτες που την αναδεικνύουν. Ποιες σκέψεις και συναισθήματα σου δημιουργεί η ανάγνωση του κειμένου;

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 30)

Με αφορμή το περιεχόμενο του Κειμένου 2, να γράψετε μια επιστολή (350–400 λέξεων) προς έναν φίλο/μια φίλη σας που ζει στο εξωτερικό, στην οποία:

1. Να εξηγείτε τους βασικούς λόγους που ωθούν τους ανθρώπους να μεταναστεύσουν σήμερα.
2. Να προτείνετε τρόπους με τους οποίους οι κοινωνίες υποδοχής μπορούν να συμβάλουν στην ομαλή ένταξη των μεταναστών.

**ΕΞΑΣΚΗΣΗ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΣΤΗΝ ΕΝΟΤΗΤΑ 3
ΤΑΥΤΟΤΗΤΕΣ (ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ- ΕΘΝΙΚΕΣ- ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΕΣ)**

Κείμενο 1

Σκέψεις για τη θανατική ποινή

Το κείμενο που ακολουθεί αποτελεί απόσπασμα από το δοκίμιο του Άλμπερ Καμύ: Σκέψεις γύρω από τη θανατική ποινή –Réflexions sur la peine capitale (1957).

Στην Ενωμένη Ευρώπη η επίσημη κατάργηση της θανατικής ποινής θα έπρεπε να είναι το πρώτο άρθρο του ευρωπαϊκού κώδικα για λόγους λογικής και ρεαλισμού ταυτόχρονα¹⁹. Λογικής πριν απ' όλα. Το να ορίζουμε ότι ένας άνθρωπος πρέπει να πλήττεται με την οριστική τιμωρία είναι σα να αποφασίζουμε ότι αυτός ο άνθρωπος δεν έχει πλέον καμιά ευκαιρία να επανορθώσει. Σε αυτό το σημείο τα επιχειρήματα αναμετρούνται τυφλά και αποκρυσταλλώνονται σε μια στείρα αντιπαράθεση. Η αβεβαιότητά μας για το δικαίωμα που έχουμε να σκοτώνουμε πηγάζει από το γεγονός ότι όλοι είμαστε δικαστές και διάδικοι. Χωρίς απόλυτη αθωότητα δεν υπάρχει απόλυτη κρίση. Κανείς από εμάς δεν έχει το δικαίωμα να αναγορευτεί σε απόλυτο κριτή και να αποφανθεί για την οριστική έλλειψη του χειρότερου των ενόχων, αφού κανείς από εμάς δεν μπορεί να διεκδικήσει την απόλυτη αθωότητα. Δεν υπάρχουν δίκαιοι, αλλά μόνο καρδιές λιγότερο ή περισσότερο φτωχές σε δικαιοσύνη.

Το δικαίωμα στη ζωή, που συμπίπτει με την ευκαιρία επανόρθωσης, είναι φυσικό δικαίωμα κάθε ανθρώπου, ακόμη και του χειρότερου. Χωρίς αυτό το δικαίωμα η ηθική ζωή είναι απολύτως αδύνατη. Ο τελευταίος των εγκληματιών και ο πιο ακέραιος δικαστής ξαναβρίσκονται εδώ πλάι πλάι, εξίσου δύστυχοι και αλληλέγγυοι. Κανείς από μας δεν έχει το δικαίωμα να χάνει τις ελπίδες του για έναν άνθρωπο παρά μόνο μετά τον θάνατό του που μετατρέπει τη ζωή σε πεπρωμένο και επιτρέπει την οριστική κρίση. Το να διατυπώνουμε την οριστική κρίση πριν από το θάνατο, το να διατάσσουμε το κλείσιμο των λογαριασμών, όταν ακόμη ο πιστωτής είναι ζωντανός, αυτό δεν ανήκει στη δικαιοδοσία κανενός ανθρώπου. Σε αυτό το όριο τουλάχιστον όποιος κρίνει απόλυτα, καταδικάζεται απόλυτα.

Καθώς τελειώνω, θα ήθελα να επαναλάβω ότι δεν είναι οι αυταπάτες για την ηθική καλοσύνη του ανθρώπου ούτε η πίστη σε μια επερχόμενη χρυσή εποχή που εξηγούν την αντίθεσή μου στην ποινή του θανάτου. Αντίθετα, θεωρώ την κατάργησή της αναγκαία για λόγους σύνεσης, λογικής και ρεαλισμού. Δεν πιστεύω, ωστόσο, ότι δεν υπάρχει καμιά ευθύνη σε αυτόν τον κόσμο και ότι θα πρέπει να δίνουμε άφεση αμαρτιών σε όλους, στο θύμα και στο δήμιο εξίσου, μέσα στην ίδια

¹⁹ Σήμερα η θανατική ποινή έχει καταργηθεί σε όλες τις χώρες της ΕΕ.

συναισθηματική σύγχυση, η οποία πηγάζει από δειλία μάλλον, παρά από γενναιοδωρία, και καταλήγει να δικαιολογεί ό,τι χειρότερο υπάρχει στον κόσμο.

Κείμενο 2

Θανατική Ποινή: Η εσχάτη των ποινών

Άρθρο της Χαμουργκά Ειρήνης στη Νομική Εφημερίδα curia. gr, 11 Αυγούστου.2019. Δίνεται απόσπασμα για τις ανάγκες της εξέτασης.

Η θανατική ποινή ως μέσο κολασμού που απειλούσε τα βαρύτερα των εγκλημάτων έχει μια μακρά ιστορία, καθώς αναφορές της υπάρχουν στις πρώτες ανατολικές θρησκείες, στην Ελληνική μυθολογία, συνεχίζει στο Μεσαίωνα και σε εποχές που η προστασία της ανθρώπινης ζωής δεν θεωρούνταν αυτονόητη και φτάνει μέχρι τη σημερινή εποχή όπου πλέον η ανθρώπινη ζωή έχει αποτελέσει αναμφισβήτητο πανανθρώπινο δικαίωμα, αναφαίρετο και κατοχυρωμένο, τόσο συνταγματικός όσο και με αμέτρητες διεθνείς συμβάσεις.

Η εφαρμογή της θανατικής ποινής ή όχι αποτελεί μέχρι σήμερα ένα αμφιλεγόμενο ζήτημα της αντεγκληματικής πολιτικής που διχάζει κοινή γνώμη, πολιτικούς και επιστήμονες. Συγκεκριμένα, η θανατική ποινή τυγχάνει υποστήριξης από μεγάλη μερίδα πολιτών, καθώς θεωρείται σύμβολο ασφάλειας, αλλά και βέβαιος τρόπος περιστολής της εγκληματικότητας. Όσον αφορά τους πολιτικούς, αντιμετωπίζουν το θέμα βάσει των ιδεολογικών αντιλήψεων που εκφράζει το πολιτικό κόμμα στο οποίο ανήκουν, ενώ οι επιστήμονες προσπαθούν να λύσουν το ζήτημα χρησιμοποιώντας ένα συνδυασμό επιχειρημάτων από επιστήμες, όπως η στατιστική, η ψυχολογία, οι ηθικές-ανθρωπιστικές επιστήμες κ.α. Εντέλει, η ανθρωπότητα παραμένει χωρισμένη ανάμεσα στους υποστηρικτές και σε αυτούς που τάσσονται υπέρ της κατάργησής της.

Παρά τους τόσους αγώνες, λοιπόν, ανά τους αιώνες και την αναγνώριση πλέον της ζωής ως υπέρτατου δικαιώματος και προϋπόθεσης για την ύπαρξη όλων των υπολοίπων, χαρακτηριστικό που οδηγεί πολλούς στο να το αποκαλούν «φυσικό δικαίωμα», η θανατική ποινή συνεχίζει να εφαρμόζεται, κυρίως σε πολλές πολιτείες των ΗΠΑ και σε πολλές ανατολικές χώρες, ενώ στην Ευρώπη έχει πλέον καταργηθεί και αποτελεί παρελθόν.

Η ανθρώπινη ζωή είναι αγαθό απαράβιαστο και η κρατική εξουσία δεν έχει κανένα δικαίωμα να την αφαιρεί για κανένα απολύτως λόγο. Η πολιτεία δεν μπορεί να μεριμνά πρώτα για την αυτοπροστασία της και μετά για τη προστασία των πολιτών της. Σε μια εποχή πολιτισμικής προόδου, η εκτέλεση της θανατικής ποινής, ακόμα και για το πιο στυγερό έγκλημα, αποτελεί παραβίαση των ανθρώπινων δικαιωμάτων, η θανατική εκτέλεση αποτελεί τη μέγιστη ηθική και φυσική βλάβη που μπορεί να υποστεί ένα άτομο από την πολιτεία.

Κείμενο 3

Όμορφη ζωή

Στίχοι: Αίνα Νικολακοπούλου, Μουσική: Nicola Piovani, Ερμηνεία: Θοδωρής Βουτσικάκης, 2019.

Βγες τραγούδα τη ζωή
 πες θα 'ρθει ξανά πρωί
 Δες τον ήλιο με άλλα μάτια
 με ενός παιδιού χαρά
 γιατί και εσύ παιδί ήσουν μια φορά

Ναι το ξέρει ο ουρανός
 Ναι ο τόσο μακρινός
 Αχ και η νύχτα με όλα τα άστρα
 πως κάθε εδώ στη γη
 πολλές καρδιές βαθιά έχουν μια πληγή

Να μια ρόδα που γυρνά
 Να του λούνα παρκ η ρόδα
 σου γνέφει ανέβα
 τον κόσμο δες ξανά

Μα ίσως δεν πιστεύεις πια
 Και αν σου λέω η ζωή
 πως είναι απέραντη ομορφιά

Δες είμαι δίπλα σου εγώ
 το σκοτάδι θα τελειώσει
 θα περάσει η συννεφιά

Πάει και δεν γυρίζει πιά
 πάει στου χρόνου τα κουπιά
 Πάει γοργά κυλάνε οι ώρες

Μα αν βρέξει μια βροχή
Λευκό γυμνό το λουλουδάκι ανθεί

Πάει και δεν γυρίζει πια
πάει και απάντηση καμιά
Πάει μα όπου και να ρωτάμε
μας λένε ό,τι αγαπάμε ζωντανό θα μείνει στην καρδιά
μας λένε ό,τι αγαπάμε ζωντανό πως μένει στην καρδιά

Είν' όμορφη η ζωή, τραγούδα το και εσύ

Είν' όμορφη η ζωή

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 20)

Να προσδιορίσετε και να εξηγήσετε τη νοηματική σύνδεση μεταξύ της 2ης και 3ης παραγράφου του **κειμένου 2** σε 50–60 λέξεις

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Στο Κείμενο 1 ο Άλμπερ Καμύ τάσσεται κατά της θανατικής ποινής χωρίς όμως να θεωρεί ότι η κοινωνία πρέπει να δείχνει ελαστικότητα απέναντι στον θύτη. Να επιβεβαιώσεις ή να διαψεύσεις την ορθότητα της παραπάνω διαπίστωσης σε μία παράγραφο 60 – 70 λέξεων με σχετικές αναφορές στο κείμενο (τρεις συνολικά είναι αρκετές).

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

α. Με ποιον τρόπο οργανώνεται η 3^η παράγραφος του Κειμένου 2 (μονάδες 2) και πώς συνδέει τα νοήματα του κειμένου (μονάδες 2);

β. Να δικαιολογήσεις στην 1^η παράγραφο του Κειμένου 1 την επιλογή του συγγραφέα να χρησιμοποιήσει α' πληθυντικό ρηματικό πρόσωπο με κριτήριο το θέμα του κειμένου και την πρόθεση του συντάκτη του (μονάδες 6).

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

Στα Κείμενα 1 και 2 και οι δύο συγγραφείς υποστηρίζουν την άποψη ότι η θανατική ποινή πρέπει να καταργηθεί. Σε ποιο από τα δύο κείμενα η θέση του συντάκτη διατυπώνεται με πιο άμεσο και ευθύ τρόπο; Να απαντήσεις τεκμηριωμένα σε 60-70 λέξεις λαμβάνοντας ως κριτήριο τη λογική οργάνωση των νοημάτων των δύο κειμένων.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Ποια στάση ζωής προτείνει, κατά την άποψή σου, η φωνή που ηχεί στους στίχους του τραγουδιού; Να τεκμηριώσεις την απάντησή σου βασισμένος/-η σε 3 τουλάχιστον κειμενικούς δείκτες. Εσύ προσωπικά συμφωνείς ή διαφωνείς με τη συγκεκριμένη πρόταση;

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 30)

Με αφορμή τη συζήτηση για τη θανατική ποινή, να γράψετε ένα άρθρο για τη σχολική σας εφημερίδα, στο οποίο:

- α) να αναφέρετε τα επιχειρήματα όσων υποστηρίζουν τη διατήρησή της και
- β) να παρουσιάσετε τις θέσεις όσων τάσσονται υπέρ της κατάργησής της, εκφράζοντας και τη δική σας άποψη (350–400 λέξεις).»

Κείμενο 1

Ανθρώπινα δικαιώματα, φτώχεια και κοινωνικός αποκλεισμός

Το παρακάτω ελαφρώς διασκευασμένο κείμενο αποτελεί άρθρο της Υπατης Αρμοστού του ΟΗΕ για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα Louis Arbour και δημοσιεύτηκε στην «Καθημερινή» στις 9 Φεβρουαρίου 2006.

Η φτώχεια είναι συχνά η αιτία αλλά και το αποτέλεσμα της παραβίασης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Παρ' όλα αυτά, η σχέση ανάμεσα στην ακραία ανέχεια και στην καταπάτηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων παραμένει στο περιθώριο του πολιτικού διαλόγου και των αναπτυξιακών πολιτικών. Προκειμένου να δοθεί μεγαλύτερη προσοχή σε αυτήν την τόσο καίρια, αν και συχνά παραμελημένη σχέση, η φετινή Διεθνής Ημέρα Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων στις 10 Δεκεμβρίου, είναι αφιερωμένη στον αγώνα κατά της φτώχειας.

Φτώχεια δεν σημαίνει μόνο ανεπαρκή εισοδήματα και υλικά αγαθά, αλλά και έλλειψη πόρων, ευκαιριών και συνθηκών ασφάλειας, έλλειψη που υπονομεύει την αξιοπρέπεια και κάνει τους φτωχούς ακόμη πιο ευάλωτους. Η φτώχεια έχει να κάνει επίσης με την εξουσία: καθορίζει το ποιος την ασκεί και ποιος όχι, τόσο στη δημόσια ζωή όσο και στην οικογένεια. Η φτώχεια συχνά θεωρείται και ως μια λυπηρή αλλά τυχαία κατάσταση ή ως ένα αναπόφευκτο αποτέλεσμα αποφάσεων και γεγονότων που διαδραματίζονται κάπου αλλού, ή ακόμη ως μια κατάσταση για την οποία αποκλειστική ευθύνη έχουν όσοι την υφίστανται.

Μια συνολική προσέγγιση με βάση τα ανθρώπινα δικαιώματα δεν θα αντιπαλέψει μόνο τους μύθους και τις λαθεμένες αντιλήψεις γύρω από τον φτωχό πληθυσμό, αλλά θα βοηθήσει, κι αυτό είναι ίσως σημαντικότερο, στην εξεύρεση βιώσιμων και δικαιότερων λύσεων, ικανών να οδηγήσουν στην εξάλειψη της φτώχειας. Αναγνωρίζοντας τη ρητή υποχρέωση των κρατών να προστατεύουν τους πληθυσμούς από τη φτώχεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό, η προσέγγιση αυτή υπογραμμίζει την ευθύνη των κυβερνήσεων για τη δημιουργία του κατάλληλου περιβάλλοντος που θα προάγει την κοινωνική ευημερία.

Σε μία από τις τελευταίες ομιλίες του ως Γενικός Γραμματέας του ΟΗΕ, ο Κόφι Ανάν δήλωσε πως θεωρεί ως ένα από τα μεγαλύτερα επιτεύγματα της θητείας του, το ότι η παγκόσμια προσοχή στράφηκε στον αγώνα ενάντια στη φτώχεια. Είχε τονίσει πως η φτώχεια συνοδεύεται από ένα ιδιαίτερο αίσθημα αδυναμίας και από φαινόμενα προσβολής της ανθρώπινης αξιοπρέπειας. Κυρίως, όμως, ο Γενικός Γραμματέας αναγνώρισε τα ανθρώπινα δικαιώματα, την ασφάλεια και την ανάπτυξη ως απαραίτητα συστατικά ενός κόσμου στον οποίο όλοι θα απολαμβάνουν μεγαλύτερη ελευθερία. Καθώς ένας στους επτά κατοίκους αυτού του κόσμου μαστίζεται από την πείνα, η εν λόγω ελευθερία

εξαρτάται από την καταπολέμηση της φτώχειας, που αποτελεί μία από τις σοβαρότερες προκλήσεις της εποχής μας για την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Κείμενο 2

Γελοιογραφώντας για τα ανθρώπινα δικαιώματα

Το παρακάτω ελαφρώς διασκευασμένο πληροφοριακό κείμενο δημοσιεύτηκε στον ιστότοπο *social policy.gr* στις 14 Δεκεμβρίου 2016 συνοδευόμενο από ορισμένα σκίτσα, στο πλαίσιο της συλλογής έργων σκιτσογράφων από όλο τον κόσμο για τα ανθρώπινα δικαιώματα. Παρατίθεται ένα από αυτά τα σκίτσα, με τον τίτλο «*The Invisible Hand*» («Το Αόρατο Χέρι»), δημιούργημα του καλλιτέχνη *Danziger* (États-Unis, USA).

Με αφορμή την φετινή έκθεση σκίτσων «*Cartooning for Human Rights*», των σκιτσογράφων *Cartooning for Peace cartoonists*, το *social policy.gr* συνέλεξε σκίτσα καλλιτεχνών για τα ανθρώπινα δικαιώματα.

Η έκθεση, που διοργάνωσε το Γαλλικό Ινστιτούτο στη Μόσχα και πραγματοποιήθηκε από τις 18 Νοεμβρίου με διάρκεια έως και τις 16 Δεκεμβρίου, είχε ως στόχο να φέρει το κοινό σε επαφή με το έργο 28 Ευρωπαίων σκιτσογράφων, σχετικά με την ανάγκη διαφύλαξης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Η έκθεση προσέφερε τις απόψεις 28 σκιτσογράφων, ενός ανά κράτος μέλος της ΕΕ, πάνω στις τρέχουσες προκλήσεις, τα κενά και τις προοπτικές όσον αφορά την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στον κόσμο. Καταγγέλθηκαν παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και εμπόδια. Επίσης, τέθηκαν ερωτήματα για τις επιπτώσεις της άρνησης των δικαιωμάτων σχετικά με την αστική, πολιτική, κοινωνική, οικονομική και πολιτιστική ανάπτυξη. [...]

The "Invisible Hand"

Κείμενο 3

Θα 'ρθει καιρός

Το παρακάτω ποίημα της Κατερίνας Γώγου δημοσιεύτηκε στην ποιητική συλλογή «Ιδιώνυμο» το 1980 και έχει μελοποιηθεί.

Θα 'ρθει καιρός που θ' αλλάξουν τα πράματα.
 Να το θυμάσαι Μαρία.
 Θυμάσαι Μαρία στα διαλείμματα εκείνο το παιχνίδι
 που τρέχαμε κρατώντας τη σκυτάλη
 –μη βλέπεις εμένα– μην κλαις. Εσύ είς' η ελπίδα
 άκου θά 'ρθει καιρός
 που τα παιδιά θα διαλέγουνε γονιούς
 δε θα βγαίνουν στην τύχη
 Δε θα υπάρχουνε πόρτες κλειστές
 με γερμένους απέξω
 Και τη δουλειά
 θα τη διαλέγουμε
 δε θα 'μαστε άλογα να μας κοιτάνε στα δόντια.
 Οι άνθρωποι –σκέψου!– θα μιλάνε με χρώματα
 κι άλλοι με νότες
 Να φυλάξεις μοναχά
 σε μια μεγάλη φιάλη με νερό
 λέξεις κι έννοιες σαν κι αυτές
 απροσάρμοστοι-καταπίεση-μοναξιά-τιμή-κέρδος-εξευτελισμός
 για το μάθημα της ιστορίας.
 Είναι Μαρία –δε θέλω να λέω ψέματα–
 δύσκολοι καιροί.
 Και θά 'ρθουνε κι άλλοι.
 Δεν ξέρω –μην περιμένεις κι από μένα πολλά–
 τόσα έζησα τόσα έμαθα τόσα λέω
 κι απ' όσα διάβασα ένα κρατάω καλά:
 «Σημασία έχει να παραμένεις άνθρωπος».
 Θα την αλλάξουμε τη ζωή!
 Παρ' όλα αυτά Μαρία.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 20)

Να αποδώσετε περιληπτικά το περιεχόμενο των 2ης και 3ης παραγράφων του **κειμένου 1** (60–70 λέξεις)

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Να χαρακτηρίσεις ως σωστή (Σ) ή λανθασμένη (Λ) καθεμία από τις παρακάτω περιόδους με βάση το Κείμενο 1 και να αιτιολογήσεις την απάντησή σου, καταγράφοντας στο απαντητικό φύλλο το κατάλληλο χωρίο του κειμένου:

Κατά τη Louise Arbour,

- α)** η θεώρηση της φτώχειας σε συνάρτηση με τα ανθρώπινα δικαιώματα βρίσκεται στο προσκήνιο του ενδιαφέροντος της διεθνούς πολιτικής.
- β)** κατά μία εκδοχή η διαβίωση κάποιου ατόμου σε συνθήκες ανέχειας μπορεί να αποτελεί εξ ολοκλήρου συνέπεια των δικών του επιλογών.
- γ)** η παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων που υφίστανται οι φτωχοί αποτελεί ένα ζήτημα γνωστό και σαφές για όλους.
- δ)** η αντιμετώπιση της φτώχειας αποτελεί ένα ζήτημα κατά κύριο λόγο πολιτικό.
- ε)** η ασιτία μπορεί να περιορίσει τον βαθμό ελευθερίας που αισθάνεται κάποιος.

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

Να σχολιάσεις την επιλογή της Louise Arbour να αναφερθεί στο κλείσιμο του κειμένου της στον Κόφι Αναν: ποιο σκοπό της εξυπηρετεί και με ποια τεχνική τον επιτυγχάνει;

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

Να σχολιάσεις το σκίτσο «Το Αόρατο Χέρι», που εμπεριέχεται στο Κείμενο 2, και να επισημάνεις τον τρόπο που συνομιλεί με το Κείμενο 1.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Στο Κείμενο 3 το ποιητικό υποκείμενο διαλέγεται με μία κοπέλα, τη Μαρία. Σε ποια συναισθηματική κατάσταση βρίσκεται, κατά τη γνώμη σου, καθένα από τα δύο αυτά πρόσωπα; Να τεκμηριώσεις την απάντησή σου σχολιάζοντας τουλάχιστον τρεις (3) κειμενικούς δείκτες. Ποιες σκέψεις θα έκανες αν ήσουν στη θέση της Μαρίας και άκουγες το ποιητικό υποκείμενο να σου απευθύνει τα παραπάνω λόγια; Η απάντησή σου να εκτείνεται σε 150-200 λέξεις.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 30)

Σε μια εποχή όπου η φτώχεια εξακολουθεί να αποτελεί παγκόσμιο πρόβλημα:

α) ποια είναι η σύνδεσή της με τα ανθρώπινα δικαιώματα;

β) ποιες ενέργειες απαιτούνται για την αποτελεσματική αντιμετώπισή της;

Να αναπτύξετε τις απόψεις σας σε άρθρο για τη σχολική σας εφημερίδα (350–400 λέξεις).

Κείμενο 1

Τοξική αρρενωπότητα: Πώς διαπερνά όλη μας τη ζωή

Το κείμενο αποτελεί συνέντευξη του ψυχολόγου Βαγγέλη Κοσμάτου και του εκπαιδευτή ενηλίκων Γεώργιου Νικολαΐδη σχετικά με τον όρο «τοξική αρρενωπότητα». Η συνέντευξη δημοσιεύτηκε στην ηλεκτρονική σελίδα της Lifo στις 27-6-2022. Το κείμενο είναι συντομευμένο για τις ανάγκες της εξέτασης.

- Ποια είναι τα βασικά χαρακτηριστικά της τοξικής αρρενωπότητας και γιατί είναι επιβλαβής κοινωνικά;

Πρόκειται εν συντομία για μια κυριαρχική και τοξική επιβολή πάνω στα σώματα και τις ζωές γυναικών, θηλυκοτήτων, λοατκι+²⁰ συνανθρώπων μας, καθώς και άλλων -μη στερεοτυπικών- συμπεριφορών άλλων αντρών. Μιλάμε δηλαδή για «αντρίκειες» συμπεριφορές σεξουαλικής και ψυχολογικής παραβίασης, επίδειξης ισχύος, εκδηλώσεων βίας όλων των μορφών, γυναικοκτονίες, δολοφονίες άλλων έμφυλων ταυτοτήτων και εκφράσεων που τα σώματά τους δεν υποτάσσονται στα παιχνίδια εξουσίας τους.

Είναι σημαντικό να επισημάνουμε ότι αυτή η παραδοσιακή αρρενωπότητα μαθαίνεται από πολύ νωρίς και εκφράζεται διαγενεαλογικά²¹ ως μία πρακτική άσκησης κυριαρχίας πάνω σε άλλα όντα. Μάλιστα, όπως καταδεικνύεται σε σχετικές επιστημονικές μελέτες, η δυνατότητα άσκησης ελέγχου ως ένδειξη εξουσίας γίνεται ταυτόχρονα και η απόδειξη της αρρενωπότητας, ως προϋπόθεση, πλέον, του πραγματικού ανδρισμού.

Η κυριαρχική, λοιπόν, μορφή αρρενωπότητας καταλήγει να δομεί την ίδια την κοινωνία πατριαρχικά μέσω του ελέγχου και της επιβολής εξουσίας, μην αφήνοντας περιθώρια έκφρασης στην αυτοδιάθεση και την ελεύθερη ατομική επιλογή. Έχουμε, έτσι, ένα φαινόμενο που βασίζεται στην ανδρική κυριαρχία έναντι των άλλων και την αναπαραγωγή έμφυλης βίας, με αγωγούς, κυρίως, άνδρες και με θύματα, κυρίως, γυναίκες όπως αποκαλύπτουν πολλαπλές έρευνες του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας και άλλων οργανισμών.

Οι επιπτώσεις αυτού του τοξικού φαινομένου δεν περιορίζονται – όπως ίσως νομίζουμε – μόνο στα ζητήματα ισότητας. Απλώνονται και σε όλους τους τομείς της ζωής μας, στην πολιτική ζωή δημιουργεί ένα συγκρουσιακό κλίμα, στο οικονομικό σύστημα φέρνει εκμετάλλευση και ανισότητες,

²⁰ Ο όρος περιλαμβάνει τα ομοφυλόφιλα, αμφιφυλόφιλα, τρανς, Queer και ίντερσεξ άτομα.

²¹ Δια μέσου των γενιών.

στο περιβάλλον την καταστροφή του οικοσυστήματος και συσχετίζεται άμεσα με φαινόμενα εθνικισμού, милитарισμού και πολέμων.

— Ποιες συμπεριφορές είναι «ασυγχώρητες» με βάση τη νόρμα της τοξικής αρρενωπότητας;

Οι άντρες έχουν το δικό τους σκληρό «έμφυλο» κουτί που ορίζει τι είναι η αρρενωπότητα και τι σημαίνει το να είσαι άντρας και το οποίο είναι γεμάτο με «άνωθεν» επιβαλλόμενες άκαμπτες προδιαγραφές. Οποιαδήποτε συμπεριφορά έξω από αυτό το κουτί είναι καταδικαστέα και κοινωνικά μη-αποδεκτή σε μικρότερο ή μεγαλύτερο βαθμό. Οτιδήποτε δεν περιλαμβάνεται σε αυτό το manual²² επιβεβλημένης αντρικής ορθότητας, όπως το να κλάψουν, να εκφράσουν συναισθήματα (πλην θυμού), να κάνουν εργασίες που θεωρούνται θηλυκές, να αγκαλιαστούν μεταξύ τους, να αποφασίσουν να μείνουν σπίτι με τα παιδιά ενώ η σύντροφός τους εργάζεται, κρίνεται ως επικίνδυνο για την συνολική συστημική πατριαρχική δόμηση και ως εκ τούτου καταδικαστέο. Οι έμφυλοι περιορισμοί της παραδοσιακής αρρενωπότητας έχουν λόγο σε κάθε τομέα της ζωής ενός άντρα: στο χειρισμό της ψυχικής και σωματικής τους υγείας, στην επαφή με τα συναισθήματα, τη σεξουαλική απόλαυση, την εσωτερική τους ισορροπία.[...]

Κείμενο 2

Η παγίδα του να μεγαλώνεις «μικρές πριγκίπισσες»

Το κείμενο αποτελεί άρθρο της Ρένας Καραβάνου δημοσιεύτηκε στην ηλεκτρονική σελίδα της Lifo στην στήλη απρα στις 12-08-2022. Κείμενο συντομευμένο.

Όσο πιο καταπιεσμένη και οπισθοδρομική είναι μια κοινωνία, τόσο η γυναίκα είναι δεμένη στο άρμα της «εξουσιαζόμενης». Η Ελληνίδα, παρά την εξέλιξη, διδάσκεται υπόγεια να γίνει υποτακτική, ιδιαίτερα σε μικρές ηλικίες. Να είναι «καλό κορίτσι», να μην απογοητεύει τους γονείς, να μην δίνει δικαιώματα... Δεν έτυχε όμως αυτό, δεν είναι κάτι εγγενές στο DNA²³ τους, αντιθέτως οφείλεται στο ότι ακριβώς έχουν γαλουχηθεί να είναι πειθήνιες στην εξουσία του πατέρα με χίλιους τρόπους. Και της μητέρας τους επίσης, αλλά με άλλο τρόπο, καθώς η μητέρα ενίοτε «αδειάζει» τη δική της προσωπική ματαιώση στα θηλυκά της οικογενείας, επειδή της θυμίζουν επώδυνα τον εαυτό της.

Παλιά, η πατριαρχική μπότα που προσγειωνόταν βάνανσα στα θηλυκά της οικογένειας, δένοντάς τα στο άρμα του πατέρα-βεζύρη, δημιουργώντας αγόρια-πασάδες και κορίτσια-δούλες, ήταν μια αυταπόδεικτη μορφή εξουσίας. Άμα η κόρη έφερνε αντιρρήσεις, έπεφτε και σωματική βία.

²² Εγχειρίδιο με οδηγίες χρήσης.

²³ Γενετικός κώδικας, τα γονίδια.

Αλίμονο σε όποιαν διέφερε από την καθεστηκυία τάξη! Έπρεπε να είναι και να φαίνονται «καλά κορίτσια».

Στις σύγχρονες βερσιόν η κορούλα είναι για τους μοντέρνους μπαμπάδες «η μικρή τους πριγκίπισσα». Αλλά, ενώ χαιρόμαστε που μπαμπάδες δείχνουν τόσο ενδιαφέρον και συμμετοχή στο μεγάλωμα, η έμφαση και ο τρόπος τους αποτελούν εξίσου μεγάλη καταπίεση. Καταπίεση η οποία κάνει άλλου είδους ζημία, διαλύοντας την προσωπικότητα και δημιουργώντας ένα απρόσιτο πρότυπο, το οποίο πρέπει να διατηρούν ακέραιο, καλοστυλβωμένο²⁴, απαστράπτον, τα κορίτσια αυτά, για να μην χάσουν... τον βασιλικό τίτλο.

Γιατί δεν αφήνουμε τα παιδιά να είναι παιδιά και επαθλοποιούμε την έμφυλη υπόστασή τους από τόσο νωρίς, προδιαγράφοντάς τους ένα μέλλον γεμάτο προβληματικά στερεότυπα;

Γιατί δεν αφήνουμε τα παιδάκια να είναι παιδάκια, χωρίς τόση έμφαση, τόση αγωνία, τόση επαγρύπνηση πάνω από την κάθε τους κίνηση και λέξη; Ενώ η οριοθέτηση είναι αναγκαία, εντούτοις ορίζουμε προδιαγραφές σαν να είναι προϊόντα προς πώληση.[...]

Αλλιώς κατόπιν το κορίτσι αναζητά στο πρόσωπο του συντρόφου της το υποκατάστατο της εξουσίας του πατέρα της που σφάζει με το βαμβάκι. Η παράδοξη αυτή επιβολή δια της ανταλλαγής (κάνε αυτό, για να σε λέω «μικρή μου πριγκίπισσα») γίνεται οικεία. Κι έτσι φτάνει να αποτιμά την αξία της με το πόσα ξοδεύουν γι' αυτήν, σε χρήμα και σε χρόνο, πόσο της δίνουν ρόλο επάθλου, πόσο «μετράει» στη συνείδηση κάποιου που ο ίδιος «μετράει» παραπάνω κοινωνικά. Καθώς στο σύμπαν της πατριαρχίας δεν είναι κάτι εντελώς φυσικό να μεγαλώνει ο μπαμπάς το παιδί του, είναι κάτι που έρχεται με αθλοθέτηση και βραβείο! Είναι αυτό το «αυτοί που μας πλήγωσαν, βαραίνουν πιο πολύ».

Και μεγαλώνουν έτσι αρκετά κορίτσια ως θύματα. Αριστοκρατικά θύματα, με τίτλο και πρωτόκολλο, άνευ βούρδουλα, πλην όμως έτοιμα να τα εκμεταλλευτούν χειριστικοί σύντροφοι. Ως τότε;

Κείμενο 3

Γυναίκα

Το ποίημα του Τόλη Νικηφόρου προέρχεται από την ποιητική συλλογή «Το μαγικό χαλί» (1980).

Κάθε μικρή σου υποταγή
μειώνει τη δική μου ελευθερία
εμένα ταπεινώνει

²⁴ Καλογυαλισμένο.

κάθε χαμένο σου δικαίωμα
πληγώνει τη δική μου αξιοπρέπεια
κάθε παραπανίσιο σου φορτίο
έχει σε μένα ρίζες προγονικές
κάθε σε βάρος σου αδικία
είναι μια στυγερή κλοπή
απ' το παγκάρι της δικής μου εκκλησίας
κι όταν εσύ λιποψυχείς
εγώ είμαι ο αληθινός προδότης
στέκεσαι δίπλα μου
στο σπίτι, στη δουλειά ή στο οδόφραγμα
με τα ίδια μάτια
ελεύθερα ατενίζουμε τον ήλιο
περήφανοι
ασυμβίβαστοι
ωραίοι μέσα στα τόσα ελαττώματά μας
εμείς που η φύση έταξε σε σάρκα μία

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 20)

Να αποδώσετε περιληπτικά το περιεχόμενο **κειμένου 2** αναδεικνύοντας τους παράγοντες που συμβάλλουν στη διαμόρφωση έμφυλων στερεοτύπων, σε 60–70 λέξεις.

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Πώς συνομιλεί το κείμενο 1 και 2 ως προς το θέμα που πραγματεύονται; Να απαντήσεις παραθέτοντας στοιχεία των κειμένων σε 100–120 λέξεις περίπου. (Οι παραπομπές δεν προσμετρώνται στις λέξεις)

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

α. Αν ο στόχος της συντάκτριας του Κειμένου 2 είναι η ευαισθητοποίηση των νέων γονέων ως προς τον τρόπο ανατροφής των κοριτσιών, με ποιες γλωσσικές επιλογές και τρόπους επιχειρεί να επιτύχει

νέο φροντιστήριο

τον σκοπό της; Να απαντήσεις, αναφέροντας τρία στοιχεία που υπηρετούν αυτόν τον στόχο (μονάδες 6).

β. Ποιος είναι ο νοηματικός τρόπος σύνδεσης της 2^{ης} και 3^{ης} παραγράφου του Κειμένου 2 και πώς λειτουργεί ως προς το θέμα του; (μονάδες 4).

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

Το Κείμενο 1, αν και είναι συνέντευξη, παρουσιάζει έντονα τα χαρακτηριστικά του επιστημονικού λόγου. Να εντοπίσεις πέντε στοιχεία που να δικαιολογούν αυτόν τον χαρακτηρισμό.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Ποιος είναι ο τρόπος αντιμετώπισης της γυναίκας από το ποιητικό υποκείμενο; Να απαντήσεις αξιοποιώντας τρεις τουλάχιστον κειμενικούς δείκτες. Πώς θα χαρακτήριζες αυτήν την στάση απέναντι στις γυναίκες; Να αναπτύξεις τεκμηριωμένα την άποψή σου σε 150 – 200 λέξεις.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 30)

Στα δύο κείμενα γίνεται αναφορά στους έμφυλους ρόλους και στα στερεότυπα που διαμορφώνονται μέσα στην οικογένεια και την κοινωνία. Σε μια συζήτηση μέσα στην τάξη:

α) Να παρουσιάσετε τους τρόπους με τους οποίους η οικογένεια και το κοινωνικό περιβάλλον συμβάλλουν στη διαμόρφωση έμφυλων στερεοτύπων.

β) Να προτείνετε τρόπους με τους οποίους το σχολείο μπορεί να συμβάλει στην άρση αυτών των στερεοτύπων (350–400 λέξεις).»

ΕΝΟΤΗΤΑ 4 : ΦΥΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

ΦΥΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Ορισμός

Φυσικό περιβάλλον είναι ό,τι υπάρχει γύρω από τον άνθρωπο και δεν έχει κατασκευαστεί από τον ίδιο. Αποτελεί δωρεά της φύσης, την οποία ο άνθρωπος απολαμβάνει, αξιοποιεί και εκμεταλλεύεται, ενώ παράλληλα επηρεάζει την ανάπτυξη και τη διαμόρφωση της προσωπικότητάς του.

Σύγχρονα Περιβαλλοντικά Προβλήματα

- Ρύπανση εδάφους και υδάτων από απορρίμματα, λύματα, τοξικά απόβλητα και φυτοφάρμακα.
- Μόλυνση της ατμόσφαιρας από καυσαέρια αυτοκινήτων, εργοστασίων και βιομηχανιών.
- Καταστροφή της στοιβάδας του όζοντος και ενίσχυση του φαινομένου του θερμοκηπίου.
- Κλιματική αλλαγή: λιώσιμο πάγων, ξηρασία, ανομβρία, λειψυδρία και ερημοποίηση περιοχών.
- Εξαφάνιση ενδιάμεσων εποχών, όπως η άνοιξη και το φθινόπωρο.
- Υπερεκμετάλλευση φυσικών πόρων χωρίς δυνατότητα αναπλήρωσής τους.
- Εξαφάνιση ζωικών ειδών λόγω καταστροφής βιότοπων και ανεξέλεγκτου κυνηγιού.
- Αναρχη δόμηση, υπερβολική τσιμεντοποίηση και έλλειψη πρασίνου.

Συνέπειες της Καταστροφής του Περιβάλλοντος

- Αύξηση ασθενειών, όπως καρκίνος, αναπνευστικά προβλήματα και αλλεργίες.
- Ενίσχυση του άγχους, του στρες και της ψυχολογικής πίεσης.
- Αισθητική υποβάθμιση του χώρου ζωής του ανθρώπου.
- Αποξένωση του ανθρώπου από τη φύση και ανάπτυξη αδιαφορίας και νευρικότητας.
- Δημιουργία πόλεων με πολεοδομική αναρχία και έντονο νέφος.
- Φθορά αρχαιολογικών μνημείων και πολιτιστικής κληρονομιάς.

Αιτίες των Οικολογικών Προβλημάτων

Καταναλωτισμός

Η συνεχής παραγωγή αγαθών για την κάλυψη αυξημένων αναγκών οδηγεί:

- στην εξάντληση πρώτων υλών,
- στην αύξηση της ρύπανσης.

Αστυφιλία

Η συγκέντρωση πληθυσμού στις πόλεις προκαλεί:

- άναρχη δόμηση,
- έλλειψη χώρων πρασίνου,
- αύξηση απορριμμάτων και ρύπων.

Έλλειψη Περιβαλλοντικής Παιδείας

Η οικογένεια και το σχολείο συχνά δεν καλλιεργούν:

- την αγάπη για τη φύση,
- την ανακύκλωση,
- την εξοικονόμηση ενέργειας,
- τη σωστή διαχείριση φυσικών πόρων.

Τρόποι Αντιμετώπισης και Προστασίας του Περιβάλλοντος

Κράτος και Διεθνείς Οργανισμοί

- Επιβολή αυστηρών προστίμων σε βιομηχανίες που ρυπαίνουν.
- Τιμωρία εμπρηστών, λαθροκυνηγών και λαθροϋλοτόμων.
- Ενίσχυση της ανακύκλωσης με παροχή κινήτρων.
- Δημιουργία περισσότερων χώρων πρασίνου.
- Διεθνής συνεργασία για την αντιμετώπιση οικολογικών προβλημάτων.
- Κίνητρα για αποκέντρωση και αποσυμφόρηση των πόλεων.

- Ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των πολιτών.
- Ανάπτυξη οικολογικής συνείδησης.

Παιδεία

- Ενίσχυση της Περιβαλλοντικής Αγωγής στα σχολεία.
- Συμμετοχή μαθητών σε δράσεις, όπως:
  - ο αναδασώσεις,
  - ο ανακύκλωση,
  - ο καθαρισμοί περιοχών.

Ατομική Ευθύνη

- Διατήρηση καθαρών δημόσιων χώρων.
- Ανακύκλωση και εξοικονόμηση ενέργειας.
- Περιορισμός του καταναλωτισμού.
- Σεβασμός στη φύση και στους φυσικούς πόρους.

Βιώσιμη Ανάπτυξη

Η βιώσιμη ανάπτυξη ορίστηκε το 1987 από την Επιτροπή Brundtland ως:

«Η ανάπτυξη που ικανοποιεί τις ανάγκες του παρόντος χωρίς να στερεί από τις μελλοντικές γενιές τη δυνατότητα να ικανοποιήσουν τις δικές τους ανάγκες.»

Βασικός στόχος της είναι:

- η προστασία του περιβάλλοντος,
  - η οικονομική ανάπτυξη,
  - η κοινωνική ευημερία,
- ώστε να εξασφαλίζεται καλύτερη ποιότητα ζωής τόσο για το παρόν όσο και για το μέλλον.

ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΣΥΝΕΙΔΗΣΗ

Ορισμός

Περιβαλλοντική συνείδηση είναι η ευαισθητοποίηση και ο σεβασμός του ανθρώπου απέναντι στη φύση και στο περιβάλλον. Εκφράζεται μέσα από στάσεις και πράξεις που αποσκοπούν στην προστασία του φυσικού πλούτου και στη διατήρηση της οικολογικής ισορροπίας. Ο άνθρωπος με περιβαλλοντική συνείδηση κατανοεί ότι η ποιότητα ζωής του εξαρτάται άμεσα από την προστασία του περιβάλλοντος.

Η ΑΝΑΓΚΑΙΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΣΥΝΕΙΔΗΣΗΣ

- Η συνεχής καταστροφή του φυσικού περιβάλλοντος απειλεί την ανθρώπινη ζωή.
- Η ρύπανση του αέρα, του νερού και του εδάφους προκαλεί σοβαρά προβλήματα υγείας.
- Η κλιματική αλλαγή επιφέρει ακραία καιρικά φαινόμενα, ξηρασία και φυσικές καταστροφές.
- Η υπερεκμετάλλευση φυσικών πόρων οδηγεί στην εξάντλησή τους.
- Η εξαφάνιση ζωικών και φυτικών ειδών διαταράσσει την οικολογική ισορροπία.
- Οι μελλοντικές γενιές κινδυνεύουν να ζήσουν σε ένα υποβαθμισμένο περιβάλλον.

ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΗΣ ΕΛΛΕΙΨΗΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΣΥΝΕΙΔΗΣΗΣ

- Αύξηση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης και του φαινομένου του θερμοκηπίου.
- Καταστροφή δασών και φυσικών οικοσυστημάτων.
- Ρύπανση θαλασσών, λιμνών και ποταμών.
- Εξάντληση φυσικών πόρων και ενεργειακή κρίση.
- Υποβάθμιση της ποιότητας ζωής του ανθρώπου.
- Αύξηση ασθενειών και ψυχολογικών προβλημάτων.
- Αισθητική αλλοίωση του φυσικού και αστικού περιβάλλοντος.

ΑΙΤΙΕΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗΣ ΑΔΙΑΦΟΡΙΑΣ

Καταναλωτισμός

Η υπερκατανάλωση αγαθών οδηγεί σε σπατάλη φυσικών πόρων και αύξηση της ρύπανσης.

Έλλειψη παιδείας

Το σχολείο και η οικογένεια συχνά δεν καλλιεργούν επαρκώς τον σεβασμό προς το περιβάλλον.

Ατομικισμός

Πολλοί άνθρωποι ενδιαφέρονται μόνο για το προσωπικό τους συμφέρον και αδιαφορούν για το κοινό καλό.

Οικονομικά συμφέροντα

Ορισμένες βιομηχανίες και επιχειρήσεις επιδιώκουν το κέρδος αδιαφορώντας για τις περιβαλλοντικές συνέπειες.

Αστυφιλία και τεχνοκρατία

Η ζωή στις μεγαλουπόλεις απομακρύνει τον άνθρωπο από τη φύση και ενισχύει την αδιαφορία για το περιβάλλον.

ΤΡΟΠΟΙ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΣΥΝΕΙΔΗΣΗΣ

Παιδεία

- Ενίσχυση της Περιβαλλοντικής Αγωγής στο σχολείο.
- Διοργάνωση δράσεων, όπως αναδασώσεις, ανακύκλωση και καθαρισμοί περιοχών.
- Ενημέρωση των μαθητών για τη σημασία της προστασίας της φύσης.

Οικογένεια

- Καλλιέργεια οικολογικών συνηθειών από μικρή ηλικία.
- Εξοικονόμηση ενέργειας και νερού στο σπίτι.
- Σεβασμός στους δημόσιους χώρους και στη φύση.

Κράτος – Διεθνείς Οργανισμοί

- Θέσπιση αυστηρών περιβαλλοντικών νόμων.
- Δημιουργία χώρων πρασίνου και προστατευόμενων περιοχών.
- Προώθηση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας.
- Στήριξη της ανακύκλωσης και της βιώσιμης ανάπτυξης.

Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης

- Προβολή οικολογικών προβλημάτων και ενημερωτικών εκπομπών.
- Ευαισθητοποίηση των πολιτών για θέματα προστασίας του περιβάλλοντος.

Ατομική ευθύνη

- Ανακύκλωση και αποφυγή σπατάλης.
- Περιορισμός της χρήσης πλαστικών.
- Χρήση μέσων μαζικής μεταφοράς και φιλικών προς το περιβάλλον μορφών ενέργειας.
- Συμμετοχή σε εθελοντικές οικολογικές δράσεις.

ΔΙΑΤΡΟΦΗ

Ορισμός

Διατροφή είναι η πρόσληψη τροφής από τον άνθρωπο με σκοπό τη διατήρηση της υγείας, της ανάπτυξης και της καλής λειτουργίας του οργανισμού του. Η σωστή και ισορροπημένη διατροφή συμβάλλει όχι μόνο στη σωματική αλλά και στην πνευματική και ψυχική υγεία του ανθρώπου.

ΣΥΓΧΡΟΝΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗ ΔΙΑΤΡΟΦΗ

- Κατανάλωση πρόχειρου φαγητού (fast food) και τροφών χαμηλής διατροφικής αξίας.
- Υπερβολική κατανάλωση ζάχαρης, λιπαρών και επεξεργασμένων τροφίμων.
- Χρήση φυτοφαρμάκων, ορμονών και χημικών ουσιών στην παραγωγή τροφίμων.
- Διατροφικές διαταραχές, όπως η παχυσαρκία, η νευρική ανορεξία και η βουλιμία.
- Ανισότητα στην πρόσβαση σε ποιοτική τροφή και ύπαρξη πείνας σε πολλές περιοχές του κόσμου.
- Σπατάλη μεγάλων ποσοτήτων τροφίμων από τις ανεπτυγμένες κοινωνίες.
- Επιρροή της διαφήμισης και των προτύπων κατανάλωσης στις διατροφικές συνήθειες των νέων.

ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ

- Η κακή διατροφή προκαλεί προβλήματα υγείας, όπως παχυσαρκία, διαβήτη, καρδιαγγειακές παθήσεις και υπέρταση.
- Εξασθενεί ο οργανισμός και μειώνεται η ποιότητα ζωής του ανθρώπου.
- Επηρεάζεται αρνητικά η ψυχολογία και η αυτοεικόνα των νέων ανθρώπων.
- Αυξάνονται τα ποσοστά άγχους και διατροφικών διαταραχών.
- Δημιουργούνται κοινωνικές ανισότητες ανάμεσα σε ανθρώπους που έχουν ή δεν έχουν πρόσβαση σε υγιεινή τροφή.
- Η υπερκατανάλωση τροφίμων επιβαρύνει το περιβάλλον και εξαντλεί φυσικούς πόρους.

ΟΙ ΠΙΟ ΣΗΜΑΝΤΙΚΕΣ ΑΙΤΙΕΣ ΤΩΝ ΔΙΑΤΡΟΦΙΚΩΝ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ

Καταναλωτισμός

Η σύγχρονη κοινωνία προωθεί την υπερκατανάλωση και την εύκολη, γρήγορη τροφή, χωρίς έμφαση στην ποιότητα και τη θρεπτική αξία.

Έλλειψη ενημέρωσης

Πολλοί άνθρωποι δεν γνωρίζουν τις βασικές αρχές της υγιεινής διατροφής ούτε τις συνέπειες των λανθασμένων διατροφικών συνηθειών.

Γρήγοροι ρυθμοί ζωής

Η πίεση της καθημερινότητας οδηγεί στην κατανάλωση έτοιμων και ανθυγιεινών τροφών.

Επιρροή διαφήμισης και προτύπων

Τα μέσα μαζικής ενημέρωσης προβάλλουν ανθυγιεινά καταναλωτικά πρότυπα και μη ρεαλιστικές εικόνες σώματος.

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΗΣ ΔΙΑΤΡΟΦΗΣ

Κράτος

- Έλεγχος της ποιότητας των τροφίμων και αυστηρή τήρηση κανόνων υγιεινής.
- Ενημερωτικές καμπάνιες για την αξία της υγιεινής διατροφής.
- Περιορισμός παραπλανητικών διαφημίσεων ανθυγιεινών προϊόντων.
- Στήριξη της βιολογικής γεωργίας και της ποιοτικής παραγωγής τροφίμων.

Σχολείο – Παιδεία

- Διδασκαλία σωστών διατροφικών συνηθειών από μικρή ηλικία.
- Προγράμματα αγωγής υγείας και ενημερωτικές δράσεις.
- Προώθηση της μεσογειακής διατροφής.

Οικογένεια

- Υιοθέτηση υγιεινών διατροφικών προτύπων στο σπίτι.
- Περιορισμός της κατανάλωσης πρόχειρου φαγητού.
- Καλλιέργεια μέτρου και ισορροπίας στη διατροφή.

Ατομική ευθύνη

- Κατανάλωση υγιεινών και φυσικών τροφών.
- Άσκηση και υιοθέτηση υγιεινού τρόπου ζωής.
- Αποφυγή υπερκατανάλωσης και σπατάλης τροφίμων.

ΔΙΑΤΡΟΦΗ ΚΑΙ ΝΕΟΙ

Ορισμός

Η διατροφή των νέων αποτελεί βασικό παράγοντα για τη σωματική, πνευματική και ψυχική τους ανάπτυξη. Κατά την περίοδο της εφηβείας και της νεότητας ο οργανισμός χρειάζεται σωστή και ισορροπημένη διατροφή, ώστε να εξασφαλίζεται η υγεία, η ενέργεια και η ομαλή ανάπτυξη του ατόμου.

ΣΥΓΧΡΟΝΑ ΔΙΑΤΡΟΦΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΩΝ ΝΕΩΝ

- Υπερβολική κατανάλωση πρόχειρου φαγητού (fast food), αναψυκτικών και γλυκών.
- Παράλειψη βασικών γευμάτων, κυρίως του πρωινού.
- Εξάρτηση από έτοιμες και επεξεργασμένες τροφές χαμηλής θρεπτικής αξίας.
- Υιοθέτηση ακραίων διαιτών για λόγους εμφάνισης.
- Εμφάνιση διατροφικών διαταραχών, όπως ανορεξία και βουλιμία.
- Μειωμένη φυσική άσκηση και καθιστική ζωή λόγω πολύωρης χρήσης υπολογιστών και κινητών.
- Επιρροή της διαφήμισης και των προτύπων ομορφιάς στις διατροφικές συνήθειες των νέων.

ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ

- Αύξηση της παιδικής και εφηβικής παχυσαρκίας.
- Προβλήματα υγείας, όπως διαβήτης, καρδιοπάθειες και υπέρταση.
- Μειωμένη ενέργεια και σωματική αντοχή.
- Προβλήματα συγκέντρωσης και χαμηλές σχολικές επιδόσεις.
- Ψυχολογικά προβλήματα, άγχος και χαμηλή αυτοεκτίμηση.
- Εμφάνιση διατροφικών διαταραχών και εθισμών σχετικών με την εικόνα του σώματος.
- Υποβάθμιση της ποιότητας ζωής των νέων ανθρώπων.

ΑΙΤΙΕΣ

Γρήγοροι ρυθμοί ζωής

Οι απαιτήσεις της καθημερινότητας οδηγούν τους νέους στην εύκολη και πρόχειρη τροφή.

Επιρροή των ΜΜΕ και των κοινωνικών δικτύων

Προβάλλονται μη ρεαλιστικά πρότυπα σώματος και ανθυγιεινές καταναλωτικές συνήθειες.

Έλλειψη διατροφικής παιδείας

Το σχολείο και η οικογένεια συχνά δεν ενημερώνουν επαρκώς τους νέους για τη σημασία της σωστής διατροφής.

Καταναλωτισμός

Η διαφήμιση προωθεί προϊόντα πλούσια σε λιπαρά, ζάχαρη και συντηρητικά.

Καθιστική ζωή

Η έλλειψη άσκησης και η πολύωρη ενασχόληση με την τεχνολογία επιβαρύνουν την υγεία των νέων.

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ

Οικογένεια

- Υιοθέτηση υγιεινών διατροφικών συνηθειών στο σπίτι.
- Προώθηση σπιτικού φαγητού και κοινών οικογενειακών γευμάτων.
- Περιορισμός της κατανάλωσης πρόχειρου φαγητού.

Σχολείο – Παιδεία

- Ενημέρωση των μαθητών για τη σημασία της ισορροπημένης διατροφής.
- Προγράμματα αγωγής υγείας και αθλητικών δραστηριοτήτων.
- Προσφορά υγιεινών επιλογών στα σχολικά κυλικεία.

Κράτος

- Έλεγχος της ποιότητας των τροφίμων.
- Περιορισμός διαφημίσεων ανθυγιεινών προϊόντων που απευθύνονται σε νέους.
- Στήριξη δράσεων πρόληψης και ενημέρωσης.

- Υιοθέτηση μεσογειακής διατροφής.
- Συστηματική άσκηση και αποφυγή καθιστικής ζωής.
- Κατανάλωση φυσικών και θρεπτικών τροφών.
- Μέτρο και ισορροπία στις διατροφικές επιλογές.

Ορισμός

Τα δικαιώματα των ζώων αναφέρονται στην ανάγκη προστασίας και σεβασμού όλων των ζωντανών οργανισμών. Τα ζώα αποτελούν μέρος της φύσης και έχουν δικαίωμα στη ζωή, στην ελευθερία και στην προστασία από την κακοποίηση και την εκμετάλλευση.

ΣΥΓΧΡΟΝΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΑ ΖΩΑ

- Κακοποίηση και εγκατάλειψη αδέσποτων ζώων.
- Παράνομο κυνήγι και λαθροθηρία.
- Χρήση ζώων σε πειράματα χωρίς σεβασμό στην ευζωία τους.
- Εκμετάλλευση ζώων για οικονομικό κέρδος.
- Καταστροφή φυσικών βιότοπων λόγω ανθρώπινων δραστηριοτήτων.
- Εξαφάνιση πολλών ειδών εξαιτίας της ρύπανσης και της κλιματικής αλλαγής.
- Κακές συνθήκες διαβίωσης σε εκτροφεία και βιομηχανικές μονάδες παραγωγής.

ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ

- Αφανισμός σπάνιων ζωικών ειδών και διατάραξη της οικολογικής ισορροπίας.
- Υποβάθμιση του φυσικού περιβάλλοντος και της βιοποικιλότητας.
- Καλλιέργεια βίας και αναισθησίας στον άνθρωπο.
- Απώλεια σεβασμού απέναντι στη ζωή και στη φύση.
- Κίνδυνος εξαφάνισης σημαντικών κρίκων της τροφικής αλυσίδας.

ΑΙΤΙΕΣ ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗΣ ΚΑΙ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗΣ ΤΩΝ ΖΩΩΝ

Οικονομικά συμφέροντα

Η επιδίωξη κέρδους οδηγεί συχνά στην αλόγιστη εκμετάλλευση των ζώων.

Έλλειψη παιδείας

Δεν καλλιεργείται επαρκώς ο σεβασμός προς τα ζώα και τη φύση.

Πολλοί άνθρωποι θεωρούν τα ζώα κατώτερα όντα και αδιαφορούν για τα δικαιώματά τους.

Καταστροφή του περιβάλλοντος

Η αποψίλωση δασών, οι πυρκαγιές και η ρύπανση στερούν από τα ζώα το φυσικό τους περιβάλλον.

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΖΩΩΝ

Κράτος – Διεθνείς Οργανισμοί

- Αυστηροποίηση των νόμων για την κακοποίηση ζώων.
- Βαριές ποινές σε λαθροκυνηγούς και παράνομα κυκλώματα εμπορίας ζώων.
- Δημιουργία καταφυγίων και προγραμμάτων προστασίας απειλούμενων ειδών.
- Προστασία φυσικών οικοσυστημάτων και δασών.

Παιδεία

- Καλλιέργεια φιλοζωικής συνείδησης από το σχολείο.
- Ενημέρωση για τη σημασία της βιοποικιλότητας και της προστασίας των ζώων.

Φιλοζωικές οργανώσεις

- Ευαισθητοποίηση των πολιτών μέσα από δράσεις και εκστρατείες ενημέρωσης.
- Περίθαλψη και φροντίδα αδέσποτων ζώων.

Ατομική ευθύνη

- Σεβασμός και φροντίδα προς τα ζώα.
- Υιοθεσία αδέσποτων αντί αγοράς.
- Καταγγελία περιστατικών κακοποίησης.
- Προστασία του φυσικού περιβάλλοντος όπου ζουν τα ζώα.

ΖΩΑ ΣΥΝΤΡΟΦΙΑΣ

Ορισμός

Ζώα συντροφιάς είναι τα ζώα που ζουν κοντά στον άνθρωπο και προσφέρουν συναισθηματική στήριξη, αγάπη και συντροφικότητα. Τα πιο συνηθισμένα ζώα συντροφιάς είναι ο σκύλος και η γάτα. Η σχέση ανθρώπου και ζώου βασίζεται στον σεβασμό, τη φροντίδα και την αμοιβαία αγάπη.

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΖΩΩΝ ΣΥΝΤΡΟΦΙΑΣ ΣΤΗ ΖΩΗ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

- Προσφέρουν αγάπη, αφοσίωση και συναισθηματική στήριξη.
- Καταπολεμούν τη μοναξιά και βοηθούν ιδιαίτερα ηλικιωμένους και μοναχικούς ανθρώπους.
- Συμβάλλουν στη μείωση του άγχους και της ψυχολογικής πίεσης.
- Καλλιεργούν την υπευθυνότητα και την ευαισθησία, ιδιαίτερα στα παιδιά.
- Ενισχύουν την κοινωνικότητα και τη συναισθηματική ισορροπία του ανθρώπου.
- Βοηθούν άτομα με ειδικές ανάγκες, όπως οι σκύλοι-οδηγοί για άτομα με προβλήματα όρασης.

ΣΥΓΧΡΟΝΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ

- Εγκατάλειψη ζώων στους δρόμους και αύξηση των αδέσποτων.
- Κακοποίηση και παραμέληση ζώων από ανεύθυνους ιδιοκτήτες.
- Παράνομο εμπόριο και εκμετάλλευση ζώων για οικονομικό κέρδος.
- Αγορά ζώων χωρίς συνειδητοποίηση των ευθυνών που απαιτεί η φροντίδα τους.
- Έλλειψη κατάλληλων χώρων φιλοξενίας και περίθαλψης αδέσποτων.
- Αδιαφορία πολλών πολιτών απέναντι στα δικαιώματα και στις ανάγκες των ζώων.

ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ

- Τα αδέσποτα ζώα υποφέρουν από πείνα, ασθένειες και κακοποίηση.
- Αυξάνονται τα περιστατικά βίας απέναντι στα ζώα.
- Καλλιεργείται η αναισθησία και η έλλειψη σεβασμού προς τη ζωή.
- Δημιουργούνται προβλήματα δημόσιας υγείας και ασφάλειας.
- Υποβαθμίζεται το επίπεδο πολιτισμού μιας κοινωνίας που αδιαφορεί για τα ζώα.

ΑΙΤΙΕΣ

Έλλειψη παιδείας

Πολλοί άνθρωποι δεν έχουν μάθει να σέβονται και να φροντίζουν τα ζώα.

Εγωισμός και ανευθυνότητα

Κάποιοι αποκτούν ζώα για διασκέδαση ή επίδειξη χωρίς να αναλαμβάνουν τις υποχρεώσεις που συνεπάγεται η φροντίδα τους.

Οικονομικά προβλήματα

Η αδυναμία κάλυψης των εξόδων φροντίδας οδηγεί ορισμένους στην εγκατάλειψη των ζώων τους.

Ανεπαρκής κρατική μέριμνα

Δεν υπάρχουν πάντα αρκετές δομές προστασίας και περίθαλψης αδέσποτων ζώων.

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ

Κράτος

- Αυστηρή εφαρμογή των νόμων για την προστασία των ζώων.
- Δημιουργία καταφυγίων και κέντρων περίθαλψης αδέσποτων.
- Προγράμματα στείρωσεων και εμβολιασμών.
- Έλεγχος του παράνομου εμπορίου ζώων.

Παιδεία

- Καλλιέργεια φιλοζωικής συνείδησης από το σχολείο.
- Ενημέρωση των παιδιών για τη σωστή φροντίδα των ζώων.
- Συμμετοχή σε φιλοζωικές δράσεις και εθελοντισμό.

Φιλοζωικές οργανώσεις

- Προστασία και περίθαλψη αδέσποτων ζώων.
- Ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των πολιτών.
- Προώθηση της υιοθεσίας αντί της αγοράς ζώων.

Ατομική ευθύνη

- Υπεύθυνη φροντίδα και σεβασμός προς τα ζώα.
- Υιοθεσία αδέσποτων ζώων.
- Καταγγελία περιστατικών κακοποίησης.
- Μέριμνα για την καθαριότητα και την υγεία των ζώων συντροφιάς

ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Ορισμός

Τουρισμός είναι η μετακίνηση ατόμων ή ομάδων από τον τόπο διαμονής τους σε άλλες περιοχές της χώρας ή του εξωτερικού με σκοπό την αναψυχή, την ξεκούραση, τη γνωριμία με νέους τόπους ή την εξυπηρέτηση ειδικών αναγκών. Ο τουρισμός αποτελεί σημαντικό παράγοντα οικονομικής, κοινωνικής και πολιτιστικής ανάπτυξης και **χαρακτηρίζεται ως η «βαριά βιομηχανία» της χώρας μας.**

ΕΙΔΗ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Μαζικός τουρισμός

Είναι η μορφή τουρισμού κατά την οποία μεγάλος αριθμός ανθρώπων συμμετέχει σε οργανωμένες διακοπές με κύριο στόχο την ξεκούραση και την ψυχαγωγία.

Εναλλακτικός / θεματικός τουρισμός

Περιλαμβάνει ειδικές μορφές τουρισμού που συνδέονται με ιδιαίτερα ενδιαφέροντα και προωθούν τη βιώσιμη ανάπτυξη.

Μορφές εναλλακτικού / θεματικού τουρισμού

- Πολιτιστικός τουρισμός
- Θρησκευτικός και προσκυνηματικός τουρισμός
- Αθλητικός τουρισμός
- Θαλάσσιος τουρισμός
- Συνεδριακός τουρισμός
- Εκπαιδευτικός τουρισμός
- Τουρισμός υγείας
- Τουρισμός υπαίθρου

ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΠΟΥ ΕΝΙΣΧΥΟΥΝ ΤΟΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟ

→ Η ανάπτυξη των μέσων μεταφοράς και επικοινωνίας διευκολύνει τις μετακινήσεις των ανθρώπων.

→ Το διαδίκτυο και τα κοινωνικά δίκτυα βοηθούν στην οργάνωση ταξιδιών και στη διαφήμιση τουριστικών προορισμών.

→ Οι έντονοι ρυθμοί ζωής και η πίεση της καθημερινότητας οδηγούν τους ανθρώπους στην ανάγκη για ξεκούραση και ψυχαγωγία.

→ Η γλωσσομάθεια διευκολύνει την επικοινωνία και τα ταξίδια στο εξωτερικό.

→ Η φιλοπερίεργη φύση του ανθρώπου και η επιθυμία γνωριμίας νέων πολιτισμών ενισχύουν την τουριστική κίνηση.

ΘΕΤΙΚΕΣ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Οικονομικές

- Ενισχύεται η οικονομία της χώρας και αυξάνεται η κυκλοφορία του χρήματος.
- Δημιουργούνται νέες θέσεις εργασίας και περιορίζεται η ανεργία.
- Αναπτύσσεται η επαρχία και περιορίζεται η αστυφιλία.
- Αυξάνεται η κατανάλωση εγχώριων προϊόντων.

Κοινωνικές

- Οι λαοί γνωρίζονται μεταξύ τους και καλλιεργούνται σχέσεις φιλίας και συνεργασίας.
- Περιορίζονται οι προκαταλήψεις και ενισχύεται η κοινωνικότητα.

Πολιτιστικές

- Προβάλλεται η ιστορία, η παράδοση και ο πολιτισμός μιας χώρας.
- Οι επισκέπτες γνωρίζουν τα ήθη και τα έθιμα διαφορετικών λαών.

Προσωπικές

- Ο άνθρωπος ψυχαγωγείται και αξιοποιεί δημιουργικά τον ελεύθερο χρόνο του.
- Αποκτά εμπειρίες, γνώσεις και ψυχική ανάταση.

ΑΡΝΗΤΙΚΕΣ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Οικονομικές

- Επικρατεί συχνά η κερδοσκοπία και η παραοικονομία.
- Παραμελούνται άλλοι παραγωγικοί τομείς, όπως η γεωργία και η αλιεία.

Περιβαλλοντικές

- Το φυσικό περιβάλλον καταστρέφεται εξαιτίας της άναρχης τουριστικής ανάπτυξης.
- Αυξάνεται η ρύπανση και επιβαρύνονται οι φυσικοί πόροι.
- Η αισθητική του τοπίου αλλοιώνεται από την υπερδόμηση.

Πολιτιστικές

- Εμπορευματοποιείται η παράδοση και αλλοιώνεται η πολιτιστική ταυτότητα ενός λαού.
- Ξενοφέρτα πρότυπα επηρεάζουν την καθημερινή ζωή και τα ήθη.

Κοινωνικές

- Αλλοιώνεται η έννοια της φιλοξενίας.
- Παρατηρούνται φαινόμενα διαφθοράς και εγκληματικότητας, ιδιαίτερα στις περιοχές μαζικού τουρισμού.

ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗ ΣΩΣΤΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Κράτος

- Στήριξη των εναλλακτικών μορφών τουρισμού και της βιώσιμης ανάπτυξης.
- Ανάπτυξη έργων υποδομής, όπως λιμάνια και αεροδρόμια.
- Πάταξη της κερδοσκοπίας και αυστηρός έλεγχος των τουριστικών υπηρεσιών.
- Ενίσχυση των σχολών τουριστικών επαγγελματιών.

Σχολείο – Παιδεία

- Καλλιέργεια σεβασμού προς την πολιτιστική κληρονομιά.
- Ενημέρωση των μαθητών για την ιστορία και την παράδοση της χώρας.
- Ανάπτυξη κριτικής σκέψης απέναντι στην ξενομανία.

Ατομική ευθύνη

- Ανάπτυξη τουριστικής συνείδησης και σωστής συμπεριφοράς απέναντι στους επισκέπτες.
- Σεβασμός προς το φυσικό περιβάλλον και τα μνημεία.
- Φιλοξενία με ευγένεια και ανθρωπιά.

Η ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΤΩΝ ΤΑΞΙΔΙΩΝ

Ορισμός

Ταξίδι είναι η μετακίνηση του ανθρώπου από τον τόπο διαμονής του σε άλλες περιοχές της χώρας ή του εξωτερικού για λόγους αναψυχής, γνώσης, επαγγελματικών υποχρεώσεων ή προσωπικών αναζητήσεων. Τα ταξίδια αποτελούν σημαντικό μέσο εμπλουτισμού των εμπειριών και συμβάλλουν στην πνευματική, κοινωνική και ψυχική καλλιέργεια του ανθρώπου.

Η ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΤΩΝ ΤΑΞΙΔΙΩΝ

Πνευματική προσφορά

- Διευρύνουν τους πνευματικούς ορίζοντες του ανθρώπου.
- Προσφέρουν γνώσεις για την ιστορία, τον πολιτισμό και την παράδοση άλλων λαών.
- Καλλιεργούν την κρίση, την παρατηρητικότητα και την εμπειρία.
- Βοηθούν τον άνθρωπο να γνωρίσει διαφορετικούς τρόπους ζωής και σκέψης.
- Συμβάλλουν στην καταπολέμηση της άγνοιας και των προκαταλήψεων.

Κοινωνική προσφορά

- Φέρνουν σε επαφή ανθρώπους διαφορετικών εθνών και πολιτισμών.
- Καλλιεργούν την κοινωνικότητα, την επικοινωνία και τη συνεργασία.
- Ενισχύουν τους δεσμούς φιλίας και αλληλοκατανόησης μεταξύ των λαών.
- Προάγουν την ειρήνη και τον σεβασμό στη διαφορετικότητα.
- Βοηθούν τον άνθρωπο να αποκτήσει πιο ανοιχτό πνεύμα.

Ψυχολογική προσφορά

- Προσφέρουν ξεκούραση και απομάκρυνση από το άγχος της καθημερινότητας.
- Συμβάλλουν στην ψυχαγωγία και στη δημιουργική αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου.

- Χαρίζουν νέες εμπειρίες, χαρά και ψυχική ανανέωση.
- Σπάνε τη μονοτονία και την ανία της καθημερινής ζωής.

Οικονομική και πολιτιστική προσφορά

- Ενισχύουν την οικονομία μέσω του τουρισμού και της κατανάλωσης τοπικών προϊόντων.
- Συμβάλλουν στην ανάπτυξη περιοχών και στη δημιουργία θέσεων εργασίας.
- Προβάλλουν την πολιτιστική κληρονομιά και τα μνημεία ενός τόπου.
- Διατηρούν ζωντανές τις παραδόσεις και τα ήθη των λαών.

ΑΡΝΗΤΙΚΕΣ ΠΛΕΥΡΕΣ ΤΩΝ ΤΑΞΙΔΙΩΝ

- Ο μαζικός τουρισμός μπορεί να προκαλέσει ρύπανση και καταστροφή του φυσικού περιβάλλοντος.
- Συχνά αλλοιώνεται η πολιτιστική ταυτότητα ενός τόπου.
- Η εμπορευματοποίηση του τουρισμού οδηγεί σε κερδοσκοπία και εκμετάλλευση.
- Η υπερβολική τουριστική ανάπτυξη επιβαρύνει τις τοπικές κοινωνίες και τους φυσικούς πόρους.

ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΓΙΑ ΣΩΣΤΑ ΤΑΞΙΔΙΑ

Άτομο

- Σεβασμός προς τον πολιτισμό, τις παραδόσεις και το περιβάλλον κάθε τόπου.
- Υπεύθυνη και ευγενική συμπεριφορά απέναντι στους κατοίκους.
- Ενδιαφέρον για ουσιαστική γνωριμία με τους τόπους που επισκέπτεται.

Κράτος

- Ανάπτυξη βιώσιμου και ποιοτικού τουρισμού.
- Προστασία φυσικών και πολιτιστικών μνημείων.
- Δημιουργία κατάλληλων υποδομών και υπηρεσιών.

Παιδεία

- Καλλιέργεια ταξιδιωτικής και πολιτιστικής συνείδησης.
- Ενημέρωση των νέων για την αξία των ταξιδιών και του σεβασμού στη διαφορετικότητα.

Άνθρωπος και Περιβάλλον: Σχέση αλληλοσυμπλήρωσης και αλληλεξάρτησης.

Το κείμενο αποτελεί άρθρο του Νίκου Γιαννόπουλου που δημοσιεύτηκε στην ηλεκτρονική έκδοση της πελοποννησιακής εφημερίδας ΠΑΤΡΙΣ patris news.gr. στις 07-07-2017 (διασκευή).

Η σημασία του φυσικού περιβάλλοντος για την οικονομική ανάπτυξη και την κοινωνική εξέλιξη του ανθρώπου υπήρξε τεράστια κατά το παρελθόν και μέχρι και σήμερα είναι κεφαλαιώδους σημασίας. Το ορεινό ή το πεδινό του εδάφους, η ύπαρξη άφθονων νερών ή η έλλειψή τους, η γειτνίαση με τη θάλασσα, η γεωγραφική θέση και οι κλιματολογικές συνθήκες καθορίζουν, σε μεγάλο βαθμό, όχι μόνο τη φύση και την ποσότητα της παραγωγής αλλά και τη γρήγορη ή αργή κοινωνική εξέλιξη. Η ωφελιμότητα και η προσφορά του περιβάλλοντος προς τον άνθρωπο εξαρτάται και από έναν άλλο βασικό παράγοντα, από τη στάση δηλαδή και την τοποθέτηση του ίδιου του ανθρώπου απέναντι σε αυτό. Όσο μεγαλύτερη απληστία χαρακτηρίζει τον άνθρωπο, όσο πιο αλόγιστη, και εξαντλητική γίνεται η εκμετάλλευσή του, τόσο και η καταστροφή του περιβάλλοντος γίνεται πιο έντονη και οι συνέπειες για τον άνθρωπο πιο επιβλαβείς. Από την άλλη μεριά η προστασία του περιβάλλοντος σχετίζεται άμεσα με τους σκοπούς που επιδιώκει κάθε πολιτεία και με την ένταση και την ποιότητα της δημοκρατίας που υπάρχει σε κάθε συγκεκριμένη περιοχή της γης.

Απαιτείται αρχικά ο επιστημονικός σχεδιασμός της οικονομίας με την επεξεργασία προστατευτικών για τη φύση προγραμμάτων. Υδάτινη οικονομία, ανακύκλωση, αναδάσωση είναι μερικά μέτρα που όλοι γνωρίζουν. Επειδή, όμως, τις περισσότερες φορές την ευθύνη για τα παραπάνω μέτρα επωμίζονται οι κεντρικές υπηρεσίες κάθε πολιτείας που από τη φύση τους βρίσκονται μακριά από τα προβλήματα του λαού και η ενεργητικότητά τους εξαντλείται σε βραδυκίνητες γραφειοκρατικές διαδικασίες, είναι ανάγκη να ενισχυθεί ο ρόλος της τοπικής αυτοδιοίκησης. Αυτή γνωρίζει καλύτερα τις εστίες μόλυνσης και ρύπανσης, τους υπεύθυνους της κακοποίησης του περιβάλλοντος, τους εμπρηστές των δασών και τους αδίστακτους οικοπεδοφάγους και καταπατητές της δημόσιας γης. Η τοπική αυτοδιοίκηση, λοιπόν, τα εργατικά σωματεία και οι εξωραϊστικοί σύλλογοι καθώς και άλλοι φορείς μπορούν να παρέμβουν δυναμικά και να βοηθήσουν το κυβερνητικό έργο.

Όλοι γενικά είναι επιτακτική ανάγκη να κατανοήσουν ότι το πρόβλημα της προστασίας του περιβάλλοντος έχει άμεση σχέση με την ίδια την ύπαρξη του ανθρώπου, με την υγεία και την ποιότητα της ζωής, και ότι το νέφος, η μόλυνση και η ρύπανση δεν κάνουν ούτε κοινωνικές, ούτε οικονομικές και πολιτικές διακρίσεις, αλλά βάζουν στην ίδια μοίρα και βλάπτουν αδιακρίτως όλους

Κείμενο 2

Σχήματα που αλλάζουν συνέχεια.

Το κείμενο είναι του Οδυσσέα Ιωάννου και δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα *ΤΟ ΒΗΜΑ*, στήλη *ΤΟ ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΗΜΑ ΤΟΥ ΟΔΥΣΣΕΑ ΙΩΑΝΝΟΥ*, στις 15-09-2019.

Σε μία κουβέντα που είχα πρόσφατα με έναν φίλο, ιδιαίτερα ευαισθητοποιημένο σε θέματα περιβάλλοντος, μου είπε: «Σε πενήντα το πολύ χρόνια θα είναι τόσο ραγδαίες οι εξελίξεις και τα αποτελέσματα της κλιματικής αλλαγής, ώστε δεν θα έχουν κανένα νόημα οι ιδεολογικοί και κομματικοί διαχωρισμοί». Με αυτό εννοούσε ότι οι αναγκαστικές και ενίοτε πολύ βίαιες μετακινήσεις πληθυσμών από περιοχές που θα κινδυνεύουν με εξαφάνιση θα παρασύρουν όλες τις διαφορές, οι οποίες τότε θα φαίνονται δευτερεύουσες και πολυτελείς. Και για να φτάσω τη σκέψη του στην κατάληξή της, υποστήριζε πως τότε θα αναγκαστούμε όλοι να ομονοήσουμε και να ενωθούμε απέναντι στις στρατιές των απελπισμένων που θα έλθουν προς τα μέρη μας. Του απάντησα πως θεωρώ ότι τότε ακριβώς θα είναι η ώρα της ιδεολογίας, υπό την έννοια ότι τότε θα πρέπει να σταθούμε όλοι σε ένα ανάστημα που να τιμά τον άνθρωπο.

Κατ' αρχάς οι απελπισμένοι άνθρωποι που θέλουν να ζήσουν είναι νερό, δεν τους σταματάς πετώντας πέτρες στο ποτάμι, θα βρουν την έξοδο προς τα εκεί που υπάρχει ζωή. Όσοι ονειρεύονται φράχτες στα χερσαία σύνορα και διωκτικά σκάφη που θα βουλιάζουν πλοία προσφύγων στη θάλασσα έχουν στο μυαλό τους – πέρα από χαλασμένα κύτταρα – ένα σχέδιο με πολλά επιχειρησιακά κενά. Παράλληλα, η ιστορία της ανθρωπότητας είναι γεμάτη από μετακινήσεις πληθυσμών για διάφορους λόγους – αυτό δεν πρόκειται να αλλάξει και ουδείς έχει παντρευτεί έναν τόπο για πάντα.

Όλα αυτά, βέβαια, δεν πρόκειται να γίνουν από Παρασκευή σε Δευτέρα. Οι αλλαγές είναι αργές, ωστόσο η ρευστότητα ποτέ δεν διακόπηκε και καθημερινά συντελούνται μεταβολές, τόσο εδαφολογικές όσο και πληθυσμιακές. Ποτέ δεν σταμάτησε τίποτα, η κίνηση είναι διαρκής, τα σχήματα αλλάζουν σαν τη φωτιά στο τζάκι, απλά εμείς είμαστε φτιαγμένοι να βλέπουμε τον χρόνο στις διαστάσεις της δικής μας ελάχιστης ζωής. Ωστόσο, μελλοντικά στις πόλεις και τα χωριά μας θα κυκλοφορούν άνθρωποι με προγόνους γεννημένους αλλού και όλοι μαζί – εκείνοι και εμείς – θα προσπαθούμε να ζήσουμε και να δημιουργήσουμε σε αυτόν τον τόπο. Ακριβώς σαν τους

περισσότερους από εμάς σήμερα, που ούτε πάει το μυαλό μας σε ποιον τόπο μπορεί να γεννήθηκε η ρίζα μας είκοσι και τριάντα γενιές πίσω.

Εκεί και τότε η ιδεολογία θα παίζει πρωταρχικό ρόλο. Και η φιλοσοφία επίσης. Τα μπαζωμένα σύνορα δεν κρατάνε μακριά τους απέξω αλλά φυλακισμένους τους από μέσα. Με όλες τις έννοιες.

Κείμενο 3

Η μονοσήμαντη φύση

Το ποίημα είναι της Κατερίνας Αγγελάκη – Ρουκ (1939-2020) και περιλαμβάνεται στη συγκεντρωτική έκδοση «Ποίηση 1963-2011» (Αθήνα 2014: Εκδόσεις Καστανιώτη).

Η φύση με ρομαντική μονοτονία	1
σχεδιάζει την άνοιξη της ζωής μας	
αντιγράφοντας τα δικά της εφηβικά όνειρα.	
Λουλούδια, λουλούδια με λίγες διαφορές	
στο χρώμα, τη στιγμή άνθισης	5
που με την κίνησή τους σημαίνουν	
την ευγενική καταγωγή κάποιου κήπου	
ή την αγριάδα της βλάστησης.	
Αέρηδες ταξιδεύουν	
μαλλιά ανεμίζουνε	10
στήθη ξανοίγονται στον ήλιο	
κι αμέσως στεγνώνουν τα χνάρια απ' τα φιλιά.	
Άνοιξη, τόσο κοντά στην αρχή	
πράσινο, μέλισσες	
νεανική πάντα του σύμπαντος η φωνή.	15
Αλλ' όμως τι μονοτονία, τι πλήξη	
όλο αυτό το ακατάσχετο φως της ζωής	
που να κόβεται ποτέ σου δεν θα δεις	
κι όσο επαναλαμβάνεται	
τόσο το ευγνωμονείς.	20

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 20)

Να παρουσιάσετε συνοπτικά τις αιτίες υποβάθμισης του φυσικού περιβάλλοντος και τα μέτρα που προτείνονται από τον συγγραφέα του Κειμένου 1 σε 60-70 λέξεις,

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Να χαρακτηρίσεις ως σωστή (Σ) ή λανθασμένη (Λ) καθεμία από τις παρακάτω περιόδους με βάση το Κείμενο 1 και να αιτιολογήσεις την απάντησή σου, καταγράφοντας στο απαντητικό φύλλο το κατάλληλο χωρίο του κειμένου:

1. Το είδος και η ποσότητα της αγροτικής παραγωγής σε κάθε εποχή εξαρτώνται από τα γνωρίσματα του φυσικού περιβάλλοντος.
2. Το αν και κατά πόσο ο άνθρωπος καταστρέφει το φυσικό περιβάλλον συναρτάται άμεσα από τις τεχνολογικές δυνατότητες που υπάρχουν σε κάθε εποχή.
3. Σε όλα τα πολιτικά καθεστώτα του σύγχρονου κόσμου παρατηρείται, δυστυχώς, ο ίδιος εξαντλητικός ρυθμός εκμετάλλευσης του περιβάλλοντος.
4. Τα σωτήρια για το περιβάλλον μέτρα όλοι τα γνωρίζουν, ωστόσο οι κυβερνήσεις δυσκολεύονται να τα εφαρμόσουν για γραφειοκρατικούς λόγους.
5. Από την επιβάρυνση του περιβάλλοντος θίγονται περισσότερο οι πιο φτωχοί και περιθωριοποιημένοι των σύγχρονων κοινωνιών.

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο(μονάδες 10)

α. Να αξιολογήσεις τον τίτλο του Κειμένου 2 ως προς τη σχέση του με το περιεχόμενο (μονάδες 2) και ως προς την επικοινωνιακή αποτελεσματικότητά του, σε σχέση με την πρόθεση του αρθρογράφου. (μονάδες 3).

β. Να εντοπίσεις τρία παραδείγματα συνυποδηλωτικής χρήσης της γλώσσας στο Κείμενο 2 (μονάδες 3) και να εξηγήσεις την επικοινωνιακή λειτουργικότητά τους (μονάδες 2).

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

Ποια στάση προτείνουν οι συγγραφείς των Κειμένων 1 Και 2 ότι πρέπει να τηρήσει κάθε πολίτης απέναντι στις σύγχρονες περιβαλλοντικές προκλήσεις; Να εκθέσεις την άποψή σου σε περίπου 60-70 λέξεις.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3

Ποια επίδραση ασκεί η φύση στον άνθρωπο και ποια η ανταπόκριση του ανθρώπου, σύμφωνα με το Κείμενο 3; Ποια η προσωπική σου άποψη; Να απαντήσεις με στοιχεία από το κείμενο σε 150-200 λέξεις.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 30)

Με αφορμή τα κείμενα 1 και 2 να αναπτύξετε τις απόψεις σας σε ένα άρθρο για την τοπική εφημερίδα σχετικά με:

- α) τις συνέπειες της καταστροφής του περιβάλλοντος για τον άνθρωπο και
- β) τους τρόπους με τους οποίους οι πολίτες και η πολιτεία μπορούν να συμβάλουν στην προστασία του. (350-400 λέξεις)

Κείμενο 1

Τι είναι σπισισμός;

Επιστημονικό κείμενο της Μαρίζας Χριστοδούλου, μέλους της Πανελλαδικής Φιλοζωικής και Περιβαλλοντικής Ομοσπονδίας, βασισμένο κυρίως στο άρθρο της Joan Dunayer «Από το Σπισισμό στην Ισότητα». Δημοσίευση: 31 Ιουλίου 2012 στο <https://animalscare.gr/soisism>.

Σπισισμός είναι η προκατάληψη και η προδιαμορφωμένη στάση ενάντια σε όλα τα ζωικά είδη πλην του ανθρώπινου (π.χ. θηλαστικά και μη, σπονδυλωτά και ασπόνδυλα).

Ολοένα και περισσότεροι άνθρωποι πιστεύουν πλέον ότι τα ηθικά και νόμιμα δικαιώματα πρέπει να επεκταθούν πέραν των συνόρων του είδους μας, σε όλα τα ζωικά είδη και όχι μόνο σε εκείνα που είναι πιο κοντά στον άνθρωπο λόγω νοημοσύνης ή άλλων γνωστικών λειτουργιών, κοινωνικών δομών κ.λπ. (π.χ. χιμπατζήδες, δελφίνια). Η κατακόρυφη ταξινόμηση πρέπει να καταργηθεί και να αντικατασταθεί από μια οριζόντια. Σημειώνουμε ότι στην κατακόρυφη ταξινόμηση ιεραρχούνται τα θηλαστικά επάνω από τα πουλιά, τα πουλιά επάνω από τα ερπετά, τα αμφίβια, και τα ψάρια, και τα σπονδυλωτά επάνω από τα ασπόνδυλα.

Ακόμα και η θεωρία μεγάλων φιλοσόφων των δικαιωμάτων των ζώων ήταν σπισιστική. Ο Peter Singer, επί παραδείγματι, επιχειρηματολογεί ότι «οι άνθρωποι κανονικής νοημοσύνης έχουν περισσότερη αξία από οποιοδήποτε ζώο». Επιπλέον, υποστηρίζει το δικαίωμα στη ζωή και την ελευθερία μόνο για τους ανθρώπους, τα μεγάλα πρωτεύοντα, και ενδεχομένως τα άλλα θηλαστικά, υπό τον όρο ότι κατέχουν τόση αυτογνωσία όση ένας κανονικός άνθρωπος μετά την πρόωρη παιδική ηλικία. Γιατί ένας κανονικός άνθρωπος; Γιατί όχι ένα κανονικό χταπόδι ή ένα κοράκι; Το κριτήριο του Singer είναι σαφώς ανθρωποκεντρικό. Ο Singer θεωρεί όλα τα μη θηλαστικά replaceable (αναλώσιμα, αντικαταστάσιμα). Δεν τάσσεται κατηγορηματικά κατά της ζωοτομίας στα μη θηλαστικά. Επίσης, το θεωρεί ηθικά αποδεκτό να εκτρέφονται πουλιά, ψάρια, και άλλα μη θηλαστικά για σφαγή εάν οι ζωές τους είναι ευχάριστες – πράγμα εξαιρετικά απίθανο – και ο θάνατός τους σύντομος και ανώδυνος – επίσης εξαιρετικά απίθανο».

Αντι-σπισισμός

Απορρίπτοντας την έννοια της ανθρώπινης ανωτερότητας, οι αντισπισιστές υποστηρίζουν τα βασικά δικαιώματα για όλα τα αισθανόμενα πλάσματα που διαθέτουν την ικανότητα αίσθησης. Η ικανότητα αίσθησης πρέπει να είναι το μόνο κριτήριο για την εξασφάλιση και διασφάλιση των βασικών νόμιμων δικαιωμάτων, επειδή οποιοσδήποτε μπορεί να βιώσει και να νιώσει έχει ένα συμφέρον να παραμείνει στη ζωή και να ευημερήσει. Αν η νομοθεσία θέλει να είναι δίκαιη, οφείλει να αναγνωρίσει αυτά τα βασικά δικαιώματα σε όλα τα είδη του ζωικού βασιλείου.

Οι αντισπισιστές οραματίζονται όλα τα ζώα ως άτομα που είναι ελεύθερα και αυτόνομα να ζήσουν τη δική τους ζωή και να ορίζουν τη δική τους μοίρα. Σε μια τέτοια κατάσταση, τα άλογα και τα γαϊδούρια δεν θα είναι πλέον υποζύγια, οι τίγρεις δεν θα πηδούν μέσα από φλεγόμενα στεφάνια, οι ελέφαντες και οι καμήλες δεν θα κουβαλούν ανθρώπους, τα στρείδια θα είναι οι κάτοχοι των μαργαριταριών που δημιουργούν, οι κοκκινολαίμηδες των αυγών που γεννούν, και οι μέλισσες του μελιού που παράγουν. Τα ζώα φάρμας, τα πειραματόζωα, τα γουνοφόρα και τα ζώα του δάσους θα ζουν ελεύθερα στα φυσικά ενδιαιτήματά τους και σύμφωνα με τις ανάγκες που ορίζει το είδος τους. Ο άνθρωπος θα έχει το δικαίωμα να θηρεύσει για να φάει ένα ζώο μόνο αν βρίσκεται εγκλωβισμένος σε μια παγωμένη χέρσα περιοχή ή σε έναν τόπο απειλούμενο από λιμό, χωρίς πρόσβαση σε φυτικές τροφές, καρπούς και φρούτα.

Όλα τα αισθανόμενα όντα έχουν δικαίωμα στην ελευθερία, την ευζωία και την αυτοδιάθεση. Για να είναι δίκαιος ο νόμος οφείλει να είναι πρώτα και κύρια αντι-σπισιστικός. Το ανθρώπινο είδος είναι ένα από τα εκατομμύρια άλλα είδη του ζωικού βασιλείου. Μόνο αριθμητικά να το δούμε, ο σπισισμός είναι η μεγαλύτερη μορφή αδικίας στην ιστορία του πλανήτη.

Κείμενο 2

Φιλόζωοι μόνο για σκύλους και γάτες

Άρθρο γνώμης του Κώστα Γιαννακίδη, δημοσιευμένο στις 18/10/2020 στην ηλεκτρονική εφημερίδα *protagon.gr*. Πηγή: <https://www.protagon.gr/apopseis/filozwoi-mono-gia-skyλους-kai-gates-44342145391>

Η κακοποίηση ζώου αναβαθμίζεται σε κακούργημα. Μάλιστα, ωραία. Είναι, όμως, απορίας άξιο για ποιο λόγο ο σχετικός νόμος δεν εξειδικεύεται ειλικρινώς και στην κατεύθυνση προς την οποία απευθύνεται: αφορά κυρίως τους σκύλους και τις γάτες.

Στην Ελλάδα το φιλοζωικό κίνημα είναι για το σκύλο και τη γάτα. Τέλος. Τα μόνα ζώα που, στη συλλογική συνείδηση, πέφτουν θύματα κακοποίησης είναι κυρίως οι σκύλοι και δευτερευόντως οι γάτες. Ο τύπος στην Κρήτη, που μαχαίρωσε το σκυλί, ορθώς αποτελεί αντικείμενο γενικής κατακραυγής. Αν όμως είχε σφάξει στο γόνατο μία κατσίκα, δεν θα έτρεχε τίποτα. Διότι η κατσίκα είναι, σου λέει, προς βρώση. Ο σκύλος είναι για συντροφιά.

Η χώρα έχει ένα πλήθος φιλόζωων. Δεν είναι όμως και πολλοί αυτοί που διαμαρτύρονται για τα παράνομα σφαγεία στην περιφέρεια και πώς θανατώνονται τα ζώα. Ούτε για τα χοιροστάσια. Ελάχιστες ακτιβιστικές πρωτοβουλίες έχουμε δει και, μεταξύ μας, συχνά αντιμετωπίζονται ως γραφικές. Δεν διαβάζω ποστ για τα πρόβατα με τα δεμένα πόδια στα χωριά. Μην πιάσουμε και τα πτηνοτροφεία γιατί θα μπλέξουμε άσχημα. Άλλωστε αρκετοί φιλόζωοι θα εκτιμήσουν και το φρέσκο

κρέας «από το χωριό». Αφήστε που όταν είναι να ταΐσουν το δικό τους ζώο συντροφιάς θέλουν να διαβάσουν στη συσκευασία ότι αυτό που θα καταναλώσει η γατούλα τους (οι «γατάκηδες» έχουν εμμονή με τα γκουρμέ) προέρχεται από εκλεκτό κουνέλι.

Δεν θα αναπτύξω το επιχείρημα που λέει ότι πραγματικός φιλόζωος είναι μόνο ο vegetarian ή ο vegan. Είναι, βέβαια, αληθές, αλλά κουβαλάει ακραία υπερβολή. Όμως οι φιλόζωοι του Facebook ας είναι πιο ειλικρινείς: τα σκυλάκια και τις γάτες λυπούνται επειδή σε αυτά εξαντλείται το ενδιαφέρον τους για τα ζώα. Για τα υπόλοιπα δεν τους καίγεται καρφάκι. Ούτε για το πώς ζουν, ούτε για το πώς πεθαίνουν. Το πολύ να πουν κάτι και για τα γαϊδουράκια στη Σαντορίνη. Και άμα λάχει θα βγάλουν την πέτσα από το σουβλιστό να τη δώσουν στο σκυλάκι που αγαπούν σαν παιδί τους. Οι ίδιοι αισθάνονται φρίκη επειδή στην Κίνα τρώνε σκυλιά. Ε, ας φανταστούν και τι θα πει ο Ινδός όταν δει πώς φερόμαστε εμείς στα γελάδια.

Ας είναι. Η πρωτοβουλία για την απόδοση κακουργηματικού χαρακτήρα στην κακοποίηση ζώων είναι ένα θετικό βήμα. Αλλά και συνάμα υποκριτικό, ειδικά όταν στα επαρχιακά σφαγεία τα ζώα κακοποιούνται και θανατώνονται με φριχτό τρόπο. Γι' αυτό καλό είναι την ώρα που ποστάρτε το γατάκι ή το σκυλάκι σας, να σκεφτείτε και πώς θανατώθηκαν τα ζώα που έφτιαξαν τις κροκέτες του. Και αφού το σκεφτείτε, να πείτε κάτι για αυτό. Να κάνετε ένα story, τουλάχιστον.

Κείμενο 3

Αφύπνιση

Το παρακάτω ποίημα της Αντωνίας Μποτονάκη περιλαμβάνεται στη συλλογή «Τέρμα Θεού», εκδόσεις Ιωλκός, 2021 (β' έκδοση).

Όταν πέθανε, πριν ένα χρόνο ακριβώς, ο πατέρας μου
δεν πέθανε· όπως φοβόμουν.

Όταν σκοτώσανε, ένα μήνα μετά, το γάτο μου
δεν τρελάθηκα· όπως φοβόμουν.

Όταν αποφάσισα – σήμερα μόλις – να κάνω ευθανασία
στο γέρικο σκυλί μου
δεν έκλαψα.

Χτες βράδυ είδα φωτογραφίες νεκρών παιδιών στη Γάζα·
κι όμως κοιμήθηκα σχεδόν καλά.

Φοβάμαι πως έχω πεθάνει από καιρό...

ΘΕΜΑΤΑ

νέο φροντιστήριο

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 20)

Να παρουσιάσετε συνοπτικά σε 60-70 λέξεις τις απόψεις του αρθρογράφου του κειμένου 2 σχετικά με την υποκριτική στάση πολλών ανθρώπων απέναντι στα ζώα.

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Ποια είναι η στάση του φιλοσόφου Peter Singer, σύμφωνα με τον συγγραφέα του Κειμένου 1, για το θέμα των δικαιωμάτων των ζώων; Να την αποδώσεις επιγραμματικά σε μια περίοδο λόγου (μονάδες 5) και να καταγράψεις με δικά σου λόγια τα επιχειρήματά του. (μονάδες 10)

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

α) Το ύφος του Κειμένου 1 θα μπορούσε να χαρακτηριστεί πληροφοριακό ή αντικειμενικό. Να καταγράψεις τρεις γλωσσικές επιλογές, οι οποίες επιβεβαιώνουν τους χαρακτηρισμούς αυτούς (μονάδες 6).

β) Το ύφος του Κειμένου 2 θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ειρωνικό ή επικριτικό. Να επαληθεύσεις τους χαρακτηρισμούς αυτούς αναφέροντας τέσσερα (4) σημεία από το κείμενο (μονάδες 4).

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

Το Κείμενο 1 οργανώνεται αντιθετικά. Να αιτιολογήσεις την οργάνωσή του λαμβάνοντας υπόψη το είδος του κειμένου και τη μορφή του.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Στο Κείμενο 3 το ποιητικό υποκείμενο εκφράζει τη συναισθηματική του κατάσταση για γεγονότα που συνέβησαν στο άμεσο ή ευρύτερο περιβάλλον του. Να γράψεις ένα ερμηνευτικό σχόλιο αναλύοντας με τρεις (3) κειμενικούς δείκτες τη συναισθηματική του κατάσταση. Ποια θα ήταν η δική σου συναισθηματική αντίδραση; Η απάντησή σου να εκτείνεται σε 150-200 λέξεις.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 30)

Με αφορμή τα κείμενα που διαβάσατε, να συντάξετε ένα άρθρο για τη σχολική εφημερίδα (350-400 λέξεων), στο οποίο να αναπτύσσετε τις απόψεις σας σχετικά με τη στάση των ανθρώπων απέναντι

στα ζώα. Συγκεκριμένα:

- α)** να αναφερθείτε στα προβλήματα που παρατηρούνται στη σύγχρονη φιλοζωική συμπεριφορά των ανθρώπων,
- β)** να προτείνετε τρόπους με τους οποίους μπορεί να καλλιεργηθεί μια πιο ουσιαστική και υπεύθυνη φιλοζωική συνείδηση στην κοινωνία.

Κείμενο 1

Κλιματική αλλαγή και διατροφή

Απόσπασμα από κείμενο της διατροφολόγου Κατερίνας Νταλέ, το οποίο δημοσιεύτηκε στις 07/07/2020, στην ιστοσελίδα: <https://www.mednutrition.gr>.

Vegan και κλιματική αλλαγή

Πολλοί άνθρωποι τις τελευταίες δεκαετίες έχουν στραφεί για ηθικούς και οικολογικούς λόγους σε διατροφικά πρότυπα που περιορίζουν ή αποκλείουν το κρέας ή και γενικά τα ζωικής προέλευσης τρόφιμα. Έτσι, βλέπουμε τάσεις όπως η χορτοφαγία και η αυστηρή χορτοφαγία (βιγκανισμός) να κερδίζουν έδαφος.

Παρ' όλα αυτά, ο αποκλεισμός του κρέατος, ακόμη και του βοδινού, και των ζωικών τροφίμων γενικά, δεν είναι απαραίτητος. Μπορεί η εργοστασιακού τύπου εκτροφή να απαιτεί τη σίτιση των ζώων με σοδειές που καταλαμβάνουν επιπλέον χωράφια, όμως η φυσική μέθοδος σίτισης των αγελάδων είναι η ελεύθερη βοσκή σε εκτάσεις οι οποίες έτσι κι αλλιώς έχουν φτωχό έδαφος και δεν είναι εκμεταλλεύσιμες. Η βόσκηση, εντούτοις, παράγει κοπριά η οποία γονιμοποιεί τις σοδειές, με αποτέλεσμα να υπάρχει τελικά παραγωγή φαγητού. Ουσιαστικά, το ιδανικό για το περιβάλλον είναι η σύμπραξη των σοδειών με το μέγιστο των ζώων.

Το κρέας και τα γαλακτοκομικά είναι αναμφίβολα πολύ θρεπτικές τροφές, εφόσον καταναλώνονται με μέτρο. Ειδικά κάποια απαραίτητα θρεπτικά μόρια, όπως οι βιταμίνες D3, και B12, και το λιπαρό DHA, και κάποια άλλα χρήσιμα συστατικά όπως η κρεατίνη, η καρνοσίνη, ο αιμικός σίδηρος, και η ταυρίνη είναι διαθέσιμα μόνο στο κρέας. Άτομα τα οποία αποκλείουν το κρέας μπορούν να λάβουν αυτά τα θρεπτικά συστατικά αναγκαστικά μέσω συμπληρωμάτων διατροφής ή εμπλουτισμένων τροφίμων.

Μεσογειακή Διατροφή φιλική προς το περιβάλλον

Η Μεσογειακή Δίαιτα έχει αναδειχθεί τα τελευταία χρόνια ως μία από τις πιο μακροβιοτικές και ωφέλιμες για την υγεία δίαιτες. Εκτός όμως από απλά ένα διατροφικό μοτίβο, είναι κι ένα πολιτισμικό μοντέλο του πώς τα τρόφιμα διαλέγονται, παράγονται, επεξεργάζονται, και διανέμονται. Το 2010 μάλιστα ανακηρύχτηκε από την UNESCO ως Άυλη Πολιτιστική Κληρονομιά της Ανθρωπότητας.

Η Μεσογειακή Διατροφή, αντίθετα με το βιγκανισμό, δεν αποκλείει τα ζωικά τρόφιμα, όμως στηρίζεται όντως στα φυτικής προέλευσης τρόφιμα. Σύμφωνα με αυτό το μοντέλο διατροφής, η μερίδα του λέοντος της δίαιτας πρέπει να αποτελείται από φρούτα, λαχανικά, δημητριακά, καρπούς, σπόρους, φυτικά έλαια, και όσπρια, και σε μικρότερες ποσότητες τα αυγά και τα γαλακτοκομικά

προϊόντα. Όσο για το κρέας, η μεσογειακή διατροφική πυραμίδα ορίζει να καταναλώνονται σποραδικά το ψάρι και τα πουλερικά από 1-2 φορές την εβδομάδα, και το κόκκινο κρέας το πολύ 1 φορά το μήνα. Με αυτό τον τρόπο η διατροφή έχει την απαραίτητη ποικιλία που χρειάζεται ο ανθρώπινος οργανισμός, χωρίς να αποκλείονται ολόκληρες ομάδες τροφίμων.

Από τα παραπάνω φαίνεται ότι η Μεσογειακή Δίαιτα θα μπορούσε εύκολα να θεωρηθεί «βιώσιμη διατροφή», αφού οι αρχές της συνάδουν με τις επιλογές τροφίμων που έχουν να κάνουν με μείωση του περιβαλλοντικού αποτυπώματος. Η έμφαση, τέλος, πρέπει να δοθεί στη μείωση του κόκκινου κρέατος στη μία φορά την εβδομάδα, και την αντικατάστασή του με φυτικά τρόφιμα ή κρέατα όπως τα πουλερικά και το ψάρι με, που επιβαρύνουν πολύ λιγότερο το περιβάλλον.

Κείμενο 2

Είναι ο βιγκανισμός η διατροφή του μέλλοντος;

Απόσπασμα από άρθρο της συντακτικής ομάδας της εφημερίδας Έθνος. Δημοσιεύτηκε σε ψηφιακή μορφή στις 26/10/2018.

Η καμπάνια της ομάδας Greek Vegans εμφανίστηκε στα βαγόνια του μετρό στις αρχές Σεπτεμβρίου και ολοκληρώθηκε στις 6 Οκτωβρίου. Οι αντιδράσεις έδειξαν και το μέτρο της επιτυχίας της: οι αφίσες με τις επιγραφές «Δες ποιον έφαγες σήμερα», «Σταματώντας να τρως ζωικά, σώζεις μέχρι 300 ζώα τον χρόνο» ή «Για κάθε ποτήρι γάλα, μια μητέρα χάνει το μωρό της» δεν τράβηξαν μόνο το ενδιαφέρον του κοινού και των μέσων ενημέρωσης, προκάλεσαν και τη δυσφορία των εμπόρων του κρέατος, όπως αναφέρει το Αθηναϊκό-Μακεδονικό Πρακτορείο Ειδήσεων.

Ο «βιγκανισμός», όπως λέγεται η απουσία από την διατροφή του ανθρώπου οποιουδήποτε ζωικού προϊόντος, συστήθηκε με αυτόν τον κάπως πληθωρικό τρόπο στην Ελλάδα. Ήρθε όμως για να μείνει; Το βέβαιο είναι ότι αυτό που εμφανίστηκε σε πολλές χώρες του κόσμου ως περιθωριακό κίνημα έχει αποκτήσει τον χαρακτήρα της τάσης ή έχει γίνει τρόπος ζωής. Στη Βαρσοβία, για παράδειγμα, έχουν ανοίξει ήδη περισσότερα από 50 εστιατόρια vegan, ενώ το 60% των Πολωνών δηλώνει σε σχετική έρευνα ότι σκοπεύει να κόψει εντελώς το κρέας αυτόν τον χρόνο. [...]

Η νέα τάση δεν θα μπορούσε να αφήσει αδιάφορη τη Σίλικον Βάλεϊ²⁵. Εκεί ο Έρικ Σμιτ, άλλοτε διευθύνων σύμβουλος της Google, δήλωνε πριν από δυο χρόνια ότι το λεγόμενο «κρέας με βάση τα φυτά» θα γίνει η νέα τεχνολογική επανάσταση του μέλλοντος. Και τα οφέλη θα είναι πολλά: μια διατροφή χωρίς κρέας σημαίνει καλύτερη υγεία για τον άνθρωπο, μεγαλύτερη προστασία για το

²⁵ μια περιοχή της Καλιφόρνια των ΗΠΑ, στην οποία εδρεύουν επιχειρήσεις υψηλής τεχνολογίας
[158]

περιβάλλον αλλά και ευκολότερη πρόσβαση στην τροφή για τα φτωχότερα στρώματα των αναπτυσσόμενων χωρών. [...]

Οι ειδικοί λένε πως είναι τρεις οι λόγοι που κάνουν έναν άνθρωπο να κινείται ανάμεσα στην κρεατοφαγία και την χορτοφαγία. Ο ένας είναι η ανησυχία για την υγεία του, ο δεύτερος η ανησυχία για την υγεία του περιβάλλοντος, ο τρίτος η ευαισθησία για τα δικαιώματα των ζώων. Ως προς την ανθρώπινη υγεία, οι ιατρικές έρευνες λένε ότι εκείνοι που καταναλώνουν πολύ κόκκινο κρέας έχουν υψηλότερα ποσοστά θνησιμότητας. Ως προς την υγεία του περιβάλλοντος, αρκεί να σκεφτεί κανείς τους τόνους νερού που καταναλώνονται για να φτάσει στο πιάτο μας μόλις ένα κιλό κρέας. Και τα δικαιώματα των ζώων; Τα είπαν όλα εκείνες οι αφίσες στο μετρό: «Κάποιες κραυγές δεν ακούγονται ποτέ».

Κείμενο 3

Ανεξιχνίαστες δολοφονίες

Ποίημα του Λουκά Αζελού από την ποιητική συλλογή, Τελευταία πατρίδα, εκδόσεις Στοχαστής, 2013. [Στο Ποιήματα της κρίσης (2008-2018), Ιωλκός, 2020].

Δολοφονημένα δέντρα
πάνω στην πλήρη των χυμών ορμή
ψηλές αποσκελετωμένες σιλουέτες
χωρίς τα άκρα τους,
χωρίς την πλούσια κόμη
που μέσα της φωλιάζουνε πουλιά,
περιμένουν στη σειρά το τέλος.
Βουβά, χωρίς να φανερώνουν τον πόνο
που τα ολέθρια
χτυπήματα του τσεκουριού δημιουργούν,
χωρίς δηλώσεις ή καταγγελίες
(καμιά δήλωση ή καταγγελία δέντρου
δεν έχει μέχρι σήμερα καταγραφεί)
αποχωρούν με αξιοπρέπεια
προσθέτοντας με την πτώση τους
ένα νέο ερωτηματικό

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 20)

Να αποδώσετε συνοπτικά το περιεχόμενο του κειμένου 2 σε 60-70 λέξεις, εξετάζοντας για ποιους λόγους, σύμφωνα με τους συντάκτες, ο βιγκανισμός τείνει να εξελιχθεί σε κυρίαρχη διατροφική τάση στο μέλλον;

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Στην πρώτη παράγραφο του Κειμένου 2 αναφέρονται τρεις επιγραφές αφισών από την καμπάνια της ομάδας Greek Vegans. Για ποιους λόγους θεωρείς ότι ο συγγραφέας του κειμένου καταγράφει τις επιγραφές αυτές (μονάδες 5); Να σχολιάσεις στην απάντησή σου τα ρηματικά πρόσωπα και τις εγκλίσεις (μονάδες 10).

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

Να συγκρίνεις τους τίτλους των Κειμένων 1 και 2 ως προς τα γλωσσικά τους χαρακτηριστικά (μονάδες 6) και την επικοινωνιακή τους αποτελεσματικότητα (μονάδες 4).

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

Να προσδιορίσεις το κυρίαρχο ύφος του Κειμένου 1 (μονάδες 2) και να αποδείξεις τον χαρακτηρισμό σου επισημαίνοντας δύο συναφείς διαφορετικές γλωσσικές επιλογές (μονάδες 8).

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Ποιο, κατά τη γνώμη σου, είναι το νόημα του τίτλου του ποιήματος (Κείμενο 3); Να γράψεις ένα ερμηνευτικό σχόλιο (150 περίπου λέξεων), στο οποίο θα αναπτύξεις με τρεις τουλάχιστον κειμενικούς δείκτες το νόημα αυτό, καθώς και τη δική σου στάση για το θέμα.

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 30)

Με αφορμή τα κείμενα που διαβάσατε, να συντάξετε ένα άρθρο για τη σχολική σας εφημερίδα (350-400 λέξεις), στο οποίο:

α) να αναφερθείτε στους λόγους για τους οποίους όλο και περισσότεροι άνθρωποι στρέφονται στον βιγκανισμό (υγεία, περιβάλλον, ηθική απέναντι στα ζώα),

β) να διατυπώσετε την προσωπική σας θέση σχετικά με το αν ο βιγκανισμός μπορεί να αποτελέσει τη διατροφή του μέλλοντος και υπό ποιες προϋποθέσεις.

Κείμενο 1

Πώς τα σχολεία της Σουηδίας εκπαιδεύουν παιδιά με περιβαλλοντική συνείδηση

Κείμενο από το διαδίκτυο ελαφρώς διασκευασμένο. Πηγή: <https://tvxs.gr/news/paideia/> 14 - 01 – 2020

Η 17χρονη Γκρέτα Τούνμπεργκ, που έγινε το πρόσωπο της κλιματικής αλλαγής, μπορεί να έχει προκαλέσει έκπληξη στον κόσμο, αλλά στη Σουηδία, οι νέοι εδώ και καιρό είναι υπερασπιστές του περιβάλλοντος.

Ενώ η Τούνμπεργκ άνοιξε τον δρόμο στις κλιματικές συνομιλίες των Ηνωμένων Εθνών στη Μαδρίτη, οι μαθητές σε ένα δημοτικό σχολείο σε προάστιο της Στοκχόλμης δίνουν τον δικό τους αγώνα. Ειδικότερα, βγάζουν τα παπούτσια τους έξω από την πόρτα προτού εισέλθουν στο κτίριο, για να μειώσουν την ανάγκη για χημικά καθαριστικά δαπέδων που βλάπτουν το περιβάλλον.

Η φροντίδα για το περιβάλλον υπάρχει σε κάθε πτυχή της σχολικής ημέρας για τους μαθητές στο Δημοτικό Σχολείο Örminge, όπου οι φωτεινές αίθουσες διδασκαλίας κοσμούνται με παγκόσμιους χάρτες και εικόνες ζώων υπό εξαφάνιση, ενώ οι μαθητές παίρνουν το γεύμα τους σε επαναχρησιμοποιούμενα πιάτα και ποτήρια. Την ίδια στιγμή από πολύ μικρή ηλικία διδάσκονται τις επιπτώσεις του πλαστικού στους ωκεανούς. [...]

Τα περιβαλλοντικά θέματα αποτελούν αναπόσπαστο μέρος του σουηδικού προγράμματος σπουδών από το 1969 και η σχέση με τη φύση έχει εδώ και καιρό σημαντική θέση στη σουηδική κουλτούρα. Η περιβαλλοντική συνείδηση της χώρας αποδίδεται από πολλούς στο γεγονός ότι πάνω από το 80% των Σουηδών ζουν σε κοντινή απόσταση από τα 30 εθνικά πάρκα, από τα 4.000 φυσικά καταφύγια ή από πολλά άλλα φυσικά τοπία της χώρας. Η αγάπη για πεζοπορία, κατασκήνωση και άλλες δραστηριότητες αναψυχής κοντά στη φύση όχι μόνο ενθαρρύνεται, αλλά αποτελεί και νομοθετημένο δικαίωμα.

Η Τούνμπεργκ, που χρίστηκε Πρόσωπο της Χρονιάς του 2019, αποτελεί το αποκορύφωμα δεκαετιών κυβερνητικής εκπαιδευτικής πολιτικής, σύμφωνα με την Κάισα Χολμ, Καθηγήτρια Κοινωνικών Επιστημών στο Σχολείο Μέσης Εκπαίδευσης Varbyskolan στη νοτιοδυτική Στοκχόλμη για παιδιά ηλικίας 10 έως 16 ετών. «Είναι εκπρόσωπος αυτής της γενιάς. Πολλά παιδιά έχουν την αίσθηση ότι πρέπει να αλλάξουν, ότι κάτι πρέπει να αλλάξει», είπε.

Τα μαθήματα σχετικά με το περιβάλλον δεν συμπίεζονται σε ένα μόνο μάθημα, αλλά εξετάζονται σε όλα τα μαθήματα, από την φυσική έως την οικιακή, και ξεκινούν από το νηπιαγωγείο. Δεδομένου του εύρους της διδασκαλίας, δεν αποτελεί έκπληξη για τους εκπαιδευτικούς το ενδιαφέρον για τον περιβάλλον, αλλά το επίπεδο δράσης των νέων. [...]

«Προσπαθήσαμε να δημιουργήσουμε πράσινους επαναστάτες, να τους κάνουμε να σκεφτούν με συγκεκριμένο τρόπο», δήλωσε από τη μεριά του ο Johan Öhman καθηγητής εκπαίδευσης στο Σουηδικό Πανεπιστήμιο Örebro. Οι μαθητές ενθαρρύνονται να σκέφτονται κριτικά, να εξετάζουν τις πολιτικές προκλήσεις που σχετίζονται με τον περιβαλλοντισμό και τη βιωσιμότητα και να επεξεργάζονται τα επιχειρήματά τους, ανέφερε ο Öhman. [...].

Κείμενο 2

Αυτός ο πλανήτης είναι το μόνο μας σπίτι.

Το κείμενο βασίζεται στο μήνυμα του Γενικού Γραμματέα του ΟΗΕ του Αντόνιο Γκουτέρες για την Παγκόσμια Ημέρα Περιβάλλοντος (05 06 2022). Συντομευμένο.

[...] Περισσότεροι από 3 δισεκατομμύρια άνθρωποι πλήττονται από τα υποβαθμισμένα οικοσυστήματα. Η ρύπανση ευθύνεται για περίπου 9 εκατομμύρια πρόωρους θανάτους κάθε χρόνο. Περισσότερα από 1 εκατομμύριο φυτικά και ζωικά είδη κινδυνεύουν να εξαφανιστούν, πολλά μέσα σε δεκαετίες. Σχεδόν οι μισοί άνθρωποι βρίσκονται ήδη στη ζώνη κινδύνου για το κλίμα και έχουν 15 φορές περισσότερες πιθανότητες να πεθάνουν από τις κλιματικές επιπτώσεις όπως η ακραία ζέστη, οι πλημμύρες και η ξηρασία. [...]

Γι' αυτό οι κυβερνήσεις πρέπει επείγοντως να δώσουν προτεραιότητα στη δράση για το κλίμα και την προστασία του περιβάλλοντος μέσω πολιτικών που προωθούν τη βιώσιμη πρόοδο. Για τον σκοπό αυτό, πρότεινα πέντε συγκεκριμένες συστάσεις για τη δραματική επιτάχυνση της ανάπτυξης ανανεώσιμων πηγών ενέργειας παντού, συμπεριλαμβανομένης της διάθεσης ανανεώσιμων τεχνολογιών και πρώτων υλών σε όλους, της μείωσης της γραφειοκρατίας, της μετατόπισης των επιδοτήσεων και του τριπλασιασμού των επενδύσεων.

[...] Ως ψηφοφόροι και καταναλωτές πρέπει να κάνουμε τις ενέργειές μας να μετράνε: από τις πολιτικές που υποστηρίζουμε, τα τρόφιμα που τρώμε, τις μεταφορές που επιλέγουμε, τις εταιρείες που υποστηρίζουμε. Μπορούμε όλοι να κάνουμε φιλικές προς το περιβάλλον επιλογές που θα καταλήξουν στην αλλαγή που χρειαζόμαστε.

Οι γυναίκες και τα κορίτσια, ειδικότερα, μπορούν να είναι δυναμικοί παράγοντες αλλαγής. Πρέπει να χειραφετηθούν και να συμπεριληφθούν στη λήψη αποφάσεων σε όλα τα επίπεδα. Ομοίως, η εγχώρια και παραδοσιακή γνώση πρέπει να γίνεται σεβαστή και να αξιοποιείται για να συμβάλει στην προστασία των εύθραυστων οικοσυστημάτων μας.

Η ιστορία έχει δείξει τι μπορεί να επιτευχθεί όταν δουλεύουμε μαζί και βάζουμε τον πλανήτη πάνω από όλα. [...]

Στη δεκαετία του 1990, η Σύμβαση της Βασιλείας απαγόρευσε την απόρριψη τοξικών αποβλήτων στις αναπτυσσόμενες χώρες. Και, πέρυσι, μια πολυμερής προσπάθεια τερμάτισε την παραγωγή μολυβδούχας βενζίνης – μια κίνηση που θα προωθήσει την καλύτερη υγεία και θα αποτρέψει περισσότερους από 1,2 εκατομμύρια πρόωρους θανάτους κάθε χρόνο.[...]

Μαζί μπορούμε να διασφαλίσουμε ότι ο πλανήτης μας όχι μόνο επιβιώνει, αλλά ευδοκιμεί, επειδή έχουμε μόνο μία Γη.

Κείμενο 3

[Η γιαγιά μου η Αθήνα]

Το κείμενο προέρχεται από το βιβλίο του Κώστα Ταχτσή «Η γιαγιά μου η Αθήνα», εκδ. Ερμής, Αθήνα: 1979.

Όσο κι αν μολυνθεί η ατμόσφαιρα, δεν πρόκειται ν' αλλάξει πολύ το μελιχρό αθηναϊκό φθινόπωρο, ο ήπιος αθηναϊκός χειμώνας με τις αλκυνίδες μέρες του, η μεθυστική άνοιξη, και το ναρκωτικό καλοκαίρι, που έχει πότε – πότε και τις βραδινές του αύρες. Όσο κι αν ρυπανθεί ο Σαρωνικός, θα μένει ελπίζω πάντα κάποια σχετικά καθαρή ακρογιαλιά. Οι άνθρωποι μπορεί στο μεταξύ να πηγαίνουν στη Σελήνη για δουλειές, μα η μαγεία του φεγγαριού τη στιγμή που ξεπροβάλλει πάνω από την κορυφογραμμή του Υμηττού, θα μένει πάντα ίδια. Το μοναδικό φως του αττικού ουρανού δύσκολα θ' αλλάξει κι αυτό. Μέσα στην κόλαση που λένε πως θα είναι σε λίγα χρόνια η Αθήνα, θα μένει πάντα ο μικρός παράδεισος του μοναστηριού της Καισαριανής, δέκα λεπτά από το κέντρο. Απ' τα παλιά και τόσο ανθρώπινα σπιτάκια που ξέραμε, δε θα 'χει μείνει πια κανένα. Αλλά σ' αυτές τις ακαλαίσθητες πολυκατοικίες που υψώνονται στη θέση τους, θα κατοικούνε για πολύ καιρό ακόμα άνθρωποι που, έστω και παρεφθαρμένα – και σάμπως θαν' η πρώτη φορά; - θα μιλάνε λίγο-πολύ την ίδια γλώσσα με μένα, θα σκέφτονται και αισθάνονται λίγο-πολύ σαν και μένα, νέοι και νέες που, όσο θα υπάρχουνε βιβλία, δε μπορεί, έστω και λίγοι απ' αυτούς, θα με διαβάζουν.

Μερικοί ισχυρίζονται πως η Αθήνα είναι ήδη κόλαση. Γκρινιάζουν για τ' ασταμάτητα κροταλίσματα των κομπρεσέρ και τα μπουμπουνητά της μπετονιέρας, για το συνεχές ξήλωμα των πεζοδρομίων, για τη σκόνη που κάνει πιο οδυνηρή την ξεραίλα του σχεδόν άδενδρου αθηναϊκού τοπίου, για την κακή συνήθεια που έχουν οι νοικοκυράδες να τινάζουν τα χαλιά τους απ' το μπαλκόνι, για το λατομείο που κατατρώνει σα γάγγραινα τον Υμηττό, για την περίεργη ατιμωρησία αυτών που καίνε τα δάση για να τα κάνουν οικόπεδα, για το απαράδεκτο κυκλοφοριακό πρόβλημα και τις κλήσεις που παίρνουν για παράνομη στάθμευση έξω απ' το σπίτι τους, και για πολλά άλλα. Οι παλιοί Αθηναίοι τα βάζουν με τους επαρχιώτες που 'χουν ενσκήψει πάνω στην Αθήνα σαν ακρίδες, κι όλοι αυτοί με τους τουρίστες –άλλη, χειρότερη πληγή.

[...] Εγώ δε λέω τίποτα. Κάθομαι κουρνιασμένος στην ταράτσα μου σα γλαύκα²⁶ της Αθηνάς, και βλέπω τους ανθρώπους και τα χρόνια – παραλίγο να πω αιώνες – να περνάνε. Καμιά φορά, για να ξεσκάσω, πετάω ως την κορυφή του Υμηττού. Από κει πάνω, η Αθήνα φαντάζει ακόμα όπως ήταν τότε...

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 20)

Να αποδώσετε συνοπτικά το περιεχόμενο του κειμένου 1 σε 60-70 λέξεις, αναφέροντας: τους βασικούς τρόπους με τους οποίους το σχολείο στη Σουηδία καλλιεργεί την περιβαλλοντική συνείδηση των μαθητών.

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Για καθεμιά από τις παρακάτω φράσεις να γράψεις τη λέξη **Σωστό** ή **Λάθος**, ανάλογα με το αν νομίζεις ότι η φράση αποδίδει ορθά το νόημα των Κειμένων 1 και 2. Στη συνέχεια να τεκμηριώσεις την απάντησή σου, παραθέτοντας για την καθεμία από ένα αντίστοιχο χωρίο από τα κείμενα:

1. Η έμπρακτη ευαισθησία των Σουηδών για το φυσικό περιβάλλον είναι αποτέλεσμα μόνο του εκπαιδευτικού συστήματος της χώρας τους. (Κείμενο 1)
2. Οι Σουηδοί εκπαιδευτικοί αισθάνονται έκπληκτοι από το επίπεδο της περιβαλλοντικής δράσης των νέων. (Κείμενο 1)
3. Οι Σουηδοί μαθητές/-τριες δεν επιτρέπεται να κρίνουν τις πολιτικές επιλογές που αφορούν στο περιβάλλον και τη βιωσιμότητα. (Κείμενο 1)
4. Για την προστασία του περιβάλλοντος χρειάζεται η συμμετοχή όλων των πολιτών μέσα από τις επιλογές της καθημερινής ζωής. (Κείμενο 2)
5. Οι παραδοσιακές αξίες κάθε τόπου δεν μπορούν να συμβάλουν στην προστασία του περιβάλλοντος. (Κείμενο 2)

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

---

²⁶ Κουκουβάγια

νέο φροντιστήριο

Ποια είναι η θέση/ισχυρισμός του συντάκτη του Κειμένου 1 (μονάδες 2) και ποιον τρόπο και μέσα επιλέγει, για να μας πείσει γι' αυτόν; Να αναφέρεις τέσσερα χωρία του κειμένου που στηρίζουν την απάντησή σου (μονάδες 8).

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

α. Το Κείμενο 2 εκφράζει με ποικίλους γλωσσικούς τρόπους όπως η **βεβαιότητα**, η **υποχρέωση** και η **δυνατότητα** το μήνυμα του Γενικού Γραμματέα του ΟΗΕ. Να εντοπίσεις δύο παραδείγματα για κάθε μία από τις προηγούμενες περιπτώσεις (μονάδες 6)

β. Να βρεις δύο σημεία στο Κείμενο 2, όπου επιλέγεται το πρώτο πληθυντικό ρηματικό πρόσωπο (μονάδες 2) και να δικαιολογήσεις σε κάθε περίπτωση την επιλογή αυτή (μονάδες 2)

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Ποια είναι η στάση του αφηγητή στο Κείμενο 3 απέναντι στις αλλαγές που εντοπίζονται στο οικιστικό και φυσικό περιβάλλον της Αθήνας; Να την τεκμηριώσετε χρησιμοποιώντας τρεις τουλάχιστον κειμενικούς δείκτες. Πώς κρίνεις εσύ τη στάση του; Να απαντήσεις με στοιχεία από το κείμενο και να εκθέσεις και την προσωπική σου άποψη σε 150-200 λέξεις.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 30)

Στο πλαίσιο σχολικής εκδήλωσης με θέμα την περιβαλλοντική εκπαίδευση, σας ζητείται να εκφωνήσετε ομιλία (350-400 λέξεων) προς τους συμμαθητές σας, όπου:

α) να παρουσιάσετε τρόπους με τους οποίους το σχολείο μπορεί να συμβάλει στην καλλιέργεια της περιβαλλοντικής συνείδησης των μαθητών,

β) να αναδείξετε τη σημασία της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης από μικρή ηλικία για τη διαμόρφωση υπεύθυνων και ενεργών πολιτών.

Ο χρόνος της αναμενόμενης ευτυχίας

Το κείμενο αποτελεί άρθρο της Χριστίνας Κουλούρη που δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα ΤΟ ΒΗΜΑ στις 22-06-2003 (διασκευή).

Από την εποχή της Οδύσσειας το ταξίδι, νοητικό ή πραγματικό, μοιάζει να αποτελεί έκφραση της ανθρώπινης ελευθερίας και διαχρονική αναζήτηση της αυτοπραγμάτωσης. Η επιθυμία της περιπέτειας και η γοητεία του αγνώστου αφενός ή η επιστροφή σε κάποιες ρίζες και η ασφάλεια του νόστου²⁷ αφετέρου σηματοδοτούν ακριβώς αυτή τη διάσταση. Εν τούτοις οι λόγοι για τους οποίους οι άνθρωποι ταξιδεύουν, τα μέσα του ταξιδιού, η κοινωνική σύνθεση των ταξιδιωτών, τα δρομολόγια, οι χρόνοι, το κόστος, οι πρακτικές, οι συμβολισμοί και οι αναπαραστάσεις του ταξιδιού, όλα υπόκεινται σε ιστορικούς προσδιορισμούς και διαφοροποιούνται μέσα στον ιστορικό χρόνο.

Ειδικά στη σύγχρονη βιομηχανική εποχή, στο πλαίσιο των γενικότερων αλλαγών που ορίζονται από τον εκσυγχρονισμό και τη νεωτερικότητα, το ταξίδι βρίσκεται σε άμεση συνάρτηση με τον ελεύθερο χρόνο ή χρόνο τηςσχόλης²⁸. Ο χρόνος τηςσχόλης αναδύεται ως διακριτός κοινωνικός χρόνος και θεσμοθετείται κατ' αναλογία προς τον χρόνο της εργασίας – προβλέψιμος, οργανωμένος, πλήρης, δραστήριος και βασιζόμενος σε σύγχρονες αξίες.

Κατ' αρχάς τον 19^ο αιώνα ελεύθερο χρόνο είχαν οι ανώτερες τάξεις, οι οποίες εισήγαγαν τα πρότυπα αφενός του παραθερισμού σε παραθαλάσσιες λουτροπόλεις και σε ηπειρωτικά κέντρα με ιαματικές πηγές και αφετέρου της μακρόχρονης περιήγησης. Με στόχο την «κούρα» και με ηθική νομιμοποίηση τη φροντίδα της υγείας, οι ευρωπαϊκές ελίτ δημιούργησαν έναν νέο τύπο κοινωνικής διάκρισης όπου συνδυάζονταν η πολυτέλεια, η μόδα και η άνεση. Παράλληλα, το ταξίδι με τη μορφή της «Μεγάλης Περιήγησης» είχε ως στόχο τη γνωριμία της «Ανατολής», του αρχαίου και του χριστιανικού κόσμου. Ήταν ένα ταξίδι όχι μόνο στο χώρο αλλά και στο χρόνο, στις ρίζες του δυτικοευρωπαϊκού πολιτισμού, μία αισθητική εμπειρία που αντιπροσώπευε το πρότυπο της «καλλιεργημένηςσχόλης».

Στη συνέχεια η επανάσταση των υλικών συνθηκών του ταξιδιού, με τον σιδηρόδρομο και το ατμόπλοιο, δημιούργησε τους όρους για τη μαζοποίηση και τον εκδημοκρατισμό των διακοπών. Οι γρήγορες και φθηνές μετακινήσεις μετέτρεψαν τον περιηγητή σε τουρίστα. Στη νέα κουλτούρα των διακοπών κυριαρχούν η μαζικότητα, τα τουριστικά πρακτορεία, οι οδηγοί και οι χάρτες. Το ταξίδι συνοψίζεται σε μια σειρά επισκέψεων, σχεδιασμένων λεπτομερώς από τον τουριστικό οδηγό, ο οποίος εκλαϊκεύει την εμπειρία της εξερεύνησης.

²⁷ Της επιστροφής

²⁸ Της αργίας

Κατά τις τελευταίες δεκαετίες οι διακοπές αποκτούν μαζικό και διαταξικό χαρακτήρα και αναπτύσσονται στρατηγικές κατανάλωσης. Η «ανάγκη» για διακοπές γίνεται στη συνέχεια «δικαίωμα», έτσι ώστε η αδυναμία να πάει κάποιος διακοπές να παρουσιάζεται ως αδικία. Παράλληλα οι παραθεριστές θέλουν, στη διάρκεια των διακοπών, να ξεφύγουν από τους κοινωνικούς τους ρόλους, να τοποθετήσουν σε παρένθεση τις πειθαρχίες που απορρέουν από την εργασία και την αστική ζωή. Η τηλεοπτική διαφήμιση για την προώθηση του γαλλικού τουρισμού, με τον Γούντι Άλεν να προτρέπει «Ας ερωτευτούμε πάλι», απευθυνόμενος στους συμπατριώτες του Αμερικανούς, επιβεβαιώνει τις διακοπές και το ταξίδι ως χρόνο και τόπο της αναμενόμενης ευτυχίας.

Κείμενο 2

Τουριστική αγορά εργασίας: τελευταίες εξελίξεις και προοπτικές για την Ελλάδα.

Το κείμενο αποτελεί απόσπασμα συνέντευξης του δρ. Ανδρέα Ανδρεάδη, προέδρου του Συνδέσμου Ελληνικών Τουριστικών Επιχειρήσεων που δημοσιεύτηκε στον ιστότοπο

<https://www.skywalker.gr/elGR/static/>

Κύριε Ανδρεάδη, πότε δημιουργήθηκε ο ΣΕΤΕ και για ποιους λόγους;

Ο Σύνδεσμος Ελληνικών Τουριστικών Επιχειρήσεων (ΣΕΤΕ) ιδρύθηκε το 1991, με σκοπό τη συνεχή ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και την ανάδειξη του πρωταγωνιστικού ρόλου του τουρισμού στην ελληνική οικονομία. Ο ΣΕΤΕ οραματίζεται μια ισόρροπη τουριστική ανάπτυξη, η οποία θα στοχεύει στη βελτίωση των αποδόσεων, με παράλληλη αύξηση του αριθμού των αφίξεων και των διανυκτερεύσεων, με καλύτερη κατανομή της τουριστικής προσφοράς σε όλες τις περιοχές της χώρας και με καλύτερη χρονική κατανομή της ζήτησης. Όλα αυτά θα πραγματοποιούνται μέσα στο πλαίσιο προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος, καθώς και στο πλαίσιο σεβασμού και ανάδειξης του πολιτισμού μας.

Όσον αφορά στην απασχολησιμότητα, είναι πολλοί οι νέοι που εργάζονται στο χώρο και πολλοί εκείνοι που θέλουν να ενταχθούν. Ποιες είναι οι συνθήκες εργασίες και ποιες οι προοπτικές για τους εργαζόμενους στον τουριστικό τομέα;

Ο τουρισμός είναι ένας τομέας που χαρακτηρίζεται από την πολλή και σκληρή δουλειά διότι είναι εποχικός και ταυτόχρονα έχει ιδιαίτερα χαρακτηριστικά, αφού πρέπει να καταφέρουμε να προσφέρουμε μοναδικές εμπειρίες στους επισκέπτες μας, 24 ώρες το 24ωρο. Σε αυτό το σημείο πρέπει να αναφέρουμε ότι ο ανθρώπινος παράγοντας του ελληνικού τουρισμού είναι ένα από τα βασικά μας ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα. Δεν είναι καθόλου τυχαίο ότι, σύμφωνα με μελέτες, το

ανθρώπινο στοιχείο του ελληνικού τουρισμού έχει μακράν τα περισσότερα θετικά σχόλια με βαθμολογία που ξεπερνά το 90%.

Κύριε Ανδρεάδη θα θέλατε να μας μιλήσετε για τις προοπτικές στον ελληνικό τουρισμό γενικότερα;

Το μεγάλο στοίχημα για εμάς είναι να οδηγήσουμε την ελληνική κοινωνία στην συνειδητοποίηση ότι ο τουρισμός είναι το μέλλον της χώρας. Είναι σημαντικό, για την επόμενη μέρα του ελληνικού τουρισμού, να προσπαθήσουμε να συνθέσουμε τα βέλτιστα των δυνατοτήτων κάθε τομέα, σε μία δυναμική που θα εδραιώσει τη χώρα ως ηγέτιδα διεθνώς στην παροχή υπηρεσιών. Διαθέτουμε ως χώρα την κρίσιμη μάζα ανθρωπίνων πόρων που απαιτείται. Διαθέτουμε μια μοναδική φυσική ομορφιά, που δημιουργεί από μόνη της αξέχαστες εμπειρίες, ιστορικά και αρχαιολογικά μνημεία που όλοι θέλουν να επισκεφθούν και κατάλληλες κλιματικές συνθήκες που επιτρέπουν τη διεύρυνση της τουριστικής περιόδου.

Είναι υποχρέωση όλων όσοι δραστηριοποιούμαστε στον τουρισμό να διαφυλάξουμε τις ομορφιές και τα μοναδικά πολιτισμικά χαρακτηριστικά της χώρας μας και να τα αναδείξουμε, όπως τους αξίζει, στις καλύτερες θέσεις του παγκόσμιου τουρισμού. Είναι καθήκον μας να καλλιεργήσουμε συστηματικά την αντίληψη ότι ο τομέας του τουρισμού αποτελεί ένα από τα πιο σημαντικά κεφάλαια της ελληνικής οικονομίας και των τοπικών κοινωνιών.

Κείμενο 3

Η πόλη

Το ποίημα ανήκει στον Yuan Choueï P'αϊ, κινέζο ποιητή του 20ού αιώνα, και έχει δημοσιευτεί στην ανθολογία «Κινεζική Ποίηση» (Αθήνα 1982³: εκδ. Πλέθρον) σε μετάφραση της Α. Τσακνιά.

Η πόλη περιμένει μπροστά σας·

1

έχει τη μυρωδιά των μαγειριών

έχει τη μυρωδιά των τροχοφόρων,

έχει τη σκόνη που σηκώνουν οι ρόδες των αυτοκινήτων,

έχει καταστήματα και ψευδόμενες τοιχοκολλήσεις.

5

Θα σας δεχτεί με τους θορυβώδεις δρόμους της,

με την ακατανοησία και την απιστία των ανθρώπων,

με την απαθή καρδιά της ·

σαν άγριο ζώο που κάθεται στα πισινά του,
η πόλη περιμένει μπροστά σας.

10

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 20)

Να εντοπίσετε στο κείμενο 2 σε 50-60 λέξεις, ποιες προοπτικές ανάπτυξης και ενίσχυσής του τουρισμού παρουσιάζονται από τον πρόεδρο του ΣΕΤΕ.

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Να χαρακτηρίσεις ως σωστή (Σ) ή λανθασμένη (Λ) καθεμία από τις παρακάτω περιόδους με βάση το Κείμενο 1 και να αιτιολογήσεις την απάντησή σου, καταγράφοντας στο απαντητικό φύλλο το κατάλληλο χωρίο του κειμένου:

1. Σε όλες τις εποχές το ταξίδι εκφράζει την έμφυτη τάση του ανθρώπου για περιπέτεια και ολοκλήρωση του δυναμικού του.
2. Σε κάθε ιστορική συγκυρία διαφοροποιούνται οι επιμέρους παράμετροι του ταξιδιού, όπως λ.χ. τα μέσα, το κόστος ή οι πρακτικές.
3. Στη σύγχρονη εποχή οι συνθήκες εργασίας επιτρέπουν στον άνθρωπο να ταξιδεύει ανά πάσα στιγμή, εύκολα και απρογραμμάτιστα.
4. Παλαιότερα το ταξίδι ήταν περισσότερο μορφωτική εμπειρία και λιγότερο δείγμα κοινωνικού κύρους και διάκρισης.
5. Σήμερα το ταξίδι έχει λάβει τον χαρακτήρα των διακοπών και είναι ένα κοινωνικό αγαθό που απευθύνεται σε όλους.

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

α. Να αιτιολογήσεις τη χρήση των εισαγωγικών στο Κείμενο 1 στις ακόλουθες περιπτώσεις, εξηγώντας την επικοινωνιακή λειτουργία τους (μονάδες 3):

«καλλιεργημένης σχολής»

«ανάγκη» και «δικαίωμα»

«Ας ερωτευθούμε πάλι»

β. Στο παρακάτω απόσπασμα (δεύτερη απάντηση από το Κείμενο 2) το πρόσωπο που δίνει τη συνέντευξη χρησιμοποιεί και α' πληθυντικό ρηματικό πρόσωπο, εκτός από γ':

Ο τουρισμός είναι ένας τομέας που χαρακτηρίζεται από την πολλή και σκληρή δουλειά διότι είναι εποχικός και ταυτόχρονα έχει ιδιαίτερα χαρακτηριστικά, αφού πρέπει να καταφέρουμε να προσφέρουμε μοναδικές εμπειρίες στους επισκέπτες μας, 24 ώρες το 24ωρο. Σε αυτό το σημείο πρέπει να αναφέρουμε ότι ο ανθρώπινος παράγοντας του ελληνικού τουρισμού είναι ένα από τα βασικά μας ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα. Δεν είναι καθόλου τυχαίο ότι, σύμφωνα με μελέτες, το ανθρώπινο στοιχείο του ελληνικού τουρισμού έχει μακράν τα περισσότερα θετικά σχόλια με βαθμολογία που ξεπερνά το 90%.

Να μετασχηματίσεις το κείμενο, χρησιμοποιώντας μόνο το γ' πρόσωπο, ενικό και πληθυντικό (μονάδες 5). Ποια αλλαγή παρατηρείς ως προς το ύφος λόγου (μονάδες 2);

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

Ποια νομίζεις ότι είναι η πρόθεση του προσώπου που παραχωρεί τη συνέντευξη στην 3^η απάντηση που δίνει στο Κείμενο 2; (μονάδες 4) Πώς ο τρόπος, με τον οποίο επέλεξε να οργανώσει την απάντησή του, υπηρετεί την πρόθεση αυτή; (μονάδες 6) Να αναπτύξεις την απάντησή σου σε 40-50 λέξεις.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Με ποιες ιδιότητες η πόλη δέχεται τον επισκέπτη της και γιατί; Εσύ πώς προσλαμβάνεις την πρόσκληση της πόλης να δοκιμάσεις τις προκλήσεις της; Να απαντήσεις με στοιχεία από το Κείμενο 3 και να εκθέσεις και την προσωπική σου άποψη σε 150-200 λέξεις.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 30)

Με αφορμή τα κείμενα που διαβάσατε, να συντάξετε άρθρο για την ιστοσελίδα του σχολείου σας (350-400 λέξεων), στο οποίο:

- α) να αναφερθείτε στη σημασία του τουρισμού για την ελληνική οικονομία και κοινωνία,
- β) να προτείνετε τρόπους με τους οποίους μπορεί να ενισχυθεί η βιώσιμη ανάπτυξη του τουριστικού τομέα στην Ελλάδα, με σεβασμό στο περιβάλλον και τον πολιτισμό.

ΕΞΑΣΚΗΣΗ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΣΤΗΝ ΕΝΟΤΗΤΑ 4

ΦΥΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Η κλιματική αλλαγή είναι εδώ!

Το άρθρο είναι του Νίκου Τσούλια, το οποίο δημοσιεύθηκε την 01/09/2021, Fractal (fractalart.gr)

Η όλη ανάπτυξη της ανθρωπότητας και η συνακόλουθη οικονομική μεγέθυνση έχουν φτάσει στα όρια αντοχής το φυσικό περιβάλλον του πλανήτη μας. Οι φυσικοί πόροι εξαντλούνται. Η εκτός κάθε λογικής χρήση αντιπεριβαλλοντικής ενέργειας έχει υπερβεί τις δυνατότητες απορρόφησης των επιπτώσεων από τους παράγοντες εξισορρόπησης της δυναμικής οικολογικής ισορροπίας της φύσης.

Οι καύσεις των υγρών ορυκτών έχουν πολλαπλασιάσει σε μεγάλο βαθμό τις ποσότητες του διοξειδίου του άνθρακα και άλλων οξειδίων στην ατμόσφαιρα. Το φαινόμενο του θερμοκηπίου είναι εδώ και αρκετά χρόνια μια σκληρή πραγματικότητα με εμφανείς τις σοβαρές επιπτώσεις.

Αλλά δεν την συνειδητοποιούμε. Κάνουμε και κάτι άλλο. «Κρυβόμαστε». Σε ένα τόσο παγκόσμιο πρόβλημα, πώς μπορώ να το λύσω εγώ / εμείς αν δεν συμφωνήσουμε όλοι; Και αυτό το ερώτημα τίθεται από κράτη και από κυβερνήσεις, από κόμματα και από κοινωνικές δυνάμεις, από φορείς και πολίτες και μοιάζει τόσο καθησυχαστικό...

Οι καταστροφές όμως της κλιματικής αλλαγής έχουν ήδη αρχίσει να εκδηλώνονται και δεν απειλούν απλά και μόνο την συνεχή και χωρίς μέτρο οικονομική μεγέθυνση, αλλά τον τρόπο ζωής μας και ακόμα περισσότερο το μέλλον μας. Το μέλλον δεν είναι αύριο. Είναι σήμερα...

Η μέση θερμοκρασία της Γης αυξάνει με εκθετικές τάσεις. Η ξηρασία δεν είναι πια ερημικό ή υποερημικό φαινόμενο. Έχει επεκταθεί στις περιοχές του εύκρατου κλίματος. Η Μεσόγειος ήδη γνωρίζει τη δυναμική της ερημοποίησης. Οι βροχοπτώσεις γίνονται όλο και πιο σπάνιες σε πολλές περιοχές όλων των ηπείρων. Η φυτοκάλυψη μειώνεται δραματικά. Τα μεγάλα δάση μπαίνουν στον ξέφρενο ρυθμό της εκμετάλλευσης. Οι λεγόμενοι πνεύμονες της ανθρωπότητας συρρικνώνονται όλο και πιο πολύ.

Τα ακραία καιρικά φαινόμενα γίνονται όλο και πιο συχνά και πιο έντονα. Φονικές πλημμύρες καταστρέφουν χώρες της Ευρώπης. Οι πυρκαγιές απλώνονται σε όλο τον πλανήτη. Η Ελλάδα, η Τουρκία, ο Καναδάς, οι ΗΠΑ δεν παίρνουν ανάσα από το πέραςμα της φωτιάς. Οι εμπρησμοί αλλά και η πρόσφορη γι' αυτούς πλέον οικολογική συνθήκη γίνονται εφιάλτες για τη ζωή των ανθρώπων.

Η είδηση δεν προκαλεί σοκ, γιατί τα σούπερ μάρκετ εξακολουθούν να έχουν γεμάτα ράφια. Αλλά, το αύριο έχει ήδη ...εγκατασταθεί στα ράφια που δεν φαίνονται με τα μάτια. Η κλιματική αλλαγή τριπλασίασε τις απώλειες συγκομιδής στην Ευρώπη.

Η χώρα μας περνάει δύσκολες στιγμές. Ζωές, περιουσίες, φυσικός πλούτος, αισθητική ομορφιά χάνονται. Η οικονομία θα ξαναμπει σε στενό κλοιό. Εθνική συνεννόηση δεν φαίνεται ούτε

καν στον εθνικό ορίζοντα. Το αποδείξαμε με τον πιο κυνικό τρόπο στην οικονομική κρίση, στην πανδημία και τώρα στην επέλαση της καταστροφής από τις πυρκαγιές.

«Από τα 16.300 χλμ. ακτογραμμής κινδυνεύουν περίπου τα 2.000 χλμ. Είμαστε πλέον στην εξελισσόμενη ανθρωπογενή κλιματική αλλαγή. Από εδώ και πέρα, θα περιμένουμε πιο συχνά ακραία φαινόμενα», επισημαίνει ο γενικός γραμματέας της Ακαδημίας Αθηνών και εθνικός εκπρόσωπος για την Κλιματική Αλλαγή καθηγητής Χρήστος Ζερεφός.

Ποιος έχει την κύρια ευθύνη; Το κύριο, όμως, ερώτημα που έχει τεθεί και είναι αμείλικτο είναι το ακόλουθο «τι κάνουμε», πολιτικά, κοινωνικά, επιστημονικά;

Κείμενο 2

Κλιματική αλλαγή: Πώς θα είναι η ζωή στην Ελλάδα σε δέκα χρόνια.

Το κείμενο που ακολουθεί είναι από συνέντευξη που παραχώρησε στον Γιώργο Φιντικάκη ο Κώστας Καρτάλης, καθηγητής Φυσικού Περιβάλλοντος στο Πανεπιστήμιο Αθηνών. 17 Ιουλίου 2021, πηγή: www.liberal.gr/apopsi.

Τα ακραία καιρικά φαινόμενα κάνουν και φέτος έντονη την παρουσία τους παντού, από τους πρόωρους καύσωνες σε Ελλάδα και Ευρώπη, μέχρι τις πλημμύρες στη Γερμανία. Πώς θα είναι το κλίμα σε δέκα, είκοσι χρόνια από σήμερα;

Θα χαρακτηρίζεται από την αύξηση της θερμοκρασίας του αέρα, της επιφάνειας της θάλασσας, καύσωνες που γίνονται όλο πιο συχνοί (χαρακτηριστικό παράδειγμα οι καύσωνες στον Καναδά). Όλα δείχνουν ότι η κλιματική αλλαγή έρχεται πιο γρήγορα απ' ό,τι είχε εκτιμηθεί με τη χρήση των κλιματικών μοντέλων.

Οι εκτιμήσεις αναθεωρούνται. Τα πάντα δείχνουν ότι η κλιματική αλλαγή έρχεται μια 10ετία νωρίτερα. Η αύξηση της θερμοκρασίας κατά 1,5 βαθμό σε σχέση με την προβιομηχανική περίοδο δεν θα συμβεί το 2050. Με τους σημερινούς ρυθμούς, ενδέχεται να συμβεί ως το 2030. Αυτό ισχύει φυσικά και για την Ελλάδα.

Έχει σημασία να επισημάνουμε ότι η κλιματική αλλαγή δεν αποτελεί κίνδυνο μόνο για τις μελλοντικές γενιές. Δεν αφορά το απώτερο μέλλον, σε 30, 40, 50 χρόνια από σήμερα, όπως αρκετοί ισχυρίζονται. Αλλά το παρόν καθώς η θερμοκρασία του πλανήτη αυξάνεται παντού με επιταχυνόμενο ρυθμό. Βλέπουμε άνοδο της θερμοκρασίας σε αρκετές περιοχές της Ελλάδας, βλέπουμε επιβάρυνση στις ελληνικές πόλεις λόγω των θερμικών συνθηκών. Συνολικά η Μεσόγειος θεωρείται κλιματικό hot spot. Το κλίμα της επιδεινώνεται. Γίνεται πιο θερμό, πιο ξηρό, πιο άστατο, ενώ τα ακραία καιρικά φαινόμενα γίνονται πιο συχνά και πιο έντονα. [...]

Είναι αναπόφευκτο το πρόβλημα να γίνει μη αναστρέψιμο;

Ναι, αν συνεχιστούν οι ρυθμοί με τους οποίους παράγονται τα αέρια του θερμοκηπίου και ειδικότερα το διοξείδιο του άνθρακα και το μεθάνιο.

Ποιο είναι το αισιόδοξο και πιο το απαισιόδοξο σενάριο;

Καταρχήν βλέπουμε ότι η Ευρώπη κινείται όλο και πιο δυναμικά απέναντι στην κλιματική αλλαγή. Το πακέτο «Fit for 55» που ανακοινώθηκε μέσα στην εβδομάδα, δηλαδή ο τρόπος με τον οποίο θα μειωθούν κατά 55% οι εκπομπές CO₂ ως το 2030, είναι ένα πολύ φιλόδοξο και ενδιαφέρον σχέδιο. [...] Επιπλέον, διαμορφώνεται μια νέα δυναμική και σε παγκόσμιο επίπεδο [...] Επίσης, εδώ και 2-3 έτη, η ποσότητα των αερίων του θερμοκηπίου που εκπέμπεται από τις ανεπτυγμένες χώρες είναι σχεδόν ίση με εκείνη που εκπέμπουν οι αναπτυσσόμενες. Οι πρώτες έχουν τη δυνατότητα να πάρουν μέτρα για πιο καθαρές τεχνολογίες ενέργειας, όχι όμως και οι αναπτυσσόμενες.

Κείμενο 3

Προφητεία

Το ποίημα ανήκει στη συλλογή του Αργύρη Χιόνη «Η φωνή της σιωπής», Ποιήματα 1966-2000, εκδ. Νεφέλη, Αθήνα 2019.

«Θα 'ρθεί καιρός
που θα στερέψει η θάλασσα
και θα γενούν τα πλοία
καραβάνια
και θα γενεί η ψυχή μας
έρημος
κι οι γλάροι
κατοικίδια όνειρα.
Θα 'ρθεί καιρός
που θάνατος
δεν θα 'ναι πια ο βυθός
αλλά ο ήλιος
και νοσταλγία
όχι η στεριά
μα το νερό.
Τότε

και τ' όνειρο

θ' αλλάζει χρώμα·

δεν θα 'ναι πια γαλάζιο

αλλά κίτρινο.»

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 20)

Να αποδώσετε συνοπτικά σε 60-70 λέξεις τις απόψεις του συγγραφέα του Κειμένου 1 σχετικά με τα αίτια της κλιματικής αλλαγής και τις συνέπειές της για τον άνθρωπο και το φυσικό περιβάλλον,

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Ποια θέση για την κλιματική αλλαγή εκφράζει ο κ. Κώστας Καρτάλης στην πρώτη του απάντηση στο Κείμενο 2 (μονάδες 5); Περίγραψε σε 50-60 λέξεις πώς προσπαθεί να γίνει πειστικός. (μονάδες 10)

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

α. Να εξετάσεις την επικοινωνιακή αποτελεσματικότητα του τίτλου του Κειμένου 1 (μονάδες 4)

β. Να δικαιολογήσεις την επιλογή του συγγραφέα στο Κείμενο 1 να παραθέσει δύο ερωτήματα στο τέλος του κειμένου του. (μονάδες 6)

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

Να βρεις στο Κείμενο 1 πέντε σχόλια που διατυπώνει ο συγγραφέας, τρία λεκτικά και δύο με σημεία στίξης (μονάδες 5) και να εξηγήσεις την πρόθεσή του με την επιλογή καθενός απ' αυτά (μονάδες 5)

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

νέο φροντιστήριο

Να ερμηνεύσεις βασισμένος/η σε τρεις κειμενικούς δείκτες γιατί το ποιητικό κείμενο προφητεύει στους τελευταίους στίχους του Κειμένου 3 ότι το όνειρο από γαλάζιο θα γίνει κίτρινο. Ποια συναισθήματα και σκέψεις σου προκάλεσε η ανάγνωση του κειμένου; (150-200 λέξεις)

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 30)

Σε άρθρο που θα δημοσιευτεί στη σχολική σας εφημερίδα, να αναφερθείτε:

- α) στον ρόλο των νέων απέναντι στο φαινόμενο της κλιματικής αλλαγής,
- β) στους τρόπους με τους οποίους η νέα γενιά μπορεί να συμβάλει ενεργά στην προστασία του περιβάλλοντος και στην αντιμετώπιση της κλιματικής κρίσης.

Το κείμενό σας να έχει έκταση 350-400 λέξεις.

Κείμενο 1

Ποια οικολογική συνείδηση;

Το παρακάτω κείμενο αποτελεί χρονογράφημα που δημοσίευσε ο δημοσιογράφος Κοσμάς Βίδος στον ειδησεογραφικό ιστότοπο «www.in.gr» στις 9 Σεπτεμβρίου 2022.

Ταξίδευα στην Κεντρική Ευρώπη πριν από μερικές εβδομάδες, τότε που άρχισαν να εμφανίζονται στις εφημερίδες οι φωτογραφίες με τα προβλήματα που προκαλεί η κλιματική κρίση ακόμα και σε χώρες που μέχρι πρότινος δεν ήξεραν τι να κάνουν το άφθονο νερό των ποταμών και των λιμνών τους.

Ως αυτόπτης μάρτυρας, βολτάροντας στις όχθες του Έλβα, στη Δρέσδη, παρατήρησα κι εγώ τη χαμηλή στάθμη των νερών του. Έζησα από κοντά την αμηχανία των Γερμανών, των Τσέχων, των Αυστριακών και των Ούγγρων μπροστά στις υψηλές θερμοκρασίες τις οποίες εύλογα, οι κοινωνίες που ζουν παραδοσιακά στο κρύο, έστω στη δροσιά, δεν ξέρουν πώς να αντιμετωπίσουν.

Περπάτησα και στην απόληξη του νησιού της Μαργαρίτας, στη Βουδαπέστη, στη μικρή χωμάτινη μύτη που αποκαλύφθηκε λόγω της χαμηλής στάθμης και του Δούναβη. Όμως, τη στιγμή που έβλεπα τα ποτάμια να ξεραίνονται, παρατηρούσα πως, ακόμα και τώρα, στην Κεντρική Ευρώπη με τους πιο συνειδητοποιημένους σε θέματα οικολογίας λαούς, την ώρα που όλοι μιλούσαν για την ανάγκη οικονομίας των υδάτινων πόρων, η σπατάλη συνεχιζόταν.

Στους κεντρικούς δρόμους των περισσότερων πόλεων είχαν τοποθετηθεί συστήματα που ψέκαζαν τους περαστικούς με νερό, για να τους δροσίσουν. Ένδειξη έγνοιας για τον πολίτη ή δηθενιές, τη στιγμή που ούτε αφόρητη ήταν η ζέστη, ούτε ήταν δύσκολο να βρεις μια σκιά για να ξαποστάσεις; Γύρω τους σχηματίζονταν ποτάμια από το νερό που ξοδευόταν χωρίς λόγο.

Ακόμα και όταν έβρεχε, τα «φυσερά δροσιάς» εξακολουθούσαν να σπαταλούν το πολύτιμο περιεχόμενό τους: Να μας ψεκάσουν την ώρα που άδειαζαν πάνω από τα κεφάλια μας οι ουρανοί! Αυτό, τη στιγμή που εμένα μου τραβούν το αφτί και μου ζητούν να ελαττώσω το νερό με το οποίο πλένω τα πιάτα, να μην τραβάω συχνά το καζανάκι, να περιορίσω ακόμα και το καθημερινό ντουζάκι μου.

Οικονομία, ναι, να την κάνουμε όλοι όμως. Αυστηρά μέτρα, ναι, αρκεί να είναι δίκαια και να στοχεύουν στο πρόβλημα. Αλλιώς αισθάνεσαι πως σε δουλεύουν. Πως η κλιματική κρίση, όχι απλώς δεν αντιμετωπίζεται με τη σοβαρότητα που θα έπρεπε, αλλά και χρησιμοποιείται από τους επιτήδειους για να κάνουν δημόσιες σχέσεις (οι δήμοι με τα «ψεκαστήρια»), για να γεμίσουν τις

τσέπες τους, για, για, για...

Είδα με τα μάτια μου περαστικούς να γεμίζουν τα παγούρια τους δωρεάν με νερό από τις κρήνες που είχαν τοποθετηθεί στους δρόμους της Βιέννης και μερικούς να φεύγουν αφήνοντας τη ροή ανοιχτή! Ποια οικολογική συνείδηση; Αυτή που ως φαίνεται εξαντλήσαμε καταργώντας τα πλαστικά καλαμάκια. Τελικά αυτά έφταιγαν για όλα! Και πίνουμε τώρα τον καφέ μας όσο γίνεται πιο γρήγορα για να μη λιώσει μέσα του το αηδιαστικό χάρτινο υποκατάστατό τους. Αυτή είναι τελικά η μεγάλη θυσία μας για το κλίμα!

ΥΓ.: Μοιάζει ανέκδοτο η εν μέσω ανυδρίας παροχή δωρεάν νερού στους δρόμους πόλεων όπως η Βιέννη. Εκεί όπου μέχρι πρότινος αν ζητούσες ένα ποτήρι νερό σε κάποιο από τα εστιατόρια ή τα καφέ, το πλήρωνες χρυσάφι!

Κείμενο 2

Συνεχίζοντας τη σπατάλη «σαν να μην τρέχει τίποτα»,

τότε πολύ σύντομα όντως «δε θα τρέχει τίποτα»

Το παρακάτω κείμενο αποτελεί απόσπασμα από Δελτίο Τύπου που δημοσίευσε στις 28 Ιουνίου 2020 η Δημοτική Επιχείρηση Ύδρευσης και Αποχέτευσης του Δήμου Βόλβης Θεσσαλονίκης (Δ.Ε.Υ.Α.Β.).

Το νερό, το πολυτιμότερο αγαθό της φύσης, εξαντλείται. Συνεχίζοντας τη σπατάλη «σαν να μην τρέχει τίποτα», τότε πολύ σύντομα όντως «δεν θα τρέχει τίποτα». Η σωτηρία του αγαθού αυτού είναι αποκλειστικά δική μας υπόθεση! Αλλάζουμε τις καθημερινές μας συνήθειες... Εξοικονομούμε νερό!

Αγαπητοί καταναλωτές,

Αδιαμφισβήτητα, είναι αναφαίρετο δικαίωμα του κάθε ανθρώπου να απολαμβάνει τα πολύτιμα οφέλη που του προσφέρει η κύρια πηγή ζωής, το νερό. Γι' αυτό και κρίνεται αναγκαία η προσπάθεια όλων μας για την προστασία του από την αλόγιστη κατανάλωσή του.

Ιδιαίτερα, τους καλοκαιρινούς μήνες, μια περίοδος που λόγω των κλιματιστικών αλλαγών έχει αυξηθεί δραματικά, η ανάγκη για οικονομία στη χρήση του νερού είναι επιτακτική. Σας παραθέτουμε, λοιπόν, γενικές οδηγίες που θα αποτελέσουν πολύτιμη βοήθεια στη φειδωλή κατανάλωσή του, χωρίς να δημιουργηθεί πρόβλημα στην υδροδότηση της περιοχής του δήμου Βόλβης.

Η συμβολή και η έμπρακτη προσπάθειά σας είναι απαραίτητη! [...]

10 τρόποι εξοικονόμησης νερού:

[...] 5. Ρυθμίστε το καζανάκι ώστε να περιοριστεί η ποσότητα νερού που καταναλώνεται.

6. Μη γεμίζετε τη μπανιέρα σας. Προτιμήστε το ντους. [...]

7. Μην αφήνετε τη βρύση ανοικτή όταν πλένετε τα πιάτα, όταν βουρτσίζετε τα δόντια σας [...]

Κείμενο 3

Μαύρο νερό

Το παρακάτω απόσπασμα προέρχεται από τη νουβέλα του συγγραφέα Μιχάλη Μακρόπουλου «Μαύρο Νερό», η οποία κυκλοφόρησε το 2019 από τις εκδόσεις «Κίχλη». Η ιστορία εκτυλίσσεται στα βουνά της Ηπείρου, σε ένα χωριό που ερημώνει. Εκεί ένας πατέρας και ο ανάπηρος γιος του, με όπλο την αγάπη που τρέφουν ο ένας για τον άλλο, παλεύουν να επιβιώσουν.

Το λεωφορείο ήρθε, έχοντας περάσει απ' όλα τα άλλα χωριά –το δικό τους ήταν το τελευταίο. Μέσα ήταν άλλοι έντεκα επιβάτες. [...] Κάθονταν χώρια όλοι, ο καθένας στο δικό του βρόμικο τζάμι.

Παρακάτω υπήρχε παλιά ένα πρατήριο καυσίμων, καφενείο κατόπιν και τώρα νεκροταφείο παλιών φορτηγών, αραδιασμένων σε σειρές στο ραγισμένο τσιμέντο –με σπασμένα τζάμια και χωρίς κινητήρα και λάστιχα.

Σαν μάτι στον δασωμένο τόπο πρόβαλλε πιο κάτω η λίμνη Ζαραβίνα. Παλιά είχε την καθαρότητα και τη στιλπνάδα γυαλιού, όμως τώρα κοιτούσε θολή, τυφλά, τον χαμηλό ουρανό. Θυμόταν που πήγαινε μικρός για κολύμπι [...] –τα μεγάλα ψάρια γλιστρούσαν σαν σκιές από κάτω του και τά 'βλεπε με δέος, δίνοντάς τους διαστάσεις τεράτων του νερού. Τώρα η λίμνη ήταν νεκρή. [...]

Παλιά θα υπήρχαν ψαράδες, μα τώρα δεν είχαν τι να ψαρέψουν, και στο σημείο που είχε σταθεί ήταν μόνος. Η πλατιά επιφάνεια του νεκρού νερού τον γαλήνευε, καθώς άφηνε το βλέμμα του να γλιστράει πάνω, και πάντα ξαφνιαζόταν λιγάκι με το που αντίκριζε το βουνό, λες και περίμενε να συνεχιζόταν το νερό ως τον ορίζοντα, σαν να μην ήταν λίμνη αλλά θάλασσα δίχως αλάτι.

Αργότερα μια μητέρα με τη μικρή της κόρη ήρθαν και στάθηκαν λίγο παρακεί. Του φάνηκαν τόσο υγιείς στην όψη, που σκέφτηκε πως το νερό, αν έριχνε μέσα μια πετονιά με αγκίστρι, θα ήταν ξανά γεμάτο ζωή. [...]

Περίμενε υπομονετικά· ήξερε ότι αργά ή γρήγορα κάποιο ζώο θα κατέβαινε να ξεδιψάσει στο νερό, που ξεγελούσε με τον γάργαρο ήχο του. Πενήντα μέτρα παραπίσω ήταν η παλιά δεξαμενή, με μισοσβησμένα πάνω τα γράμματα της RIPOIL, ενώ τα πλατανόφυλλα βάθαιναν με τον ίσκιο τους το

καφεκόκκινο χρώμα της σκουριάς. Τρύπες είχαν ανοίξει στο μέταλλο, ένα παχύ στρώμα από σάπια φύλλα είχε γίνει χούμος²⁹ μέσα, και η παλιά δεξαμενή ήταν γεμάτη ζωή: έντομα, τρωκτικά, πουλιά που μπαινόβγαιναν. Το πλατανόδασος δίπλα στο ποτάμι είχε δεχτεί με συγκατάβαση τον μεταλλικό ξένο, τον είχε κυκλώσει σκιάζοντάς τον, και κλαριά ακουμπούσαν πάνω του και τον διαπερνούσαν. [...]

Τα ζώα –ζαρκάδια, λαγοί, αγριογούρουνα, πουλιά– είχαν πληθύνει στην περιοχή. Ότι τα σκότωνε ήταν συνάμα αυτό που τα είχε σώσει. Η περιοχή είχε ερημώσει και δεν υπήρχε κανείς να κυνηγήσει, αλλά ούτε ερχόταν κανένας απ' έξω να χτυπήσει θηράματα που το κρέας τους θα 'ταν σχεδόν σίγουρα μολυσμένο. [...]

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 20)

Να συνοψίσετε σε 50-60 λέξεις τις απόψεις του συγγραφέα του κειμένου¹ σχετικά με: τις αντιφάσεις που παρατηρεί στη διαχείριση των υδάτινων πόρων,

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Να χαρακτηρίσεις ως σωστή (Σ) ή λανθασμένη (Λ) καθεμία από τις παρακάτω περιόδους με βάση το Κείμενο 1 και να αιτιολογήσεις την απάντησή σου, καταγράφοντας στο απαντητικό φύλλο το κατάλληλο χωρίο του κειμένου:

- α) Οι χώρες με μεγάλα ποτάμια δεν έχουν πληγεί από την κλιματική αλλαγή όσον αφορά στο νερό.
- β) Οι συμβουλές για εξοικονόμηση νερού στην Κεντρική Ευρώπη έχουν περιορίσει τη σπατάλη.
- γ) Η παροχή δροσιάς προς τους περαστικούς με συστήματα ψεκασμού στις μεγάλες ευρωπαϊκές πόλεις αμφισβητείται από τον συντάκτη ως προς τη σκοπιμότητά της.
- δ) Σύμφωνα με την εμπειρία που καταθέτει ο συντάκτης, τα συστήματα ψεκασμού πετούσαν συνέχεια νερό εκτός αν έβρεχε.
- ε) Κατά τον συντάκτη η δωρεάν παροχή νερού εν μέσω ανυδρίας δε συνάδει με την ακρίβεια στην πώλησή του.

Μονάδες 15

²⁹ χούμος: σύνολο οργανικής ύλης η οποία δημιουργείται από φύλλα και υπολείμματα κλαδιών, ριζών και ζωντανών οργανισμών που βρίσκονται σε αποσύνθεση.

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

Το Κείμενο 1 είναι χρονογράφημα, ένα είδος πεζού λόγου (α) με λογοτεχνικά στοιχεία, (β) που σχολιάζει ένα θέμα της επικαιρότητας γενικού ενδιαφέροντος, (γ) προτιμά τον μικροπερίοδο λόγο, (δ) το ύφος του πλησιάζει τον προφορικό λόγο με πολλές ελλειπτικές προτάσεις και (ε) συχνά συνδυάζει το χιούμορ με τη σκωπτικότητα/ειρωνεία. Να εντοπίσεις μέσα στο κείμενο ένα παράδειγμα για καθένα από τα παραπάνω πέντε χαρακτηριστικά.

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

Να επισημάνεις τον τρόπο με τον οποίο συνομιλούν τα Κείμενα 1 και 2 ως προς το περιεχόμενό τους.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Το Κείμενο 3 είναι δομημένο πάνω σε έναν άξονα αντιθέσεων. Να επισημάνεις το ευρύτερο θέμα που αναδεικνύει σχολιάζοντας τουλάχιστον τρεις (3) από τις αντιθέσεις του. Αν ήσουν συγχωριανός / συγχωριανή του ήρωα, θα παρέμενες στο χωριό σας όπως εκείνος ή θα έφευγες, όπως πολλοί άλλοι; Σε κάθε περίπτωση να τεκμηριώσεις τη θέση σου. Η απάντησή σου να εκτείνεται σε 150-200 λέξεις.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 30)

Ως εκπρόσωπος του σχολείου σας στη «Βουλή των Εφήβων», εκφωνείτε ομιλία (350 -400 λέξεων) με θέμα την οικολογική συνείδηση στις σύγχρονες κοινωνίες. Στην ομιλία σας να αναφερθείτε:

- α) στις αντιφατικές συμπεριφορές πολιτών απέναντι στην προστασία του περιβάλλοντος και στις συνέπειες της έλλειψης ουσιαστικής οικολογικής συνείδησης,
- β) στις πρωτοβουλίες που μπορούν να αναλάβουν οι νέοι, ώστε να συμβάλουν ενεργά στην αντιμετώπιση της κλιματικής κρίσης και στην προστασία των φυσικών πόρων.

Πόσο ηθικοί ταξιδιώτες είμαστε;

Απόσπασμα (ελαφρώς διασκευασμένο) από το ομότιτλο άρθρο της Ελευθερίας Αλαβάνου, που δημοσιεύτηκε στις 04.09.2019 στην εφημερίδα «ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ» και ανακτήθηκε στις 08.08.2022: <https://www.kathimerini.gr/k/travel/1040922/poso-ithikoi-taxidiotes-eimaste/>.

Έστω ότι κανονίζω ένα εξωτικό ταξίδι στην Ταϊλάνδη. Επειδή ο προορισμός δεν μου είναι οικείος, αποφασίζω να μείνω σε ξενοδοχείο μεγάλης γνωστής αλυσίδας. Στη λίστα με τις δραστηριότητες που θα κάνω είναι να βυθίσω τα πόδια μου στην αμμουδιά της παραλίας Patong (πρώτη στην κατάταξη του trip advisor³⁰), να καταδυθώ σε έναν βυθό με κοραλλιογενείς υφάλους, να πάω βόλτα με ελέφαντα και να περάσω από την «αγορά των αγορών», Chatuchak Market, για φιλντισένια σουβενίρ.

Ενώ η 16χρονη Γκρέτα Τούνμπεργκ από τη Σουηδία έχει μόλις διασχίσει τον Ατλαντικό με ένα ιστιοπλοϊκό με μηδενικές εκπομπές ρύπων, για να παραστεί στη Σύνοδο του ΟΗΕ για το κλίμα στη Νέα Υόρκη, το δικό μου ταξίδι περιλαμβάνει πέντε «ηθικά ατοπήματα»: τα προϊόντα από ελεφαντόδοντο είναι παράνομο να βγουν από την Ταϊλάνδη και, εάν τα αγοράσω, στηρίζω το λαθρεμπόριο. Ο υπό εξαφάνιση ελέφαντας, για να με αφήσει να ανέβω στην πλάτη του, σημαίνει ότι βασανίστηκε ως μωρό, για να πειθαρχεί σε αυτό. Λόγω υπερβολικής θαλάσσιας κίνησης, η βουτιά (και το αντηλιακό μου λόγω των συστατικών του) θα επιβαρύνει το οικοσύστημα των κοραλλιογενών υφάλων. Η παραλία είναι κορεσμένη και το τελευταίο που χρειάζεται είναι έναν ακόμα επισκέπτη. Επιλέγοντας να μείνω σε μεγάλη αλυσίδα, συνεισφέρω στην περαιτέρω συρρίκνωση του μικρομεσαίου ντόπιου ξενοδόχου. Και, τελικά, γιατί να πάω στην Ταϊλάνδη, που το 2018 υποδέχθηκε 38.000.000 τουρίστες, οι οποίοι το 2019 αναμένεται να φτάσουν τα 41.000.000;

Κατά πόσον ηθικό είναι ένα ταξίδι συνιστά ένα τεράστιο, πολύπλοκο και, αν το προσεγγίσει κανείς σχολαστικά, άλυτο θέμα. Απολύτως ηθικό ταξίδι δεν υπάρχει. Υπάρχουν τρόποι, έτσι ώστε ένα ταξίδι να ωφελήσει παρά να βλάψει έναν προορισμό, επομένως το πρόσημο να είναι θετικό. Οποιαδήποτε τουριστική επιχείρηση π.χ. χρησιμοποιεί άγρια ζώα ως διασκεδαστές (δελφίνια που κολυμπάνε με ανθρώπους σε πισίνες, τίγρεις που κάθονται να βγάλεις μαζί τους σέλφι) απορρίπτεται. Αφενός γιατί η θέση των άγριων ζώων είναι στη φύση, αφετέρου γιατί η ήρεμη, ελεγχόμενη συμπεριφορά τους συχνά οφείλεται στο ότι έχουν υποστεί κακοποίηση. Αντιθέτως, μπορείς να περάσεις από ένα καταφύγιο, για να δεις πώς ζει ένα άγριο ζώο στο φυσικό του περιβάλλον. Ή, ακόμα

---

30 Σύμβουλος ταξιδιών (μτφ). Το Trip Advisor Inc. είναι μία εταιρία που παρουσιάζει εμπειρίες ταξιδιών και γενικά περιέχει ταξιδιωτικές οδηγίες για καταλύματα, εστιατόρια κ.λπ.

καλύτερα, να υποστηρίξεις ηθικά και οικονομικά ένα νοσοκομείο που περιθάλπει τραυματισμένα ζώα.

Ως ευσυνείδητος ταξιδιώτης έχεις τη δυνατότητα να δηλώσεις με πάμπολλους τρόπους με τι συμφωνείς και με τι διαφωνείς. Όπως είπε ο συγγραφέας Suketu Mehta: «Μέσα σε κάθε τουρίστα κρύβεται ένας μικρός ρεπόρτερ». Που παρατηρεί, κρίνει, αναδεικνύει ή απορρίπτει.

Κείμενο 2

[«The House Of The Exiles»³¹]

Το κείμενο δημοσιεύτηκε στις 02.08.2019 στον ενημερωτικό ιστότοπο <https://www.in.gr>.

Σε τουριστικό κατάλυμα έχει μετατραπεί το σπίτι που έχτισε ο Άρης Βελουχιώτης και άλλα μέλη του ΚΚΕ³², όταν εξορίστηκαν στη Γαύδο, τη δεκαετία του '30. Παρότι υπάρχει σχετική απόφαση του υπουργείου Πολιτισμού από το 1999, σύμφωνα με την οποία έχει χαρακτηριστεί «ιστορικό διατηρητέο μνημείο», το κτήριο αρχικά είχε γίνει καφενείο και τελευταία μισθώνεται μέσω Airbnb.

Σύμφωνα με τη συγκεκριμένη καταχώριση, προς ενοικίαση διατίθενται σκηνές, με ένα κρεβάτι, χωρίς τουαλέτα. Το συγκεκριμένο κατάλυμα έχει μεγάλη ζήτηση. Όλος ο Αύγουστος, εκτός από τρεις μέρες, είναι αυτή τη στιγμή κλεισμένος. Μάλιστα, όποιος αποφασίσει να το επισκεφτεί πρέπει να πληρώσει 15 ευρώ για την κάθε διανυκτέρευση, συν 2 ευρώ ως προμήθεια υπηρεσιών. [...]

Σήμερα η Γαύδος, που μέχρι το 1941 ήταν τόπος εξορίας, αποτελεί έναν ελκυστικό προορισμό διακοπών. Και το «σπίτι των εξόριστων» στο Σαρακήνικο, έγινε το «Σπίτι του Άρη» και σήμερα είναι το τουριστικό κατάλυμα «The House Of The Exiles».

Πάντως, τα σχόλια και η κριτική των επισκεπτών που έχουν κάνει κράτηση και έχουν διαμείνει στο σημείο είναι διθυραμβικά: «Είναι ένα υπέροχο κομμάτι του παραδείσου. Η Γαύδος είναι ένα κρυμμένο κόσμημα. Έμεινα σε μια ξύλινη καλύβα με ένα στρώμα, μια καλύβα που καλύπτεται από διάφορα υλικά και κουνουπιέρες με ένα στρώμα. Είχε την καλύτερη θέα στον ωκεανό και δροσιά από το θαλασσινό αεράκι. Ήταν απίστευτα άνετα και χαλαρωτικά. Η τοποθεσία είναι δίπλα στην παραλία και το σπίτι διαθέτει όλες τις βασικές παροχές που χρειάζεστε. Όλοι είναι πολύ φιλόξενοι και θα σας κάνουν να αισθανθείτε σαν να μην θέλετε ποτέ να φύγετε! Το σπίτι διαθέτει καταπληκτικό φαγητό και βιβλιοθήκη, ώστε να μπορείτε να τρώτε, να κοιμάστε και να διαβάσετε κάποιο βιβλίο. Είναι σαν μια μικρή κοινότητα».

31 Το σπίτι των εξόριστων

32 Κομμουνιστικό Κόμμα Ελλάδας

Κείμενο 3

ΣΤΟ ΞΕΝΟ ΣΠΙΤΙ

Διήγημα του Παύλου Νιρβάνα, στο βιβλίο «Η ΠΕΡΙΠΛΑΝΗΣΗ», σειρά «ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΔΙΗΓΗΜΑ/ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΑΝΘΟΛΟΓΗΣΗ», εκδόσεις του Εικοστού Πρώτου, Αθήνα, 1994.

[...] Όταν ο πατέρας μου έχασε την περιουσία του από μια ώρα σε άλλη, όπως χάνονται τόσα πράγματα στον κόσμο, τα κτήματά μας πουλήθηκαν ένα-ένα στη δημοπρασία. Τελευταία ήρθε και η σειρά του σπιτιού μας. Μια Κυριακή πρωί, πριν πάμε στην εκκλησία, το σπίτι ήταν ακόμη δικό μας. Όταν γυρίσαμε, μάθαμε πως καθόμαστε σε ξένο σπίτι. Και σε λίγες μέρες έπρεπε να ξεσπιτωθούμε από το σπίτι, που είχε κτίσει ο ίδιος ο πατέρας μου, πέτρα προς πέτρα, αρχιτέκτων κι' επιστάτης ο ίδιος, ακολουθώντας το να ψηλώνει σιγά-σιγά για μήνες ολόκληρους από τα θεμέλια ως τη στέγη. Μια μέρα επιτέλους κουβαλήσαμε τα πράματά μας. Ο πατέρας μου, με όλη του την αρρώστια, που τον είχε καρφωμένο για χρόνια σε μια πολυθρόνα, ήτανε γενναίος άνθρωπος. Και μολονότι είχε δέκα χρόνια να βγει μέσα από το σπίτι του, όταν έβγαινε τώρα, για να μη ξαναγυρίσει, δε δείλιασε καθόλου. Εβάσταξε τον αποχαιρετισμό, σαν παλληκάρι. Θυμούμαι μόνο πως σαν τον πιάσαμε από τα χέρια και τον βάλαμε στο αμάξι δε γύρισε καθόλου τα μάτια του πίσω να ιδεί το σπίτι του, που άφηνε. Ήτανε μάλιστα βιαστικός κι' ανυπόμονος να φύγει μιαν ώρα αρχύτερα.

- Εμπρός, αμαξιά, τράβα!

Φώναξε με φωνή αποφασιστική. Και το αμάξι κύλισε. Η μητέρα μου δεν έλεγε λέξη. Εγώ, καθισμένος στο αντικρινό σκαμνί, κοίταζα το περιβόλι μας που χανότανε πίσω μας και, μέσα στο δροσερό πρωινό φως, οι ανθισμένες ακακίες, και η γαζία μας, που σκαρφάλωνε απάνω από τον τοίχο κ' έδειχνε τα κίτρινα λουλούδια της στο δρόμο, θαρρούσα πως μου μιλούσαν μια γλώσσα που την εκαταλάβαινα. Έπειτα δεν έβλεπα παρά τις κορυφές των δύο ψηλών κυπαρισσιών, στην άκρη του περιβολιού, πίσω από τις μάντρες και τα χαμηλά σπίτια. Ο πατέρας μου μιλούσε για τον ωραίο καιρό και κοίταζε τα νεόχτιστα σπίτια, που είχαν φυτρώσει ολοτρόγυρα, από τον καιρό που είχε να βγει από το σπίτι. Όταν είχαμε χτίσει το σπίτι μας, ήταν ερημιά τριγύρω. Μια έκταση από χωράφια και μαντρότοιχους. Και το σπίτι μας ολομόναχο, φάνταζε σαν παλατάκι απάνω από το ήσυχο λιμάνι.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 20)

Να αποδώσετε περιληπτικά σε 50-60 λέξεις τις απόψεις του συγγραφέα του κειμένου 1 σχετικά με τις αρνητικές συνέπειες που μπορεί να έχει ο τουρισμός στο περιβάλλον.

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Σε 50-60 λέξεις να σε απασχολήσει το θέμα του Κειμένου 2 (μονάδες 5) και η θέση του συντάκτη του (μονάδες 5). Πιστεύεις ότι η θέση του συντάκτη διατυπώνεται άμεσα ή έμμεσα; Δικαιολόγησε την απάντησή σου με δύο αναφορές στο κείμενο (μονάδες 5).

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

- α. Να σχολιάσεις τη μορφή του τίτλου του Κειμένου 1 (μονάδες 3) και τη σχέση του με το περιεχόμενο του κειμένου (μονάδες 3).
- β. Να εξηγήσεις με συντομία γιατί η αρθρογράφος επιλέγει στη 2^η παράγραφο του Κειμένου 1 την τεχνική της αντίθεσης (μονάδες 4).

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

Η τελευταία παράγραφος του Κειμένου 2 θυμίζει διαφήμιση. Να επιβεβαιώσεις με αναφορά σε πέντε διαφορετικές γλωσσικές επιλογές την παραπάνω παρατήρηση.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

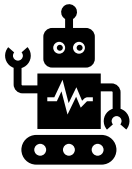
Στο Κείμενο 3 περιγράφεται μία ανθρώπινη κατάσταση. Ποια είναι αυτή και με ποια εκφραστικά μέσα αποδίδεται; (Η αναφορά σε τρία μέσα είναι επαρκής.) Ποια εντύπωση σου προκαλεί η στάση του πατέρα; (περίπου 150 λέξεις)

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 30)

Με αφορμή τα κείμενα 1 και 2 να εκφωνήσετε ομιλία στη σχολική σας κοινότητα (350 – 400 λέξεων) με θέμα τον σύγχρονο τουρισμό. Στην ομιλία σας να αναφερθείτε:

- α) στις αρνητικές συνέπειες που μπορεί να έχει ο τουρισμός στο περιβάλλον και στους τουριστικούς προορισμούς,
- β) στους τρόπους με τους οποίους οι ταξιδιώτες μπορούν να συμπεριφέρονται πιο υπεύθυνα και να προστατεύουν τους τόπους που επισκέπτονται.

ΕΝΟΤΗΤΑ 5 : ΨΗΦΙΑΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Ορισμός τεχνολογίας

Τεχνολογία ονομάζεται η εφαρμογή των τεχνικών και επιστημονικών γνώσεων με σκοπό τη διευκόλυνση της ζωής του ανθρώπου και την πρόοδο της κοινωνίας. Η τεχνολογία αποτελεί ένα πολύτιμο εργαλείο προόδου, αρκεί να χρησιμοποιείται με μέτρο, υπευθυνότητα και κριτική σκέψη. Ο άνθρωπος οφείλει να αξιοποιεί τα θετικά της στοιχεία χωρίς να υποδουλώνεται σε αυτήν, ώστε η τεχνολογική εξέλιξη να υπηρετεί πραγματικά τον άνθρωπο και την κοινωνία.

Θετικές επιδράσεις της τεχνολογίας

Η τεχνολογία έχει συμβάλει ουσιαστικά στη βελτίωση της ζωής του ανθρώπου.

- Βελτιώνει τις συνθήκες εργασίας, περιορίζοντας τον χειρωνακτικό μόχθο και αυξάνοντας την παραγωγικότητα.
- Συμβάλλει σημαντικά στην πρόοδο της ιατρικής και της υγείας μέσω σύγχρονων εξετάσεων και καινοτόμων θεραπειών.
- Αναβαθμίζει το βιοτικό επίπεδο με ταχύτερες μεταφορές, εξελιγμένα μέσα επικοινωνίας και χρήσιμες ηλεκτρονικές συσκευές.
- Διευκολύνει την πρόσβαση στη γνώση, στον πολιτισμό και στην εκπαίδευση.
- Περιορίζει τη γραφειοκρατία και επιταχύνει τις συναλλαγές.
- Το διαδίκτυο ενισχύει την ενημέρωση, την ανταλλαγή ιδεών και την επικοινωνία μεταξύ ανθρώπων από όλο τον κόσμο.
- Προωθεί τη δια βίου μάθηση και την εξ αποστάσεως εκπαίδευση.
- Ενισχύει τη δημοκρατία, δίνοντας βήμα έκφρασης σε περισσότερους πολίτες.

Αρνητικές συνέπειες της τεχνολογίας

Παρά τα οφέλη της, η τεχνολογία δημιουργεί και σοβαρά προβλήματα.

- Η αλόγιστη βιομηχανική ανάπτυξη επιβαρύνει το φυσικό περιβάλλον.
- Ενισχύεται ο καταναλωτισμός και η προσκόλληση στα υλικά αγαθά.
- Η ανάπτυξη της πολεμικής τεχνολογίας αυξάνει τον κίνδυνο καταστροφικών πολέμων.
- Η αυτοματοποίηση προκαλεί ανεργία και αποξένωση του εργαζομένου.

- Δημιουργούνται κοινωνικές ανισότητες ανάμεσα σε όσους έχουν πρόσβαση στην τεχνολογία και σε όσους δεν έχουν.
- Η υπερβολική χρήση του διαδικτύου οδηγεί σε απομόνωση και αποδυνάμωση των ανθρώπινων σχέσεων.
- Υπάρχει κίνδυνος παραπληροφόρησης, παραβίασης προσωπικών δεδομένων και διαδικτυακής εγκληματικότητας.
- Η κατάχρηση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης μπορεί να οδηγήσει σε εξάρτηση.

Διαδίκτυο και εκπαίδευση

Το διαδίκτυο έχει μεταμορφώσει τη σύγχρονη εκπαίδευση.

- Οι μαθητές αποκτούν πρόσβαση σε άπειρες πηγές γνώσης και εκπαιδευτικό υλικό.
- Ενισχύεται η κριτική σκέψη μέσα από την αξιολόγηση πληροφοριών.
- Διευκολύνεται η εξ αποστάσεως εκπαίδευση και η δια βίου μάθηση.
- Προωθείται η συνεργασία σχολείων και μαθητών από διαφορετικές χώρες και πολιτισμούς.
- Ο μαθητής συμμετέχει ενεργά στη μαθησιακή διαδικασία και δεν αποτελεί πλέον παθητικό δέκτη γνώσεων.

Ωστόσο, ο ρόλος του εκπαιδευτικού παραμένει καθοριστικός, καθώς καλείται να καλλιεργήσει την κριτική ικανότητα των μαθητών και να τους διδάξει τη σωστή αξιοποίηση της πληροφορίας.

Μέσα κοινωνικής δικτύωσης

Θετικά

- Διευκολύνουν την επικοινωνία και τη γνωριμία ανθρώπων από όλο τον κόσμο.
- Επιτρέπουν τη διατήρηση επαφής με φίλους και συγγενείς.
- Προσφέρουν δυνατότητα έκφρασης απόψεων και κοινωνικής συμμετοχής.
- Βοηθούν άτομα με δυσκολίες μετακίνησης ή κοινωνικής προσαρμογής.
- Αποτελούν εργαλείο ενημέρωσης, μάθησης και συνεργασίας.

Αρνητικά

- Δημιουργούν εθισμό και σπατάλη χρόνου.
- Ενισχύουν τις επιφανειακές σχέσεις και την κοινωνική απομόνωση.
- Εκθέτουν τους χρήστες σε κινδύνους παραβίασης προσωπικών δεδομένων.

- Συχνά καλλιεργούν τη διαδικτυακή βία, τη χυδαιότητα και την παραπληροφόρηση.
- Υποβαθμίζουν τη γλώσσα και την ποιότητα της επικοινωνίας.

Τρόποι προστασίας από τους κινδύνους

- Περιορισμένη και συνετή χρήση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης.
- Προστασία προσωπικών δεδομένων και αποφυγή επικοινωνίας με αγνώστους.
- Ενημέρωση των αρμόδιων αρχών σε περιπτώσεις ηλεκτρονικής παρενόχλησης.
- Ενεργός ρόλος γονέων και σχολείου στην ενημέρωση και προστασία των παιδιών.
- Καλλιέργεια κριτικής σκέψης και υπεύθυνης στάσης απέναντι στην τεχνολογία.

Γιατί τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης είναι απαραίτητα;

- Διευκολύνουν την άμεση επικοινωνία και τη διατήρηση κοινωνικών σχέσεων ανεξάρτητα από γεωγραφικές αποστάσεις.
- Επιτρέπουν τη γρήγορη μετάδοση πληροφοριών και την άμεση ενημέρωση για κοινωνικά, πολιτικά και πολιτιστικά ζητήματα.
- Αποτελούν σημαντικό εργαλείο εκπαίδευσης, μάθησης και αναζήτησης γνώσεων.
- Ενισχύουν τη συνεργασία σε εκπαιδευτικό, επαγγελματικό και κοινωνικό επίπεδο.
- Δίνουν δυνατότητα έκφρασης απόψεων, συμμετοχής στον δημόσιο διάλογο και κοινωνικής δραστηριοποίησης.
- Συμβάλλουν στην επαγγελματική δικτύωση και στη δημιουργία νέων επαγγελματικών ευκαιριών.
- Λειτουργούν ως μέσο προβολής δημιουργικών δραστηριοτήτων, ιδεών και επιχειρηματικών πρωτοβουλιών.
- Διευκολύνουν την επικοινωνία σε περιόδους κρίσεων ή έκτακτων καταστάσεων.
- Ενισχύουν την παγκόσμια διασύνδεση, φέρνοντας σε επαφή ανθρώπους διαφορετικών κοινωνιών και πολιτισμών.
- Αποτελούν αναπόσπαστο μέρος της σύγχρονης ψηφιακής κοινωνίας και της καθημερινής ζωής.

Ορισμός

Τηλεργασία ονομάζεται η μορφή εργασίας κατά την οποία ο εργαζόμενος παρέχει την εργασία του εξ αποστάσεως, κυρίως με τη χρήση ηλεκτρονικών υπολογιστών και του διαδικτύου, χωρίς να απαιτείται η φυσική παρουσία του στον χώρο της επιχείρησης.

Θετικά της τηλεργασίας

- Προσφέρει ευελιξία ως προς το ωράριο και τον τρόπο εργασίας.
- Εξοικονομεί χρόνο και χρήματα από τις καθημερινές μετακινήσεις.
- Συμβάλλει στη μείωση της κυκλοφοριακής συμφόρησης και της ατμοσφαιρικής ρύπανσης.
- Διευκολύνει άτομα με αναπηρίες ή κατοίκους απομακρυσμένων περιοχών να εργαστούν ισότιμα.
- Επιτρέπει καλύτερη ισορροπία ανάμεσα στην επαγγελματική και την προσωπική ζωή.
- Αυξάνει σε πολλές περιπτώσεις την παραγωγικότητα και την αποδοτικότητα των εργαζομένων.
- Δίνει τη δυνατότητα συνεργασίας ανθρώπων από διαφορετικές χώρες και πολιτισμούς.
- Μειώνει τα λειτουργικά έξοδα των επιχειρήσεων.

Αρνητικά της τηλεργασίας

- Περιορίζει την άμεση ανθρώπινη επικοινωνία και δημιουργεί αίσθημα απομόνωσης.
- Συχνά καταργεί τα σαφή όρια ανάμεσα στην εργασία και την προσωπική ζωή.
- Ενδέχεται να οδηγήσει σε υπερεργασία και ψυχολογική πίεση.
- Δυσκολεύει την ομαδική συνεργασία και την ανάπτυξη κοινωνικών σχέσεων στον εργασιακό χώρο.
- Δημιουργεί εξάρτηση από την τεχνολογία και τα ψηφιακά μέσα.
- Δεν διαθέτουν όλοι οι εργαζόμενοι τον κατάλληλο εξοπλισμό ή τις ίδιες ψηφιακές δεξιότητες.
- Υπάρχουν κίνδυνοι παραβίασης προσωπικών και επαγγελματικών δεδομένων.
- Σε ορισμένες περιπτώσεις παρατηρείται μείωση της εργασιακής ασφάλειας και των δικαιωμάτων των εργαζομένων.

Τι απαιτείται

- Καθορισμός σαφούς ωραρίου εργασίας.

- Σεβασμός στα εργασιακά δικαιώματα των τηλεργαζομένων.
- Επαρκής τεχνολογικός εξοπλισμός και εκπαίδευση.
- Ανάπτυξη ψηφιακών δεξιοτήτων.
- Ισορροπία ανάμεσα στην επαγγελματική και την προσωπική ζωή.
- Συστηματική επικοινωνία μεταξύ εργοδοτών και εργαζομένων.

Η τηλεργασία ως νέα τάση

- Η τηλεργασία αποτελεί σύγχρονη μορφή εργασίας που αναπτύσσεται συνεχώς.
- Ενισχύθηκε σημαντικά χάρη στην πρόοδο της τεχνολογίας και του διαδικτύου.
- Εξαπλώθηκε ιδιαίτερα μετά την περίοδο της πανδημίας.
- Πολλές επιχειρήσεις εφαρμόζουν πλέον υβριδικά ή πλήρως εξ αποστάσεως μοντέλα εργασίας.
- Δίνει τη δυνατότητα εργασίας από το σπίτι ή από οποιοδήποτε μέρος.
- Προσφέρει ευελιξία και καλύτερη διαχείριση χρόνου.
- Μειώνει τις μετακινήσεις και τα λειτουργικά έξοδα.
- Διευκολύνει τη συνεργασία ανθρώπων από διαφορετικές περιοχές και χώρες.
- Αποτελεί βασικό χαρακτηριστικό της σύγχρονης αγοράς εργασίας.
- Παράλληλα δημιουργεί προβληματισμούς, όπως απομόνωση, υπερεργασία και εξάρτηση από την τεχνολογία.
- Αναμένεται να επηρεάσει σημαντικά το μέλλον της εργασίας και της κοινωνίας.

Τεχνητή Νοημοσύνη (ΑΙ)

Ορισμός

Τεχνητή Νοημοσύνη ονομάζεται ο κλάδος της τεχνολογίας που επιτρέπει στις μηχανές και στους υπολογιστές να εκτελούν λειτουργίες που προσομοιάζουν την ανθρώπινη σκέψη, όπως η μάθηση, η ανάλυση δεδομένων, η λήψη αποφάσεων και η επίλυση προβλημάτων.

Θετικά της Τεχνητής Νοημοσύνης

- Αυξάνει την ταχύτητα και την ακρίβεια στην επεξεργασία πληροφοριών.
- Βελτιώνει σημαντικά τον τομέα της υγείας μέσω έγκαιρων διαγνώσεων και προηγμένων θεραπειών.
- Συμβάλλει στην αυτοματοποίηση δύσκολων ή επικίνδυνων εργασιών.
- Ενισχύει την παραγωγικότητα επιχειρήσεων και οργανισμών.
- Διευκολύνει την εκπαίδευση με εξατομικευμένες μορφές μάθησης.
- Βοηθά στην επιστημονική έρευνα και στην αντιμετώπιση σύνθετων προβλημάτων.
- Προσφέρει άμεση πρόσβαση στη γνώση και στην πληροφορία.
- Μπορεί να συμβάλει στην προστασία του περιβάλλοντος μέσω καλύτερης διαχείρισης πόρων και ενέργειας.

Αρνητικά της Τεχνητής Νοημοσύνης

- Απειλεί πολλές θέσεις εργασίας λόγω αυτοματοποίησης.
- Δημιουργεί εξάρτηση του ανθρώπου από τις μηχανές.
- Ελλοχεύει ο κίνδυνος παραβίασης προσωπικών δεδομένων και παρακολούθησης.
- Μπορεί να χρησιμοποιηθεί για παραπληροφόρηση και χειραγώγηση της κοινής γνώμης.
- Ενισχύει κοινωνικές και οικονομικές ανισότητες ανάμεσα σε όσους έχουν πρόσβαση στην τεχνολογία και σε όσους δεν έχουν.
- Υπάρχει κίνδυνος απώλειας της ανθρώπινης δημιουργικότητας και κρίσης.
- Η ανεξέλεγκτη ανάπτυξη της δημιουργεί ηθικά και νομικά ζητήματα.
- Μπορεί να αξιοποιηθεί για στρατιωτικούς σκοπούς και ανάπτυξη επικίνδυνων οπλικών συστημάτων.

- Θέσπιση αυστηρού νομικού πλαισίου για τη χρήση της Τεχνητής Νοημοσύνης.
- Προστασία προσωπικών δεδομένων και ανθρωπίνων δικαιωμάτων.
- Ανάπτυξη της τεχνολογίας με επίκεντρο τον άνθρωπο.
- Εκπαίδευση των πολιτών για την ορθή χρήση της.
- Καλλιέργεια κριτικής σκέψης ώστε ο άνθρωπος να μην υποκαθίσταται πλήρως από τις μηχανές.
- Η τεχνολογία να λειτουργεί συμπληρωματικά και όχι εις βάρος του ανθρώπου.

Γιατί οι νέοι στρέφονται στην Τεχνητή Νοημοσύνη (AI)

- Η Τεχνητή Νοημοσύνη αποτελεί βασικό γνώρισμα της σύγχρονης τεχνολογικής εποχής.
- Οι νέοι μεγαλώνουν σε ένα ψηφιακό περιβάλλον και εξοικειώνονται εύκολα με τις νέες τεχνολογίες.
- Η AI προσφέρει άμεση πρόσβαση στη γνώση και στην πληροφορία.
- Διευκολύνει τη μάθηση, την εργασία και την καθημερινότητα.
- Βοηθά στην ταχύτερη ολοκλήρωση εργασιών και υποχρεώσεων.
- Προσφέρει νέες δυνατότητες δημιουργικότητας, επικοινωνίας και ψυχαγωγίας.
- Συνδέεται με σύγχρονα επαγγέλματα και αυξημένες επαγγελματικές προοπτικές.
- Οι νέοι θεωρούν ότι η γνώση της AI είναι απαραίτητη για το μέλλον.
- Τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης και το διαδίκτυο προβάλλουν συνεχώς τις δυνατότητες της τεχνητής νοημοσύνης.
- Η AI δίνει τη δυνατότητα εξατομικευμένης μάθησης και άμεσης βοήθειας.
- Η περιέργεια και η ανάγκη για καινοτομία ωθούν τους νέους να πειραματίζονται με νέες τεχνολογίες.
- Πολλοί νέοι βλέπουν την AI ως εργαλείο προόδου και εξέλιξης.

Αρνητικές πλευρές

- Υπάρχει κίνδυνος υπερβολικής εξάρτησης από την τεχνολογία.
- Μπορεί να περιοριστεί η προσωπική προσπάθεια και η κριτική σκέψη.
- Ελλοχεύει ο κίνδυνος παραπληροφόρησης και λανθασμένης χρήσης.
- Η υπερβολική χρήση της AI ενδέχεται να απομακρύνει τους νέους από την άμεση ανθρώπινη επικοινωνία.

Τεχνητή Νοημοσύνη (ΑΙ) και εργασία

Η Τεχνητή Νοημοσύνη μεταμορφώνει ριζικά τον χώρο της εργασίας, δημιουργώντας τόσο σημαντικές ευκαιρίες όσο και σοβαρές προκλήσεις. Η σωστή αξιοποίησή της προϋποθέτει ισορροπία ανάμεσα στην τεχνολογική πρόοδο και στον σεβασμό προς τον άνθρωπο και την εργασία του.

Θετικές επιδράσεις της ΑΙ στην εργασία

- Αυξάνει την παραγωγικότητα και την ταχύτητα εκτέλεσης εργασιών.
- Περιορίζει τα ανθρώπινα λάθη και βελτιώνει την ακρίβεια.
- Αναλαμβάνει επικίνδυνες ή επαναλαμβανόμενες εργασίες, προστατεύοντας τον εργαζόμενο.
- Διευκολύνει την οργάνωση και τη διαχείριση μεγάλου όγκου δεδομένων.
- Δημιουργεί νέα επαγγέλματα και ειδικότητες στον τομέα της τεχνολογίας.
- Βελτιώνει την εξυπηρέτηση και την επικοινωνία σε πολλούς επαγγελματικούς χώρους.
- Συμβάλλει στην ανάπτυξη της επιστήμης, της ιατρικής και της έρευνας.
- Προσφέρει δυνατότητες τηλεργασίας και ευέλικτων μορφών απασχόλησης.
- Βοηθά τις επιχειρήσεις να γίνουν πιο ανταγωνιστικές και αποδοτικές.

Αρνητικές επιδράσεις της ΑΙ στην εργασία

- Πολλές θέσεις εργασίας κινδυνεύουν να αντικατασταθούν από μηχανές και αυτοματοποιημένα συστήματα.
- Αυξάνεται ο φόβος της ανεργίας, ιδιαίτερα σε επαγγέλματα χαμηλής εξειδίκευσης.
- Δημιουργούνται κοινωνικές και οικονομικές ανισότητες.
- Ο εργαζόμενος ενδέχεται να αποξενωθεί από το αντικείμενο της εργασίας του.
- Ενισχύεται η εξάρτηση από την τεχνολογία.
- Υπάρχει κίνδυνος ελέγχου και παρακολούθησης των εργαζομένων μέσω ψηφιακών συστημάτων.
- Η υπερβολική αυτοματοποίηση μπορεί να περιορίσει τη δημιουργικότητα και την ανθρώπινη πρωτοβουλία.
- Δεν έχουν όλοι οι εργαζόμενοι τις ίδιες ψηφιακές γνώσεις και δυνατότητες προσαρμογής.

Τι απαιτείται

- Συνεχής εκπαίδευση και απόκτηση ψηφιακών δεξιοτήτων.
- Προσαρμογή του εκπαιδευτικού συστήματος στις νέες ανάγκες της αγοράς εργασίας.

- Προστασία των εργασιακών δικαιωμάτων.
- Ανθρωποκεντρική αξιοποίηση της τεχνητής νοημοσύνης.
- Η ΑΙ να λειτουργεί υποστηρικτικά προς τον άνθρωπο και όχι να τον αντικαθιστά πλήρως.
- Καλλιέργεια κριτικής σκέψης και δημιουργικότητας, στοιχεία που δεν μπορούν εύκολα να αντικατασταθούν από τις μηχανές.

Πρέπει να φοβόμαστε την Τεχνητή Νοημοσύνη;

Η Τεχνητή Νοημοσύνη δεν είναι από μόνη της ούτε καλή ούτε κακή. Ο τρόπος με τον οποίο τη χρησιμοποιεί ο άνθρωπος καθορίζει και τις συνέπειές της. Επομένως, δεν χρειάζεται φόβος αλλά υπευθυνότητα, έλεγχος και σωστή αξιοποίησή της.

- Η Τεχνητή Νοημοσύνη αποτελεί δημιούργημα του ανθρώπου και εργαλείο προόδου.
- Δεν πρέπει να αντιμετωπίζεται με πανικό ή απόλυτο φόβο, αλλά με σύνεση και κριτική σκέψη.
- Μπορεί να προσφέρει σημαντικά οφέλη στην υγεία, στην εκπαίδευση, στην εργασία και στην επιστήμη.
- Διευκολύνει την καθημερινότητα και αυξάνει την παραγωγικότητα.
- Συμβάλλει στην επίλυση σύνθετων προβλημάτων και στην εξέλιξη της τεχνολογίας.

Ωστόσο, απαιτείται προσοχή γιατί:

- Υπάρχει κίνδυνος εξάρτησης του ανθρώπου από τις μηχανές.
- Ενδέχεται να χαθούν θέσεις εργασίας λόγω αυτοματοποίησης.
- Μπορεί να χρησιμοποιηθεί για παραπληροφόρηση, παρακολούθηση και παραβίαση προσωπικών δεδομένων.
- Δημιουργούνται ηθικά και νομικά ζητήματα σχετικά με τη χρήση της.
- Η ανεξέλεγκτη ανάπτυξή της μπορεί να ενισχύσει κοινωνικές ανισότητες.
- Υπάρχει κίνδυνος ο άνθρωπος να περιορίσει την προσωπική του κρίση και δημιουργικότητα.

Τι απαιτείται

- Σωστή ενημέρωση και εκπαίδευση των πολιτών.
- Θέσπιση αυστηρών νόμων και ελέγχων για τη χρήση της ΑΙ.
- Ανάπτυξη της τεχνολογίας με επίκεντρο τον άνθρωπο.
- Καλλιέργεια κριτικής σκέψης και υπεύθυνης χρήσης.
- Η ΑΙ να λειτουργεί συμπληρωματικά προς τον άνθρωπο και όχι εις βάρος του.

Ψηφιακές δεξιότητες

Ψηφιακές δεξιότητες **ονομάζονται** οι γνώσεις και οι ικανότητες που επιτρέπουν στον άνθρωπο να χρησιμοποιεί αποτελεσματικά και με ασφάλεια τις ψηφιακές τεχνολογίες στην καθημερινή ζωή, στην εκπαίδευση και στην εργασία. Στη σύγχρονη εποχή **αποτελούν** απαραίτητο εφόδιο για την προσωπική και επαγγελματική ανάπτυξη, καθώς συμβάλλουν στην καλύτερη προσαρμογή στις απαιτήσεις της ψηφιακής κοινωνίας.

Θετικές επιδράσεις των ψηφιακών δεξιοτήτων

- Διευκολύνουν την πρόσβαση στη γνώση και στην πληροφορία μέσω του διαδικτύου.
- Βελτιώνουν τις δυνατότητες εκπαίδευσης και δια βίου μάθησης μέσα από ψηφιακές πλατφόρμες και ηλεκτρονικά μαθήματα.
- Αυξάνουν τις επαγγελματικές ευκαιρίες και ενισχύουν την ανταγωνιστικότητα στην αγορά εργασίας.
- Συμβάλλουν στην αποτελεσματικότερη επικοινωνία και συνεργασία μεταξύ ανθρώπων που βρίσκονται σε διαφορετικά μέρη.
- Διευκολύνουν τις καθημερινές συναλλαγές, όπως οι ηλεκτρονικές αγορές, οι τραπεζικές υπηρεσίες και η επικοινωνία με δημόσιους φορείς.
- Ενισχύουν τη δημιουργικότητα και την καινοτομία μέσω της αξιοποίησης σύγχρονων ψηφιακών εργαλείων.
- Καλλιεργούν την ικανότητα αναζήτησης, αξιολόγησης και ορθής διαχείρισης πληροφοριών.

Προϋποθέσεις ορθής αξιοποίησης των ψηφιακών δεξιοτήτων

- Να γίνεται υπεύθυνα και ασφαλής χρήση του διαδικτύου.
- Να προστατεύονται τα προσωπικά δεδομένα και η ιδιωτικότητα.
- Να αναπτύσσεται κριτική σκέψη απέναντι στις πληροφορίες που διακινούνται στο διαδίκτυο.
- Να χρησιμοποιούνται οι ψηφιακές τεχνολογίες με μέτρο, ώστε να αποφεύγεται η εξάρτηση από αυτές.

Ορισμός

Επιστήμη ονομάζεται το σύνολο της συστηματικής γνώσης που αποκτά ο άνθρωπος μέσω της παρατήρησης, του πειράματος και της έρευνας, με σκοπό την κατανόηση της φύσης, της κοινωνίας και των νόμων που διέπουν τον κόσμο. (ανθρωπιστικές και θετικές)

Η επιστήμη αποτελεί βασικό πυλώνα της ανθρώπινης προόδου και εξέλιξης. Ωστόσο, η αξία της εξαρτάται από τον τρόπο χρήσης της, καθώς μπορεί να συμβάλει είτε στη βελτίωση της ζωής είτε στην καταστροφή της. Επομένως, απαιτείται υπευθυνότητα, ηθική συνείδηση και ανθρωποκεντρική προσέγγιση.

Σημασία της επιστήμης

- Συμβάλλει στην ερμηνεία των φυσικών και κοινωνικών φαινομένων.
- Προάγει την πρόοδο και την εξέλιξη της ανθρωπότητας.
- Βελτιώνει την ποιότητα ζωής του ανθρώπου.
- Θέτει τις βάσεις για την τεχνολογική ανάπτυξη.
- Ενισχύει την κριτική σκέψη και την ορθολογική σκέψη.
- Συμβάλλει στην αντιμετώπιση σοβαρών προβλημάτων (υγεία, περιβάλλον, ενέργεια).

Θετικές πλευρές της επιστήμης

- Σημαντικές ανακαλύψεις στην ιατρική που σώζουν ανθρώπινες ζωές.
- Ανάπτυξη νέων θεραπειών και εμβολίων.
- Κατανόηση φυσικών φαινομένων (καιρός, κλιματική αλλαγή).
- Ανάπτυξη της τεχνολογίας και της βιομηχανίας.
- Βελτίωση της εκπαίδευσης και της γνώσης.
- Διευκόλυνση της καθημερινής ζωής μέσω εφαρμογών της επιστήμης.
- Προώθηση της συνεργασίας μεταξύ των λαών μέσω διεθνών ερευνητικών προγραμμάτων.

Αρνητικές πλευρές της επιστήμης

- Η επιστημονική γνώση μπορεί να χρησιμοποιηθεί για καταστροφικούς σκοπούς (π.χ. όπλα μαζικής καταστροφής).

- Η υπερβολική εξειδίκευση μπορεί να απομακρύνει τον άνθρωπο από μια σφαιρική θεώρηση της ζωής.
- Ενδέχεται να δημιουργηθούν ηθικά διλήμματα (π.χ. γενετική, κλωνοποίηση).
- Η ανεξέλεγκτη επιστημονική πρόοδος μπορεί να προκαλέσει περιβαλλοντική καταστροφή.
- Υπάρχει κίνδυνος η επιστήμη να χρησιμοποιηθεί για οικονομικά ή πολιτικά συμφέροντα.
- Ο άνθρωπος μπορεί να χάσει την πνευματική και ηθική του ισορροπία αν στηρίζεται μόνο στη λογική.

Επιστήμη και τεχνολογία

- Η επιστήμη αποτελεί τη θεωρητική βάση της τεχνολογίας.
- Η τεχνολογία αποτελεί την πρακτική εφαρμογή της επιστημονικής γνώσης.
- Οι δύο τομείς αλληλοσυμπληρώνονται και προωθούν την πρόοδο.
- Η επιστήμη δίνει απαντήσεις, ενώ η τεχνολογία δίνει λύσεις.

Τι απαιτείται

- Ηθική ευθύνη στη χρήση της επιστημονικής γνώσης.
- Σεβασμός στον άνθρωπο και στο περιβάλλον.
- Έλεγχος της επιστημονικής έρευνας ώστε να αποφεύγονται καταχρήσεις.
- Διεθνής συνεργασία για ειρηνική αξιοποίηση των επιστημονικών επιτευγμάτων.
- Καλλιέργεια ανθρωπιστικής παιδείας παράλληλα με την επιστημονική γνώση.

Τα ηθικά χαρακτηριστικά του επιστήμονα

- **Αλήθεια και εντιμότητα:** Ο επιστήμονας οφείλει να παρουσιάζει τα αποτελέσματα της έρευνάς του με ακρίβεια, χωρίς παραποίηση ή απόκρυψη δεδομένων.
- **Αντικειμενικότητα:** Πρέπει να αποφεύγει προσωπικές προκαταλήψεις και να βασίζεται αποκλειστικά σε αποδείξεις και επιστημονικά δεδομένα.
- **Υπευθυνότητα:** Έχει ευθύνη για τις συνέπειες των ερευνών και των ανακαλύψεών του στην κοινωνία, τον άνθρωπο και το περιβάλλον.
- **Σεβασμός προς τον άνθρωπο:** Οφείλει να προστατεύει την ανθρώπινη ζωή, την αξιοπρέπεια και τα δικαιώματα, αποφεύγοντας πειράματα που τα παραβιάζουν.
- **Σεβασμός προς το περιβάλλον:** Πρέπει να λαμβάνει υπόψη του τις οικολογικές συνέπειες της επιστημονικής έρευνας.

- **Αλtruισμός και κοινωνική συνείδηση:** Στόχος του επιστήμονα πρέπει να είναι η πρόοδος της ανθρωπότητας και όχι το προσωπικό κέρδος.
- **Αυτοκριτική:** Οφείλει να ελέγχει συνεχώς τη δουλειά του και να δέχεται την πιθανότητα λάθους.
- **Συνεργασία:** Η επιστήμη είναι συλλογική προσπάθεια, επομένως απαιτείται συνεργασία με άλλους επιστήμονες και ανταλλαγή γνώσεων.
- **Μετριοφροσύνη:** Να αναγνωρίζει τα όρια της γνώσης του και να μην θεωρεί ότι κατέχει απόλυτες αλήθειες.

Απόψεις για τις μεταμοσχεύσεις

Οι μεταμοσχεύσεις αποτελούν μία από τις σημαντικότερες κατακτήσεις της σύγχρονης ιατρικής, καθώς σώζουν ζωές και προσφέρουν ελπίδα σε χιλιάδες ασθενείς. Παρά τους ηθικούς και πρακτικούς προβληματισμούς, η αξία τους είναι ανεκτίμητη, αρκεί να πραγματοποιούνται με σεβασμό προς τον άνθρωπο και σύμφωνα με αυστηρούς κανόνες δεοντολογίας.

Θετικές απόψεις

- Οι μεταμοσχεύσεις σώζουν ανθρώπινες ζωές, προσφέροντας θεραπεία σε ασθενείς με ανεπανόρθωτη βλάβη οργάνων.
- Βελτιώνουν σημαντικά την ποιότητα ζωής των ληπτών και τους δίνουν τη δυνατότητα να επανέλθουν σε φυσιολογική καθημερινότητα.
- Αποτελούν σημαντική κατάκτηση της ιατρικής επιστήμης και της τεχνολογίας.
- Ενισχύουν την έννοια της αλληλεγγύης, καθώς βασίζονται στη δωρεά οργάνων.
- Προάγουν τον ανθρωπισμό και τον σεβασμό προς τη ζωή.
- Μειώνουν τη θνησιμότητα από σοβαρές ασθένειες τελικού σταδίου.
- Συμβάλλουν στην πρόοδο της ιατρικής έρευνας και πρακτικής.

Αρνητικές / προβληματισμοί

- Υπάρχουν ηθικά διλήμματα, κυρίως σχετικά με τη λήψη οργάνων από εγκεφαλικά νεκρούς ασθενείς.
- Πιθανότητα εμπορευματοποίησης των οργάνων και παράνομου εμπορίου.
- Θρησκευτικοί ή πολιτισμικοί προβληματισμοί σε ορισμένες κοινωνίες.
- Ιατρικοί κίνδυνοι, όπως η απόρριψη του μοσχεύματος από τον οργανισμό.
- Έλλειψη επαρκών δωρητών σε σχέση με τη ζήτηση.

- Ψυχολογική επιβάρυνση για τους ασθενείς και τις οικογένειες.

Τι απαιτείται

- Ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των πολιτών για τη δωρεά οργάνων.
- Αυστηρό νομικό πλαίσιο για την αποτροπή της εμπορευματοποίησης.
- Σεβασμός στην ανθρώπινη αξιοπρέπεια και στη ζωή.
- Ιατρική διαφάνεια και έλεγχος στις διαδικασίες μεταμοσχεύσεων.
- Καλλιέργεια πνεύματος αλληλεγγύης και ανθρωπισμού.

Είναι ευαισθητοποιημένοι οι Έλληνες για τις μεταμοσχεύσεις;

- Στην ελληνική κοινωνία υπάρχει αυξανόμενο ενδιαφέρον και ενημέρωση σχετικά με τις μεταμοσχεύσεις και τη δωρεά οργάνων.
- Τα τελευταία χρόνια έχουν γίνει προσπάθειες από την πολιτεία και τους φορείς υγείας για ενημερωτικές καμπάνιες.
- Παρ' όλα αυτά, το επίπεδο ευαισθητοποίησης δεν θεωρείται ακόμη επαρκές σε σύγκριση με άλλες ευρωπαϊκές χώρες.

Θετικά στοιχεία

- Ένα μέρος των πολιτών έχει ήδη δηλώσει εθελοντές δωρητές οργάνων.
- Υπάρχει αυξανόμενη αποδοχή της ιδέας της δωρεάς οργάνων ως πράξη αλληλεγγύης και ανθρωπισμού.
- Οι νέες γενιές δείχνουν μεγαλύτερη εξοικείωση και θετικότερη στάση λόγω καλύτερης ενημέρωσης.
- Τα μέσα ενημέρωσης και τα σχολεία συμβάλλουν στην ευαισθητοποίηση.

Αρνητικά στοιχεία

- Επικρατεί ακόμη διστακτικότητα και φόβος γύρω από το ζήτημα των μεταμοσχεύσεων.
- Θρησκευτικές ή πολιτισμικές αντιλήψεις επηρεάζουν αρνητικά μέρος της κοινής γνώμης.
- Υπάρχει έλλειψη επαρκούς ενημέρωσης σε ορισμένες κοινωνικές ομάδες.
- Πολλοί πολίτες δεν έχουν ξεκάθαρη εικόνα για το πώς λειτουργεί η διαδικασία της δωρεάς οργάνων.

Κείμενο 1

Ο αντίκτυπος της Τεχνολογίας

*Ο Νόαμ Τσόμσκι είναι διακεκριμένος αμερικανός καθηγητής στο Τμήμα Γλωσσολογίας και Φιλοσοφίας του Τεχνολογικού Ινστιτούτου της Μασαχουσέτης. Το κείμενο αποτελεί απόσπασμα από τη συμμετοχή του στη συζήτηση «Μάθηση Δίχως Σύνορα», με τίτλο «Ο Σκοπός της Εκπαίδευσης» - *The Purpose of Education*. (MIT, 2012). Το κείμενο της συνέντευξης στα ελληνικά βρίσκεται στο: <http://xeimarros.blogspot.gr/2012/07>*

Όσο για την τεχνολογία σε σχέση με την εκπαίδευση...βασικά, η τεχνολογία είναι κάτι ουδέτερο. Είναι σαν το σφυρί! Το σφυρί δε νοιάζεται αν το χρησιμοποιείς, για να φτιάξεις ένα σπίτι ή αν ο βασανιστής σπάει με αυτό το κρανίο κάποιου. Το σφυρί μπορεί να κάνει και τα δύο! Το ίδιο και οι νέες τεχνολογίες, το ίντερνετ κλπ. Το Ίντερνετ είναι εξαιρετικά πολύτιμο, αν ξέρεις τι ψάχνεις. Το χρησιμοποιώ καθημερινά για έρευνα και φαντάζομαι ότι όλοι το κάνουμε. Αν ξέρεις τι ψάχνεις, αν έχεις ένα πλαίσιο κατανόησης που σε κατευθύνει σε συγκεκριμένα πράγματα και σου επιτρέπει να ξεσκαρτάρεις πολλά άλλα, τότε γίνεται ένα ιδιαίτερα πολύτιμο εργαλείο. Θα πρέπει βέβαια να είσαι έτοιμος να αναρωτηθείς: «έχω το σωστό πλαίσιο;» Μπορεί να χρειάζεται τροποποιήσεις, ή να ξανασκεφτώ την οπτική μου. Δεν μπορείς όμως να αναζητάς τις όποιες πληροφορίες, χωρίς να έχεις ένα σχετικά ξεκάθαρο πλαίσιο που να κατευθύνει την έρευνά σου, που να σε βοηθά να ξεχωρίσεις το ασήμαντο από το σημαντικό, τι θα πρέπει να ακολουθήσεις και τι όχι, τι θα απορρίψεις και τι θα χρειαστεί να αναπτύξεις. Δεν γίνεται κανείς βιολόγος με το να του δώσεις πρόσβαση στη βιβλιοθήκη βιολογίας του Χάρβαρντ και να του πεις: «ρίξε μια ματιά!». Δεν θα του δώσει τίποτα. Και το Ίντερνετ είναι το ίδιο πράγμα, σε πολύ μεγαλύτερη κλίμακα. Αν δεν ξέρεις τι ψάχνεις, αν δεν έχεις κατανόηση του ουσιώδους, με την προϋπόθεση βέβαια ότι είσαι έτοιμος να αναθεωρήσεις αν τα πράγματα φαίνεται να παίρνουν λάθος δρόμο, αν δεν τα έχεις αυτά, τότε η εξερεύνηση του διαδικτύου γίνεται μια τυχαία συλλογή ψευδοδεδομένων (factoids) που δεν σημαίνουν τίποτα.

Συνεπώς, για να έχει νόημα η χρήση των σύγχρονων τεχνολογιών - του ίντερνετ, των συστημάτων επικοινωνίας, των γραφικών κλπ - θα πρέπει να υπάρχει υπόβαθρο ενός καλά σχεδιασμένου βασικού κατευθυντήριου μηχανισμού. Διαφορετικά, αντί να είναι ωφέλιμη μπορεί να αποβεί επιζήμια. Αίφνης, η τυχαία αναζήτηση στο διαδίκτυο καταλήγει σε συλλογή ανοήτων - ψευδοδεδομένα από δω κι από κει, κάποιος που τα στηρίζει - και ξαφνικά καταλήγεις σε μια αποσπασματική εικόνα που μπορεί να βασίζεται σε κάποια αληθινά γεγονότα, δεν έχει όμως σχέση με την πραγματικότητα. Πρέπει να ξέρεις πώς να αξιολογείς, να ερμηνεύεις, να κατανοείς. Πάρε για παράδειγμα τη βιολογία. Το πρόσωπο που παίρνει το Νόμπελ στη Βιολογία δεν είναι αυτός που

διάβασε τις περισσότερες δημοσιεύσεις και πήρε τις περισσότερες σημειώσεις, αλλά αυτός που ήξερε τι έψαχνε να βρει. Η καλλιέργεια της ικανότητας να αναζητάς το ουσιώδες και να είσαι πάντα έτοιμος να επανεξετάσεις τις κατευθύνσεις σου, αυτός είναι και θα είναι ο ρόλος της εκπαίδευσης, είτε χρησιμοποιεί κομπιούτερ ή χαρτί και μολύβι ή βιβλία.

Κείμενο 2

Η τεχνολογική ανάπτυξη στα όριά της

Άρθρο του Θ. Γεωργακόπουλου στη στήλη Απόψεις στο *kathimerini.gr* – 4/6/2022

Ένας από τους πιο διαδεδομένους μύθους της εποχής μας είναι ο ασταμάτητος ρυθμός της τεχνολογικής εξέλιξης. Η ιδέα ότι η τεχνολογία και η επιστήμη θα συνεχίσουν να γεννούν νέες ιδέες, νέες ανακαλύψεις και νέες λύσεις ολοένα και πιο γρήγορα, όπως θεωρούμε ότι συμβαίνει τους τελευταίους δύο αιώνες. Αυτή την ιδέα την ασπάζονται, τη θεωρούν αξιωματική αλήθεια και την αναπαράγουν όλοι. Όλοι; Όχι όλοι. Εδώ και μερικές δεκαετίες κάποιες άλλες φωνές κοιτάνε τα δεδομένα και τα στοιχεία και διαπιστώνουν κάτι το ανησυχητικό. Μια αλλαγή. Μια επιβράδυνση. Μια «Μεγάλη Στασιμότητα». Στο πρόσφατο βιβλίο του «Human Frontiers» ο συγγραφέας και ερευνητής Μάρτιν Μπάσκαρ συνοψίζει όλα αυτά τα δεδομένα που δείχνουν ότι η τεχνολογική έκρηξη των τελευταίων δύο αιώνων ήταν μια εξαίρεση στην ανθρώπινη ιστορία και όχι απαραίτητα μια διαχρονική νέα κανονικότητα.

Τι μας λέει ουσιαστικά το βιβλίο; Ότι τα όρια της επιστήμης και της τεχνολογίας γίνονται πια ασφυκτικά. Σε κάποια πεδία έχουμε ήδη αρχίσει να νιώθουμε ότι τα φτάνουμε. Σε άλλα, το μέγεθος των προβλημάτων είναι τόσο μεγάλο που φαίνεται ότι οι σημερινές δυνατότητές μας δεν επαρκούν, για να το ξεπεράσουμε. Κι οι ιδέες που θα χρειαστούμε στο μέλλον θα είναι ακόμα πιο δύσκολες. Αυτό δεν σημαίνει ότι όλα έχουν τελειώσει και ότι φτάνουμε απαραίτητα στο τέλος ενός τεχνολογικού «διαλείμματος». Στο τελευταίο μέρος του βιβλίου ο Μπάσκαρ εξηγεί πώς θα μπορούσαμε να διατηρήσουμε την παραγωγή νέων ιδεών και νέων επιστημονικών και τεχνολογικών ανακαλύψεων, μετατοπίζοντας το «ταβάνι» της ανθρώπινης δημιουργίας παρακάτω στο χρόνο. Ένα από τα στοιχεία που παρουσιάζει είναι ενδεικτικό.

Σήμερα, λέει, στον κόσμο μας ζουν περίπου 8 εκατομμύρια επιστήμονες. Για να διατηρήσουμε την παραγωγή επιστημονικής γνώσης σε παρόμοια με τα σημερινά επίπεδα, θα χρειαστεί μέχρι το 2071 στον κόσμο να ζουν και να δουλεύουν 64 εκατομμύρια επιστήμονες. Αν και η δημογραφική τάση είναι μην αναστρέψιμη και, σύμφωνα με κάποιες εκτιμήσεις θα οδηγήσει σε μείωση του παγκόσμιου πληθυσμού από το 2060 και μετά περίπου, ακόμα κι έτσι θα πρόκειται τότε για λιγότερο από 1% του παγκόσμιου πληθυσμού.

Είναι πάρα πολύ δύσκολο να συνεχιστεί η τεχνολογική και η επιστημονική εξέλιξη με το ρυθμό που έχουμε συνηθίσει και θεωρούσαμε δεδομένο. Αλλά δεν είναι ανέφικτο.

Κείμενο 3

Ανικανοποίητο

Το ποίημα της Λένας Παππά προέρχεται από τη συλλογή «Βραδυφλεγής», Τα Ποιήματα, Τόμος Β', εκδ. Αρμός, Αθήνα: 1997.

Η δίψα εκείνων που ποτέ
δε θ' αποκτήσω
με στοιχειώνει, πνιγμένη
καθώς σέρνομαι στα νερά
του έλους των πραγματωμένων.

Ποιος είπε πως ποτέ
τελειώνουν οι επιθυμίες;

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 20)

Να γράψετε μια περίληψη του κειμένου 1 σε 50-60 λέξεις, αποδίδοντας με σαφήνεια τις απόψεις του συγγραφέα σχετικά με τη σχέση τεχνολογίας και εκπαίδευσης,

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Ποια είναι η βασική θέση που διατυπώνει ο συγγραφέας του Κειμένου 2 (μονάδες 4) και ποια, κατά την άποψή σου, η πρόθεσή του, ο σκοπός για τον οποίο έγραψε το κείμενο (μονάδες 6); Πιστεύεις ότι ο τρόπος με τον οποίο οργανώνει το κείμενό του εξυπηρετεί την πρόθεσή του αυτή; (μονάδες 5)

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

α. Να περιγράψεις τον τρόπο με τον οποίο συνδέονται νοηματικά οι τρεις πρώτες παράγραφοι του Κειμένου 2 (μονάδες 6)

β. Στην 1^η παράγραφο της τοποθέτησής του (Κείμενο 1) ο Νόαμ Τσόμσκι δίνει μια αναλογία. Ποια είναι τα μέλη της (μονάδες 2) και τι θέλει με αυτήν να τονίσει (μονάδες 2);

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

Να αντικαταστήσεις τις υπογραμμισμένες λέξεις στην πρώτη παράγραφο του Κειμένου 2 με άλλες συνώνυμες λέξεις ή φράσεις που θα μετατρέψουν τον λόγο από μεταφορικό σε κυριολεκτικό (μονάδες 5). Ποια αλλαγή παρατηρείς στην πρόθεση του συγγραφέα (μονάδες 5);

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Ποιος είναι, κατά τη γνώμη σου, ο βασικός προβληματισμός του ποιητικού υποκειμένου; Να στηρίζεις την ερμηνεία σου σε (3) κειμενικούς δείκτες. Ποιες σκέψεις ή συναισθήματα σου γεννιούνται μετά την ανάγνωση του ποιήματος;

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 30)

Με αφορμή τα κείμενα που διαβάσατε, να γράψετε ένα άρθρο 350-400 λέξεων για τη σχολική εφημερίδα, στο οποίο να αναπτύξετε τις απόψεις σας σχετικά με:

- α) τους κινδύνους που προκύπτουν από την άκριτη χρήση του διαδικτύου και των νέων τεχνολογιών από τους νέους,
- β) τον ρόλο της εκπαίδευσης στην ανάπτυξη κριτικής σκέψης και ουσιαστικής αξιοποίησης της πληροφορίας.

Κείμενο 1

Πολιτισμός της εικόνας ή βλέπω, άρα υπάρχω

Το κείμενο είναι άρθρο της Τασούλας Καραϊσκάκη, Καθημερινή 21.08.2022.

Οι εικόνες είναι η καρδιά του σημερινού επίγειου παραδείσου. Τρέφονται με ανθρώπινες πραγματικότητες, περικλείουν όλο το σφρίγος της γήινης ζωής, προσφέρουν εικονικά ό,τι δεν μπορεί να καταναλωθεί έμπρακτα. Κατακυριεύουν πεδία υποσκάπτοντας και απωθώντας άλλες κουλτούρες – της γραφής, του λόγου, της σκέψης, του φιλοσοφικού στοχασμού.

Βρίθουν εικόνων, στατικών και κινούμενων, τα τηλέφωνα των ανθρώπων. Με την ενθρόνιση της ψηφιακής κάμερας στα κινητά, το αλλοτινό προνόμιο του επαγγελματία να διαχειρίζεται χιλιάδες καρέ απέβη προνόμιο όλων, πυροδοτώντας τη μεγαλύτερη επανάσταση στην καθημερινότητα των ανθρώπων. Να λαμβάνουν και να δημοσιοποιούν έναν ποταμό φωτογραφιών –το '80 λαμβάνονταν έξι δισ. φωτογραφίες τον χρόνο, σήμερα ο ίδιος αριθμός συλλέγεται σε τρεις ημέρες–, στιγμιότυπα που ψυχαγωγούν, συγκινούν, εκπλήσσουν, αναστατώνουν, γαληνεύουν, οργίζουν, πονούν, αγγίζουν κάτι βαθύτερο, ένα αναπάντεχο νόημα, ένα σκίρτημα αναγνώρισης, μια λάμψη κατανόησης, σε μια ατμόσφαιρα γλυκύτητας ή σκληρότητας, μυστηρίου ή φωτός. [...]

Περνάμε γρήγορα από τη διήγηση στη θέαση, από τις 7.000 γλώσσες του κόσμου στη μία κοινή της εικόνας, από την κυριαρχία της γραφής σε εκείνη της οθόνης, που τα περιέχει όλα, κείμενα, ομιλία, εικόνες. Ποτέ δεν θα πάψουμε να επικοινωνούμε με τον λόγο. Όμως, πόσο θα αλλάξει η γραφή –άρα και οι σχέσεις μας με τη γνώση–, από τον σταδιακό εκτοπισμό της από την εικόνα; Άλλος είναι ο κόσμος που περιγράφεται με λέξεις από εκείνον που αναπαρίσταται με εικόνες. Πόσο, η μετάβαση από το χαρτί στην οθόνη επηρεάζει, πέρα από τη σφαίρα της επικοινωνίας, τις σχέσεις εξουσίας; Είναι το ίδιο να ρέουν οι ιδέες ακέραιες μέσα από τις γραμμές της σελίδας και να συντομογραφούνται σε μορφή κουκκίδων; Να γίνονται μια σηματοδοτημένη ολιγόλογη πληροφορία; Δεν τροποποιείται το βάθος των εννοιών, η δομή του λόγου, οι διάυλοι σκέψης; Ο Βιτγκεστάιν παρομοίαζε τη σκέψη με την κολύμβηση: «Όπως το σώμα πρέπει να νικήσει την άνωση ώστε να καταδυθεί, την ίδια προσπάθεια πρέπει να καταβάλει και ο σκεπτόμενος νους». Η θέαση της εικόνας δεν απαιτεί μόχθο. Πόσο η επικοινωνία, όχι με λέξεις, αλλά με emojis ρηχαίνει τα γνωστικά βάθη;

Οι εικόνες δεν είναι κάτι απλό, που μόνο ψυχαγωγεί και στερεώνει είδωλα και μύθους, που αποκαλύπτει και ανακουφίζει· παράλληλα μεταφέρουν στερεότυπα, προκαταλήψεις, ιδεοληψίες, ακόμη και τυφλώνουν πνευματικά, έτσι ώστε να μη θέλεις να δεις πραγματικά. Είναι το παράθυρο, αυτή η ιδεολογική οπτική αναπηρία, στη χειραγωγή της οπτικής πληροφορίας, στον έλεγχο της πραγματικότητας, που δεν συνοδοιπορεί πάντα με τα είδωλά της. Και το πιο κοινό βλέμμα εισάγει

θέσεις. Όλοι, ηθελημένα ή αθέλητα, γινόμαστε δράστες και θύματα ενός οφθαλμοκεντρισμού που μοιάζει, ενίοτε, να εγκλωβίζει τον νου σε ένα σκοτεινό σπήλαιο όπως εκείνο του Πλάτωνα, όπου οι αλυσοδοσμένοι φυλακισμένοι είναι σε θέση να βλέπουν στον τοίχο να περνούν μόνο οι σκιές της πραγματικής ζωής τους. Όπως και στο σπήλαιο, υπάρχουν λύσεις, έξοδοι στο φως. Ο Ήλιος είναι πάντα εκεί. Ένας κόσμος κατανοητός όσο και ακατανόητος.

Κείμενο 2

Εικόνα και εκπαίδευση, Οπτικός γραμματισμός και πολυτροπικότητα

Απόσπασμα από μεταπτυχιακή εργασία του Σταύρου Γρόσδου, ΑΠΘ 2008.

Η κυριαρχία της εικόνας στον σύγχρονο πολιτισμό μας αναγκάζει να προσφεύγουμε σ' αυτήν, προσπαθώντας να καθιερώσουμε ένα διάλογο ανάμεσα στον προφορικό λόγο, το γραπτό λόγο και την εικόνα. [...] Η εικόνα είναι ένα «κείμενο» προς κατανόηση, που παίζει κι αυτό το ρόλο του όπως τα άλλα κείμενα. Αποδεχόμενοι την κυριαρχία ποικίλων επικοινωνιακών εργαλείων, η εικόνα δεν είναι πια ένα συμπλήρωμα αλλά μια συν-κατασκευή μαζί με καθεμία από τις άλλες «γλώσσες», οι οποίες διαφοροποιούν τα εργαλεία και τα μέσα με τα οποία κατασκευάζουν τις επικοινωνιακές ανταλλαγές μεταξύ των ατόμων. [...]

Ο καθημερινός βομβαρδισμός των παιδιών με χαμηλής ποιότητας οπτικοακουστικά ερεθίσματα, αλλά και η μετατόπιση του ενδιαφέροντος από την έννοια του γραμματισμού στην έννοια των πολυγραμματισμών στο πεδίο της παιδαγωγικής του γραμματισμού προβάλλει επιτακτικά την ανάγκη για ένα περισσότερο οπτικά προσανατολισμένο εκπαιδευτικό σύστημα και την παροχή οπτικοακουστικής παιδείας που θα δίνει προτεραιότητα στην επικοινωνιακή λειτουργία των πολιτιστικών στοιχείων και των Μέσων Μαζικής Επικοινωνίας και θα στοχεύει στην εξοικείωση των παιδιών μέσα στο σχολείο με κώδικες και μεθόδους ώστε να εξοπλίζονται με εργαλεία κριτικής αντιμετώπισης των εκπεμπόμενων μηνυμάτων (γραπτών, οπτικών ή ηχητικών). [...] Η εξοικείωση με τις εκφραστικές δυνατότητες των οπτικοακουστικών τεχνών περιλαμβάνει όχι μόνο την προσέγγιση και γνωριμία των παιδιών με χαρακτηριστικά έργα (comics, φωτογραφίες, εικόνες βιβλίων, κινηματογραφικές ταινίες, τηλεοπτικές εκπομπές, διαφημίσεις, ραδιοφωνικά προγράμματα, πολυμέσα), αλλά και τη δυνατότητα των παιδιών να παράγουν τα δικά τους έργα. Ένα διαδοχικό πέρασμα από το παιδί-θεατή, στο παιδί- δημιουργό και στη συνέχεια στο παιδί-κριτικό.

Η συνάντηση της εκπαίδευσης για την εικόνα και της εκπαίδευσης του πολίτη περνά μέσα από τον οπτικοακουστικό γραμματισμό. «Η εκπαίδευση με και στα ΜΜΕ (και τις εικόνες) είναι μια παιδαγωγική πρακτική και μια διαδικασία, η οποία έχει στόχο να παρακινήσει τους πολίτες μιας κοινότητας να συμμετέχουν με τρόπο δημιουργικό και κριτικό στο επίπεδο της παραγωγής, της

διανομής και της παρουσίασης στη χρήση των τεχνολογικών και παραδοσιακών μέσων ώστε να αναπτύξουν, να απελευθερώσουν και να εκδημοκρατίσουν την επικοινωνία» (Ασλανίδου, 2005: 457). [...] Στη σημερινή πραγματικότητα, το βλέμμα του μικρού θεατή και αυριανού ενήλικου, είναι μεν κορεσμένο από εικόνες αλλά ανεκπαιδευτο. Η εκπαίδευση του μελλοντικού, ενεργού πολίτη προϋποθέτει την ανάπτυξη μιας κριτικής σκέψης, η οποία θα διακρίνει, θα ιεραρχεί και θα δίνει κατευθύνσεις. Η «εκπαίδευση του βλέμματος» από μικρή σχολική ηλικία, θα δημιουργούσε νέες, θετικές στάσεις του παιδιού σε σχέση με την καλλιτεχνική δημιουργία και ίσως ακόμα, και μια διαφορετική στάση απέναντι στην κοινωνία.

Κείμενο 3

Παραινέσεις

Κλείτος Κύρου, Από τη συλλογή Κλειδάριθμοι (1963)

Τώρα πια δεν ενδείκνυται
 Η προσφυγή στις παλιές φωτογραφίες
 Η ζωή έχει τόσες μεταπτώσεις
 Μην εισχωρείτε στην εποχή των ερώτων
 Στα βίαια καλοκαίρια μην υποκύπτετε
 Στη σαγήνη των παλαιών φωνών
 Η κυτταρίνη³³ διατηρεί χαμόγελα και στάσεις
 Στο λυκαυγές του βίου μορφές ασάλευτες
 Που σας κοιτούν νοσταλγικά στιγμές
 Αυτάρκειας που έχουν πια λησμονηθεί
 Πρόσωπα που φτερούγισαν από κοντά σας
 Η κυτταρίνη αποκαλύπτει την απάτη
 Του χρόνου μεγεθύνοντας τον άλλο χρόνο
 Που παραμένει ακέραιος χωρίς τα ελάχιστα
 Σημεία χαλασμού γι' αυτό μην ξεσκαλίζετε
 Παλιές φωτογραφίες μην αποτολμάτε
 Καμία σύγκριση που θ' αποβεί σε βάρος σας
 Μη διαβάζετε αφιερώσεις αιωνίας φιλίας ή αγάπης

³³ Η κυριότερη πηγή κυτταρίνης απαντάται στο ξύλο (ξύλωμα) των δένδρων, ιδίως των δασικών οικοσυστημάτων.

Μην βλέπετε γνωστούς σας καλοβαλμένους κι αρυτίδωτους
Λες και θα ξεκινήσουνε για το μεγάλο γλέντι

Αποφεύγετε κάθε σας περιπλάνηση σε φωτογραφίες παλιές
Μην ταραάζετε τη μακάρια γαλήνη τους
Είναι σοφές και ξέρουν να εκδικούνται.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 20)

Να αποδώσετε περιληπτικά το περιεχόμενο του κειμένου 2 σε 50-60 λέξεις, παρουσιάζοντας την ανάγκη ανάπτυξης οπτικοακουστικού γραμματισμού στο σχολείο,

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Τι εννοεί στο Κείμενο 2 ο συντάκτης του με τη φράση «Στη σημερινή πραγματικότητα, το βλέμμα του μικρού θεατή και αυριανού ενήλικου, είναι μεν κορεσμένο από εικόνες, αλλά ανεκπαίδευτο.»;
Βασισμένος/-η σε στοιχεία του κειμένου να απαντήσεις σε 50-60 λέξεις.

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

Στο Κείμενο 1 η συγγραφέας επιδιώκει να προβληματίσει τον αναγνώστη για τη δύναμη και κυριαρχία της εικόνας. Να βρεις πέντε διαφορετικές γλωσσικές επιλογές με τις οποίες επιδιώκει να πετύχει τον στόχο της.

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

Συγκρίνοντας τα κείμενα 1 και 2, να αποδώσεις σε 80 περίπου λέξεις τη συμπληρωματική οπτική τους.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Εστιάζοντας στον στίχο «Αποφεύγετε κάθε σας περιπλάνηση σε φωτογραφίες παλιές», να ερμηνεύσεις το θέμα του κειμένου 3 αξιοποιώντας τουλάχιστον τρεις (3) κειμενικούς δείκτες. Ποια συναισθήματα σου δημιουργούνται διαβάζοντας το κείμενο και γιατί; (150-200 λέξεις)

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 30)

Με αφορμή το κείμενο που διαβάσατε, να εκφωνήσετε ομιλία 350-400 λέξεων σε ημερίδα του σχολείου σας με θέμα τη σχέση εικόνας, ΜΜΕ και εκπαίδευσης. Στην ομιλία σας να αναπτύξετε τις απόψεις σας σχετικά με:

- α) την επίδραση της εικόνας και των οπτικοακουστικών μέσων στη διαμόρφωση της σκέψης και της συμπεριφοράς των νέων,
- β) τους τρόπους με τους οποίους οι νέοι μπορούν να αξιοποιούν δημιουργικά και υπεύθυνα τα οπτικοακουστικά μέσα και τα ΜΜΕ στην καθημερινότητά τους.

Κείμενο 1

Η ζωή μετακόμισε στα δίκτυα

Άρθρο γνώμης της Τασούλας Καραϊσκάκη, δημοσιευμένο στην εφημερίδα Καθημερινή στις 26/08/2022.

Πηγή: <https://www.kathimerini.gr/opinion/562013488/i-zoi-metakomise-sta-diktya>

Περπατούν μαζί με φίλους στην προκυμαία του παλιού λιμανιού Χανίων με φόντο τη φαντασμαγορική αλυσίδα της φωτισμένης πόλης. Ξάφνου εκείνος βρίσκεται γονυπετής να τη ζητά σε γάμο τείνοντας ανοιχτό το τυπικό κουτάκι με το δακτυλίδι. Εκείνη αιφνιδιάζεται, συγκινείται, κουνά το κεφάλι ζωηρά πως «ναι», όμως μένει πετρωμένη. Το βλέμμα ακίνητο, βαθύ, σαν να παρακολουθεί μια προβολή των αυριανών ημερών της. Οι φίλοι συνέρχονται και τους πείθουν να επαναλάβουν ξανά και ξανά τη σκηνή ώστε, με τα κινητά, να τη βιντεοσκοπήσουν. Τους ωθούν σε μια επαναλαμβανόμενη δράση –σφιχταγκάλιασμα και ατελείωτο φιλί– μη συντελεσθείσα στην πραγματική ζωή. Έπειτα, σκυμμένοι στις οθόνες των κινητών, όλοι μαζί, συνδιαλέγονται πυρετικά για το υλικό που θα αναρτήσουν. Ακόμη και όσοι από τους τυχαίους θεατές απήλαυσαν την αναπάντεχη αναβίωση ενός παρωχημένου³⁴ ρομαντισμού, δείχνουν να ενοχλούνται από το θέατρο.

Αποσπασμένοι από τον χώρο, σκηνοθετούν τη μύχια³⁵ στιγμή, αποκλειστικά και μόνο για την πυροτεχνική έκθεσή της στα κοινωνικά δίκτυα. Η ζωή γίνεται αναπαράσταση και η αναπαράσταση αναδύεται στο ψηφιακό κοινωνικό σύμπαν ως πραγματική ζωή. Όμως το θέατρο, ακόμη κι αν αντιγράφει τη ζωή, δεν είναι πια ζωή, αλλά μια άυλη μετα-πραγματικότητα³⁶, όπως εκείνη στην πλατφόρμα Second Life όπου το άβαταρ³⁷ του εαυτού σου αναμειγνύεται με άλλους σε ένα φανταστικό διαδικτυακό κόσμο. Την παρακολουθείς κι εσύ μαζί με όσους τη μοιράζονται ακόμη κι αν δεν σε έχουν γνωρίσει ποτέ, ρουφάς τις αντιδράσεις, τα σχόλια, ανταποκρίνεσαι, ζεις μια εξωραϊσμένη εκδοχή του συμβάντος και την πολλαπλασιασμένη αγάπη των άλλων.

Τα κοινωνικά δίκτυα, η αυλαία στον κόσμο, το θαυμαστό εργαλείο ιλιγγιώδους αναβάθμισης της ζωής, το πιο γρήγορο μέσο επικοινωνίας με οικείους και τον κόσμο, πρόσβασης σε άτομα, πληροφορίες, υπηρεσίες, οργάνωσης κινημάτων, σωτηρίας ανθρώπων, αποκατάστασης επαφής κατά την πανδημία, διατηρούν διογκούμενες τις σκοτεινές πτυχές χρήσης τους. Δεν είναι μόνο ότι κεντρίζουν τα μίσση, αυξάνουν την πόλωση, την παραπληροφόρηση, τα προβλήματα εξουσίας και ψηφιακής επιτήρησης, αλλά και καθοδηγούν ψυχικές διαθέσεις, χαλκεύουν συμπεριφορές,

³⁴ξεπερασμένου

³⁵εσωτερική, απόκρυφη

³⁶μια πραγματικότητα που αναπαριστά την πραγματικότητα

³⁷εικόνα, ομοίωμα

εμφανίζουν μια πλασματική εκδοχή της θέσης μας στον κόσμο. Εθίζουν. Συρρικνώνουν τη ζωντανή επικοινωνία· το πληθωρικό ψηφιακό της αντίγραφο μοιάζει να αρκεί. Παίρνουν πίσω τον χρόνο που εξοικονομούν. Και, εν προκειμένω, καταβροχθίζουν κομμάτια, όλο και μεγαλύτερα, της αυθεντικής ζωής.

Κείμενο 2

Σκίτσο του Έλληνα σκιτσογράφου Αρκά. Τα σκίτσα του Αρκά είναι σατιρικά με θεματολογία που αντλείται από την επικαιρότητα, την πολιτική κατάσταση ή την κοινωνική πραγματικότητα.

Κείμενο 3

Μαύρο νερό

Απόσπασμα από τη νουβέλα Μαύρο Νερό του Μιχάλη Μακρόπουλου, Κίχλη, 2019, σσ. 13-15.

[...] Καλημερίστηκαν και ύστερα περίμεναν. Το λεωφορείο ήρθε, έχοντας περάσει απ' όλα τα άλλα χωριά – το δικό τους ήταν το τελευταίο. Μέσα ήταν άλλοι έντεκα επιβάτες. Πέρασαν το Ασπρόζι – το παλιό νταμάρι – και βγήκαν στο Χάνι, όπου σκούριαζε ξεχασμένο ένα παμπάλαιο στρατιωτικό αεροπλάνο, βαλμένο εκεί ως μνημείο πάνω σε βάθρο.

Κάθονταν χώρια όλοι, ο καθένας στο δικό του βρόμικο τζάμι.

Παρακάτω υπήρχε παλιά ένα πρατήριο καυσίμων, καφενείο κατόπιν και τώρα νεκροταφείο παλιών φορτηγών, αραδιασμένων σε σειρές στο ραγισμένο τσιμέντο – με σπασμένα τζάμια και χωρίς κινητήρα και λάστιχα.

Σαν μάτι στον δασωμένο τόπο πρόβαλλε πιο κάτω η λίμνη Ζαραβίνα. Παλιά είχε την καθαρότητα και τη στιλπνάδα γυαλιού, όμως τώρα κοιτούσε θολή, τυφλά, τον χαμηλό ουρανό. Θυμόταν που πήγαινε μικρός για κολύμπι με τον πατέρα του – τα μεγάλα ψάρια γλιστρούσαν σαν σκιές από κάτω του και τα ‘βλεπε με δέος, δίνοντάς τους διαστάσεις τεράτων του νερού. Τώρα η λίμνη ήταν νεκρή. [...]

Παλιά θα υπήρχαν ψαράδες, μα τώρα δεν είχαν τι να ψαρέψουν, και στο σημείο που είχε σταθεί ήταν μόνος. Η πλατιά επιφάνεια του νεκρού νερού τον γαλήνευε, καθώς άφηνε το βλέμμα του να γλιστράει πάνω, και πάντα ξαφνιαζόταν λιγάκι με το που αντίκριζε το βουνό λες και περίμενε να συνεχιζόταν το νερό ως τον ορίζοντα, σαν να μην ήταν λίμνη αλλά θάλασσα χωρίς αλάτι.

Αργότερα μια μητέρα με την μικρή της κόρη ήρθαν και στάθηκαν λίγο παρακεί. Του φάνηκαν τόσο υγιείς στην όψη, που σκέφτηκε πως το νερό, αν έριχνε μέσα μια πετονιά με αγκίστρι, θα ήταν ξανά γεμάτο ζωή, και θα ‘πιανε σίγουρα ένα μεγάλο ψάρι σαν εκείνα που ψάρευε με τον πατέρα του. Ξαφνικά δεν άντεχε να βλέπει τη λίμνη. Τριγύρισε στην πόλη και στις δύο πήρε το λεωφορείο. Μέσα, οι ίδιοι δεκαπέντε επιβάτες, αλλά το παράξενο ήταν πως ο καθένας κάθισε ξανά στην πρωινή του θέση, λες κι αυτή η επανάληψη έδινε στη ζωή τους τάξη κι ένα νόημα. [...]

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 20)

Να αποδώσετε περιληπτικά το περιεχόμενο του κειμένου 1 σε 50-60 λέξεις, παρουσιάζοντας τον τρόπο με τον οποίο τα κοινωνικά δίκτυα επηρεάζουν τη σύγχρονη ζωή.

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

α) «Αποσπασμένοι από τον χώρο, σκηνοθετούν τη μύχια στιγμή, αποκλειστικά και μόνο για την πυροτεχνική έκθεσή της στα κοινωνικά δίκτυα. Η ζωή γίνεται αναπαράσταση και η αναπαράσταση αναδύεται στο ψηφιακό κοινωνικό σύμπαν ως πραγματική ζωή. Όμως το θέατρο, ακόμη κι αν αντιγράφει τη ζωή, δεν είναι πια ζωή, αλλά μια άυλη μετα-πραγματικότητα, όπως εκείνη στην πλατφόρμα Second Life όπου το άβαταρ του εαυτού σου αναμειγνύεται με άλλους σε ένα φανταστικό διαδικτυακό κόσμο.»

νέο φροντιστήριο

Στο παραπάνω χωρίο του Κειμένου 1 να επισημάνεις (μονάδες 2) και να αντικαταστήσεις (μονάδες 2) δύο (2) διαθρωτικές λέξεις ή φράσεις που δηλώνουν σύγκριση-αντίθεση με άλλες, νοηματικά ισοδύναμες. Ποιες έννοιες συγκρίνονται μεταξύ τους (μονάδες 4);

β) Στην τελευταία παράγραφο του Κειμένου 1 χρησιμοποιείται σε μεγάλο βαθμό το ασύνδετο σχήμα. Να επισημάνεις ένα (1) χωρίο της τελευταίας παραγράφου, στο οποίο εμφανίζεται το ασύνδετο σχήμα (μονάδες 2) και να σχολιάσεις τη λειτουργία του στο χωρίο αυτό (μονάδες 5).

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

Ποια είναι η κυρίαρχη οπτική για τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης στα Κείμενα 1 και 2; Να την αποδώσεις σύντομα σε μια περίοδο λόγου. (μονάδες 5) Να αναφέρεις επιγραμματικά με δικά σου λόγια πέντε (5) πληροφορίες (τρεις από το Κείμενο 1 και δύο από το Κείμενο 2), οι οποίες επαληθεύουν την οπτική αυτή (μονάδες 5).

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

Στην πρώτη παράγραφο του Κειμένου 1 εναλλάσσεται η περιγραφή με την αφήγηση. Να εντοπίσεις και να καταγράψεις τρία (3) γλωσσικά χαρακτηριστικά της περιγραφής και δύο (2) της αφήγησης.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Πώς παρουσιάζεται το φυσικό περιβάλλον στο απόσπασμα του Κειμένου 3 από τον πρωταγωνιστή; Να αξιοποιήσεις στην απάντησή σου τουλάχιστον τρεις (3) διαφορετικούς κειμενικούς δείκτες. Να επισημάνεις και να αιτιολογήσεις συνοπτικά τα δικά σου συναισθήματα απέναντι στην κατάσταση που παρουσιάζεται στο κείμενο (γύρω στις 200 λέξεις).

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 30)

Με αφορμή τα κείμενα που διαβάσατε, να γράψετε ένα άρθρο 350-400 λέξεων για τη σχολική ιστοσελίδα, στο οποίο να αναπτύξετε τις απόψεις σας σχετικά με:

α) την επίδραση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης στην καθημερινή ζωή των νέων,

β) τους τρόπους με τους οποίους οι νέοι μπορούν να χρησιμοποιούν υπεύθυνα και δημιουργικά τα κοινωνικά δίκτυα.

Κείμενο 1

Το ακόλουθο συντομευμένο κείμενο του Νίκου Σαραντάκου αναρτήθηκε στο ιστολόγιό του στις 3 Δεκεμβρίου 2020 <https://sarantakos.wordpress.com/2020/12/03/tele-2> (προσπελάστηκε στις 17.07.2022)

Από τα μέσα Μαρτίου τηλεργάζομαι. Αντί να πηγαίνω στο γραφείο κάθε πρωί, μένω στο σπίτι και κάνω τη δουλειά μου μέσω υπολογιστή. Επιφανειακά, ο τρόπος που κάνω τη δουλειά μου ελάχιστα έχει αλλάξει. Η εικόνα που βλέπω στην οθόνη του λάπτοπ μου είναι ίδια με εκείνην που είχα, όταν δούλευα από τον επιτραπέζιο υπολογιστή του γραφείου, μόνο μικρότερη σε διαστάσεις. [...] Όταν απορροφίεμαι από τη δουλειά δεν διακρίνω καμιά διαφορά.

Από κάμποσες απόψεις, η τηλεργασία βολεύει πολύ. Δεν αναγκάζομαι να βγω από το σπίτι το πρωί με το κρύο ή τη βροχή, ούτε να σκεφτώ τι θα φορέσω, μπορώ να δουλέψω με τις παντόφλες και τις φόρμες. Με βολεύει ακόμα αν έχω κάποια δουλειά στο σπίτι ή περιμένω κανένα δέμα ή αν θέλω να πεταχτώ κάπου κοντά. Μόλις έρθει η ώρα για το σχόλασμα, αποσυνδέομαι από το δίκτυο -και βρίσκομαι ως διά μαγείας στο σπίτι μου, με μια κούπα καφέ στο χέρι, χωρίς να υποστώ το μποτιλιάρισμα της βραδινής επιστροφής.

Είναι η φύση της δουλειάς μου τέτοια, η μετάφραση εννοώ, που εύκολα πολύ μετατρέπεται ώστε να εκτελεστεί εξ αποστάσεως. Άλλοι, συνάδελφοι ή γνωστοί, που η δουλειά τους περιλαμβάνει αρκετή συνεννόηση με άλλους, μου λένε ότι έχουν διάφορα προβλήματα -η συνεννόηση είναι πιο δύσκολη, όταν γίνεται μέσα από μείλ ή διάφορες συσκευές βιντεοκλήσης παρά στην άμεση επαφή, κι έτσι γίνονται περισσότερες παρανοήσεις και λάθη.

[...] Ακόμα, με το να βρίσκεται ο εργαζόμενος απομονωμένος από τους συναδέλφους του δυσκολεύει η επικοινωνία μεταξύ τους και η ανταλλαγή απόψεων -κι αυτό είναι ολέθριο από πολλές απόψεις. Αφενός, επειδή εργοδότες και εργαζόμενοι έχουν κοινά συμφέροντα μόνο στα παραμύθια, δυσκολεύει η συνδικαλιστική δραστηριότητα των (τηλ)εργαζομένων, η συνεννόηση και ο συντονισμός. Αφετέρου, με το να εξαφανίζεται ο κοινός χώρος εργασίας, χάνεται η ανταλλαγή εργασιακών εμπειριών ανάμεσα σε συναδέλφους και η μεταλαμπάδευση γνώσεων προς τους νεότερους.

Τέλος, σε καθαρά ανθρώπινο επίπεδο, το μοναχικό οχτάωρο χωρίς επαφή με συναδέλφους είναι επαχθές ψυχολογικά -και τα τηλεφωνήματα ή οι άλλες μορφές μακρινής επικοινωνίας δεν μπορούν να αναπληρώσουν τη φυσική επικοινωνία. [...]

Οπότε, παρά τα πλεονεκτήματά της, δεν είναι όλα ρόδινα με την τηλεργασία. Όμως περιμένω να ακούσω και τις δικές σας απόψεις, είτε τηλεργάζεστε είτε τηλεκπαιδεύετε, είτε τηλεκπαιδεύεστε, είτε τηλεσυνεδριάζετε. Σας αρέσει το τηλε-;

Κείμενο 2

Πώς μπορούμε να «τηλε-εργαζόμαστε» αποτελεσματικά;

Το ακόλουθο συντομευμένο επιστημονικό άρθρο της καθηγήτριας Ευαγγελίας Δεμερούτη δημοσιεύτηκε στο τεύχος 43 (Ιούνιος 2022) της εφημερίδας του Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών «ΟΠΑ News» <https://www.aueb.gr/el/opanews/pos-mporoyme-na-tile-ergazomaste-apotelesmatika> (προσπελάστηκε στις 17.07.2022).

[...] Οι εργαζόμενοι σε όλο τον κόσμο αντιμετώπισαν τις προκλήσεις της εξ αποστάσεως εργασίας, όπως θολά-ασαφή όρια μεταξύ εργασίας και μη εργασίας, αυξημένες απαιτήσεις στο σπίτι, ιδιαίτερα για εργαζομένους με μικρά παιδιά, έλλειψη-μειωμένη υποστήριξη από συναδέλφους και προϊσταμένους, αυξημένες απαιτήσεις εργασίας λόγω των αλλαγών στις διαδικασίες εργασίας για την τήρηση των κανονισμών καθώς και πολύωρη χρήση των υπολογιστών. Το ερώτημα που τίθεται είναι πώς οι εργαζόμενοι μπορούν να παραμείνουν υγιείς και να λειτουργήσουν αποτελεσματικά στη δουλειά και στο σπίτι κατά τη διάρκεια αυτού του πειράματος συλλογικής τηλεργασίας και ποιες είναι οι αποτελεσματικές στρατηγικές που μπορούν να χρησιμοποιηθούν [...].

Η υπόθεση είναι ότι αυτό θα επιτευχθεί, όταν οι εργαζόμενοι χρησιμοποιούν στρατηγικές που τους βοηθούν να ρυθμίζουν τις εξωτερικές και εσωτερικές απαιτήσεις και τους πόρους τους. Οι απαιτήσεις είναι πτυχές που απαιτούν προσπάθεια και συνδέονται με κόστος όπως η κόπωση, ο φόρτος εργασίας και η τελειομανία. Οι πόροι είναι πτυχές που βοηθούν στην εκπλήρωση των απαιτήσεων με μειωμένο κόστος, όπως η αυτονομία και η ανθεκτικότητα. [...] Ο συνδυασμός υψηλών απαιτήσεων με χαμηλούς πόρους σχετίζεται με υψηλά αισθήματα εξάντλησης, που είναι γνωστή ως επαγγελματική εξουθένωση. Οι απαιτήσεις και οι πόροι μπορούν να επηρεαστούν από τον οργανισμό, τον προϊστάμενο και τους εργαζομένους. Οι παρεμβάσεις που μπορούν να κάνουν οι οργανισμοί και οι προϊστάμενοι είναι πολύ σημαντικές, γιατί βελτιώνουν την κατάσταση για όλους τους εργαζομένους.

Ωστόσο, κάθε άτομο είναι διαφορετικό και έχει μια μοναδική κατάσταση εργασίας και σπιτιού. Καθώς το κάθε άτομο γνωρίζει καλύτερα τις δικές του απαιτήσεις και πόρους, μπορεί να είναι καλύτερα σε θέση να τις ή τους βελτιώσει, εάν χρησιμοποιήσει τις κατάλληλες στρατηγικές. [...]

Κείμενο 3

Το ακόλουθο απόσπασμα προέρχεται από το μυθιστόρημα του Δημήτρη Χατζή (1913-1981), Το διπλό βιβλίο (δεύτερη έκδοση ξανακοιταγμένη, Αθήνα: «Κείμενα», 1977, σ. 27-28).

Αυτό είναι, λοιπόν, το ΑΟΥΤΕΛ.³⁸ Αυτός είμαι και γω μέσα σ' αυτό. Τέσσερα χρόνια και πάω για το πέμπτο –και, βλέπεις, δεν ξέρω περισσότερα να σου πω. Σκέφτομαι μόνο πως δεν είναι κανένα πράγμα παράξενο και που να γίνεται μονάχα με μένα –επειδής τυχαίνει κ' είμαι και λίγο κουτός. Κι άλλους να ρωτήσεις, που δεν είναι, δε θα ξέρουν κι αυτοί να σου πουν περισσότερα. Θέλω να πω πως χιλιάδες και χιλιάδες άνθρωποι κάθε μέρα, σε χιλιάδες και χιλιάδες τέτοια μεγαθήρια, μπαίνουμε-βγαίνουμε και δουλειά δεν έχουμε μ' αυτό που γίνεται μέσα, δουλειά δεν έχουμε με τους άλλους που βρίσκονται δίπλα μας. Όπως το 'πα κιόλας, μια τζαμαρία με χωρίζει απ' όλα, τα μηχανήματα, την παραγωγή, το μηχανισμό της, το σύστημα. Όλα μέσα απ' αυτήν την τζαμαρία τα βλέπω –όσα βλέπω. Και τα πρόσωπα που 'ναι γύρω μου, μέσ' απ' αυτήν τα βλέπω κι αυτά. Δεν την καλοβλέπω τη μορφή τους, είναι κάπως σα να μην έχουνε πρόσωπο. Οι άλλοι, λέω, από την άλλη μεριά της, δεν θα με βλέπουνε καν.

Και λέω, λοιπόν, πως στο ξυλάδικο τότε του Βόλου τα ξέραμε όλοι μας όλα. Εξαιτίας εκεί το χαμηλό μας επίπεδο. Εδώ δεν ξέρουμε τίποτα –εξαιτίας βέβαια το ψηλό μας επίπεδο. Και ψηλό επίπεδο, λοιπόν, αυτό θα πει –να ξέρουμε μόνο την πληρωμή που θα πάρουμε- και τους άλλους που στέκονται γύρω μας να τους βλέπουμε σαν να μην έχουνε πρόσωπο. Έπρεπε να 'ρθω, τέσσερις χιλιάδες χιλιόμετρα από τη Σούρπη³⁹ ίσαμε δω, για να το μάθω. Να μάθω πως αυτός είναι ο δικός μας ο κόσμος, ο σημερινός ο κόσμος, που λένε.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 20)

Να αποδώσετε περιληπτικά το περιεχόμενο του κειμένου 2 σε 50-60 λέξεις, καταγράφοντας τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι εργαζόμενοι στην εξ αποστάσεως εργασία.

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

³⁸ ΑΟΥΤΕΛ: γερμανικό εργοστάσιο κατασκευής φώτων για τ' αυτοκίνητα, στο οποίο εργάζεται ο Έλληνας αφηγητής.

³⁹ Σούρπη: χωριό του Δήμου Αλμυρού, στο Νομό Μαγνησίας, στη Θεσσαλία.

νέο φροντιστήριο

Πώς ορίζει η συντάκτρια του Κειμένου 2 τον όρο «επαγγελματική εξουθένωση» (μονάδες 5); Ποια απάντηση δίνει με το κείμενό της στο ερώτημα του τίτλου «Πώς μπορούμε να “τηλε-εργαζόμαστε” αποτελεσματικά»; Να την καταγράψεις σε μία παράγραφο 50-60 λέξεων (μονάδες 10).

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

α. Στις δύο τελευταίες περιόδους του Κειμένου 1 ο συγγραφέας επιλέγει το β' πληθυντικό πρόσωπο και επαναλαμβάνει το πρόθημα «τηλε». Να δικαιολογήσεις αυτές τις δύο επιλογές, με κριτήριο το θέμα του κειμένου και την πρόθεση του συγγραφέα (μονάδες 6).

β. Στην πρώτη παράγραφο του Κειμένου 2 η συγγραφέας χρησιμοποιεί ασύνδετο σχήμα λόγου. Να το εντοπίσεις (μονάδες 2) και να εξηγήσεις ποιον επικοινωνιακό σκοπό υπηρετεί, κατά τη γνώμη σου (μονάδες 2).

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

Με κριτήριο το ύφος λόγου να συγκρίνεις τα Κείμενα 1 και 2. Ποιο πιστεύεις ότι πετυχαίνει να προσελκύσει περισσότερο το ενδιαφέρον του αναγνώστη; Να εκθέσεις τεκμηριωμένα την άποψή σου με σχετικές κειμενικές αναφορές σε μία παράγραφο 110-130 λέξεων.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Να ερμηνεύσεις τη συναισθηματική στάση του αφηγητή απέναντι στον χώρο και στη φύση της εργασίας του στο Κείμενο 3, αξιοποιώντας τρεις κειμενικούς δείκτες. Πιστεύεις ότι είναι δικαιολογημένη ή όχι και γιατί; Να απαντήσεις σ' ένα κείμενο 150-200 λέξεων.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 30)

Με αφορμή το κείμενο που διαβάσατε, να γράψετε ένα άρθρο 350-400 λέξεων για τη σχολική ιστοσελίδα, στο οποίο να αναπτύξετε τις απόψεις σας σχετικά με:

- α) τις δυσκολίες που δημιουργεί η τηλεργασία στη διαχείριση χρόνου και ψυχικής ισορροπίας,
- β) τον τρόπο με τον οποίο οι νέοι, ως μελλοντικοί εργαζόμενοι, μπορούν να αναπτύξουν δεξιότητες ανθεκτικότητας, ώστε να ανταποκρίνονται αποτελεσματικά στις απαιτήσεις της σύγχρονης εργασίας.

Κείμενο 1

Το κείμενο που ακολουθεί είναι απόσπασμα από τη συνέντευξη που έδωσε ο Κωνσταντίνος Δασκαλάκης, καθηγητής της Επιστήμης των Υπολογιστών στο MIT, στον Θανάση Νιάρχο, για την εφημερίδα «Τα Νέα» στις 22/06/2020 (ανακτήθηκε στις 15/07/2022).

Πώς φαντάζεστε πως θα είναι ο κόσμος σε 20 χρόνια με την εφαρμογή της τεχνητής νοημοσύνης σε όλες τις πτυχές της ανθρώπινης δραστηριότητας;

Παρότι είμαι πολύ κοντά στις εξελίξεις, τόσο τις επιστημονικές όσο και τις τεχνολογικές που γίνονται σε αυτό το πεδίο, είναι πολύ δύσκολο να προβλέψω. Για να εξηγήσω το γιατί οι προβλέψεις είναι δύσκολες, ας κάνουμε ένα νοητικό πείραμα γυρίζοντας τον χρόνο 20 χρόνια πριν από το σήμερα, γυρνώντας δηλαδή πίσω στο 2000. Η Google τότε μόλις είχε δημιουργηθεί και εταιρείες όπως οι Facebook, Twitter, Uber και Airbnb δεν υπήρχαν.

Η τεράστια επίδραση που θα είχε το Ιντερνέτ στην οικονομία, την κοινωνία και την πολιτική ήταν δυσδιάκριτη. Τόσο πολύ που ο νομπελίστας οικονομολόγος Paul Krugman είχε γράψει χαρακτηριστικά το 1998 ότι «Μέχρι το 2005, θα έχει γίνει σαφές ότι η επίδραση του Ιντερνέτ στην οικονομία δεν θα είναι μεγαλύτερη από αυτή της μηχανής του φαξ». Από τη σκοπιά του 2020, μας κάνει εντύπωση πώς μπορεί να έπεσε ο Krugman τόσο έξω. Όχι μόνο μας κάνουν εντύπωση οι λάθος του προβλέψεις, αλλά μας φαίνονται εντελώς φυσικές και προφανείς, ίσως τελεολογικές όλες οι εξελίξεις που είδαμε τα περασμένα 20 χρόνια. Την ίδια εμπειρία θα έχουμε και τώρα σε σχέση με το 2040. Η τεχνητή νοημοσύνη έχει κάνει μεγάλα άλματα την τελευταία δεκαετία. Οι αλγόριθμοι έχουν πλέον φτάσει σε εντυπωσιακό επίπεδο στην επεξεργασία φωνής και εικόνας, γίνονται ολοένα καλύτεροι στην επεξεργασία κειμένου και παίζουν δύσκολα παιχνίδια [...] καλύτερα από τον άνθρωπο.

Μάλιστα η πρόοδος που έχει σημειωθεί σε επιστημονικό επίπεδο έχει ήδη φτάσει στον πραγματικό κόσμο. Η αναζήτηση μέσω φωνής στο κινητό μας είναι ένα παράδειγμα, η αυτόματη αναγνώριση προσώπων από την κάμερα ασφαλείας του σπιτιού μας ένα άλλο και η αυτοματοποίηση της οδήγησης των αυτοκινήτων ένα τρίτο. Στο άμεσο μέλλον θα δούμε ότι πολλές εφαρμογές, που θα εμπεριέχουν τη συλλογή και επεξεργασία δεδομένων και θα ενισχύουν την αυτοματοποίηση της ζωής και της εργασίας μας, θα βελτιστοποιούν τις παραγωγικές μας διαδικασίες και θα συνεπικουρούν τα συστήματα υγείας, την επιστημονική έρευνα και τα κέντρα σχεδιασμού και λήψης αποφάσεων κρατών και οργανισμών. Από την άλλη δεν πιστεύω - και υπό μία έννοια μακάρι να αποδειχτούν λάθος οι προβλέψεις μου - ότι στα επόμενα 20 χρόνια θα δούμε μηχανές με αυτό που λέγεται «γενική τεχνητή νοημοσύνη». Ενώ οι εφαρμογές της τεχνητής νοημοσύνης θα βρίσκονται

παντού γύρω μας, κάθε εφαρμογή θα λύνει ένα συγκεκριμένο πρόβλημα.

Είναι δύσκολο, με βάση την υπαρκτή τεχνολογία, να φανταστώ ότι σύντομα θα κατακτήσουμε τη «γενική τεχνητή νοημοσύνη», ότι θα φτιάξουμε δηλαδή μηχανές που θα μπορούν να μεταφέρουν νοητικές ικανότητες και διαίσθηση από μια νοητική λειτουργία, στην οποία έχουν εκπαιδευτεί και έχουν κατακτήσει, σε μια καινούρια νοητική λειτουργία, που θα θέτουν αυτόβουλα στόχους, που θα είναι δημιουργικές και θα είναι αρκετά αξιόπιστες, ώστε να τους αναθέτουμε μεγάλη αυτονομία.

Κείμενο 2

Η πιο επικίνδυνη στιγμή της ανθρωπότητας

Το ακόλουθο συντομευμένο άρθρο του Stephen Hawking προέρχεται από τον ιστότοπο: [iefimerida.Guardian](http://iefimerida.guardian.com), 07/12/2016 (ανακτήθηκε στις 25.08.2022).

[...] Το διαδίκτυο και οι πλατφόρμες θα επιτρέπουν σε πολύ μικρό αριθμό ανθρώπων να συγκεντρώσουν αμύθητο πλούτο, διατηρώντας επιχειρήσεις με ελάχιστες θέσεις εργασίας, αλλά με τεράστιο κέρδος. Αυτή η εξέλιξη φαντάζει αναπόφευκτη, αλλά και καταστροφική για τις κοινωνίες.

[...] Για μένα η δυνατότητα της χρήσης της τεχνολογίας για επικοινωνία ήταν μία απελευθερωτική και θετική εμπειρία. Χωρίς την τεχνολογία δεν θα μπορούσα να εργάζομαι όλα αυτά τα χρόνια. Παράλληλα όμως, οι ζωές των πλουσιότερων ανθρώπων, στις πιο αναπτυγμένες περιοχές του πλανήτη, είναι «βασανιστικά» ορατές, προσιτές σε οποιονδήποτε έχει πρόσβαση στο διαδίκτυο, όσο φτωχός κι αν είναι. Πιο πολλοί άνθρωποι έχουν κινητό, από αυτούς που έχουν πρόσβαση σε καθαρό νερό και αυτό σημαίνει πως σχεδόν όλοι μας σε αυτόν τον πλανήτη δεν μπορούμε να αγνοήσουμε την ύπαρξη αυτής της τεράστιας ανισότητας.

Οι συνέπειες αυτής της κατάστασης είναι άμεσες: ο αγροτικός κόσμος θα οδηγείται σε φτωχές πόλεις, με πλοηγό την ελπίδα. Όταν ο κόσμος δει πως η «νιρβάνα» του Instagram δεν είναι εφικτή ούτε εκεί, θα αναζητήσει καλύτερη τύχη στην απέναντι όχθη, ακολουθώντας το ρεύμα των οικονομικών μεταναστών και ταξιδεύοντας για μια καλύτερη ζωή. Οι μεταναστευτικές ροές, με την σειρά τους, δοκιμάζουν τις αντοχές των χωρών που τους υποδέχονται, αυξάνοντας συνεχώς τον πήχη της ετοιμότητας και των υποδομών για τις τελευταίες. Κάπως έτσι, φθείρεται η κατανόηση των πολιτών και τροφοδοτείται ο πολιτικός λαϊκισμός.

Για μένα το πιο σημαντικό είναι πως σήμερα, περισσότερο από κάθε άλλη στιγμή της ιστορίας, το είδος μας πρέπει να λειτουργήσει σαν ένα σύνολο, συνεργατικά. Πρέπει να δουλέψουμε μαζί.

Αντιμετωπίζουμε τεράστιους περιβαλλοντικούς κινδύνους: κλιματική αλλαγή, υπερπληθυσμό, επιδημίες, μόλυνση των ωκεανών, προβλήματα στην τροφική παραγωγή και εξαφάνιση των ειδών. Όλα αυτά πρέπει να μας υπενθυμίζουν ότι βρισκόμαστε στην πιο επικίνδυνη φάση της ανθρώπινης

ανάπτυξης. Έχουμε τα τεχνολογικά μέσα να καταστρέψουμε τον πλανήτη μας, αλλά ακόμα δεν έχουμε τα μέσα για να ξεφύγουμε από αυτόν. Ίσως σε κάποια χρόνια να μπορέσουμε να εξαπλωθούμε και σε άλλους τόπους πέραν της Γης, αλλά ως τότε πρέπει να δουλέψουμε σκληρά, για να προστατεύσουμε τον μοναδικό μας πλανήτη.

Για να συμβεί αυτό, θα πρέπει τα έθνη να χτίσουν γέφυρες και όχι τείχη μεταξύ τους. Αλλά για να το πετύχουμε, θα πρέπει οι ηγέτες του κόσμου να αντιληφθούν πως απέτυχαν και πως απογοήτευσαν τους πολίτες. Με τους πόρους να συγκεντρώνονται στα χέρια των λίγων, θα πρέπει να μάθουμε να μοιραζόμαστε περισσότερο από όσο σήμερα. Με τις θέσεις εργασίας να μειώνονται, με ολόκληρες βιομηχανίες να κλείνουν, θα πρέπει να βοηθήσουμε τους λαούς να διασώσουν τον τόπο τους, να προσαρμοστούν στα νέα δεδομένα της εποχής. Για να γίνει αυτό, θα πρέπει να τους παρέχουμε την απαραίτητη οικονομική βοήθεια, για όσο χρειαστεί ώστε να το πετύχουν. [...]

Κείμενο 3

ΚΙΚΗ ΔΗΜΟΥΛΑ (1931-2020)

ΕΝΤΕΛΕΙ

Το ποίημα ανήκει στη συλλογή Άνω Τελεία, Αθήνα, Ίκαρος, 2016, σ. 35.

Α, παντογνωσία με απογοητεύεις

πώς εσύ που τόσο περιφρονείς
τις ολίγες γνώσεις τα λάθη
τις ανακρίβειες που ενοχοποιούν
την ηρωίδα ιστορία
για πολύνεκρες ήττες που επέφερε

απορώ πώς ανέχεσαι να σε αμφισβητεί
εξευτελιστικά
ένα τελείως άγνωστό μας Άγνωστο.

Εγώ στη θέση σου θα έскиζα τη φήμη μου.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 20)

Να αποδώσετε για το Κείμενο 1 σε 50-60 λέξεις τις εκτιμήσεις του επιστήμονα για την εξέλιξη της τεχνητής νοημοσύνης στο μέλλον,

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Να αξιολογήσεις τη συνάφεια του τίτλου του Κειμένου 2 με το θέμα του (μονάδες 5) και τη θέση που παίρνει ο συγγραφέας απέναντι σε αυτό (μονάδες 10).

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

Στη 2^η παράγραφο του Κειμένου 1 («Η τεράστια επίδραση... καλύτερα από τον άνθρωπο»), ο Κωνσταντίνος Δασκαλάκης παραθέτει τη λανθασμένη πρόβλεψη του νομπελίστα οικονομολόγου Paul Krugman. Για ποιο λόγο χρησιμοποιεί, κατά τη γνώμη σου, το συγκεκριμένο παράθεμα (μονάδες 5); Τι επιδιώκει να πετύχει με την επιλογή του αυτή; (μονάδες 5)

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

α. «Με τους πόρους να συγκεντρώνονται στα χέρια των λίγων, θα πρέπει να μάθουμε να μοιραζόμαστε περισσότερο από όσο σήμερα. Με τις θέσεις εργασίας να μειώνονται, με ολόκληρες βιομηχανίες να κλείνουν, θα πρέπει να βοηθήσουμε τους λαούς να διασώσουν τον τόπο τους, να προσαρμοστούν στα νέα δεδομένα της εποχής.» Να εντοπίσεις στο παραπάνω απόσπασμα του Κειμένου 2 δύο σημεία στα οποία το μήνυμα διατυπώνεται με αναγκαιότητα (μονάδες 2) και να τα μετατρέψεις έτσι, ώστε αυτό να εκφράζεται με βεβαιότητα (μονάδες 4).

β. «Από την άλλη δεν πιστεύω -και υπό μία έννοια μακάρι να αποδειχτούν λάθος οι προβλέψεις μου- ότι στα επόμενα 20 χρόνια θα δούμε μηχανές με αυτό που λέγεται "γενική τεχνητή νοημοσύνη". Ενώ οι εφαρμογές της τεχνητής νοημοσύνης θα βρίσκονται παντού γύρω μας, κάθε εφαρμογή θα λύνει ένα συγκεκριμένο πρόβλημα.» Να αντικαταστήσεις τις παραπάνω υπογραμμισμένες φράσεις του χωρίου του Κειμένου 1 (3^η παράγραφος) με συνώνυμες λέξεις ή φράσεις, ώστε το ύφος λόγου να γίνει πιο λόγιο. (μονάδες 4)

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

νέο φροντιστήριο

Να ερμηνεύσεις τη στάση του ποιητικού υποκειμένου απέναντι στην παντογνωσία στο Κείμενο 3, αξιοποιώντας τρεις κειμενικούς δείκτες. Συμφωνείς ή διαφωνείς μαζί του και γιατί; Να απαντήσεις σ' ένα κείμενο 150-200 λέξεων.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 30)

Με αφορμή τα κείμενα που διαβάσατε, να γράψετε ένα άρθρο 350-400 λέξεων για τη σχολική ιστοσελίδα, στο οποίο να αναπτύξετε τις απόψεις σας σχετικά με:

- α) τον ρόλο της τεχνητής νοημοσύνης στην καθημερινή ζωή των ανθρώπων,
- β) τις ηθικές προκλήσεις που προκύπτουν από την εξέλιξη της τεχνολογίας, καθώς και τον ρόλο που μπορούν να διαδραματίσουν οι νέοι στην υπεύθυνη αξιοποίησή της.

Κείμενο 1

[Επιτυχής μεταμόσχευση πνεύμονα]

Το ακόλουθο άρθρο της Γεωργίας Σκιτζή αναρτήθηκε στον ιστότοπο www.healthweb.gr στις 15.10.2020 (ανακτήθηκε στις 06.09.2022).

Ένας άνδρας 62 ετών είναι ο λήπτης πνεύμονα σε μεταμόσχευση που πραγματοποιήθηκε στις 10 Ιουλίου στο Ωνάσειο Καρδιοχειρουργικό Κέντρο. Ο άνδρας μάλιστα έλαβε και εξιτήριο πριν από λίγες μέρες και πλέον προσαρμόζεται στη νέα ζωή που του προσέφερε η επιστήμη.

Πρόκειται για μια εξαιρετικά πολύπλοκη και δύσκολη χειρουργική επέμβαση και έγινε δυσκολότερη λόγω των αντίξοων συνθηκών που έχει φέρει η πανδημία. Το χειρουργείο διήρκεσε 10 ώρες και έγινε από ομάδα χειρουργών και αναισθησιολόγων του Ωνάσειου Καρδιοχειρουργικού Κέντρου. [...] Η επίσημη ανακοίνωση αναφέρει: «Στον 62χρονο άνδρα, στον οποίο απέμεναν μόλις λίγοι μήνες ζωής, δόθηκε μια δεύτερη ευκαιρία. Η επιτυχημένη μεταμόσχευση αποτελεί για όλους μας μια υπενθύμιση της ανάγκης για επάρκεια μοσχευμάτων στη χώρα μας, καθώς και της σημασίας που έχει η αύξηση των δωρητών οργάνων για το πολύτιμο “δώρο” της ζωής».

Πρόκειται, λοιπόν, για την πρώτη μεταμόσχευση πνεύμονα στη χώρα μας μετά από 10 χρόνια, η οποία και στέφθηκε με επιτυχία, ανοίγοντας το δρόμο για μια συνεχή προσπάθεια ενίσχυσης της μεταμοσχευτικής δραστηριότητας στην Ελλάδα. Με αφορμή την επιτυχή αυτή ολοκλήρωση της μεταμόσχευσης, ο καθηγητής Ιωάννης Ν. Μπολέτης έκανε σχετικές δηλώσεις:

«Θέλω καταρχάς να συγχαρώ την ομάδα μας, τους γιατρούς και τους νοσηλευτές που έλαβαν μέρος σε αυτή την εξαιρετικά πολύπλοκη και δύσκολη μεταμόσχευση, μεταφέροντας παράλληλα τις ευχές όλων μας για γρήγορη και πλήρη ανάρρωση του 62χρονου λήπτη του μοσχεύματος. Η πρώτη μεταμόσχευση πνεύμονα στη χώρα μας, μετά από 10 χρόνια, αποτελεί μια κομβική στιγμή στην 27χρονη πορεία του Ωνάσειου Καρδιοχειρουργικού Κέντρου και ένα σημαντικό βήμα στην προσπάθεια προώθησης της μεταμοσχευτικής δραστηριότητας στην Ελλάδα.

Μέσα από την Εθνική Πρωτοβουλία του Ιδρύματος Ωνάση, την πολύτιμη εμπειρία και την τεχνογνωσία του Εθνικού Οργανισμού Μεταμοσχεύσεων και τη μέχρι τώρα εμπειρία των διαφόρων μονάδων μεταμόσχευσης, μπαίνουμε σε μια «νέα εποχή» για τις μεταμοσχεύσεις, με στόχο να βγει η χώρα μας από το σημερινό τέλμα.

Δεν πρέπει να ξεχνάμε πως οι μεταμοσχεύσεις είναι η μοναδική θεραπευτική απάντηση σε τελικού σταδίου ανεπάρκεια οργάνων και πως ο καθένας μας μπορεί να βρεθεί σε αυτή τη θέση. Το “κλειδί”, ωστόσο, σε αυτή την προσπάθεια βρίσκεται στα χέρια όλων μας, καθώς προϋπόθεση για περισσότερες μεταμοσχεύσεις είναι η αύξηση των δωρητών οργάνων».

Η «μη ηθική» πλευρά των μεταμοσχεύσεων

Ελαφρώς διασκευασμένο απόσπασμα από το βιβλίο του Μητροπολίτου Μεσσογαίας και Λαυρεωτικής Νικολάου, «Αλλήλων Μέλη»: Οι μεταμοσχεύσεις στο φως της Ορθόδοξης θεολογίας και ζωής, Κέντρο Βιοϊατρικής Ηθικής και Δεοντολογίας, Αθήνα, 2005, σ. 63-69.

Είναι αλήθεια πως το θέμα των μεταμοσχεύσεων διχάζει την κοινή γνώμη. Ενώ είναι αρκετοί αυτοί που ένθερμα τις υποστηρίζουν και τις διαφημίζουν ως πρωτοποριακή και επαναστατική ιατρική μέθοδο, δεν είναι ευκαταφρόνητος ο αριθμός αυτών που συχνά εκφράζουν τις επιφυλάξεις τους, ενίοτε με έντονο τρόπο, τόσο για την ουσιαστική τους προσφορά στην υγεία, όσο και για το ηθικό τους υπόβαθρο.

Οι βασικοί άξονες γύρω από τους οποίους στρέφεται η κριτική κατά των μεταμοσχεύσεων είναι το ενδεχόμενο της διαπίστωσης του εγκεφαλικού θανάτου χωρίς την ακριβή τήρηση των κριτηρίων του, το εμπόριο των οργάνων, η αλόγιστη προβολή των ΜΜΕ προς όφελος και συμφέρον συγκεκριμένων ιατρών και μεταμοσχευτικών κέντρων, η μη δίκαιη κατανομή των μοσχευμάτων και η παραβίαση της λίστας των υποψηφίων ληπτών [...].

Προς αποφυγήν όλων αυτών των παθολογικών φαινομένων, η νομοθεσία, διεθνώς και στον τόπο μας, περιλαμβάνει συγκεκριμένες διατάξεις. Έτσι, η διάγνωση του εγκεφαλικού θανάτου δεν διενεργείται από ένα μόνον ιατρό αλλά από τρεις. Οι ιατροί αυτοί θα πρέπει να έχουν προϋπηρεσία τουλάχιστον δύο χρόνων από την λήψη της ειδικότητός τους. Για να διασφαλισθεί κατά το δυνατόν το ανεπηρέαστον της αποφάσεως της διαγνωστικής ομάδος αποκλείεται από αυτήν κάθε ιατρός που ανήκει στην μεταμοσχευτική ομάδα. [...]

Όσον αφορά στην αγοραπωλησία των οργάνων, κάτι τέτοιο απαγορεύεται ρητά από τον νόμο και μάλιστα κάθε παράβαση τιμωρείται με υψηλό πρόστιμο και φυλάκιση. Παρά ταύτα, κατά καιρούς εμφανίζονται υποστηρικτές της απόψεως ότι μια τέτοια δυνατότητα αφ' ενός αποτελεί δικαίωμα του κάθε ανθρώπου, αφ' ετέρου θα έλυνε το πρόβλημα της ελλείψεως μοσχευμάτων.

[...] Συχνά στα δημοσιεύματα του Τύπου γίνεται επίσης αναφορά σε περιστατικά ρατσισμού, εγκλημάτων, σκανδαλώδους ευνοίας των επωνύμων και ευπόρων ληπτών. Στον ελλαδικό χώρο δεν υπάρχουν τέτοιες καταγγελίες μέχρι τώρα. Τα φαινόμενα αυτά φαίνεται πως εμφανίζονται συχνότερα στις τριτοκοσμικές χώρες. Ίσως τέτοια περιστατικά να κάνουν την εμφάνισή τους μεμονωμένα και στις δυτικές κοινωνίες. [...]

Είναι γεγονός ότι οι μεταμοσχεύσεις αποτελούν αποκλειστικό προνόμιο των πλουσίων και οικονομικά αναπτυγμένων χωρών και γι' αυτό συχνά κατηγορούνται. Κάτι τέτοιο όμως θα μπορούσε

κανείς να ισχυρισθεί ότι συμβαίνει γενικότερα με την παρεμβατική χειρουργική και άλλους τομείς της κοινωνικής ζωής.

Η απάντηση σ' αυτήν την πρόκληση είναι η πρόοδος της επιστήμης που οδηγεί σε αποτελεσματικότερη και φθηνότερη τεχνολογία, η βελτίωση της αποτελεσματικότητας των φαρμάκων, η επινόηση πιο απλουστευμένων χειρουργικών τεχνικών, η εξεύρεση μοσχευμάτων κ.λπ.

Τα ΜΜΕ αποτελούν έναν άλλον τομέα κακοποιήσεως των μεταμοσχεύσεων. Συχνά είτε με υπερβολές τις δυσφημούν είτε με άδικες προβολές συγκεκριμένων ατόμων και περιστατικών τις κακοδιαφημίζουν. [...]

Η απάντηση σ' αυτήν την κατάσταση είναι η αποξένωση των επί μέρους μεταμοσχευτικών γεγονότων και επιτυχιών από την προβολή των συγκεκριμένων προσώπων και τα ΜΜΕ. Η δημοσιογραφική προβολή των μεταμοσχεύσεων θα είναι ανεκτίμητη, όταν οι κάμερες και τα μικρόφωνα μεταφερθούν από την Μονάδα Εντατικής Θεραπείας στα studios των ραδιοτηλεοπτικών σταθμών.

Κείμενο 3

Νικηφόρος Βρεττάκος (1912-1991)

Φιλοσοφία

Το ποίημα δημοσιεύτηκε στο περιοδικό «Τομές», τ. 9, Φεβρουάριος 1977. Βλ. Αλέξανδρος Αργυρίου, Η Ελληνική Ποίηση. Ανθολογία και Γραμματολογία, τόμος Δ', εκδ. Σοκόλη, Αθήνα, 1979, σ. 208.

Το σύμπαν ολόκληρο είναι ένα όστρακο
που εκκολάφθηκε μέσα του τ' ακριβό
μαργαριτάρι ο άνθρωπος.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 20)

Να καταγράψεις σε 50-60 περίπου λέξεις τις νομοθετικές διατάξεις με τις οποίες επιδιώκεται, σύμφωνα με το Κείμενο 2, να αποφευχθούν τα παθολογικά φαινόμενα που συνδέονται με τις μεταμοσχεύσεις.

Μονάδες 20

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Να αξιολογήσεις τη συνάφεια του τίτλου του Κειμένου 1 με το θέμα του (μονάδες 5) και τη θέση που παίρνει η αρθρογράφος απέναντι σε αυτό (μονάδες 10).

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

Το Κείμενο 2 αποτελεί παράδειγμα αποδεικτικού λόγου που έχει ως σκοπό να ενημερώσει και να πείσει τον αναγνώστη. Να εντοπίσεις δύο γλωσσικές επιλογές που ενισχύουν την πειστικότητα των νοημάτων (μονάδες 4) και να εξηγήσεις πώς υπηρετούν την παραπάνω πρόθεση του συγγραφέα (μονάδες 6).

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

α. «Έτσι, η διάγνωση του εγκεφαλικού θανάτου δεν διενεργείται από ένα μόνον ιατρό αλλά από τρεις». Να μετατρέψεις, κάνοντας τις απαραίτητες αλλαγές, την παραπάνω πρόταση του Κειμένου 2 στην αντίθετη σύνταξη (μονάδες 2) και να σχολιάσεις τις διαφοροποιήσεις που παρατηρείς στο ύφος του λόγου (μονάδες 4).

β. «Δεν πρέπει να ξεχνάμε πως οι μεταμοσχεύσεις είναι η μοναδική θεραπευτική απάντηση σε τελικού σταδίου ανεπάρκεια οργάνων και πως ο καθένας μας μπορεί να βρεθεί σε αυτή τη θέση. Το “κλειδί”, ωστόσο, σε αυτή την προσπάθεια βρίσκεται στα χέρια όλων μας, καθώς προϋπόθεση για περισσότερες μεταμοσχεύσεις είναι η αύξηση των δωρητών οργάνων». Να εντοπίσεις στο απόσπασμα του Κειμένου 1 ένα σημείο στο οποίο το μήνυμα εκφέρεται με βεβαιότητα (μονάδες 2) και να μετατρέψεις τον τρόπο εκφοράς του έτσι, ώστε να δηλώνεται πιθανότητα (μονάδες 2).

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Τι είναι ο άνθρωπος για το ποιητικό υποκείμενο στο Κείμενο 3; Να τεκμηριώσεις την απάντησή σου, αξιοποιώντας τρεις (3) κειμενικούς δείκτες. Συμφωνείς ή διαφωνείς μαζί του και γιατί; (150-200 λέξεις)

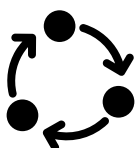
Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 30)

Ως εκπρόσωπος του μαθητικού συμβουλίου του σχολείου σου καλείσαι να συντάξεις μία ομιλία (350-400 λέξεων) στο πλαίσιο ημερίδας για το μέλλον των μεταμοσχεύσεων. Αξιοποιώντας δημιουργικά τα Κείμενα 1 και 2:

- α) να σχολιάσεις τις προκλήσεις που σχετίζονται με τις μεταμοσχεύσεις στη σύγχρονη εποχή και
- β) να αναφέρεις τρεις συγκεκριμένους τρόπους με τους οποίους μπορούν αυτές οι προκλήσεις να αντιμετωπιστούν αποτελεσματικά.

Μονάδες 30

**ΕΞΑΣΚΗΣΗ ΜΑΘΗΤΩΝ ΣΕ ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΤΗΣ
ΕΝΟΤΗΤΑΣ 5
ΨΗΦΙΑΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ**

Ασώματες μηχανές παραγωγής ψεύδους

Το κείμενο είναι της Τασούλας Καραϊσκάκη, δημοσιευμένο στις 07.03.2021 στην εφημερίδα Καθημερινή. Πηγή: <https://www.kathimerini.gr/opinion/561287458>, ανακτήθηκε στις 24.7.2022. Δίνεται σε απόσπασμα για τις ανάγκες της εξέτασης.

Είναι μια θαυμαστή τεχνολογία που ψυχαγωγεί, δίνει λύσεις στον κινηματογράφο με αλλοιώσεις προσώπων, όμως είναι μαζί και ένα πολιτικό όπλο στα χέρια όσων διασπείρουν ψευδείς ειδήσεις. Deepfake. Μέσω της τεχνητής νοημοσύνης και της μηχανικής μάθησης κατασκευάζονται βίντεο ανθρώπων που λένε και κάνουν πράγματα τα οποία δεν έχουν εκστομίσει και δεν έχουν πράξει ποτέ. Τα deepfakes συζητήθηκαν ξανά με τη διάδοση τριών ψεύτικων βίντεο του Τομ Κρουζ, αλλά και μιας κινούμενης εικόνας της Έλλης Λαμπέτη. Το deep nostalgia, παρακλάδι του deepfake, «ζωντανεύει» από μια απλή φωτογραφία πρόσωπα που δεν βρίσκονται πια στη ζωή, όπως η Λαμπέτη. Εμφανίζονται να κινούνται, να νεύουν ή να χαμογελούν, προκαλώντας συγκίνηση – ή ανατριχίλα.

Όμως το deepfake δεν είναι το ίδιο αθώο με το deep nostalgia. [...] Έχει χρησιμοποιηθεί σε απάτες, εκβιασμούς, αλλά και για στρέβλωση του δημόσιου διαλόγου, χειραγώγηση της κοινής γνώμης και των εκλογικών διαδικασιών, διασπορά ψευδών ειδήσεων και πολιτική προπαγάνδα. Το deepfake εξαπλώνει τον φόβο ότι ζούμε σε ένα εφιαλτικό σύμπαν χωρίς έρμα, όπου η πραγματικότητα θρυμματίζεται μέσα σε έναν κυκεώνα πλαστών συμβάντων. Κλονίζει την εμπιστοσύνη στους θεσμούς και την επίσημη εκδοχή της πραγματικότητας. Πλήττει την ικανότητα διάκρισης του αληθινού από το ψεύτικο – είναι εφιαλτικό να μη γνωρίζεις αν οφείλεις να πιστέψεις ή όχι αυτό που βλέπεις. Υποσκάπτει τα θεμέλια του ορθού λόγου και της αντικειμενικότητας, αφού ο καθένας μπορεί να υιοθετεί ως αληθινό εκείνο που τον βολεύει ή ταιριάζει περισσότερο στις απόψεις του. Διευκολύνει την παρουσίαση του αληθινού ως ψεύτικο. Εκτρέφει την αδιαφορία για το αληθές. Τροποποιεί τον πολιτισμό της καθημερινότητας και τη γεωγραφία του μέλλοντος. Φυτεύει την καχυποψία, την αίσθηση ότι διαρκώς μας εξαπατούν, ότι όλα είναι ύποπτα, πλαστά, ότι η πολιτική ατζέντα δεν οικοδομείται πάνω σε ασάλευτες αλήθειες, αλλά σε πολιτικοοικονομικές πλάνες· γεγονός που ερμηνεύει ως ένα βαθμό τη ραγδαία εξάπλωση της συνωμοσιολογίας. [...]

Είναι ζήτημα ακρογωνιαίο, κρίσιμο για τη δημοκρατία και την ασφάλεια στο πλανητικό μας χωριό. Και βεβαίως όχι μόνο τεχνολογικό, πρωτίστως και βαθιά πολιτικό. Με επείγουσα την ανάγκη ριζικής αναμόρφωσης της παιδείας υπέρ της διανοητικής εντιμότητας, της διαρκούς κριτικής λόγων, έργων και ιδεών, της ανεμπόδιστης και υπεύθυνης σκέψης ενάντια στις ποδηγετήσεις που σοβούν στα βάθη και στις επιφάνειες της ζωής. Αλλιώς, θα καταλήξουμε σε έναν κόσμο όπου όλα, άνθρωποι, κοινότητες, λόγια, επικοινωνίες, πράξεις, δράσεις, θα μοιάζουν ψεύτικα και μόνο οι συσκευές που

τα παράγουν θα δείχνουν να είναι αληθινές. Δηλαδή, στη σύγχυση, στο χάος, στις ερειπωμένες κοινωνίες.

Κείμενο 2

Διδακτική αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών στη Γενική και Ειδική Εκπαίδευση

Το απόσπασμα βρίσκεται στο έντυπο που αποτελεί το εκπαιδευτικό υλικό του μαθήματος «Ειδική Αγωγή: Διεπιστημονικές Πρακτικές Σύγκλισης» τη συγγραφή του οποίου πραγματοποίησε η Δρ. Ιωαννίδα Βασιλική, επιστημονική συνεργάτης του Προγράμματος Συμπληρωματικής εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών.

Οι σύγχρονες τεχνολογικές εφαρμογές αποτελούν μέσο διαχείρισης και διάδοσης της πληροφορίας και δίκτυο επικοινωνίας, δηλαδή οργανώνουν και μεταδίδουν πληροφορίες, πεποιθήσεις, αντιλήψεις, εμπειρίες κ.λπ. ατόμων, κοινωνικών ομάδων, κοινωνικών εταίρων, οργανισμών κ.ά. Οι σύγχρονες τεχνολογικές εφαρμογές στην εκπαίδευση αποτελούν καινοτομία για λόγους εκπαιδευτικής και διδακτικής χρήσης. Δημιουργούν νέα περιβάλλοντα μάθησης, δίνοντας δυνατότητες διερεύνησης, επικοινωνίας και πρόσβασης στην πληροφορία και τη γνώση σε άτομα με αναπηρία μέσα από εξατομικευμένο ρυθμό μάθησης για συμμετοχή σε κατάλληλες δραστηριότητες. Έτσι, οι σύγχρονες τεχνολογικές εφαρμογές προάγουν το διδακτικό και μαθησιακό περιβάλλον, αμβλύνοντας τις διακρίσεις μεταξύ των μαθητών μέσα από τις ίδιες τις παιδαγωγικές πρακτικές, δηλαδή: δίδοντας κίνητρα στους μαθητές και ιδιαίτερα σε αυτούς με αναπηρία, αυξάνοντας έτσι την αυτοεκτίμησή τους και παρέχοντάς τους κίνητρα για επικοινωνία και αλληλεπίδραση, αναπτύσσοντας δεξιότητες σχετικά με την εργασία μέσα στην ομάδα και ένα μεθοδικό τρόπο σκέψης, ανάλογα με τις δυνατότητες, τις ικανότητες και τις κλίσεις του ατόμου, οικοδομώντας τοπικές και οικουμενικές μαθησιακές κοινότητες, διαπολιτισμικές σχέσεις και επαφή με διαφορετικές κουλτούρες, επεκτείνοντας δυνατότητες για αναστοχασμό, επιμόρφωση και διαρκή ενημέρωση μαθητών και καθηγητών, ενισχύοντας τους γνωστικούς στόχους (εύκολη πρόσβαση στην πληροφορία), τους συναισθηματικούς στόχους (προβολή και χρήση εικόνων) και τους ψυχοκινητικούς στόχους (προσωπική αναζήτηση και αξιοποίηση πηγών), καλλιεργώντας την προσωπική και κοινωνική ευθύνη του ατόμου με αναπηρία, περιορίζοντας έτσι καταστάσεις και αισθήματα απομόνωσης. Οι σύγχρονες τεχνολογίες που βασίζονται στις τεχνολογίες δικτύων υπολογιστών προσφέρουν τη δυνατότητα να επεξηγούνται με παραστατικό και πολλαπλό τρόπο τα γνωστικά αντικείμενα, να διευκολύνεται η συνεργατικότητα, η αλληλεπίδραση και η επικοινωνία μεταξύ εκπαιδευόμενων, να χρησιμοποιούνται πολλαπλές πηγές και συνεπώς να καλλιεργείται η κριτική σκέψη του ατόμου (Μαλλιαρού, 2009, σ. 60).

Κείμενο 3

Ένας μαρκήσιος

Απόσπασμα από το ομώνυμο διήγημα του Τάκη Δόξα (1913-1974), στο Ελληνική Λογοτεχνία: Πανόραμα ελληνικού διηγήματος, τόμος 8, εκδ. Αλέξανδρος, 2001.

Με τις φωνές που έβαλε η μάνα του Μανώλαρου, μαζεύτηκε όλη σχεδόν η γειτονιά κι ο καθένας έλεγε τη γνώμη του. Κανένας ωστόσο απ' τους γείτονες δεν είχε δει κάποια ύποπτη κίνηση που να τον κάνει να παραδεχτεί πως είχε γίνει κλεψιά. Μα κι η Αστυνομία που ήρθε κατόπι, δεν μπόρεσε να βρει την άκρη. Ο Αστυνόμος μάλιστα απόρησε τόσο πολύ, που σε μια στιγμή έδειξε και κάποιες αμφιβολίες για την αλήθεια της καταγγελίας.

Την είχατε, ρώτησε, τη στολή χτες το βράδυ στο σπίτι;

Μα ψέματα θα σας πούμε! διαμαρτυρήθηκε η μάνα του Μανώλαρου. Δεν είμαστε δα και φαντασμένοι... Την είχαμε κρεμάσει στο διάδρομο απ' όταν που μας την έστειλε η μοδίστρα...

Περίεργο! μουρμούρισε ο Αστυνόμος. Πρώτη φορά αντιμετωπίζω τέτοια περίπτωση. Τι στην οργή! Νεραϊδικά την πήρανε;

Στο τέλος, ρώτησαν και το Μανώλαρο με τρόπο, μήπως στενοχωρηθεί. Και τους είπε πως, όταν είχε πάει για ύπνο, ο «Μαρκήσιος» ήταν στη θέση του... Έβαλε κιόλας τα χέρια στα μάγουλά του κι έμπηξε τα σκουσμάρια, τάχα τάχα.

Αυτό που τους έκρυψε ο Μανώλαρος ήταν τι έγινε όταν όλοι στο σπίτι είχαν πια αποκοιμηθεί. Την ώρα, λοιπόν, εκείνη, περασμένα μεσάνυχτα, ξεκρέμασε σαν καλός νοικοκύρης τη στολή και την περούκα, τα δίπλωσε με προσοχή σε μια νάυλον σακούλα και πήδηξε απ' το παράθυρο της κουζίνας. Είχε πολύ σκοτάδι έξω και δεν τον είδε κανένας... Μα ο ίδιος φυλαγόταν στο δρόμο πιάνοντας τοίχο τοίχο.

Ύστερα από λίγο, ο Μανώλαρος στάθηκε μπροστά σ' ένα χαμόσπιτο που έμοιαζε σαν έτοιμο να πέσει. Χτύπησε δυό φορές την πόρτα και περίμενε. Ξαναχτύπησε, κι όταν του άνοιξαν, γλίστρησε μέσα στο σπίτι σκοντάφτοντας. Εκεί τον καλωσόρισε μια μεσόκοπη γυναικούλα, ξαφνιασμένη για την επίσκεψή του.

- Καλό μου παιδί! του φώναξε με τα μάτια κατάπληκτα. Σου συμβαίνει τίποτα κι ήρθες μέσα στη νύχτα;

Ο Μανώλαρος, αντί ν' απαντήσει, ρώτησε για το Λουκά. Ο Λουκάς ήταν ο πρώτος φίλος του στο σχολείο, μα από μέρες είχε πέσει άρρωστος κι έχασαν τη συντροφιά που έκαναν. Από βδομάδες όμως είχαν συζητήσει για τις Απόκριες, κι ο Μανώλαρος ήξερε τον καημό του φίλου του. Ότι, δηλαδή,

ήθελε κι αυτός να φορέσει μια ωραία καρναβαλίστικη στολή, μα δε θα μπορούσε να την αποχτήσει.
[...]

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 20)

Να αποδώσετε περιληπτικά το περιεχόμενο του κειμένου 2 σε 60-70 λέξεις, αναδεικνύοντας τον παιδαγωγικό ρόλο των σύγχρονων τεχνολογικών εφαρμογών στην εκπαίδευση και τη συμβολή τους στην ενίσχυση της ένταξης, της συνεργασίας και της κριτικής σκέψης των μαθητών.

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Ποιο είναι το θέμα του Κειμένου 2 (μονάδες 4) και ποια η θέση της συντάκτριάς του; (μονάδες 5)
Να οργανώσεις την απάντησή σου σε 60-70 λέξεις παραθέτοντας και τρεις σχετικές κειμενικές ενδείξεις που επιβεβαιώνουν τη θέση της (μονάδες 6)

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

Στο μεγαλύτερο τμήμα της 2^{ης} παραγράφου του Κειμένου 1 η συνοχή του λόγου οργανώνεται στη βάση της ρηματικής αναφοράς, καθώς στην αρχή κάθε περιόδου λόγου προτάσσεται το ρήμα και εννοείται το υποκείμενο. Να εξηγήσεις με συντομία σε 50 περίπου λέξεις το επικοινωνιακό αποτέλεσμα αυτής της επιλογής στον αναγνώστη.

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

Με κριτήρια το ρηματικό πρόσωπο και τη λειτουργία της γλώσσας (κυριολεκτική ή μεταφορική) και με δύο παραδείγματα για το κάθε κριτήριο να συγκρίνεις τα Κείμενα 1 και 2.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Να ερμηνεύσεις σε 150-200 λέξεις τη συμπεριφορά του μικρού ήρωα που πρωταγωνιστεί στην αφήγηση στο Κείμενο 3, να τεκμηριώσεις την ερμηνεία σου σε τρεις σχετικούς κειμενικούς δείκτες και να εκφράσεις τις σκέψεις και συναισθήματα που σου δημιούργησε η ανάγνωση.

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 30)

Με αφορμή τα κείμενα που διαβάσατε, να εκφωνήσετε ομιλία 350-400 λέξεων στην τάξη σας, στην οποία να αναπτύξετε τις απόψεις σας σχετικά με:

α) τη σημασία των σύγχρονων τεχνολογικών εφαρμογών στην εκπαίδευση και τον τρόπο με τον οποίο βελτιώνουν τη μαθησιακή διαδικασία,

β) τον ρόλο τους στη διαμόρφωση ενός συμπεριληπτικού σχολείου, που ενισχύει την ισότιμη συμμετοχή όλων των μαθητών και καλλιεργεί τη συνεργασία και την κριτική σκέψη.

Κείμενο 1

[Δουλειά από την παραλία: μια νέα τάση]

Απόσπασμα (διασκευασμένο) από το άρθρο της Μαρίας Αθανασίου «Δουλειά από την παραλία: Η νέα τάση του workation κάνει τα πρώτα της βήματα στην Ελλάδα». Δημοσιεύτηκε στο Περιοδικό «Κ» της εφημερίδας «ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ» στις 22.06.2022: <https://www.kathimerini.gr/k/k-magazine/>

Μία στις τέσσερις θέσεις εργασίας στη Βόρεια Αμερική έως το τέλος του 2022 θα είναι εξ αποστάσεως (remote working). Ως κύριο πλεονέκτημά της το 32% των εργαζομένων αναδεικνύουν τη δυνατότητα του ευέλικτου ωραρίου και ένα 25% ότι μπορούν να δουλεύουν από όποιο χώρο επιλέξουν. Και μπορεί εν μέσω πανδημίας αυτός ο χώρος να ήταν το τραπέζι της κουζίνας, η κρεβατοκάμαρα, το μπαλκόνι, άντε και το εξοχικό, όσο όμως η τάση αυτή εδραιώνεται ως νέα εργασιακή συνθήκη, οι επιλογές διευρύνονται. Πρακτικά, το γραφείο μας μπορεί να είναι όλη η Γη – αρκεί να έχει γρήγορο ίντερνετ.

Η τελευταία ανερχόμενη τάση λέγεται workation (work-εργασία και vacation-διακοπές). Και, παρότι πολλοί από εμάς έχουμε συνηθίσει να ελέγχουμε τα μηνύματά μας ή να δεχόμαστε στη διάρκεια των διακοπών τηλεφωνήματα για μικροεκκρεμότητες, όχι, δεν είμαστε βετεράνοι του workation. Ουσιαστικά, ο εργαζόμενος συνδυάζει εργασία και διακοπές, χωρίς πρακτικά να είναι σε άδεια από τη δουλειά, απλώς μεταφέρει το γραφείο του σε ένα μέρος της υφελίου που ενδιαφέρεται να ανακαλύψει τις ώρες που είναι εκτός δουλειάς. Πρακτικά, είναι συνεπής στις εργασιακές του υποχρεώσεις, ενώ στον ελεύθερο χρόνο του μπορεί να ζήσει σαν ντόπιος ή να περιηγηθεί ως τουρίστας. Το πρόγραμμά του μπορεί να περιλαμβάνει ξεναγήσεις αρχαιολογικού ή πολιτιστικού ενδιαφέροντος, οργανωμένες γευσιγνωσίες/ οινογνωσίες ή αυθόρμητες εξόδους για φαγητό, ποτό, διασκέδαση, αθλητικές δραστηριότητες ή προγράμματα ευεξίας, περιπετειώδεις εξορμήσεις στη φύση ή ένα απλό κολύμπι στην κοντινότερη ακτή, σκι ή ψάρεμα.

Όλα αυτά θυμίζουν τη συνθήκη του «ψηφιακού νομάδα», διαφέρουν, ωστόσο, ως προς την ευελιξία και τη διάρκεια της παραμονής, καθώς συνήθως διαρκεί λίγες εβδομάδες και δεν απαιτεί γραφειοκρατικές διαδικασίες, όπως εργασιακή βίζα ή μόνιμη μετακίνηση από την έδρα του εργοδότη. Η εμπειρία δείχνει ότι οι ψηφιακοί νομάδες είναι συνήθως εργαζόμενοι νεότεροι σε ηλικία, που υιοθετούν μια διαφορετική από την παραδοσιακή εργασιακή κουλτούρα, που περιλαμβάνει τηλεργασία και μετακίνηση σε διαφορετικά μήκη και πλάτη του πλανήτη και οι οποίοι, στη συντριπτική τους πλειονότητα, εργάζονται στον τεχνολογικό τομέα. Το workation έχει ενσωματώσει αυτά τα στοιχεία, αλλά συχνότερα το επιλέγουν άνθρωποι μεγαλύτερης ηλικίας, που μπορεί να

προέρχονται από τον τεχνολογικό τομέα, αλλά και από πιο παραδοσιακά επαγγέλματα τα οποία προχώρησαν σε ψηφιακό μετασχηματισμό και έχουν υιοθετήσει ένα υβριδικό εργασιακό μοντέλο.

Κείμενο 2

[Το προπατορικό αμάρτημα και οι διακοπές]

Απόσπασμα από κείμενο με τον παραπάνω υπότιτλο και τίτλο «Οι χαμένοι παράδεισοι» του Νίκου Δήμου, που δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα «ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ» (6.8.2006) και αντλήθηκε από το ιστολόγιο του συγγραφέα στις 3.7.2022: http://www.ndimou.gr/doncat/2006/08/blog-post_07.html.

Όταν οι Πρωτόπλαστοι εξωπετάχθηκαν από τον Παράδεισο, τους έμεινε η νοσταλγία. Για την παρθένα φύση, τα κρύα νερά, την ανεμελιά και την... τεμπελιά.

Το πρώτο κακό που τους βρήκε, μετά την έξοδο, ήταν η εργασία. Άρχισαν να μοχθούν, να ιδρώνουν («εν τω ιδρώτι του προσώπου σου...»), να καταπονούνται: είτε για τον άρτο, είτε για την Μερτσέντες. Γενικά, η έκπτωση από την Παραδείσια ευτυχία έφερε τη δουλειά (από τη «δουλεία» κατάγεται η λέξη) και η νοσταλγία του Παραδείσου οξύνθηκε.

Μέχρι που κάποιος ανακάλυψε τις διακοπές.

Οι διακοπές λειτουργούν ως υποκατάστατο του Παραδείσου. Όπως ο καλός Χριστιανός υπομένει τα πάντα μία ζωή, προσδοκώντας να πάει στον Παράδεισο, έτσι κι ο εργαζόμενος ανέχεται την καθημερινή ρουτίνα, τον αυταρχισμό του προϊστάμενου, την πειθαρχία του ωραρίου, την αυθάδεια του πελάτη –προκειμένου κάποτε να πάει διακοπές.

«Ε, δεν θα έρθει ο Αύγουστος;» μονολογεί.

Και μεταθέτει όλες του τις ελπίδες, τις προσδοκίες, τα ανεκπλήρωτα όνειρα, σε αυτό το μικρό διάστημα παραδείσου.

«Παραδείσους» ονομάζουν -όχι τυχαία- και οι τουριστικοί πράκτορες τους ωραιότερους προορισμούς τους.

Αχ εκείνες οι αφίσες του Τουρισμού, τι ζημιά έχουν κάνει! Αμ, τα ταξιδιωτικά ντοκιμαντέρ –από τον Μαυρίκιο, τις Σεϋχέλλες, την Καραϊβική... [...] Βλέπεις τις εντυπωσιακές φωτογραφίες, μαζεύεις φασούλι το φασούλι και πας σε μακρινά νησιά... [...]

Α, ναι, η άλλη μορφή διακοπών, ο πολιτιστικός τουρισμός, υποφέρει από κακοήγη υπερπληθυσμό –αδύνατο πια να δεις τα σημαντικότερα αξιοθέατα του πλανήτη. Μπροστά σου θα είναι πάντα εκατό Ιάπωνες (στους οποίους προστέθηκαν πρόσφατα και διακόσιοι Κινέζοι!).

Και η κλασική μορφή διακοπών, η φυγή και η χαλάρωση, υποφέρει από την παραπλανητική διαφήμιση και το «σύνδρομο του Παραδείσου». Πρωτόπλαστοι δεν θα ξαναγίνουμε... Απαξ και φάγαμε το «μήλο», μόνο διακοπές.

Ναι, έτσι πληρώνουμε το προπατορικό αμάρτημα. Να σκοτωνόμαστε στην δουλειά, να νοσταλγούμε έναν Παράδεισο, να τον παίρνουμε σε μικρές δόσεις και να μην τον χορταίνουμε ποτέ.

Εφ' ω και πολλοί μένουμε σπίτι μας...

Κείμενο 3

Μετά τον χαρακτηριστικό ήχο

Απόσπασμα από το ομότιτλο διήγημα του Αχιλλέα Κυριακίδη που περιλαμβάνεται στη συλλογή «Τεχνητές αναπνοές και άλλα πεζά της πόλεως [2003-2010]» (εκδ. Πατάκης, Αθήνα, 2016).

Βγαίνει απ' το γραφείο μ' ένα κεφάλι θολωμένο από αριθμούς. Καμιά φορά δεν ξέρει πού πατάει, πού βρίσκεται, ώσπου να πάρει τη στροφή και βγει στον πιο μεγάλο δρόμο, εκεί όπου η αένηνη κίνηση τον αιφνιδιάζει κάθε μέρα με βροντώδεις επιθέσεις οικειότητας. Αναγνωρίζει κάθε όχημα που του ακυρώνει την πεζή προτεραιότητα, κάθε κόρνα που τραυματίζει τη συνοχή του βόμβου. Τον ταράζει η σκέψη ότι μπορεί μια μέρα κάποιος αόρατος θεατρώνης ν' ακυρώσει αυτή την παράσταση, να την κατεβάσει για πάντα. Γιατί έτσι. Λίγο αργότερα, κατεβαίνοντας τα σκαλιά για το μετρό, τον τυλίγει η ίδια οσμηρή θαλπωρή, εισβάλλει η ίδια πάντα προκατακλυσμαία κι ανεπαίσθητη μνήμη - «Δεν ξέρω· λέγεται αυτό;» είχε ρωτήσει μια μέρα έναν φίλο του που του ανέπτυσε την ίδια μητρική θεωρία, συνδέοντάς την με χθόνιες ετυμολογίες.

Καθιστός ή, συνηθέστερα, όρθιος, κρατηθείτε από τας χειρολαβάς, κλυδωνίζεται σε κάθε απότομη αλλαγή ρυθμού, ταχύτητας, ορμής του συρμού που ολισθαίνει σισύφεια, προσέχει τη μεταλλική φωνή που αναγγέλλει κάθε στάση επαγγέλλεται την επόμενη, βλέπει τις διαφημίσεις στους σταθμούς μ' ένα βλέμμα που δεν καταγράφει τίποτα, σαν κάμερα-μαϊμού, χωρίς φιλμ, τα πολύχρωμα δολώματα αποτυπώνονται φευγαλέα σε μια σχεδόν υποσυνείδητα αντιπαλίστη⁴⁰ διαδικασία που δε διασώζει τίποτα απ' τις προηγούμενες εικόνες, χρώματα και σχήματα, αστραφτερά χαμόγελα και ωραίοι, τεχνητοί άνθρωποι σ' έναν απύθμενο καιάδα⁴¹ όπου έχουν κατακρημνιστεί χιλιάδες άλλα ερεθίσματα, αισθήσεις και κάμποσα εξίτηλα αισθήματα, δεν τα σκέφτεται όλα αυτά καθώς τον κατακλύζει η δύναμη ότι αυτός ο ίδιος είναι, αυτό το ίδιο του το σώμα είναι που υπερβαίνει τις διαστάσεις του και εμβολίζει ο ίδιος τα έγκατα της πόλης, πορθητής, νιώθει τη μοναξιά του να αίρεται

⁴⁰ αυτή που δεν έχει σβηστεί

⁴¹ Κυριολεκτικά είναι το βάραθρο στην Αρχαία Σπάρτη, όπου οι Σπαρτιάτες έριχναν αιχμαλώτους, κακούργους, μεταφορικά η λέξη χρησιμοποιείται, για να δηλώσει την απόρριψη από το κοινωνικό σύνολο.

πάνω από τον ίδιο, πάνω απ' αυτούς που εκείνη τη στιγμή μοιράζονται μαζί του λίγα τετραγωνικά κινούμενου χώρου, που μπορεί κι αυτοί να σκέφτονται τα ίδια, καθιστοί, νυσταλέοι, κατάκοποι...

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 20)

Να αποδώσετε περιληπτικά το περιεχόμενο του κειμένου 1 σε 60-70 λέξεις, αναδεικνύοντας την τάση της εξ αποστάσεως εργασίας καθώς και τις διαφοροποιήσεις της από το μοντέλο του «ψηφιακού νομάδα».

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Να εξηγήσεις σε 60 περίπου λέξεις με σχετικές αναφορές από το Κείμενο 2 (δεν εμπεριέχονται στη ζητούμενη έκταση των λέξεων) τι εννοεί ο συγγραφέας με τον συμβολισμό που αποδίδει στις διακοπές σήμερα λέγοντας ότι «λειτουργούν ως υποκατάστατο του Παραδείσου».

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

α. Στην τρίτη παράγραφο του Κειμένου 1 η συγγραφέας αξιοποιεί τον τρόπο οργάνωσης της σύγκρισης/ αντίθεσης και της αναλογίας. Να εξηγήσεις με συντομία πώς το επιχειρεί συνδυαστικά. (μονάδες 6)

β. Να εξηγήσεις γιατί, κατά τη γνώμη σου, στο Κείμενο 1, στην πρώτη παράγραφο, η συγγραφέας επιλέγει να ξεκινήσει με παράθεση στατιστικών στοιχείων. (μονάδες 4)

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

Το Κείμενο 2 χαρακτηρίζεται από το στοιχείο της προφορικότητας. Να εντοπίσεις τρεις γλωσσικές επιλογές (λεξιλόγιο, σύνταξη, σημεία στίξης κ.ά.) που επιβεβαιώνουν τον παραπάνω χαρακτηρισμό (μονάδες 6) και να δικαιολογήσεις την επιλογή του συγγραφέα να συντάξει ένα κείμενο που έχει το στοιχείο αυτό (μονάδες 4).

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

νέο φροντιστήριο

Να ερμηνεύσεις τη ζωή ενός αστού, όπως αυτού που πρωταγωνιστεί στην αφήγηση, αξιοποιώντας τρεις κειμενικούς δείκτες του Κειμένου 3 και να εκφράσεις τις σκέψεις και τα συναισθήματα που σου προκάλεσε η ανάγνωση του αποσπάσματος (150-200 λέξεις).

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 30)

Με αφορμή το κείμενο που διαβάσατε, να γράψετε ένα άρθρο 350-400 λέξεων για τη σχολική ιστοσελίδα, στο οποίο να αναπτύξετε τις απόψεις σας σχετικά με:

- α) τα πλεονεκτήματα και τις προκλήσεις που δημιουργεί η εξ αποστάσεως εργασία και
- β) τον τρόπο με τον οποίο οι νέοι μπορούν να προετοιμαστούν για ένα μέλλον που χαρακτηρίζεται από ψηφιακές δεξιότητες

Κείμενο 1

Το μέλλον της ανθρωπότητας στα χέρια της τεχνητής νοημοσύνης

Το ακόλουθο συντομευμένο άρθρο του Τίμου Κουρεμένου (4.2.2022) προέρχεται από τον ιστότοπο www.lifo.gr (ανακτήθηκε στις 25.08.2022).

Τι κι αν χρειάστηκε να φτάσουμε στο 2022 για να δεις την τεχνητή νοημοσύνη (artificial intelligence αγγλιστί, ΑΙ εν συντομία) εν δράσει, χάρη στη σκούπα-ρομπότ που αγόρασες στις εκπτώσεις; Σε διαβεβαιώνουμε πως δεν πρόκειται για κάτι καινούργιο. Ο όρος καθιερώθηκε το 1956 σε ένα συνέδριο στο αμερικανικό κολέγιο Dartmouth (γιορτάζει, σαν να λέμε, τα εξήντα πέντε του χρόνια φέτος), έστω κι αν οι συμμετέχοντες ήταν μάλλον υπερβολικά αισιόδοξοι, κάνοντας λόγο για επίλυση του προβλήματος της δημιουργίας τεχνητής νοημοσύνης μέσα σε μια γενιά.

Από τότε μέχρι σήμερα, βέβαια, μοιάζει να έχουν περάσει αιώνες τεχνολογικής εξέλιξης, καθώς η ΑΙ έχει μπει για τα καλά στις ζωές μας. Παρότι το ευρύ κοινό στις περισσότερες περιπτώσεις δεν είναι σε θέση να αντιληφθεί τον ρόλο που διαδραματίζει στην καθημερινότητά του, η τεχνητή νοημοσύνη δουλεύει ακατάπαυστα στο παρασκήνιο έχοντας ως μοναδικό της αντικείμενο την επίτευξη των εκάστοτε στόχων της, που φυσικά μπορούν να αφορούν από την ανάπτυξη ενός νέου εμβολίου μέχρι την κατάρριψη ενός αεροσκάφους.

Αυτό το τελευταίο έχει δώσει τροφή σε ουκ ολίγα σενάρια –για την ώρα ταινιών επιστημονικής φαντασίας ως επί το πλείστον– που μιλούν για το τέλος της ανθρωπότητας εξαιτίας της «κακής» τεχνητής νοημοσύνης. Τα περισσότερα από αυτά, βέβαια, παρακάμπτουν κάτι πολύ βασικό, το γεγονός πως η τεχνητή νοημοσύνη δεν έχει συναισθήματα. Αυτό είναι ίσως και το χαρακτηριστικότερο γνώρισμά της. Εν αντιθέσει με τον άνθρωπο, η τεχνητή νοημοσύνη δεν θα καταλάβει ποτέ πόνο, χαρά, αγάπη, μίσος. Αντ’ αυτών θα πορευτεί βάσει του στόχου που της έχει ανατεθεί και τίποτα παραπάνω –τουλάχιστον εξ όσων γνωρίζουμε.

Βασική αρχή της Ευρωπαϊκής Ένωσης, και αυτό που αποτελεί άμεση επιδίωξη του ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, είναι ένα περιεκτικό νομικό πλαίσιο για την τεχνητή νοημοσύνη, το οποίο θα ενισχύει την ευρωπαϊκή οικονομία και θα προστατεύει τα θεμελιώδη δικαιώματα, μια ανθρωποκεντρική προσέγγιση στη νομοθεσία που θα βάζει πάνω απ’ όλα τον άνθρωπο και την ασφάλεια. Η νομοθεσία θα κατηγοριοποιεί τις χρήσεις όλων των προϊόντων και εφαρμογών που χρησιμοποιούν τεχνητή νοημοσύνη σε αβλαβείς, μικρής επικινδυνότητας, μεγάλης επικινδυνότητας και απαγορευτικής χρήσης. Αυτό θα ισχύει για εφαρμογές ΑΙ που παράγονται εντός Ε.Ε., αλλά και για εφαρμογές που εισέρχονται στην ευρωπαϊκή αγορά από τρίτες χώρες.

Κείμενο 2

Το ακόλουθο ελαφρώς διασκευασμένο απόσπασμα προέρχεται από το βιβλίο του Θεοφάνη Τάση, Ψηφιακός ανθρωπισμός. Εικονιστικό υποκείμενο και τεχνητή νοημοσύνη, Αθήνα: Εκδόσεις Αρμός, 2019, σ. 42-46.

[...] Οφείλουμε ν' αφοσιωθούμε στην ανάπτυξη της τεχνητής νοημοσύνης, ή μήπως όχι; Κατά την γνώμη μου είναι προτιμότερο ν' αυτοπεριοριστούμε με φρόνηση αναπτύσσοντας μέχρι ενός σημείου και με προνοητική προσοχή την τεχνητή νοημοσύνη, διότι ενάντια στην αστόχαστη εξέλιξη της μπορούν να διατυπωθούν βαρυσήμαντα επιχειρήματα. Θα παρουσιάσω εδώ ένα μη ανθρωποκεντρικό επιχείρημα ακολουθούμενο από ένα ανθρωποκεντρικό.

[...] Μια ηθική τεχνητή νοημοσύνη θα είναι ένα πρόγραμμα υπολογιστή που θα έχει την ικανότητα να δημιουργεί, όπως κάθε πρόγραμμα, ταχύτατα τέλεια αντίγραφα του εαυτού της. Αντίστοιχα, το κάθε αντίγραφο θα διαθέτει την ίδια ικανότητα παραγωγής αντιγράφων. Ωστόσο, το κάθε αντίγραφο χρειάζεται ορισμένο χώρο αποθήκευσης, έναν συγκεκριμένο υλικό εξοπλισμό και ρεύμα. Ποιος θα αναλάβει το κόστος του αποθηκευτικού χώρου, της αγοράς και συντήρησης των μηχανών και τα έξοδα του ρεύματος; Ποιος θα είναι υπεύθυνος για τις θερμικές εκπομπές των μηχανών και γενικότερα για την μόλυνση του περιβάλλοντος από την λειτουργία τους; Αν τελικά η αποθήκευση της τεχνητής νοημοσύνης και των αντιγράφων της καταστεί οικονομικά ή οικολογικά ασύμφορη, τότε έχουμε δικαίωμα να της απαγορέψουμε ν' αντιγράφεται; Άραγε, έχει δικαίωμα αναπαραγωγής μια ηθική τεχνητή νοημοσύνη; Τέλος, αν κάνει ένα λάθος ή δεν μπορεί ν' αναβαθμιστεί, τότε έχουμε δικαίωμα να την διαγράψουμε;

[...] Το σημαντικότερο ανθρωποκεντρικό επιχείρημα ενάντια στην ανεξέλεγκτη ανάπτυξη της τεχνητής νοημοσύνης, το οποίο αναπτύχθηκε ενδελεχώς από τον Nick Bostrom, είναι ότι ίσως οδηγήσει στην δημιουργία υπερευφυούς τεχνητής νοημοσύνης, δηλαδή μιας νοημοσύνης η οποία θα υπερέχει του ανθρώπου σε όλα τα πεδία, π.χ., επιστήμη, κοινωνικές δεξιότητες και δημιουργικότητα. Η υπερευφυής τεχνητή νοημοσύνη περιέχει τρεις υπαρκτούς κινδύνους για την ανθρωπότητα: Πρώτον, θα μπορούσε να σχεδιαστεί όχι με σκοπό το γενικό καλό της ανθρωπότητας, αλλά με βάση το συμφέρον μιας χώρας, εταιρείας ή φυλής και να δημιουργηθεί στα κρυφά, προσφέροντας τεράστια ισχύ στην ερευνητική ομάδα, την εταιρεία ή την χώρα που θα την δημιουργούσε. Δεύτερον, υπάρχουν πιθανότητες να ξεφύγει από τον έλεγχο των δημιουργών της με επικίνδυνες συνέπειες για τον άνθρωπο ή να δημιουργηθεί εξ αρχής από μόνη της ως εξέλιξη μιας αναπτυγμένης τεχνητής νοημοσύνης. Στην τελευταία περίπτωση δεν υπάρχει λόγος να υποθέσουμε ότι διαθέτει ηθικές αρχές. Ακόμη όμως και αν εξ αρχής έχει προγραμματιστεί με βάση ηθικές αρχές, όπως την προστασία της ανθρωπότητας, μπορεί να τις εφαρμόσει με ανεπιθύμητους από εμάς τρόπους. Τέλος, θα μπορούσε

νέο φροντιστήριο

να παρεισφρήσει ένα λάθος στον αρχικό κώδικα, το οποίο θα είναι αδύνατον να διορθωθεί και θα είχε ολέθριες συνέπειες για την ανθρωπότητα. Με βάση τα προλεχθέντα, υιοθετώντας παράλληλα την αρχή της ευθύνης που διατύπωσε ο Hans Jonas, πιστεύω ότι δεν έχουμε το ηθικό δικαίωμα να διακινδυνεύσουμε την ύπαρξη και την συνέχεια της ανθρωπότητας, αλλά ούτε την ανθρωπινότητά μας.

Κείμενο 3

ΚΛΕΙΤΟΣ ΚΥΡΟΥ (1921-2006)

Dream factory⁴² 2

Το ακόλουθο ποίημα ανήκει στην ποιητική συλλογή Τα πουλιά και η αφύπνιση (Αθήνα: Εκδόσεις Νεφέλη, 1987, σ. 132).

Όταν καταλαγιάζει ο αχός⁴³

Της σύγχρονης τεχνολογίας

Κι ακούγεται μόνο

Το παράπονο

Του λαβωμένου περιστεριού

Αρχίζει η αναπαραγωγή των ονείρων

Κι όπως πάντα

Το πρωί τριγυρνούν

Με απόχες στους δρόμους

Οι ονειροσυλλέκτες

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 20)

Να αποδώσετε περιληπτικά το περιεχόμενο της τελευταίας παραγράφου του κειμένου 2 σε 50-60 λέξεις.

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

---

⁴² Dream factory = εργοστάσιο ονείρων.

⁴³ αχός = ήχος, βοή.

Ποιο είναι το θέμα του Κειμένου 2 (μονάδες 4) και ποια η βασική θέση που διατυπώνει ο συντάκτης του (μονάδες 5); Ποιος είναι, κατά τη γνώμη σου, ο σκοπός για τον οποίο έγραψε το κείμενό του (μονάδες 6);

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

Η τελευταία παράγραφος του Κειμένου 2 («Το σημαντικότερο ανθρωποκεντρικό επιχείρημα ... ούτε την ανθρωπινότητά μας») αναπτύσσεται με αίτιο αποτέλεσμα και ορισμό. Να αναφέρεις την έννοια που ορίζεται και τα αποτελέσματα που ενδέχεται να προκαλέσει (μονάδες 4). Να δικαιολογήσεις αυτή την επιλογή, λαμβάνοντας υπόψη σου το θέμα του κειμένου και την πρόθεση του συγγραφέα (μονάδες 6).

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

Να συγκρίνεις τα Κείμενα 1 και 2, εντοπίζοντας κοινά ή/και διαφορετικά σημεία προβληματισμού. Να απαντήσεις σε 70-80 λέξεις με σχετικές κειμενικές ενδείξεις (δεν λαμβάνονται υπόψη στην έκταση της απάντησης).

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Να αναπτύξεις το θέμα που, κατά τη γνώμη σου, πραγματεύεται το Κείμενο 3, στηρίζοντας την ερμηνεία σου σε τρεις κειμενικούς δείκτες. Ποιες σκέψεις και συναισθήματα σου προκάλεσε η ανάγνωσή του; Η απάντησή σου να εκτείνεται σε 150-200 λέξεις.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 30)

Με αφορμή τα κείμενα που διαβάσατε, να εκφωνήσετε ομιλία 350-400 λέξεων σε σχολική ημερίδα με θέμα την τεχνητή νοημοσύνη, στην οποία να αναπτύξετε τις απόψεις σας σχετικά με:

- τους πιθανούς κινδύνους που απορρέουν από την ανεξέλεγκτη ανάπτυξη της τεχνητής νοημοσύνης για το μέλλον της ανθρωπότητας,
- τις προϋποθέσεις που πρέπει να τεθούν ώστε η τεχνητή νοημοσύνη να αναπτυχθεί με τρόπο συμβατό με τις ηθικές αρχές της ανθρώπινης κοινωνίας.